

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
DI FIRENZE

OPERE BIBLIOGRAFICHE E BIOGRAFICHE

RACCOLTE DAL

DOTT. DIOMEDE BONAMICI

di Livorno (1823-1912)

Novembre 1921.

MEMORABILIA
ITALORVM
ERVDITIONE PRAESTANTIVM
QVIBVS VERTENS SAECVLVM GLORIATVR.

IO. LAMI

MEMORABILIA ITALORVM

ERVDITIONE PRAESTANTIVM

QVIBVS VERTENS SAECVLVM

GLORIATVR.

TOMVS I.

FLORENTIAE. MDCCXXXXII.

Ex Typographio Societatis ad Insigne Centauri.

CVM ADPROBATIONE.

CELSISSIMO ET REVERENDISSIMO
PRINCIPI
D. D. IOSEPHO MARIAE
EX COMITIBVS TONENSIBVS
EPISCOPO GVRCENSI.
SERENISSIMAE INVICTISSIMAEQVE
REGINAE HVNGARIAE
APVD PONTIFICEM MAXIMVM
ABLEGATO PRAESTANTISSIMO.
DOCTISSIMO
SACRAE ROMANAE ROTAE
AVDITORI TOPOTERETAE.
VIRO
OMNIGENIS VIRTVTIBVS ORNATISSIMO.
LITTERARVM BONARVMQVE ARTIVM
FAVTORI MVNIFICO.
DOMINO MEO
MAXIME OBSERVANDO.
IO. LAMIVS
DEDICO CONSECROQVE.

Vi nam alii, quam CELSITVDINI TVAE REVERENDISSIMAE, Commentarium

hunc, *Memorabilia Italorum Eruditione praestantium* complectentem, nuncupare debueram, PRAESVL AMPLISSIME, qui exactissima omnium doctrinarum, disciplinarumque cognitione praecellis; & Musas, litteras, egregiasque artes, Tuo patrocinio dignaris ac foves; mihique non semel spontaneae erga me, meaque studia, propensionis ac benevolentiae argumenta clarissima praebuisti? Adde quod Reginae illius Augustae, Inclitae, Invictae, cuius TV Orator praeclarissimus apud Pontificem Maximum emines, divina decora, & laudes insignes Commentarius hic aliquatenus celebrat, dum FRANCISCI Lo-

tha-

tharingi, Magni Etruriae Ducis Serenissimi, res praeclare gestas, & maxima erga litterariam Rempublicam merita percurrit atque explicat; quare iam consentaneum videatur ei, qui tantae Principis negotia gerit, dedicare opus, quod ex Augusti Nominis commemoratione iam pene totum Regium, & in primis subspiciendum evasit. Vt enim adamas auro inclusus mirantium oculos ad se unice convertit, & fulvi metalli moles, quae eum conligat, adspectantium intuitu ob eum praecipue digna censetur, qui pretium omne ac decus in se unum transfert; ita Reginae potentissimae virtutes eximiae, & Serenissimi eius Viri praeco-

nia, libellum meum ſua maieſtate totum implent, & univerſum ſibi quodammodo vindicant. Quid autem dicam de vetuſta Tuae Gentis nobilitate ac praeſtantia, quae in Tridentina ditione a remotioribus ſaeculis Toni Caſtrum poſſedit; cui late dominatae ac potenti Conſtantienſis Concilii Patres Tridentinum Epiſcopum a Tirolis Reguli perſequutione defendendum prudentiſſime commendaverunt; ex qua tot Heroes prodierunt domi militiaeque clariſſimi? Talis fuit *Sigiſmundus Tonenſis* Ferdinandi Imperatoris ad Synodum Tridentinam Orator; talis *Guidobaldus* Iuvavienſis & Ratiſponenſis Antiſtes; talis *Ioannes Erneſtus*

& ip-

& ipse Iuvaviensis Archiepiscopus; talis Passaviensis & Gurcensis Episcopus *Vinceslaus*; talis *Franciscus* Melitensis Trierarchos, Equestrisque illius Ordinis Magnus, ut vocant, Prior; talis *Maximilianus* Aurei Velleris Eques; tales denique *Sigismundus Alfonsus* Brixiae & Tridenti Princeps & Praesul, *Rodulfus* Episcopus Secoviensis, *Dominicus Antonius* Tridenti nunc Princeps & Antistes celsissimus, *Iacobus Maximilianus* aeque ac TV Gurcensis Episcopus, cui in Cathedra iure merito successisti; *Franciscus Augustinus*, *Carolo VI.* Caesari a sanctioribus consiliis, & *Vigilius Basilius* Equestris D. Ioannis Ierosolymitani Ordinis Commendator,

duo Tui Avunculi eminentissimi. Sed quasi tot dotes, tot laudes, tot decora, tot praeconia minime sufficerent, ecce & inclitae domus de *Wolskentein* claritati materni sanguinis iure coniungeris, ut *Altempsiorum* simul, *Madruzziorum*, *Langiorumque* nobilitatem excellentiamque participes; & fulgentissimos virtutis veluti hereditariae, atque honoris gloriaeque domesticae radios undique iaculeris ac vibres. Quot quantosque stimulos clarissima Maiorum Tuorum, atque huiusmodi Heroum, exempla animo Tuo nobilissimo adderent, quo in Gloriae templum, a Phoebo Musisque immortalitati consecrandus, pe-

dem inferres, nisi iam Tua sponte illustre huiusmodi stadium percurreres, & clarissimis celebrandisque argumentis ostenderes, quanti TV, Musegetes doctissimus & munificentissimus, cultos eruditosque homines, politiores litteras, scientias, disciplinas, liberalesque artes facias; quantum eas provehas & exornes, quam valido patrocinio tuearis ac foveas? TIBI igitur, CELSISSIME PRINCEPS, hic meus qualiscumque Commentarius merito consecrandus fuit, a quo in clientelam susceptum iri sperare est, atque ita vitilitigatorum, invidorumque hominum, obtrectationes & morsus evitaturum; quasi in excelsa ac tutis-

tiſſima Praeſtitis Numinis aede & inviolabili aſylo conlocatum. Sed iam videre videor TE, EPISCOPE SANCTISSIME, ea lenitate incredibili, ſuaviſſima adfabilitate, animoque ad omnes demerendos propenſiſſimo, quibus virtutibus & avita decora illuſtras, & Deo ſacrorum hominum exemplar laudatiſſimum emicas, munuſculum noſtrum aequi bonique conſulere; pacatoque vultu meum animum erigere, iam minus timentem ab acri illo Tuo ſubactoque iudicio, quo Vir doctrina & eruditione praeſtantiſſimus iuſtam, exactam, neceſſariamque in aliena ſcripta, & Eccleſiaſtica inprimis, cenſuram exerces, re-

ꝯte ac ſapienter ratus, plus dedecoris Eccleſiae, quam laudis, adferre, fabulis & anilibus narrationibus admiſtis lutulenta volumina. Iam pro tanta Tua benevolentia, pro tanto beneficio, pro humanitate ac benignitate tanta, quibus abunde TE praeditum & in hac urbe noſtra, quum in ea verſareris, adgnovi, grates TIBI incredibiles ago, & ſi poſſem etiam referrem; Deumque Opt. Max. precor, ut TE nobis in longa tempora ſoſpitem, felicemque conſervet, atque ita bonarum artium patrocinium, & Eruditorum ſpem diuturnam efficiat. Dabam Florentiae Pridie Kal. Ianuar. Anno R. S. MDCCXLII.

CANDIDO LECTORI

IO. LAMIVS S. D.

*****

Vum nihil utilius ſit quam litterariam hiſtoriam cum veterem, tum recentiorem, noſſe, ut doctrinarum originem & progreſſum intelligamus; recentiorem autem ſaepe neglectam videamus: animum induxi Italorum doctrina & eruditione illuſtrium, qui hoc verrente ſaeculo vixere, vel adhuc vivunt, Memorabilia quaedam litteris mandare, & res eorum geſtas praecipuas, & quaſcumque lucubrationes vel ediderunt, vel ſcriptas reliquerunt, diligenter recenſere, ita ut Eruditorum curioſitati abunde ſatisfiat. Quo vero citius atque commodius eorum votis indulgeremus, duo fo-

lia

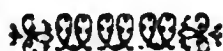
lia singulis mensibus typis excusa vulgavimus, & Latino quidem sermone exarata, sed planum, simplicem, ac minime laciniosum, stilum adfectantes; quae quidem omnia heic simul iuncta & collecta, Lector candide, habes. Quum vero Eruditorum quorumdam vitae ab aliis scriptae iam fuerint, nobis satis fuit eas, vel integras, indicato Auctore, hisce Memorabilibus inserere; vel in compendium prolixiores contrahere; vel tantum in Latinum sermonem ex Italico, aut Gallico, vertere. Earum, quae nullum Auctoris indicium praeferunt, scriptor ipse fui, qui ad hanc provinciam suscipiendam laudabili quadam aemulatione compulsus Gallos, Germanos, aliosque cultissimos populos imitari volui, qui suae gentis hominum eruditione praestantium facta dictaque litterarum monumentis diligentissime in dies consignant. Illorum laudibus Italia nostra iure certare potest; quod quidem meus hic labor luculentissime demonstrabit.

ME-

MEMORABILIA ITALORVM

ERVDITIONE PRAESTANTIVM

Quibus vertens Saeculum gloriatur.

BENEDICTVS XIII. PONT. MAX.

Benedicto XIII. Pont. Max. ſplendidum initium ſumentes coepta noſtra auſpicamur. Hic ex *Vrſinia* gente inclita, *Ferdinando* Gravinatum Duce, & *Ioanna Frangipana Tolphia*, parentibus Romae ortus eſt IV. Non. Febr. anno MDCXLIX. & *Petrus Franciſcus* adpellatus. Adoleſcens humanioribus litteris, Philoſophiae, & Iuris cum Civilis, tum Pontificii, prudentiae, in patria operam navavit, optimis Praeceptoribus in diſciplinam traditus. Adeo vero in litteris profecit, ut Epigrammatum Sacrorum libellum tenera adhuc aetate in lucem emiſerit. Patre defuncto, luſtrandi Italiam obtentu Venetias ſe conferens, in Cucullatorum, qui Praedicatores vocantur, fami-

liam, non sine matris & consanguineorum indignatione, cooptatus est; quod quidem anno MDCLXVII. contigisse deprehendimus. Itaque sollemnibus deinde votis obstrictus, Philosophiam ac Theologiam Neapoli, Bononiae, Venetiis professus est; Brixiae etiam, ubi *Antonium Barbarinium* Cardinalem vita functum, funebri oratione laudavit; & Apologeticam Epistolam adversus *IosephumCiantem* Marsorum Episcopum vulgavit, qua Monachicum habitum a Monachis Episcopis deferendum esse pertendebat. Vt sacrarum litterarum studiis prolixius vacaret, incoenatum dormire, & post nocturnam Psalmodiam somnum non repetere, mos illi fuit. Anno MDCLXXII. quum Bononiae moraretur, sacro feriarum esurialium tempore conciones habiturus, a *Clemente* X. Pont. Max. Presbyter Cardinalis, licet invitus, renunciatus est; a quo etiam anno MDCLXXV. Archiepiscopatum Sipontinum accepit; ubi triennio post Synodum Dioecesanam coegit; cuius decreta uno volumine, altero appendicem complexus est; utrumque vero typis vulgavit. Sed & nova editione in memoriam ac usum hominum revocavit statuta Provincialis Concilii Sipontini sub *Ptolemaeo Gallio* Cardinali & Archiepiscopo habiti anno MDLXVII. quae oblivionis caligine obruta iacebant. Veruntamen anno MDCLXXX. quum Sipontinum populum multis beneficiis cumulasset, ab *Innocentio* XI. Pont. Max. ad Caesenatem Ecclesiam translatus est: ubi aerem insalubrem expertus, ab eodem Pontifice Maximo anno

MDCLXXXVI.

MDCLXXXVI. Ecclesiae Beneventanae praeficitur, in cuius templi instaurationem magnam pecuniae vim impendit. Heic Kalen. Iun. de laudibus Deiparae conciones ad populum habere coepit, quem morem servavit semper, quotiens in civitate adesset; easque fere bis millies habuit, quarum centum tantum selectas formis excusas in vulgus prodidit. Quum XXXVIII. annis, antequam Pontifex Maximus electus esset, huic Ecclesiae praefuisset, totidem Synodos celebravit; & sex, postquam Pontificatum Romanum adeptus est. Anno insuper MDCXCIII. mense Aprili Concilium provinciale coegit, cui quatuordecim Samnii provinciae Episcopi suffraganei interfuere; alterumque simile Concilium quinquennio post congregavit. Dum autem pius Antistes suam Ecclesiam tutela, largitionibus, optimis institutis, & omnis generis beneficiis iuvat, litteterarum studia, ita non intermittit, ut de eo *Alexander Borgia* Firmanus Archiepiscopus, qui nuper eius vitam edidit, ita loquatur: *Praeter Sermones Marianos, & Synodicon Dioecesanum, quorum supra meminimus, edidit etiam anno MDCXCV. Synodicon Provinciale Beneventanum, in quo collectis Actis omnium Conciliorum Provincialium, quae in ea Metropoli vel a Summis Romanis Pontificibus, vel a superioribus Archiepiscopis celebrata fuerunt; eruditas addidit notas, inseruitque primum suum Provinciale Concilium, & in egregium Volumen opus excrevit. Duo quoque edidit volumina lectionum in Exodum, ac duodecim cionciones ad populum de tempore sacratissimae Quadragesimae ac Paschatis, & sexaginta Sermo-*

nes de purgatione Animarum e corporibus excedentium, suffragiisque adhibendis, & alia opuscula. Nec mirum has, & plures alias ineditas a Cardinali Ursino exstare lucubrationes; ipse enim (ut de Nepotiano scribit Hieronymus) lectione adsidua ac meditatione diuturna pectus suum bibliothecam fecerat Christi. Praestantes etiam sacris litteris viros semper inter familiares habuit, quos benigne respicere, & pro meritorum ratione beneficiis augere consuevit. Itaque anno MDCCXXIV. IV. Iun. Cardinalis *Vrsinius* Pontifex Maximus renuntiatus est, & *Innocentio* XIII. succedens *Benedicti* XIII. nomen adsumsit. Anno insequenti Iubilaeum rite celebravit, & Provinciale Concilium Romae coegit, cuius Decretis subscripsere ipse Pontifex, Cardinales XXXII. Archiepiscopi VI. Episcopi XXXIX. Abbates III. Procuratores absentium XXXV. Inter curas huiusmodi, Poesis hoc ipso anno apud *Benedictum* sine honore non fuit. Quum enim Magna Etruriae Princeps *Violantes Beatrix a Bavaria* Romam religionis caussa concessisset, & secum etiam *Bernardinum Perfettium*, Equitem Senensem, in comitatu duxisset; huic summam extemporanei carminis gloriam adepto, & ob eam facultatem magnis Principibus valde probato, Pontifex coronam, admirandi cantus praemium, in Capitolio Romano decrevit. Maxima omnium ordinum frequentia III. Nonas Maii Laurea data, mirantibus cunctis non tam insuetae actionis celebritatem, quam mentem ingeniumque Poetae, qui ad quodcumque Italici carminis genus, quocumque argumento proposito, divino quo-

quodam furore percitus, se paratum ostendit; nec minus adposite, quam eleganter cantavit. Illa quoque Pontificis animum cura tenuit, qua Academiam Theologicam, ut vocant, sub *Clemente* XI. opera praesertim *Raphaelis Cosmae Hieronymi* Florentini, Romae institutam, & ab eodem Pontifice Maximo Apostolicis litteris confirmatam, constituto ei loco in Archigymnasio Romano, & privilegiis indultis, miro favore prosequutus est. Non solum enim quidquid *Clemens* concesserat confirmavit, verum etiam ex Datariae, quam vocant, emolumentis sibi obvenientibus, mille aureos, inter viginti illius Coetus collegas quotannis distribuendos, adsignavit: illumque interdum praesentiae suae maiestate nobilitavit. Anno insequenti, hoc est MDCCXXVII. librum Caeremonialem Episcoporum, piis ac doctis viris adhibitis, emendavit. Anno MDCCXXIX. quum iterum Beneventum profectus esset, Concilium Provinciale in illa Ecclesia convocavit; non enim, iam Romanus Pontifex, Archiepiscopatum illum *Benedictus* umquam resignaverat. Denique anno MDCCXXX. die XXI. Februarii naturae concessit, annos natus LXXXI. & amplius XX. dies, quum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales XXIX. adlegisset, inter quos doctos etiam eruditosque Viros *Vincentium Petram* Neapolitanum, *Angelum Mariam Quirinum* Venetum, *Prosperum Lambertinium* Bononiensem, nunc *Benedictum* XIV. Pont. Max. *Gregorium Sellerium* Sacri Palatii Magistrum, & *Vincentium Ludovicum Gottium* Bononiensem. Prolixus in superos, liberalis in pauperes; adfabilis omni-
 bus,

bus, parcus sibi ac modestus, & orationi ac studio deditissimus, *Benedictus* fuit; &, quidquid alii de rerum eius gestarum tenuitate dicant, illud tamen certum exploratumque est, tria grandia atque ardua coepta sub manus illi successisse, quae a praedecessoribus suis frustra atque inutiliter tentata fuerunt. Ea sunt, Comaclum oppidum Ecclesiae Romanae a Caesare restitutum: Constitutio *Unigenitus*, quam *Clemens* XI. ediderat, ab Archiepiscopo Parisiorum Cardinali *Noailleo* recepta & probata: de iure Legationis Apostolicae in Sicilia, quam Monarchiam adpellant, inter eum & *Carolum* VI. Augustum Transactio. Habitu corporis *Benedictus* mediocri fuit, capite recalvastro, fronte spatiosa, naso recurvo, vultu intrepido, & rubescenti. Eius Opera sunt quae sequuntur:

Epigrammatum Sacrorum libellus.

Oratio funebris in Antonium Barbarinium Cardinalem.

Epistola Apologetica pro regulari habitu a Regularibus Episcopis deferendo, in Iosephum Ciantem ex ordine Praedicatorum, Marsorum Episcopum, qui adversam sententiam tuebatur.

Synodus Dioecesana Sipontina, duobus Tomis.

Synodus Provincialis Sipontina anni MDLXVII. rursus ab eo edita.

Epistola pacifica ad Clerum, & Populum Beneventanum.

Sermones Mariani. Florentiae ex Typographia Bernardi Paperinii in folio.

Synodicon Dioecesanum Sanctae Beneventanae Ecclesiae, continens Synodos XXXVIII.

quas

quas ante Pontificatum Romanum celebravit. Beneventi ex Typographia Archiepiscopali anno MDCCXXIII. in folio.

Synodicon Provinciale Beneventanum, scholiis & observationibus illustratum,

Lectionum in Exodum Volumina duo.

Synodus Provincialis Beneventana.

XII. *Conciones Quadragesimales.*

LX. *Sermones de purgatione Animarum corpore solutarum.*

Concilium Provinciale Romanum.

Epistolae plures, & alia Opuscula inedita.

PHILIPPVS BONAROTIVS.

P*Hilippus Bonarotius* Florentinus, gente Patricia, natus est anno MDCLXI. Nil mirum autem si in virum litteris & doctrina prestantem evaserit, quum in egregiis studiis, eximiisque artibus persequendis, non tam extraneorum exempla imitatus sit, quam maiorum suorum vestigiis institerit. Nam & *Michael Angelus Bonarotius*, Pictor, Sculptor, Architectus plane divinus, & Poeta elegantissimus; & *Michael Angelus* alter iunior, patriae Historiae peritia, & Tuscanicae Poeseos facultate memorabilis, eius stemma nobilitarunt. Pater *Leonardus Bonarotius* fuit; mater vero *Iunipera Martellinia*, *Iacobi Martellinii* soror, qui *Galilaei* illius aeterni auditor fuerat, & litteris ac disciplinis, Physicaeque cognitione, adprime instructus habebatur. Itaque *Philippus*, quum litteris imbutus in patria fuisset, Romam a patre missus est, ut

iuris, aliarumque doctrinarum peritus evaderet; sed heic amoeniorum litterarum amore vehementer incensus, iurisprudentia Pragmaticorum paullo negligentius tractata, in veterum Scriptorum Graecorum Latinorumque lectionem, & eruditae antiquitatis studium & comprehensionem, totus incubuit. Romae enim a Cardinali *Caesare Carpineo* inter familiares suos adscitus, & Bibliothecae, Museoque, quod insigne habebat ille, praefectus, studiorum iucundissimorum illecebra captus est. Quod autem notatu dignissimum arbitror, est, cum adhuc adolescentem adeo in *Vitruvii*, Auctoris difficillimi, lectione se occupavisse, ut late eum excerpserit, & utilia quaeque in suum usum exscripserit. Non tamen ita optimorum temporum Scriptoribus evolvendis se totum dedidit, ut sequiorum etiam saeculorum Auctoribus barbaris, Archivorumque semirosis vetustisque chartis, contra quam quidam faciunt, minime delectaretur. Itaque nullus erat in urbe hominum litteratorum coetus, quem ipse non frequentaret; nulla prope scriptio elegantior, atque eruditior, a quoquam suscipiebatur, in qua ipse partem non haberet. Nam & *Q. Sectano* in Satiris illis acribus scribendis praesto fuisse perhibetur; quemadmodum & *Gerard. Capassio* Servitae, quum is obesae naris Scriptoris ἀκρισίας arguendae gratia *Nugas Laderchianas* moliretur: & *Ioannis Ciampinii*, Viri antiquitatis consultissimi amicitia gaudebat; & *Raphaele Fabrettio* familiarissime usus est, eique, in celebri illa antiquarum Inscriptionum collectio-

ctione digerenda & castiganda, non mediocri praesidio fuit. Interim, quum Vaticanae Bibliothecae custos quidam diem suum obiisset, eique alius substituendus esset, in eo munere petendo duo Florentini candidati concurrerunt, *Philippus Bonarotius*, & *Laurentius Alexander Zaccagnius*; quorum ingenii specimina exquisita fuere, ut utri eorum ministerium illud conferendum esset, certa ratione liqueret; & non tam homines, quam ingenia & merita, lecta & munerata viderentur. Vterque igitur ad opus electi sponte argumenti condendum adgreditur; & *Bonarotius* antiqua & maxima Romanorum Imperatorum numismata, quae in Museo Carpineano adservabantur, eximiis profecto, & omni litterarum genere refertis commentariis illustrat; *Zaccagnius* vero *ἀνέκδοτα* quaedam Graecorum Patrum scripta ex ipsa Bibliotheca Vaticana eruit, Latine vertit, observationibus edisserit, &, iustae molis volumine concinnato, typis evulgat. Uterque igitur commendatur, sed *Zaccagnius* praefertur, quod se codicibus Bibliothecae discutiendis intelligendisque magis idoneum apta commentatione probavisset. Quamquam vero rem quidam ita narrant, illud certum exploratumque est, memoratas in antiqua numismata observationes scribere *Bonarotium* adgressum fuisse, occasione Catalogi eorum contexendi, quem ab eo *Martellinius* avunculus, & ipse antiquitatis numariae studiosus, enixe popofcerat; deinde vero perfecit, & ad umbilicum deduxit, ediditque anno MDCIIC. eius eruditae ambitionis gratia,

ut

ut ferunt; licet de hoc nihil in monitu, qui Volumini praefixus eſt, dictum fuerit; & altum etiam apud *Zaccagnium* ſilentium ſit, niſi quod & is hoc eodem anno ſua Analecta vulgavit, & Vaticanae Bibliothecae Praefecturam obtinuit. Non multo poſt igitur *Bonarotius* Florentiam rediit, a *Coſmo* III. Magno Etruriae Duce, cui opus illud dicaverat, accerſitus; a quo etiam anno MDCC. Senator creatus eſt, & deinde Eccleſiaſticorum negotiorum pro Imperio Praefectus, quem *Iuriſdictionis Eccleſiaſticae Auditorem* vulgo vocant; quum tamen antea Reip. Florentinae a ſecretis, eum renunciaviſſet. His Magiſtratibus ita functus eſt, ut multiiugem eius eruditionem omnes merito praedicarent; ſcientiam eorum munerum propriam, ampliorem, exactioremque deſideraret *Ant. Magliabechius*; ſed paullo forte auſterior cenſor. Nam ardua illa munera, & negotiis difficillimis occupata, ſumma integritate, & prudentia laudabili obivit; & quantum litterae, & bonae artes civitatibus recte adminiſtrandis conferant, evidenter oſtendit. Totus enim dilectae antiquitatis ſtudiis addictus, alia antiquaria opera ſcripſit, & duo praecipue, quae typis excuſa in vulgus pariter prodita ſunt; primum Obſervationes quaſdam in vitrea antiquorum vaſorum fragmenta picturata, quae in Romanis coemeteriis reperta fuerant, quaeque in laudato Muſeo Carpineano exſiſtebant; & quae quidem luculenta enarratione, & miro Eccleſiaſticae eruditionis adparatu illuſtrat atque ornat. Quod vero magis mirari ſubeſt illud eſt, quod haſce eruditiſſimas

mas in ea vitra commentationes Florentiae lucubravit, quum rus secedens aliqua negotiorum publicorum intermissione frueretur; adeoque a libris & bibliothecis procul, nisi quod ipse per se erat Museum vivens, & ambulans Bibliotheca. Paruit autem illorum editio anno MDCCXVI. Alterum est, Dissertatio quaedam in calce secundi Tomi *Etruriae Regalis Thomae Dem'fteri* adtexta, qua docte quidem, atque solerter multiplices variasque Etruscorum monumentorum imagines, quibus Tomi illi instruuntur, interpretatur; deque sacris, ritibus, moribus, & litteris veterum Etruscorum diligentissime disputat. Hanc quidem Dissertationem ab eo vernaculo sermone exaratam, & ab erudito quodam eius amico in Latinum sermonem conversam fuisse, quidam memoriae prodidit; sed revera eam *Bonarotius* Latine scripsit, eademque ostendit se ut in Graeca & Romana antiquitate exercitatissimum, ita in Etrusca penitus eruderanda ac explicanda principem & admirandum auctorem fuisse. Ob tantam eruditionis, & doctrinae copiam frequens erat doctorum hominum, cum Florentinorum, tum exterorum, ad eum accessus; & magnam de se aeque apud omnes opinionem collegerat, fama iam ingens ac celeberrimus. Multum ille erudiendo *Sebast. Blanco*, multum *Ant. Franc. Gorio* formando, multum *Venutis* Cortonensibus, fratribus eruditissimis, instituendis, contribuit; multas eximiae eruditionis opes plerique omnes ex eius congressu conradebant, aequum rerum aestimatorem, & censorem scri-

ſcriptorum ac ſententiarum perſpicientiſſimum admirantes. Adeo autem litteris litteratiſque hominibus favebat, ut, quum videret celebrem illum naturae ſcrutatorem, *Petrum Antonium Michaelium*, re domi auguſta laborantem, egregia, quae lucubraverat, de novis plantarum generibus commentaria publici iuris facere non poſſe; auctor fuerit locupletibus quibuſdam viris, ut pecuniam ei, quanta editioni perficiendae ſufficeret, mutuam darent; quare primum eiuſmodi Volumen in lucem auſpicato prodiit, & alterum iam adfectum *Michaelius*, praereptus morte, reliquit. Non tamen ita in illa diverticula *Bonarotius* exorbitaverat, ut profundiorem rerum aliarum meditationem comprehenſionemque negligeret; ſed locuplete cognitionum omnigenarum cenſu prudenter uſus, virum ſe gravem atque ſapientem, & vere Philoſophum conſtituerat, & rerum humanarum divinarumque peritiſſimum. Quicumque, quantus *Philippus Bonarotius* eſſet, melius cognoſcere vult, funebrem orationem, qua eius laudes *Iulius Oricellarius*, Senator ampliſſimus, proſequutus eſt, legat oportet, ex qua haec ad rem noſtram in primis facientia Latine a nobis verſa heic ſubdemus: *Sublimis illa, ac plena philoſophia, rerum commentatio, & moribus innocentem, & cogitationibus grandibus ſcatentem illum effecerat, quales viri illi forte fuerunt in Graeca & Latina Hiſtoria percelebres. Quare in eo omnes ſincerum antiquae nobilitatis fulgorem intermicare videbant, quo credere inducebantur eum non doctum tantum & optimum civem*

vem esse, sed nobilem etiam ac generosum. Quamquam vero antiquorum frugalitate, & cultu sui negligentiore, gauderet; habitudo tamen, & congressus, ac mores, cum reliquo virtutum adparatu nobilitatem illam, quae sapientiae filia, sub moralis Philosophiae cura educata, & ex publicorum negotiorum tractatione comparata est, praeferebant. Non luxus barbarus, non pretiosa supellex, quae divitiarum vim tantum ostentant; sed ille certe qui ex ingenio, & doctrina oritur, & quem non male eruditum luxum quis adpellaverit, quique sine stabilibus divitiis, & sapientia quaeri non potest, eius aedes a vulgaribus distinguebat. Antiqua enim tam Graeca quam Latina epigrammata, sarcophagi, statuae, anaglypha, nullo tamen ornatu, & non tam digesta, quam proiecta, omnibus, qui in eius aedibus versarentur, earum dominum & opibus, & exquisita eruditione, praestare latenter indicabant. Veterum sculpturarum series, fictilia, aerea, marmorea omnigenae antiquitatis fragmenta, libri ubique sparsi, picturarum celebriorum collectio, naturalium cimeliorum copia multiplex, quae toto suae vitae cursu comparaverat, eius aedes Museum magnificum, & pretiosum cuiuscumque rei, quae humanae scientiae auxilio praesidioque esse potest, gazophylacium constituebant. Hactenus ille. Quum talis ac tantus esset *Bonarotius*, tam sedulus adsiduusque in lectione & commentatione fuit, ut teste mihi *Ant. Franc. Gorio*, eius scripta non minus quam sexaginta Voluminibus comprehenderentur. Anno MDCCXXXI. a *Francisco Victorio*, Equite Romano pererudito, numisma-

ſmate eius faciem referente honoratus eſt; in cuius antica parte, in qua eius vultus eminet, legitur: *Quem nulla aequaverit aetas*. In poſtica vero, quae lauream coronam cum Minervae capite exhibet, ſequens epigraphe eſt: *Philippo Bonarrotio Patricio & Senat. Florent. Franc. Eq. Victorius anno MDCCXXXI. Romae D. L. D.* Numiſmatis autem opifex *Antonius Monſacutius*, Sculptor Florentinus, fuit. Naturae conceſſit anno MDCCXXXIII. unico filio *Leonardo* relicto, quem ex *Fauſta Malavolta* uxore ſuſceperat; & in Sanctae Crucis ſepultus eſt, marmorea Protome, & hoc Epitaphio, quod *Ant. Franc. Gorius* elaboravit, propoſito.

PHILIPPO BONARROTIO SENATORI FLOR. MAIESTATIS ETRVSCORVM REGVM ADSERTORI IVSTO SAGACI PRVDENTI SVMMO ANTIQVITATIS INTERPRETI IVRIS SCIENTIA NATVRAE ATQVE HISTORIAE COGNITIONE INGENII MONVMENTIS SINGVLARIS MODESTIAE PROBITATISQVE EXEMPLIS CONSPICVO FAVSTA MALAVOLTA VXOR ET LEONARDVS FILIVS MAERENTES P. VIX A. LXXII. D. XX. OBIIT VI. EID DEC. A. MDCCXXXIII.

Homo fuit ſtaturae paullo procerioris, naſo oblongo, vultu ſubtriſti, macilentus, cogitabundus, taciturnus, impoſturae inimicus, ſincero animo & nobili. Eius ſcripta ſunt quae ſequuntur.

Obſervationes in Numos Caeſareos maximi moduli. in 4. Romae anno MCIIC.

Ob-

Observationes in Vitra antiqua in Romanis Coemeteriis reperta. Florentiae MDCCXVI.

Dissertatio ad Etruriam Regalem Thomae Dempsteri cuius titulus ita habet: Ad monumenta Etrusca Operi Dempsteriano addita explicationes & coniecturae. Florentiae anno MDCCXXVI.

Ad sexaginta autem volumina manu exarata, ut diximus, reliquit, inter quae Pictorum vitas, sed adfectas, non perfectas, Aliquot vero post mensibus quam mortuus est *Bonarotius*, eruditus Academicorum Florentinorum coetus laudibus eius, cum prosa, tum vorsa oratione celebratis tanto viro parentavit, & *Ant. Franc. Gorius* insequens Epigramma fusiori stilo exaratum proposuit.

PHILIPPO BONARROTIO SENATORI GRAVISSIMO INTEGERRIMO DIVINI HVMANIQVE IVRIS SCIENTIA CONSPICVO. SVMMO ANTIQVITATIS INTERPRETI. PRAECELLENTIVM NATVRAE ET ARTIS OPERVM INVESTIGATORI DILIGENTISSIMO. REPVBLICA CVM AVCTORITATE AMPLISSIMI MVNERIS EGREGIE ADMINISTRATA. MAGNORVM DVCVM ETRVRIAE BENEVOLENTIA INEXHAVSTO LEGENDI LVCVBRANDIQVE STVDIO PRAECLARI INGENII EDITIS MONIMENTIS IMMORTALEM GLORIAM ADEPTO. PIETATE IVSTITIA PRVDENTIA FIDE MODESTIA VERO ATQVE ABSTINENTIA PROPEMODVM SINGVLARI OMNIVM CIVIVM VOTA SVPERGRESSO. ACADEMICI FLORENTINI RENOVATO MVLTIPLICATOQVE MOERORE QVEM EX

EIVS

EIVS DECESSV SVSCEPERE LITTERARIAS INFERIAS SOLEMNI RITV PERSOLVVNT.

PETRVS ANTONIVS MICHAELIVS.

PEtrum *Antonium Michaelium* quoque Florentia protulit, ex *Petro Francisco Michaelio*, & *Maria Salvuccia*, humilis conditionis parentibus, anno MDCLXXIX. natum, ut quantum fortunae ingenium virtusque praevaleant, ostenderet. Itaque, quum eius parentes re domi angusta premerentur, adolescentem ingenio vivido, tenaci memoria, sensibus vegetis, animique constantia praeditum, Bibliopegae ministerio destinarunt, eiusque operas id genus artifici locavere. At quum adolescentem aliquando cupido incessisset eas herbas cognoscendi, quae in aquam coniectae stuporem quendam piscibus, & λειποψυχίαν inducunt, post prima, quae didicit, litterarum elementa, eruditorum *Petri Matthioli* in Dioscoridem commentariorum lectioni sponte se dedidit. Quumque hoc praesidio in vicino agro Tithymala, quae in usum illum laudantur, reperisset, vehementi desiderio incensus est requirendi etiam alias plantas, quarum elegantes imagines in illo volumine contemplabatur, quasque a mortalibus plurimi fieri intelligebat. Heinc & vel rusticanos Herbarios interrogare; & quoscumque libros, de his rebus agentes offenderet, perlegere; & Viros harum rerum eruditos consulere. Hos inter *Vergilius Falugius*, Abbas Vallumbrosanus, & Botanicarum Prosopopoearum auctor notissimus, fuit; nec non

non *Vincentius Cianius* Florentinus Sacerdos, qui Ecclesiae D. *Stephani* Campolensi praeerat, & rei herbariae peritus, ceterisque bonis artibus instructus habebatur; quare eos iam vita functos *Michaelius* grata commemoratione laudare consueverat. Hac ratione igitur, quum scientiae herbariae cognitionem aliquam adquisivisset, ad eam cogitationes omnes ita convertit, ut ignobili Bibliopolae arte sponte relicta, ea sola illius occupatio, & voluptas esset. Hinc remotiores etiam Etruriae tractus lustrare coepit, & herbas investigare, & contemplari, quascumque reperire posset; atque in hanc inquisitionem opes omnes, quas ei tenuis fortuna, vel Principis munificentia, aut amicorum liberalitas, sufficiebat, impendere. Quamquam vero prima historiae herbariae semina, ut ita dicam, ab amicis quibusdam, accepisset, non ea tamen fuerant, quae cum eiusdem historiae cognitionibus ab eo αὐτοδιδάκτως comparatis ullo modo conferri possint; adeo & reipsa & methodo differebant. Nam ab ipsis initiis acute percepit in prope infinitis plantarum discriminibus, constantem tamen quamdam inter eas similitudinem deprehendi, ita ut optima, facili, & perspicua ratione disponi possint. Huius vel in puero perspicientiae monumentum fuit Collectio herbarum umbelliferarum ab eo concinnata, donataque *Cosmae a Castellione*, in cuius latifundiis, quae mons Maurillus continet, herbas saepe quaerere solitus fuerat. *Cosmas* hic, Patricius & Marchio Florentinus, virtutibus praesignibus ornatissimus, quas & in filium *Dantem*, litteratorum

hominum fautorem ſingularem, abunde transfudit, *Michaelium*, Viro doctiſſimo, & bonarum artium patrono celeberrimo, *Laurentio Magalottio* commendavit; qui adeo ingenio iuvenis & doctrina captus eſt, ut *Coſmo* III. Magno Etruriae Duci ſiſteret, eique Principis munificentiam conciliaret: a quo etiam Inſtitutiones herbarias *Tournefortii*, nuper editas, & Lutetia Pariſiorum eiusdem Principis iuſſu advectas, *Michaelius* dono accepit. Vix autem opus illud obtinuit, eius praeſidio fultus *Michaelius* incredibilem plantarum, ab aliis non deſcriptarum, numerum invenit; & aliarum multarum, quas praecedentes quidem Botanici noverant, ſed neglexerant, genera convenientia declarare; & certam in digerendo ſedem tribuere cuilibet potuit. Et quidem eo facilius id illi ſub manus ſucceſſit, quo diligentius Iuvenis deſcriptas a *Tournefortio* herbas cum ipſis viventibus plantis contendere adgreſſus eſt; & Auctores eximios, quos Gallus ille Botanicus laudabat, maximi illius Principis liberalitate pariter acceptos, conſulere omnes non omittebat. Illud autem ut exſequeretur, nullis laboribus, peregrinationibus nullis, licet difficilibus, parcebat: adeo ut obſtupuerit *Tournefortius*, ubi intellexit a *Michaelio* iudicatum fuiſſe, *Gallium*, quod ille deſcribit, *ſaxatile minimum Pyrenaicum Muſci facie*, eam tenuiſſimam herbam probabiliter eſſe, quam ipſe in arduo & praerupto montium Apuanorum cacumine invenerat. Vt autem herbarum deſcriptiones, quas celeber *Caeſalpinus* lucubraverat, cum plantis ipſis conferret, Apuliam & Campaniam; Agrum Romanum, &

Vm-

Vmbriam, ut a *Fabio Columna* expoſitas adſequeretur; Maris Hadriatici littora, & regiones, quas Atheſis Paduſque adluunt, ut *Anguillarae*, & *Bocconis* coniecturas probaret, late peragravit. Quid quod ſaltuoſam Germaniam per varios tractus, neglectis incommodis & periculis, luſtravit, quo plantas a *Tabernemontano*, a *Camerario*, a *Thalio*, a *Trago*, deſcriptas aut commemoratas inveniret? Quo vero contendere ipſe per ſe non poterat, ab earum regionum incolis, quoſcumque amicos habebat, plantas indigenas ſibi mitti poſcebat: & illud in primis notandum eſt, quod *Eugenium a Sabaudia*, Principem belli gloria clariſſimum, ut ſecum plantarum a *Cluſio* obſervatarum ſceleta communicaret, rogavit: quod quidem ille humaniſſime praeſtitit. Adde, quod in Aegyptum proficiſci meditabatur, ut libros *Theophraſti* de plantis penitus intelligeret, memorataſque ab eo herbas, ut ſperabat, offenderet? Immo & Montempeſſulanum cogitabat, ut eius agrum & oram maritimam veſtigaret, herbaſque, quas Scriptores, recentiorum primi & illuſtriores, dum in ea urbe verſarentur, ibidem inventas *vulgares* adpellaverant; & deinde, veluti *vulgarium* canones ab aliis Scriptoribus habitae ſunt, conferret cum illis plantis, quas alii pariter *vulgares* vocaverant; ſed quae, quum plerumque ſpecie inter ſe maxime diſſiderent, in herbariae rei ſcientiam, non mediocrem confuſionem invexerant. Quod quidem argumento eſſe poteſt, quanto *Michaelius* ingenii acumine in Critica rei herbariae exercenda praeſtaret. Hac igitur ſedulitate & dili-

gentia id adſecutus eſt *Michaelius*, ut in novis plantarum generibus detegendis ceteros omnes Botanicos longo intervallo ſuperaverit, & ad quater mille herbas antea ignotas primus oſtenderit; tantamque rei herbariae peritiam & ſcientiam nanſciſceretur, ut ſua gloria contentus, nec alienae indigus, nemini detraheret, & iniuſta cenſura vexatos Scriptores Botanicos, & praecipue *Matthiolum*, ſponte defenderet. At non novarum tantum herbarum numerus revelatus ingentem *Michaelio* gloriam conciliavit; verum etiam plantae illae cognitae, quarum naturam, formam, cenſum non ſatis alii deprehenderant. Ipſe enim omnium primus veram floris herbarum graminifoliarum ſtructuram invenit & declaravit; ipſe earum, quas, ob exilitatem vitamque breviſſimam, Botanici imperfectas vocaverant, & ex alterius corporis putreſcentis corruptione ortum ducere arbitrati fuerant, & florem, & ſemen, & conſtantem certa lege generationem demonſtravit; ipſe plurium marinarum plantarum, pelagi profunda ingenio ſcrutatus, organicam ſtructuram, ſitum, formam, flores, fructus, pariter oſtendit, quaque ratione illarum ſemen funditur, & germinat, mirabilis inveſtigator edocuit; earumque numerum adeo ampliavit, ut quum exactiores peritioreſque Botanici earum genera circiter viginti recenſerent, ipſe circiter ſexaginta diſtinxerit; ſub quibus fere ſexcentas marinas herbas, antea, ut videtur, ignotas auſu felici digeſſit. Sed & ſi ad haec animum advertere nolimus, & ordinem tantum, & facilem utilemque rationem, qua her-

herbas in certas diſtinctaſque claſſes diſtribuendas, plenius ac melius, quam alii feciſſent, docuit, conſiderare lubeat; vel ex hoc uno invento *Michaelius* multiplici laude ferendus eſt. Huius novae claraeque methodi praeſidio in abſolutam cuiuſque plantae cognitionem primore adſpectu deveniebat, qua cum memoratis inventis coniuncta ingentem Botanicis illuſtrioribus herbarum alias incognitarum copiam ſuppeditavit, ut apud *Vaillantium*, *Boherhaavum*, *Montium*, *Tillium*, *Sherardum*, videre eſt. Nam quaecumque ipſe propria commentatione didicerat, facile cum aliis lubenterque communicabat; quare, quum amicorum quorumdam coetui intereſſe conſuevilſet, & de re herbaria, ſuiſque repertis ſaepe diſſereret, talem in eis illius facultatis amorem excitavit, ut exiguum hortum ſelectarum plantarum cultui deſtinaverint; quo quidem a Principe intellecto, & eorum ſtudium probavit, & publicum Florentinum hortum eis colendum cuſtodiendumque anno MDCCXVIII. conceſſit, quum biennio ante huiuſmodi ſtudioſorum numerus in publicam Botanicae ſocietatis ſpeciem coiſſet. Huius igitur inſtitutio *Michaelio* debetur, qui naturae contemplationis amore incredibiliter incenſus magnam naturalium cimeliorum vim congeſſit, & Muſeum copioſiſſimum dedicavit; quod poſt eius obitum a *Io. Targionio*, Medico, & in Botanica Cathedra illius ſucceſſore, comparatum eſt. Nam quum *Michaelius* huiuſmodi facultate excellens iure merito haberetur, publicus in Florentino Atheneo profeſſor renunciatus fuerat; in quo

exercitio Astronomiae etiam, atque humani corporis anatomes amantissimum se esse praeferebat. Quamquam vero humanis litteris minime vacaverat, tamen eam Latinarum litterarum cognitionem adsidua lectione consequutus fuerat, ut Latinos suae artis Scriptores probe intelligeret; atque amicorum quorumdam censura fretus ita Latine scriberet, ut dictionis barbariem quam maxime in sua scriptione refugeret. Etsi vero tanta ingenii perspicacitate polleret, tantumque animum in universitatis rerum contemplatione defigeret homo vere philosophus, & totus ex huiusmodi curis coagmentatus, non ita tamen se austerum, morosum, asperumque praebebat, ut voluptates interdum, graviorum studiorum intercapedinem remissionemque, non sectaretur, hominem se esse, & non tam ex animo, quam ex corpore, coaluisse vel hoc ipso documento professus. Hinc delicias suas memor grata largitione remuneratus est, ubi post peregrinationem in montem *Baldum*, plantas, aliosque mirabiles naturae effectus speculandi gratia, susceptam, Florentiae vitam cum morte commutavit anno MDCCXXXVII. IV. Non. Ianuar. omnibus aeque propter eximiam doctrinam, conceptam ulteriorum eius progressuum spem, morum facilitatem, honestatem vitae, immaturum eius obitum querentibus; & in *D. Margaritae Albericorum* humatus est: titulo vero, marmorea protome, & insequenti epitaphio, quod *Ant. Cocchius*, qui & eius elogium, seu funebrem orationem deinde recitavit, amico dilecto composuit, in *Sanctae Crucis*, quo eius ossa transferenda fuerant, honestatus. PE-

PETRVS ANTONIVS MICHELIVS VIXIT ANNOS LVII. DIES XXII. IN TENVI RE BEATVS OMNIS HISTORIAE NATVRALIS PERITISSIMVS MAGNORVM ETRVRIAE DVCVM HERBARIVS INVENTIS ET SCRIPTIS VBIQVE NOTVS ET PROPTER SAPIENTIAM SVAVITATEM PVDOREM OPTIMIS QVIBVSQVE AETATIS SVAE EGREGIE CARVS OBIIT IV. NONAS IANVARIAS MDCCXXXVII. AMICI AERE CONLATO TITVLVM POSVERE.

Eius Scripta sunt quae sequuntur:

De Orobanche Dissertatio, Italico Sermone. Florentiae.

Nova Plantarum genera, Volumen Primum. Florentiae.

Nova Plantarum genera, Volumen Secundum, quod imperfectum reliquit, & quod Io. Targionius *perficit, typis excudendum curaturus.*

Catalogus Plantarum agri Florentini MS.

Adnotationes in Caesalpinum de plantis, quibus elaborandis Herbario ipso, seu Horto sicco, ab ipso Caesalpino concinnato, & Florentiae reperto, usus est.

Index duorum circiter millium plantarum Horti Florentini Regii, qui quidem sub prelo est.

Observationes Itinerariae non ad Botanicam tantum spectantes, sed ad historiam etiam animalium & fossilium, cum figuris quibusdam, & catalogo testaceorum terrestrium & fluvialium, piscium, & serpentium, Etruriae indigenarum, cum fodinarum Tuscarum, earumque fossilium, enume-

 ratio-

ratione, *atque alia id genus Miſcellanea*, *quae* Io. Targionii *cura tranſcripta in quinquaginta fere volumina excreverunt*.

Io. Lamius in viri amici obitum Eclogam, quae ſequitur, compoſuit & legit.

Lycidas, Tityrus, Palaemon.

Lyc. *Tityre*, *tam ſubitis coelum quae cauſſa ſerenum*
Nubibus obduxit? rapidis qui turbo procellis
Saeviit, *&* *laetas decuſſit ab arbore frondes*,
Ramoſque, *&* *varium nemorum populatus honorem?*
Adſpice: non ripae gemmantia rore recenti
Gramina, *purpureos non prata virentia flores*
Submittunt; horrent colles, *neglectaque maerent*
Nativis late viduata coloribus arva.
Tityr. *Ipſe quoque*, *o Lycida*, *tacitus mirabar*, *&* *alte*
Solicito inſolitum verſabam pectore caſum.
Scilicet huc illuc, *bibulas qua pontus arenas*
Egerit, *errabam*, *ſimae dumeta capellae*
Tondebant circum, *triſtis quum forte Neaera*
Occurrens dixit, *niveas in littore baccas*,
Conchaſque, *&* *crebris perplexa coralia ramis*,
Lecturam nitidos fruſtra & *veniſſe lapillos*.
Vnda reſorbuerat refluo nempe omnia curſu,
Et velut indignans Nereus ſua dona negabat.
Spongia non ſcopulis ſtetit his latebroſa diebus,
Oſtreave, *Vrticaeve*, *aut Stellae iure ferentes*
Nomina, *quas dudum ſuerat formoſa puella*
Colligere, *&* *gremium praedis onerare marinis*.
Ipſae pallebant demiſſo vertice Myrti,
Algae ipſae aruerant, *Iuncique*, *Vlvaeque paluſtres*.

Ly-

Lycid. *Non tenui ſolitum modulantur gutture carmen*
Adſuetae ſilvis volucres, non aura ſuſurros
Iucundos laſciva ciet, nec vallibus imis
Grata ſonant raptim properantis murmura rivi;
Sive ſupercilio clivoſi tramitis ille
Deſilit, urgetve offendens obſtantia ſaxa.
Ipſa cavis habitans ſpecubus reſonabilis Echo
Aut ſilet, aut maeſtas imitatur voce querelas.
Iam non capripedes Satyri, facileſque Napaeae
Praeſentes plaudunt choreas, & carmina dicunt.

Tityr. *Crediderim? vigilem mea me nec lumina fallunt?*
Non procul a pelago, lapidoſi culmina montis,
Rupibus adſurgunt, immenſiſque horrida ſaxis:
Hac ego diſperſas, rara & virgulta ſequentes,
Dum pecudes paſco, atque oculis circum omnia luſtro,
Ecce mihi extemplo fluidis manantia guttis
Marmora, quae teneras vincunt candore pruinas;
Quaeque ferunt longis nivibus concreta gelari
Cryſtalla in lacrimas tractim reſoluta liquentes
Teſtari luctum manifeſto imitamine fletus.

Lycid. *At ſubſiſte: ſenem reſpecto Palaemona tardo*
Greſſu incedentem, & baculo veſtigia longo
Firmantem: nimis hic ſagax, rerumque peritus
Multarum, poterit cauſſas aperire latentes.

Tit. *Huc ades, o nemorum decus, o laus incluta ruris,*
Opportunus ades nobis, venerande Palaemon.

Palaem. *Si vos attonuit, geliduſque per ima cucurrit*

Oſſa

Ossa pavor, iuvenes (namque id color indicat oris)
Haud equidem temere certae rationis egestas
Nunc vos ingenti luctu maerere coegit.
Ipsae etiam Pinus, ipsae flevere Myricae,
Ipsi etiam colles, lustra ac spelaea ferarum,
Flevere extinctum crudeli funere Daphnin.
Ille amor arvorum fuerat, gregis ille voluptas,
Gloria pastorum. Quales sunt vitibus uvae,
Arboribus frondes, pratis rosa, gramina ripis,
Roscida mella favis, & apes florentibus hortis,
Talis erat nobis Daphnis. Sed fata tulerunt
Immeritum postquam, thyasos inducere Bacchus,
Visere nec silvas flavus dignatur Apollo;
Neve Pales agros, oleasque Minerva virentes
Curat, & immenso doluerunt rura dolore.
Lyc. *Nil igitur mirum si se caligine coelum*
Involvit: periit, rosei qui lumina Solis,
Et varium Lunae vultum, atque orientia dixit
Sidera, facundus referans quid singula monstrent.
Nil mirum picti viridi si in margine flores
Languescunt, frondesque cadunt, atque alta comanti
Vertice silva caret, nec habet sua gramina campus.
Occubuit nam qui illorum formasque, coloresque,
Atque usus varios, virtutes, nomina, cultus,
Edocuit, cunctas describens gentibus herbas.
Saepe illum vidi, stupefactas voce, sequentes
Vmbriferas quercus, & acuto vertice Pinus,
Et patulas Fagos, & torno rasile Buxum,
Laurusque, Platanosque, & coniferas Cyparissos.
Non aberant hederae errantes, gravidaeque racemis

La-

Labruscae, & salices saturae fluvialibus undis,
Et cum puniceis humilis Saliunca rosetis;
Non Casiae, & Cilicum flores, & olentia late
Serpilla, & Cythisi, nec flexile vimen Anethi,
Et quae laeta bibunt riguos violaria fontes.
Quin mihi montanos legeret dum sedula fungos
Thestilis, accessu narrabat Daphnidos olim
Se vidisse solo salientes surgere passim
Boletos ultro, penitasque recludere fibras,
Atque omnes aperire sinus, speciemque latentis
Seminis ignotam iuveni monstrare, volentes.

Tityr. *Iure & arenoso nullas in littore baccas,*
Ostreaque, & conchas, mollis reperire Neaera
Debueras: & iure negat sua munera pontus
Egregii iuvenis fatum indignatus acerbum.
Scilicet hic miras variantem Protea formas,
Divinum licet, atque senem, armentique potentem
Squamosi, dictis persaepe lacessere suevit,
Plenius ac melius tumidis natura sub undis
Quid creet enarrans, qua quodque ab origine surgat,
Quique maris valeat tractus habitare profundos.
Vidi olim scopulo residentem, & multa loquentem
Admiranda, Deos circum exsultare marinos,
Ludereque in numerum, laetasque agitare choreas,
Amphithoen niveam, Oceanitidaque Amphitriten,
Drymoque, Xanthoque, & Spio, Cymodocenque,
Atque senem Glaucum, turbam quoque Phorcyos omnem,
Tritonasque citos; adplaudentesque ferire
Commissarum utero caudarum verbere fluctus.
Non ita pellexit curvos Delphinas Arion
Rite animans celeri blandus cava nablia pulsu.

Lycid. *Nunc scio cur maerens gratum Philomela canorem*

De-

Dedidicit, resonantque aspri nec Acanthida dumi,
Littoraque Alcyonem: Daphnis volucresque ferasque
Dulcibus illecebris, facundoque ore, trahebat,
Dum varios habitus describeret, atque colores
Plumarum, & studia, & mores, queis quaeque vigeret.
Vix ita Threicius cantu testudinis Orpheus
Flumina dum traheret, silvas, rupesque sequaces,
Leniit indomitas Tigres, rabidosque Leones,
Et volucrum celeres subspendit in aere pennas.

Tityr. *Nunc scio cur durae silices, & levia fletum*
Marmora fundebant: tepido cur visa fluore
Subiectum liquefacta solum Crystalla rigare,
Atque feri insolitum scopuli sentire dolorem.
Daphnis enim silices ipsas, & marmora suerat
Ducere blanditiis, dum panderet ordine cunctas
Naturas lapidum, vires, discrimina, formas.
Omnia nam scrutans animo interiora subibat
Viscera inexhaustis terrae generosa metallis.
Non ita Thebanum, dum pectine pulsat eburno
Aurea fila lyrae, cinxere Amphiona cautes
Auritae, docilesque sequi quocumque vocaret.

Lycid. *Daphnidos aeterno procerae in cortice Cedri*
Inscribam nomen, nec iam fera fata timebit.

Tityr. *Daphnidos excelsae praeduro in marmore rupis*
Incidam nomen, quod longa haud deleat aetas.

Lycid. *Ad caelum exibit ramis felicibus arbos*
Alta olim, dignumque feret super aethera nomen.

Tityr. *Inscriptum excisae iam rupis in aequore nomen*
Quisque leget, gentique olim memorabitur omni.

Palaem. *Non haec, o iuvenes, poscit sibi munera Daphnis.*

Illius

Illius Eoos nomen penetravit ad Indos,
Arctoasque plagas, divisosque orbe Britannos,
Barcaeosque vagos, atque extremos Garamantas;
Quique adversa premunt pedibus vestigia nostris
Illius iam famae auram excepere perennis.
Hoc hortor (quoniam ad superos dum vita manebat
Egregium modico Daphnin coluistis honore,
Vitam stipe brevem parca tolerare coactum,
Stramineisque humilis tuguri succedere tectis)
Vt manes placet, supremaque solvere iusta
Quisque velit; lacrimis caussam quoque consecret aras
Caeruleis maestas vittis, atraque cupresso;
Purpureos spargat flores, animamque sepulti
His saltem accumulans donis fungatur inani
Munere: nullius ne vos haud Numinis ira
Exercens tanto sumat de crimine poenas.
Ite citi, & vobis ea digna piacula sunto.

SEBASTIANVS BLANCVS.

S*Ebastianus Blancus* Florentiae parentibus honestis, & Mediolano originem ducentibus, ortus est anno MDCLXII. Quum cognoscendae antiquitatis amore, patris maiorumque suorum, qui omnes Medicei Cimeliarchii custodes fuerunt, exemplo, teneretur, in veteribus numis, gemmisque insignibus, aliisque eruditis id genus monumentis considerandis, diiudicandis, explicandisque, iunior adhuc maxime occupabatur. Hoc laudabili studio a *Cosma* III. Magno Etruriae Duce intellecto, eum Bononiam primum, ubi in re antiquaria *Ioseph. Magnavaccam* praeceptorem

anno

anno MDLXXXV. habuit; deinde Romam, ubi viris antiquitatis consultissimis *Bellorio*, *Camelio*, *Fabrettio*, & *Vaillantio* tunc peregrinante, familiariter usus est, exactioris ampliorisque cognitionis adquirendae gratia, Princeps munificentissimus misit. Anno MDCLXXXVI. quum Roma Florentiam reversus suorum in litteris & eruditione progressuum specimen Principi illi praebuisset, ab eodem Lutetiam Parisiorum anno insequenti missus, cum reduci *Vaillantio*, *Spanhemio*, *Morellio*, aliisque celebribus antiquitatis interpretibus congressus est. Non multum tamen Lutetiae substitit, sed eodem anno Mediolano, ubi *Mediobarbum*; Patavio, ubi *Patinum*; Venetiis, ubi *Donum*, convenit, transiens in patriam iterum se recepit. Heic Princeps suae Gazae in eo, quod veteres numos, gemmasque caelatas adtinet, illum praefecit; quo quidem munere fungens, quum praeter innumeram cimeliorum rarissimorum copiam, quae diurna nocturnaque manu versabat, frequentes etiam doctorum eruditorumque peregrinorum accessus, colloquia, disputationes, continenter admitteret, adeo iam comparatam antiquariae rei scientiam absolvit, ut in ea tractanda observator diligens, & eruditus iustusque censor, haberetur. Sed mirum, quantum ei in explicanda Antiquitate, *Philippi Bonarotii*, Senatoris Florentini, familiaritas profuit. Quum enim is antiquariae eruditionis censu praecelleret, multiiugem variamque litteraturam, quae in *Blanco* paullo contractior erat, de sui ingenii penu large liberaliterque sufficiebat. Nam *Blancus*

tan-

tantum Latinam linguam, Graecamque callebat, & in veterum recentiorumque Scriptorum lectione versatus erat; quantum suo muneri cum laude & adprobatione obeundo sufficeret. Quod quidem adsiduae numorum ipsorum, & lapillorum; statuarum, & anaglyphorum; inscriptionum, aliorumque monumentorum tractationi atque usui, acrique perspicientiae, castigatoque iudicio accedens, hominem prope admirandum, & Antiquarium peritissimum ac famigeratum effecerat. Hinc passim eius laudes in doctorum hominum scriptis occurrunt, quibus eum saepe in rebus arduis, difficilibusque consulere moris erat. Hinc eius cum viris eminentissimis *Norisio*, *S. anhemio*, *Morellio*, *Cupero*, *Vaillantio*, *Mediobarbo*, *Bandurio*, aliisque, quorum litterae a *Francisco Blanco* fratre servantur, epistolare adsiduumque commercium. Eius quodammodo auditores, *Ant. Franc. Gorius*, tot de re antiquaria Voluminibus editis celebris, & *Io. Lamius*, diversi ut plurimum argumenti libris haud obscurus, dicendi sunt, utpote qui frequenter eum, quoad vixit, conveniebant, in antiquitatis studio ducem fidum, & facilem comitem, & iudicem acrem perspicacemque adfectantes. Nullum quidem opus a se elaboratum atque perfectum *Blancus* in vulgus prodidit; prodere tamen in animo habuit. Nam luculentam exactamque Medicei Cimeliarchii, quod ipse omnium primus in elegantem concinnumque ordinem ex indigesta confusione adserverat, & ut Museo Andreiniano augeretur fuerat in caussa, descriptionem mature composuerat, qua

qua immensas & singulares regiae illius Gazae opes Lectoribus exponebat, multa corrigens supplensque, quae in negligentium plerumque Viatorum Commentariis, temere ac perperam narrata deprehenduntur. Ast anno MDCCXXXVIII. Non. Ianuarii ἀποπλίξει, cui obnoxius esse iam senex coeperat, percussus, morte praeripitur; quare lucubratio illa perutilis, & luce dignissima, adhuc inedita delitescit. Silentio quoque praetereundum non est, *Etruriae Regalis*, Syntagmatis a *Thom. Dempstero* conscripti, editioni symbolam *Blancum* contulisse, cum Etrusca monumenta, quorum imaginibus instruitur, e regio Museo suppeditans, tum *Philippo Bonarotio* Dissertationem eruditam, Appendicis loco, adtexenti, multa differendo contribuens. Quin, quum *Ioseph. Nicolinius*, Patricius Florentinus, aureorum numismatum, quae in suo locuplete Museo adservabat, catalogum publici iuris facere animum induxisset, in iis digerendis explicandisque *Blanci* opera usum in primis fuisse constat. Sed quod pluris faciendum esse videtur, *Blancus* idem nonnullis civibus nobilibus Florentinis auctor fuit, ut aere simul conlato *Musei Florentini*, operis amplissimi, & sumtuosi, editionem susciperent: quod quidem consilium sub manus successit, quum illud illustrandi provincia *Ant. Franc. Gorio* demandata fuisset, & quatuor iam immania volumina prodierint; quae omnia non sine *Sebastian. Blanci* opera, cura, directione, hactenus perfecta sunt, ut in iis *Gorius* ipse ingenue profitetur.

CLE-

CLEMENS XI. PONT. MAX.

CLemens XI., *Ioannes Franciscus Albanus*, priusquam Pont. Max. renunciaretur, adpellatus, Vrbinas, *Carolo Albano*, & *Helena Musca* Pisauriensi, parentibus genere opibusque praestantibus, anno MDCXLIX. ortus est. Patruum habuit *Hannibalem*, qui ab ineunte aetate litterarum studiis adprime deditus, & disciplinis probe instructus, ab *Vrbano VIII.* Pont. Max. Vaticanae Bibliothecae praefectus est; quo in munere Oecumenica Catholicae Ecclesiae Concilia illustranda suscepit; & opus perutile ad umbiculum deduxisset, nisi anno MDCL., quinctum & quadragesimum annum agens, mortem oppetiisset. Alius quoque eius patruus *Malatesta* fuit, qui militiae iuxta ac litteris operam navavit, ingeniumque, quod promtum & acre a natura acceperat, omnibus fere liberalibus disciplinis excoluit; quare saepe illum *Clemens* cum laude, prout sese dabat occasio, commemorare consueverat. Domesticis igitur exemplis *Ioannes Franciscus* excitatus, litterarum studiis, quae primum puer aversabatur, postea se totum addixit, eaque pietatis cultui copulavit; adeo ut, quum anno MDCLX. in Vrbem cum patre profectus esset, & in Romano Collegio se exerceret, amoenioribus disciplinis, Latinarumque litterarum peritiae, Graecae etiam linguae cognitionem adiunxerit, & tredecim tantum annos natus Graecam Epistolam *Petro Possino* Iesuitae, eleganter ornateque conscripserit. Anno MDCLXVI. Meno-

logii vetusti partem alteram, non ita pridem in Monasterio Cryptae Ferratae a se repertam, Latine vertit, & eximium sacrae historiae monumentum, quod veluti amissum Viri eruditi defleverant, cum *Io. Bollandi* sociis communicavit. Sub idem tempus & *Sophronii* Ierosolymorum Episcopi Homiliam; & Encomium Sancti Marci Evangelistae, auctore *Procopio* Diacono & Chartophylace, Latine pariter reddidit. Ad nobiliores autem facultates gradum faciens, Philosophiam, & Theologiam in memorato Collegio, Iuris prudentiam in Romano Archigymnasio, ita perdidicit, ut omnium harum doctrinarum Theses magna cum laude publice propugnaverit; quumque Romae per id tempus eruditorum coetus, qui *Humoristarum Academia* dicebatur, statis diebus celebraretur, eique inter alios politioribus litteris, & eruditione clari viri, *Augustinus Favoritus*, & *Io. Carolus Cartarius* interessent, in eo *Albanus* tam docte, diserte, concinneque disserebat, ut confluentem ad eum audiendum doctorum hominum multitudinem peramplae aulae vix caperent. Quin saepenumero de rebus gravibus dicebat ex tempore; & eamdem rem porsa expressam vincta numeris oratione ita accurate cogitateque reddebat, vel ex Italo sermone in Latinum, ac ex Latino in Graecum vertebat, ut ad nobilium Philologorum laudem perveniret. Hoc praeconio facile notus viris doctis, qui per id aetatis urbem ornabant, paullatim in exterorum quoque amicitiam se penitus insinuavit, mutuumque epistolarum commercium exercuit. Interea

rea

rea anno MDCLXVIII. Vrbinum reversus, Magisterii insignibus magna celebritate donatus est; & haud multo post Romam repetens, illustrium Iurisconsultorum, & doctissimorum virorum contubernia & consessus frequentare coepit; & *Casparis Carpinei* Cardinalis in primis, & *Alexandri Rondinini* Romanae Rotae, ut vocant, XII. Viri, nec non *Ioannis Baptistae de Luca* postea Cardinalis, doctrina & vulgatis forensibus lucubrationibus conspicui, quo cum arctissima consuetudo intercessit. *Marcello* item *Rondinino* Patrono caussarum celebri, & *Francisco Maria Suaresio* Episcopo Vasionensi, tunc Romae agente, familiarissime usus est. Hi, quum lecta doctrina & eruditione praestarent, *Albano* ad utramque comparandam acres stimulos adiecere. Itaque exactae Iuris notitiae, diligentem quoque veterum cum profanorum, tum Ecclesiasticorum Scriptorum lectionem addidit, & peramplum multiiugis eruditionis censum sibi feliciter comparavit; simulque in divinarum litterarum, Ecclesiasticae historiae, pariterque dogmaticae ac polemicae Theologiae, quas ante neglexerat, studio mirabiliter progressus est. Hinc harum omnium facultatum felicia saepe praebuit experimenta, & in illustribus Academiis Capitolina, Collegii Vrbani de Fide propaganda, praeclaro ipsius opera incremento auctis; & in ea nobilissima, quae in aedibus suis a *Christina Alexandra* Suecorum, Vandalorumque Regina instituta fuerat, laudem & adprobationem iure optimo reportavit. Quamobrem *Christina* laudata, virique graves, doctrina vel

 di-

dignitate conspicui, praecipua in *Ioannem Franciscum* benevolentia adfecti sunt; & plurimi eum in primis fecit *Franciscus Barberinus* Cardinalis eruditissimus, ut non minus honorifica, quam celeri liberalitate testatus est, eum vicesimum aetatis annum vix attingentem Basilicae Sancti Laurentii in Damaso Canonicatu primum augens; & annuam perpetuamque pensionem vita decedens deinde relinquens. Hic igitur Cardinalis quum tanti *Albanum* faceret, Sublacensem Dioecesin anno MDCLXXII. invisurus, gravissimi muneris adiutorem illum adsumsit; qui quidem Acta direxit, dictavitque, stili elegantia perspicuaque methodo a viris doctis probata vehementer. In Synodicis quoque Constitutionibus eiusdem Dioeceseos, itemque Farfensis, quae annis proxime sequenti, & MDCLXXXV. promulgatae, typisque descriptae sunt, conscribendis primas eum tulisse exploratae fidei est. Anno MDCLXXVII., patris & consanguineorum suasionibus, Praesulum ordini Romanae urbis adscriptus est, ac deinde ab *Innocentio XI.* Pont. Max. Reatis, Sabinorum, Vrbis veteris, Praeses diversis temporibus renunciatus; quo in munere eius iustitiae amor, liberalitas in pauperes, comitas erga omnes, maxime eminuit; in urbemque reversus anno MDCLXXXIII. a *Carolo Barberino* Cardinali Vaticanae Basilicae, cuius is erat Archipresbyter, Vicarius & Iudex delectus est. At dum *Albanus* gravioribus multiplicibusque negotiis Romae implicatur, non ita iis tamen distinetur, ut Regiam *Christinae* Academiam de more non frequentet, in qua insequenti anno

no gestam a Comite *Castelmainio*, *Iacobi II.* Anglorum Regis nomine, apud Pontificem Maximum legationem, adornata oratione Reginae iussu laudavit; quam quidem illa formis excusam publici iuris fieri voluit, utpote ex qua docta & acri iudicio praedita femina multum ceperat oblectamenti. Ast digniora suis virtutibus praemia *Albanus* accepturus, quum anno MDCLXXXVII. *Ioannes Gualterius Slusius* Cardinalis naturae concessisset, qui ab Apostolicis Diplomatibus fuerat, eius in munere illo successor a Pont. Max. declaratur; quam electionem omnes quidem probarunt, Regina autem *Christina* pronunciavit, se non tam ei nobile munus, quam tantum virum nobili muneri gratulari. Hoc autem munere sapientissime fungentem *Alexander* VIII. Pont. Max. in purpuratorum Patrum Collegium anno MDCXC. ingenti cum omnium plausu prudenter adscivit. Interea pluribus in Vrbe magistratibus decoratur, & ab *Innocentio XII.* praesertim, qui *Alexandro* anno insequenti in Pontificatu successerat; quos omnes laudabiliter obit, Romanae Ecclesiae iura tuens, donis se incorruptum praestans, & universos beneficiis cumulans, literatosque homines in primis, ut iure aetatis suae Maecenas audiret, multorumque insignium Poetarum carminibus, & nuncupatis sibi eruditorum virorum libris, celebraretur. Largitionibus enim eos, & officiis iuvit; quaeque *Vitali Iordano* praestanti Mathematico, *Laureto Matthaeio*, *Alexandro Guido*, *Benedicto Menzinio*, & *Michaeli Brugueres*, Poetica facultate laudatis contulit; quaeque ab *Innocentio* XII.

 ipsis-

ipſiſmet impetravit; omnium ore feruntur. Plures quoque alios nota eruditione & doctrina viros, vel fortunae bonis destitutos, vel aere alieno preſſos, erogata pecuniae vi congruenti levavit. Liberalibus item artibus & institutis illustres pari beneficentia & patrocinio fovit, pictura & architectura praecipue delectatus; & clariores utriusque cultores in pretio habuit. Eo nomine *Carolus Maratta*, & *Dominicus Guidus*, potiſſime commendantur; quorum alter Pictor, alter Scalptor longe celeberrimus fuit. Tamdem, quum anno MDCC. *Innocentius* XII. humanis rebus exemtus fuiſſet, Cardinalis *Albanus* Pontifex Max. renunciatus eſt, qui diu tamen repugnavit, collatum Principatum accipere detrectans, donec aliorum omnium precibus & ſuaſionibus indulgendum eſſe cognovit, & *Clementis* nomen adſumſit. Tanta autem ab omnibus adprobatione eius electionis nuncius acceptus eſt, ut gentes ipſae Christianis infenſae, ut Turcae Aegyptii & Aſiani, Reipub. Christianae eam inviderent; & Romanae Eccleſiae inimici, ut Noribergenſes haeretici, numiſma in eius honorem cuderent, & virtutem, doctrinam, ſapientiam novi Pontificis perſpicuo argumento commendarent, atque ſubſpicerent. Itaque Pontificatus curis detentus *Clemens*, quum ſacras caeremonias rite perageret, rem Christianam ſolicite moderaretur, magiſtratus Romae in officio contineret, abuſus e medio tolleret, licentiam vitiorum coerceret, in facinoroſos homines animadverteret, Principes Christianos pacificare ſtuderet,

& il-

& illud nobis maxime memorandum fecit, ut quae praemia equis Numidicis cursus pernicitate praestantibus tribui consueverant, utiliori consilio iuvenibus Picturae, Sculpturae, atque Architecturae, in Academia Capitolina ab se instituta operam navantibus, conferri voluerit, Bacchanalibus & huiusmodi ludis interdictis. In ea quoque voluit ut artes illas egregias viri doctissimi habitis quotannis orationibus laudarent; & quum interiecto tempore Bacchanalia ludosque restituisset, ne quid Academiae de pristina dignitate decederet, aureos mille annuos dotem perpetuam illi constituit. Quin *Carolum Marattam* laudatum, Equitem creavit, ut acriores Academicis ad imitationem stimulos inderet. Sed quantum bonas artes & litteras promoverit, ostendent, quae ex Libro VI. eius prolixioris Vitae huc transferimus. *Perspicua sane sunt monumenta Clementinae beneficentiae in illustres disciplinis, atque doctrina viros, quos in omni dignitatum gradu liberaliter fovit; opibusque pro merito, & honoribus auxit. Qui novas artes in Pontificias provincias invexerunt, perpetuis sunt honestati censibus & privilegiis. Ne Romae deessent, qui aulaea, universas ac discolores referentia formas, ex lino, gossypio, auroque contexerent, magno pretio e longinquis regionibus in hospitium Sancti Michaelis Archangeli praestantes evocavit opifices. Ampliorem exhibuit largitatem, ut peritissimis aliarum peregrinarum artium magistris subiecti populi uterentur. Statuaria, pictura, architectura eodem Pontifice susceperunt incrementum. Vrgens vero ille profectum, annuo duorum millium aureorum constituto reditu, Capi-*

 toli-

tolinam Academiam fundavit dotavitque: in qua iuvenes alterutram profitentes artem ad certamen & aemulationem accensi, iuxta operum praestantiam publice quotannis dona caperent. Nec deesse voluit cuiusque facultatis soluta, & vincta numeris oratione ab Oratoribus & Poetis diserta praeconia. Adolescentibus, qui litterariis disciplinis in Collegio Romano navabant operam, vehementiores stimulos indidit, frequentibusque praemiis discendi ardorem amplificavit. Novis item conatibus divinorum scientiam provehens in Archigymnasio Theologicam Academiam, dogmata & controversias adversus haereticos pertractantem, instituit: regulas iussu suo a Thoma Maria Cardinali Ferrario Ordinis Praedicatorum, doctrina, eruditione, & vita spectatissimo dictatas, praecipuo diplomate comprobavit, multisque privilegiis fulsit Academicos. Botanicae Lectorem propriis impensis eodem conduxit, & quoad vixit Medicinae studentium emolumentum cavit. Construendae parandaeque Bibliothecae Philosophicae ac Medicae Lancisianae in aedibus Sancti Spiritus duo aureorum millia tribuit. Quatuor millia est largitus, ut libri selectissimi coemerentur. Longe vero plures praestantia & raritate spectandos donavit, partim e privata Bibliotheca depromtos, partim in Galliis comparatos, & Anglia. Literariae beneficentiae honorem ac pretium in literatos, & doctos homines addidit, illorumque plures variis muneribus in Pontificiam familiam adscivit, atque honesto apud se loco habuit: singulari in viros doctrina praestantes munificentia & patrocinio, ingens, nec uno nomine, politioribus litteris, multiplici eruditioni, naturali scientiae, sacris denique ac profanis rebus

splen-

ſplendor & lumen acceſſit: quod abſolutiſſimis latitantium ad eos dies veterum Scriptorum editionibus, eruditis commentariis, & dignis cedro ſcriptionibus egregie eſt auctum. Ipſe plura tenebris obruta illuſtrium virorum opera inveſtigavit, detexit; tum liberali beneficentia ab interitu vindicata, publica luce donari curavit. Nullam opportunitatem praeterire viſus, qua non conſiliis, opibus, communi provehendo litterarum bono conſuleret, vel ſtimulis vehementiſſimis eos, quibus facultas erat, ad litterarios labores inflammaret. Ampliori inſuper, ac peregrina librorum copia litteratorum conatibus opitulaturus, Bibliothecam Vaticanam inſigni Graecorum voluminum numero, quae olim domeſticae Pii II. Romani Pontificis Bibliothecae erat addicta, & beneficio nobiliſſimae feminae Conſtantiae Piccolomineae ab Aragonia, Amalphitanorum Ducis, in Clericorum Regularium, quos Theatinos vocamus, poteſtatem pervenerant, auxit. Adiecit & antiquos Codices variarum linguarum Petri de Valle Romani, quos idem Pontifex ab Octavio Marchione de Bubalo dono acceperat. Ratus deinde abſolutiſſimum delectum manuſcriptorum librorum nationum Orientalium magno incremento fore ad controverſias dirimendas, quae de ipſarum religione ritibus moribuſque in dies ſingulos Romae inſtituuntur, qua via & cura potuit, praeſtantiſſimos comparavit. Non ſemel praeterea viros eruditos, ac gentium callentes linguas in Syriam & Aegyptum miſit, ut quos multorum teſtimonio acceperat, ibidem ſervari vetuſtiſſimos ac nobiliſſimos, codices conquirerent; pretioque, auctoritate, & officiis adepti in urbem conveherent. Multos Graeco ſermone exaratos libros ex

Aegypto

Aegypto redux attulit Abraham Massard nobilis Maronita; longe autem plures Elias, eiusque patruelis Ioseph Simonius Assemanus, atque Andreas Scandar, item Maronitae, quorum primus anno huius saeculi octavo, alter decimoseptimo, tertius denique vicesimo primo, felici terminatam exitu expeditionem suscepere. Collecta e longinquis regionibus egregia volumina Clemens illustri munificentia in eamdem Bibliothecam inferri mandavit. Vt autem lectissimae, nec sine maturo iudicio paratae mercis pretium innotesceret, idem Assemanus linguarum praesertim Syriacae, Arabicae, Graecae peritia, & sacra eruditione praestans, universos antiquorum Scriptorum exaratos manu codices Syriacos, Arabicos, Persicos, Turcicos, Ebraicos, Samaritanos, Armenios, Aethiopicos, Graecos, Aegyptios, Ibericos, & Malabaricos, ex Aegypto, aliisque regionibus avectos, & Apostolicae Bibliothecae addictos, exacto atque perspicuo catalogo recensuit, digessit, excerpsit. Germana scripta studioso labore a suppositis secrevit, ac singulorum aestimationem ab auctorum conditione, quorum vitam attexuit, opportune aperuit. Singulares item locos, atque historicos nodos, praecipuis animadversionibus dissoluit: quibus expediendis sola Graecorum, ac Latinorum monimenta lucem dubiam suppeditabant, aut nullam. Opus Auctor, Bibliothecam Orientalem Clementino - Vaticanam *inscripsit, pluribus diffusum voluminibus, quorum tria Romanis excusa typis prodierunt. Vno hoc Clementis beneficio res Theologica novis subsidiis, Ecclesiastica historia multis synchronis, ac locupletissimis testibus est instructa: veterum Patrum libri adaucti: uberior denique viris doctis omnis*

gene-

generis, & variae aetatis Orientalium Scriptorum parta supellex . . . . Ne quid ex praestantibus operibus deperiret, quod rei litterariae ac bonis artibus prodesset, picturas veteres Romanarum cryptarum & sepulcrorum, multorum studio quondam collectas, & in domestica Albanorum Bibliotheca servatas, eleganter, iuxta archetypa, aeneis tabulis exprimi iussit, & illustrari. Par beneficium & sacris nondum vulgatis tribuisset, ni coeptum opus abrupisset interitus. Statuas, picturas, scalptos eleganti artificio lapides alio ex urbe transferri; opera anaglypha & marmorata; vermiculata demum ad effigiem rerum & animalium crusta; inscriptiones & cuiusvis generis antiqua monumenta in Pontificiae ditionis fundis reperta, dirui vel amoveri vetuit, inaudito Cardinali Camerario: seu non consultis peritis hominibus eorumdem operum inspectoribus delectis. Nullo item non pretio a privatis redemit, quod posset urbem ornare, illustrare vetera, & ingenuis artibus vel eruditioni prodesse. Hactenus quidem ille auctor. Adde, quod doctos viros, quoscumque Romae esse aut versari intelligeret, ad se frequenter & comiter admittebat, familiariterque utebatur, mediocribus etiam minime contentis, ut *Philippo Stoschio*, quem, etsi nulla Graeca vel Latina eruditione censendum (nam in antiquas Gemmas, quas suo nomine edidit, alter commentatus est), tamen quod longo usu, & manuali tractatione vetera monumenta internoscere & pensare didicisset, haud semel suis colloquiis dignatus est. Duo tamen in re litteraria, postquam Pontifex Maximus electus est, iure impro-

probavisse videatur, & ulteriorem Satirarum *Q. Sectani* scriptionem, cuius privatus conscius fuisse creditur; & liberum de cultu Sanctorum ignotorum ab *Io. Mabillonio* prolatum iudicium: cui tamen ipse auctor fuerat ut criticam illam Dissertationem elucubraret. Quamquam vero ita de litteris, disciplinis, bonisque artibus *Clemens* optime merebatur, quanto ardentiori nihilominus servandae propagandaeque religionis desiderio incenderetur, ex eo maxime patuit, quod Orthodoxos per Thraciam, Armeniam, Syriam constitutos, & a Muhammedanis indigna & extrema perpetientes omnimodis iuvit ac sublevavit; ultraque progressus & in Persidem Africamque suas curas transtulit, & Indos novae doctrinae fraude seductos non sine opportuno praesidio reliquit. Nam anno MDCCII. *CarolumThomam Maillardum Tournonium* Taurinensem ad Sinas aliaque finitima Indiae regna cum potestate Legati de latere misit, qui gliscentibus Iesuitarum erroribus, eos radicitus exstirpaturus, occurreret. Anno insequenti, *Clemente* probante, a *Francisco Blanchinio* Veronensi, & *Philippo Maraldo*, Mathematicis, insignis Gnomon Astronomicus ad Calendarii usum Romae constructus est. Interim dum Iansenianis in Gallia, & Batavia obstat, haereticos in Germania Pontifex sapientissimus impugnat; Ecclesiasticam ubique immunitatem tuetur; bella in dies increbrescentia sedare satagit, aut queritur asperari; profanum Sinensium rituum abusum a Iesuitis invectum & propugnatum, pronunciata sententia damnat atque improbat. Annus tunc MDCCIV. vertebat,

ιebat, Pontificisque folicitudo etiam ad alias Orientis partes se extendebat, quum anno in sequenti edita Constitutione Iansenianis ausis resistit; & anno MDCCVI. res Palaestinae paternum eius animum cruciant minus prospere principio cedentes; & Armeniae quoque, novum Martyrem in magna Ecclesiae persequutione parientes, *Cosmam* Armenum Sacerdotem; cuius acta diligenter perquiri, & litteris mandari Pontifex iussit. Porro hoc eodem anno numerum etiam Cardinalium auxit, inter quos & *Gabrielem Philippuccium* renunciavit, memoratu dignissimum, quod insolito modesti animi exemplo eam dignitatem, cui alii adeo inhiant, acceptare constantissime recusaverit. Sequenti vero anno in eumdem Purpuratorum ordinem & *Carolum Thomam Tournonium* memoratum, virum de re Christiana, & orthodoxa religione optime meritum, adhuc inter Sinas versantem, cooptavit; qui tamen anno MDCCX. naturae concessit iniuriis hypocritarum adflictus, & infandis aerumnis divexatus; felix, quod inter alia disertissimum suarum virtutum laudatorem, meritorumque praeconem, ipsum Pontificem Maximum in Cardinalium consessu habere meruerit. Non huius tantum Cardinalis sanctissimi iactura Pontificium animum dolore adfecit; sed anno MDCCXII. rebus humanis pariter ereptum fuisse *Ioseph. Mar. Thomasium*, Cardinalem doctissimum, aegre tulit, quem tamquam verum sanctioris disciplinae veteris exemplar subspicere consueverat. Biennio post Constitutionem *Unigenitus*, ut vocant, edidit, uberem Pontificiarum solicitudinum fontem, & novam Gallicanae

Eccle-

Ecclesiae turbarum caussam, quae ob *Ludovici* XIV. mortem, quae anno insequenti contigit, vehementer invaluerunt. Earum tamen adlevatum aliquatenus fastidium est, bello Germanorum adversus Turcas sub manus succedente, etsi Venetis Peloponnesus universa erepta fuerit. Quamquam vero & de Hispanico contra Sardos, Siculosque bello Pontifex quereretur; & Iansenlani in Gallia curis eum molestissimis angerent;& res turbulentae undiquaque solicitarent: animum tamen ad res Sinicas in primis advertebat, easque componere, Ethnicosque ritus, iam *Tournonii* opera labefactatos, penitus ex illa Ecclesia delere, vehementer optabat. Hinc anno MDCCXIX. *Carolum Ambrosium Mediobarbum* Ticinensem cum potestate Legati de latere *Visitatorem Apostolicum* illuc misit: qui tamen re infecta reverti coactus est, laboribus multis periculisque frustra defunctus; quo anno & Cardinalium numerus valde auctus est. Tamdem, quum Ecclesiam difficillimis temporibus rexisset, anno MDCCXXI. *Clemens* pie mortuus est, atque in Basilica Vaticana sepultus. Statura ei procera, & apta membrorum dispositione spectabilis; par corpori caput, sed longum; vultus maiestate decorus; color albicans magis quam rubescens; frons alta & spatiosa; oculi nigrescentes; supercilia venuste protenta; aures elatae; nasus rectus; labra depressa; mentum amplum. Mente sublimi praestitit; memoria tenaci & fidissima viguit: perhumanus & facilis universis: vir candidus & ingenuus, & Ecclesiastico Imperio dignissimus.

Opera

Opera eius sunt quae sequuntur:

Epistola Graeca ad Petrum Possinum S. I.

Homilia Sophronii Ierosolymorum Episcopi in Apostolos Petrum & Paulum, Latine versa, & Romae edita, cui Praefationem adtexuit, qua duobus patefactis Sophroniis, cui potissime sermo tribuendus esset, aperuit.

Encomium S. Marci Evangelistae, Auctore Procopio Diacono & Chartophylace, Latine pariter conversum, & a Bollandianis, Possinoque vulgatum.

Oratio de legatione Comitis Castelmainii, Iacobi II. Anglorum Regis apud Pont. Max. oratoris, & aliae Orationes.

Homiliae, quarum nonnullas Io. Marius Crescimbenius *in Italicum sermonem convertit.*

Epistolae, quarum Selectarum duo ingentia Volumina Romae typis excusa sunt.

Romae pariter eius Bullarium excusum est.

ANTONIVS MARIA SALVINIVS.

INgens Florentiae decus & ornamentum *Antonius Maria Salvinius* fuit, qui *Petro Maria Salvinio*, & *Eleonora Dua*, nobilibus parentibus anno MDCLIII. Prid. id. Ianuar. ortus, universum vitae suae spatium Musis, & litteris consecravit. Quum enim puer domi *Franciscum Mariam Bonfrizerium* magistrum habuisset, & adolescens in Iesuitarum scholis sub *Vincentio Glarea*, praeceptore non optimo, litteris humanioribus vacavisset; adeo in illis profecit, ut non condiscipulos tantum,

(& qui-

(& quidem laudatos deinde viros, *Bened. Averanium, Io. Baptist. Ptolemaeium* Cardinalem, *Bonaventuram de Gherardesca* Florentinum Archiepiscopum, & Romanum Praesulem *Ansaldum Ansaldium*, habuit) sed magistrum etiam ipsum eruditione & eloquentia facile anteiverit; & *Leopoldi* ab Etruria Cardinalis eo nomine benevolentiam meruerit. Ab ineunte aetate magno Graecarum literarum amore captus est., quas, *Benedicto Averanio* opem ferente, perfecte didicit: ideoque eum semper plurimi fecit, & funebri tamdem laudatione celebravit. Pisas autem sexdecim annos natus profectus, ut in perillustri illo Atheneo liberalibus disciplinis, bonisque artibus operam daret, sub *Donato Rossettio* Liburnensi Philosophiam & Mathematicen didicit, cuius tamen cognitionem antea sub *Vincentio Vivianio* feliciter hauserat; in Iurisprudentiam autem sub *Bartholomaeo Chesio* inter alios incubuit; qua quidem tralatitie delibata, utpote studiis amoenioribus deditus, & *Pet. Hadriani Vandebroeck* humaniorum litterarum Professoris familiaris, Magisterii insignibus anno MDCLXXII. honestatus est, & iuvenis magnae spei, atque omnigena doctrina censendus, Florentiam rediit. Heic, quum iniucundo Iurisprudentiae studio remisso, cui soli a aPatre se destinatum fuisse adeo indignabatur, ut melancholia correptus furiosus per aliquod tempus evaserit, varia ingenii sui, scientiaeque incredibilis specimina praebuisset; & praeter doctrinas, plures etiam linguas, ut Ebraicam, Chaldaicam, Grecam, Latinam, Gallicam, Provincialem veterem, Germanicam, Hispanicam, Angli-

gli-

glicam, aliasque calleret, *Carolo Datio*, in Atheneo Florentino Graecarum litterarum Professori, vita functo, anno MDCLXXVI. viginti tres tantum annos natus, Cosmo III. Magno Duce iusto meritorum aestimatore eligente, successit; nam apud Florentinos adhuc moris erat ex patricia gente aliquem ad illius Cathedrae dignitatem semper evehere. Hoc autem munus obiens, & non tam Graecas litteras, quam Latinas, & Tuscanicas excolens, eruditos Florentinorum coetus, quos vulgo Academias vocant, & eam praecipue, quae a *Crusca* nomen habet, & in quam anno insequenti cooptatus fuit, ita frequentavit, ut in iis eruditas cuiuscumque argumenti dissertationes, non sine audientium admiratione, saepenumero legerit. In eo enim & dictionis nitorem, & sententiarum gravitatem, & eruditionis copiam, & facilem orationis volubilitatem, quacumque lingua scriberet, quocumque dicendi genere & forma commentaretur, subspiciebant. Novi tunc coetus eruditi species surgebat, qui deinde in Academiam, ut vocant, *Apathistarum* coaluit, & in aedibus *Augustini Cultellinii*, viri, ut ea tempora ferebant, non indocti, & poetae non contemnendi, congregabatur; nam ipse auctor huiusmodi congressum statis diebus instituerat; quare tamquam memoratae Academiae conditorem Apathistae omnes subspiciunt ac venerantur, eumque *Salvinius*, quum anno MDCVIIC. occubuisset, grata & luculenta oratione laudavit. Ad eas igitur aedes frequenter *Salvinius*, usque ab anno MDCLXVIII,

illi coetui adscriptus, se conferebat, & dissertationem aliquam, quam αὐτοσχεδιάζων elaboraverat, super argumento in congressu praecedenti proposito, fere semper recitabat; quem morem servavit etiam, quum coetus ille ex privatis Cultellinianis in publicas Athenei Florentini aedes, anno MDCVIC. Principis indulgentia translatus est. Quin, quum in hoc coetu festiva quaedam oraculi species, quam Sibyllam vocant, animi remittendi gratia instituta esset, & insubidum temerariumque responsum, quod unica ad pueri Sibyllam agentis libidinem effusa dictione interrogantibus redditur, a duobus interpretibus ad id destinatis ad congruam dubitationis explicationem aptandum, detorquendumque sit; *Salvinius* interpretis vice fungens, praesentia ingenii, eruditionis adfluentia, & festivi sermonis elegantiis populum mirabiliter oblectabat. Dum haec *Salvinius* ageret, nec minus Academias, Florentinam, quae antiquissima est; & eam, quae vulgo a *Crusca* nuncupatur, doctis lucubrationibus cum prorsa, tum vorsa oratione, celebraret; Florentiam *Ioannes Mabillonius*, Monachus praestantissimus advenit, annusque vertebat MDCLXXXVI. Doctissimus *Mabillonius* igitur, quum *Salvinium* cognovisset, intellexissetque quam multa, dum tot conciones habet, commentatus esset; eum hortatus est ut lucubrationes suas, quascumque scripserat, aut legerat, typis excusas publici iuris faceret, neque id in senectutem differret; ea potissimum ratione, quod iuvenes, & si minus exactas perfectasque commentationes primum ediderint, aliis de-

in-

inde absolutioribus vulgatis, famae iacturam facile reparare possint; senibus vero iam aetate confectis, & laborum frequentia perdomitis, id amplius integrum non sit. *Salvinius* igitur tanti viri suasionibus motus quaedam dissertationum, & orationum suarum volumina in vulgus prodidit; & primum quidem *Franc. Redio*, familiari suo, nuncupavit; quem etiam anno MDCIIIC. mortuum funebri oratione in Academia *de la Crusca* laudavit. Hae quidem dissertationes adprobationem passim meruerunt, quum argumenta illa in iis tractentur, quibus vulgus per ea tempora maxime ducebatur, congestam locorum Auctorum celebrium seriem, conglobatamque testimoniorum copiam demirari & subspicere solitum; id, quod *Benedicto* etiam *Averanio* fraudi fuit, ut decoctas illas suas, dilutasque lucubrationes commentaretur. Ita suae aetatis genio *Salvinius* obsequebatur, sed non adeo acris ingenii iudicio, castigataeque eruditionis censu, destitutus erat; ut, quod utilius sane, praestabiliusque est, Scriptorum scilicet corruptorum emendationem, locorumque luxatorum restitutionem negligeret, aut parvi faceret; nec nova identidem in lucem produceret. Quamquam enim id ex eius scriptis editis non omnino elucet atque eminet, tamen quum adsiduae lectioni incumberet, & nullus fere Auctor esset antiquior, seu Graecus, seu Latinus, seu Tuscus, quem ipse non legisset perlegissetque; si eos ipsos Auctores in manus sumseris, eas animadversiones, ea scholia, ea loca similia, eas castigationes in ora libri crebro, sed extempore adscriptas

invenies, quibus utique meliores felicioresque ne a *Salmasio* quidem, vel *Casaubono*, vel *Stephano*, vel *Meursio*, aliisque huiusmodi summatibus sapientiae viris, sperare esset. Illud autem miraculi instar est, quod saepe in locis Auctorum corrigendis non alia nota usus est, quam puncto, vel virgula, adscripta sive subscripta; quibus quidem signis conspectis, statim in subspicionem venire est, locum esse depravatum, adeoque emendandum; quod quanto usui lectoribus sit, ipse quidem horum memorabilium auctor reipsa expertus haud semel fui. Libri illi, qui instructissimam *Ant. Mariae Salvinii* Bibliothecam constituebant, ita illius manu scripti & illustrati, in privatam *Gabriel. Riccardii*, Marchionis & Canonici Florentini, Bibliothecam, opportune comparati, translati sunt, in qua consulendi admirandique omnibus prostant. At in suis quoque familiaribus colloquiis tantam perutilium observationum copiam adsidue fundebat, ut viri doctissimi eas memoriae commendarent, ac deinde tempestive exscriberent; quemadmodum *Henric. Brecmannus* Batavus fecit, qui in Historia Pandectarum Florentinarum *Salvinium* ducem suum fidum, sociumque laborum adsiduum, ingenue ac sincere vocavit. Hinc facile intelligere datur, opera multo maiora utilioraque, quam fecerit, *Salvinium* moliri potuisse; quod quidem quosdam eruditos viros exegisse ille aegre ferebat; nam, ut ipse dicebat, quaecumque commentabatur, suae voluptati consulens, proprioque genio indulgens perficiebat; nec unquam iis ambitionis stimulis, homo vere philoso-

phus

phus, actus fuerat, ut se tamdem in Gloriae & Immortalitatis templo dedicare pertenderet. Ceterum quicumque cum eo colloquebantur, sive conterranei, sive exteri, statim ex eius sermonibus percipiebant, divitem omnigenae eruditionis penum eius pectore contineri; ampliorique scientia praeditum esse, quam ex eius scriptis, quae per manus omnium circumferuntur, colligi possit. Hinc, qui semel cum eo congressi fuerant, tantam de ipso opinionem concipiebant, ut plurimi eum facerent, & ubique celebrarent; quod quidem fecisse etiam aiunt *Bernard. Montfalconium*, doctissimum Monachum, & nuper vita functum, quum anno MDCCI. Florentiam venit, & eius incredibilem Graecarum litterarum peritiam inter colloquendum subspexit. Verum & qui eum non convenerant, nec umquam viderant, lecta aliqua illarum brevium emenda tionum, quas in ora librorum adscribere consueverat, tanti deinde *Salvinium* fecerunt, ut, etsi sui opinione tumidi essent, sibi eum comparare facile lubenterque voluerint; inter quos *Ioannes Clericus* ille famigeratus, visa loci Philemonis, quem, ipse dum edebat, non intellexerat, restitutione, a *Salvinio* feliciter aeque ac mirabiliter facta. Quam vero laudabilis & utilis *Salvinii* opera fuit, dum una cum *Franc. Maria Duccio* integrum triennium Catalogo Codicum MSS. qui in Bibliotheca Mediceo-Laurentiana exstant, contexendo, quem deinde edidit *Monsfalconius* laudatus, impendit? Quum vero ita famam ingentem, nomenque celeberrimum, apud Britannos, Gallos, Germanos, suosque Italos,

Salvinius sibi merito comparasset; innumeri prope sunt harum gentium Scriptores; qui eius cum laude meminerunt, ut *Dacenius*, *Mabillonius*, *Monsfalconius*, *Regnerus*, *Vandembroek*, *Io. Clericus*, *Henr. Nevvtonus*, *Renaudotus*, *Spanhemius*, *Rolandus*, *Io. Alb. Fabricius*, *VVestenius*, *Iac. Basnagius*, aliique; ut Italos silentio praeteream, *Norisium*, *Redium*, *Menzinium*, *Crescimbenium*, *Segnium*, *Bellinium*, *Magalottium*, *Averanium*, *Maffeium*: quum praecipue aliis praeter memoratas lucubrationibus laudem inclitam gloriamque immortalem quaesivisset. Nam, & dum eruditos coetus frequentare non desinit; & Graecas litteras, variamque eruditionem, auditores docet; & doctos Viros undecumque ad se confluentes perhumaniter excipit, instruitque: variorum Graecorum, Latinorumque Auctorum interpretationi incessanter vacat, & *Homeri*, *Nonni Panopolitani*, *Oppiani*, *Theocriti*, *Anacreontis*, *Hesiodi*, *Aristophanis*, *Callimachi*, *Theognidis*, *Procli*, *Orphei*, *Persii*, *Virgilii*, *Ovidii*, *Horatii*, aliorumque classicorum Scriptorum opera ad aures Italicas transfert, poeticae quidem suavitatis securus ut plurimum; sed de penitio & vero, quod fidi interpretis munus est, verborum sensu & intellectu folicitus. Id qui non animadvertit, imprudens eius interpretationes contemnit, & iniquus censor vellicat atque perstringit; quod quidem *Anton. Magliabechium*, nostrae aetatis Cynicum, fecisse ferunt, dum ridendo adfirmabat se doctis exteris quibusdam, memoratos Auctores versibus Italicis, non pedestri oratione, a *Salvinio* versos fuisse,

per-

persuadere nulla ratione potuisse. Quamquam vero *Magliabechius* ita de more *Salvinio* interdum illuserit, is tamen eius amarulentae dicacitatis laudabiliter oblitus, ubi ille anno MDCCXIV. diem supremum obiit, laudes pro maledicentia rependens, luculentam copiosamque de eo, & eius doctrina, orationem in Academia Florentina habuit, & digna iusta cum universo illo coetu persolvit. At non Poetas tantum Graecos *Salvinius* Italice vertit; vertit etiam, qui soluta oratione scripserant, nonnullos, ut *Epictetum*, *Laertium*, *Plotinum*, ex parte saltem, & quaecumque *Xenophontis* Ephesii supererant. Sic non Etrusca tantum poesi pollebat ille, qua Epigrammata etiam innumera aut composuit, aut fudit; verum etiam Latina carmina perfecte eleganterque condebat; & Graecos versus adeo facile meditabatur, ut semestri spatio *Catulli*, *Tibulli*, & *Propertii* carmina maxima ex parte Graece, eodem metri genere, & servato saepe verbis aequivalentibus loco, reddiderit. *Phaedri* etiam fabulas in Graecos versus convertere adgressus est, sed opus ad umbilicum non deduxit, vel aliis curis praepeditus, vel morte ipsa praeventus. Nihil de iis interpretationibus dicam, quas primus ex antiqua Provinciali lingua, aut ex Gallica, Anglicaque elucubravit; quae omnes ingenium, solertiam, & eruditionem Salvinianam abunde testantur. Qui vero adeo eloquentia, & poesi Etrusca praestabat, Etruscae quoque linguae solicitam curam habebat, eique pristinum splendorem aut servare, vel restituere; aut novis vocabulis apte inventis composi-

tisque augere; aut faciliorem luculentioremque reddere, satagebat. Hinc Dictionario Academicorum *de la Crusca* componendo, elaborandoque una cum aliis eruditis viris sedulo incubuit; hinc Grammaticas linguae Italicae Institutiones a *Benedicto Bonmatthaeio* compositas scholiis & animadversionibus instruxit; hinc *Lud. Antonii Muratorii* de perfecta Italica poesi syntagma observationibus perutilibus auxit; hinc celebres clarioresque Italicae linguae Scriptores, ut *Dantem*, *Petrarcham*, *Boccaccium*, aliosque, defendit passim & illustravit; hinc nominum etymologias acute subtiliterque pervestigavit; hinc tamdem antiqua exemplaria manuscripta adsidue evolvebat, legebatque, etsi verbis utiliora, quam sententia, plerumque essent. Quin & ita de recta linguae Etruscae pronunciatione anxius erat, ut quum quae vocales ore, modo latiore, strictiore modo, efferendae sint, internoscere iis, qui extra Tusciam orti sunt, difficillimum esse perciperet, quibusdam signis adpositis in sua *Oppiani* interpretatione illas omnes distinxerit, viam, ut ipse aiebat, monstrans, qua quis alias nationes Tusco sermone exacte loqui cupientes adiutum iret. Parum tamen profuit exemplum, quum eius nemo, non secus ac *Trissini* idem molientis, deinde vestigiis institerit. Quum igitur *Salvinius* tanta, ac tam multiplici doctrina excellere dignosceretur, ei ut plurimum onus imponebatur, & publicas laudationes componendi, & epigrammata & epitaphia scribendi, & cuncta ferme alia, quae cum publice, tum privatim erudita com-

men-

mentatione exsequi necesse erat. Hinc praeter memoratas orationes, alias etiam in funeribus *Victoriae Roboreae* Magnae Etruriae Ducis, *Horatii Oricellarii*, *Vincentii Capponii*, *Dominici Melanii* φιλοξενοτάτου, & *Petri Andreae Forzonii Accoltii*, per diversos temporum tractus Rhetor eloquentissimus habuit. His quidem praesidiis & operibus *Salvinius* in magnam omnium, ut diximus, opinionem venit, at non prorsus illaesam; nam adversarios quosdam habuit; qui cum eo in re litteraria certarent; inter quos esse auditorem suum quemdam ipse quidem putabat; eumque aequo animo ferre non poterat, deque illo saepe querebatur, indignabaturque talem sibi antagonisten contigisse, iure vel iniuria modo non quaero. Sed nec *Iustus Fontaninius Salvinio* aequus fuisse videtur, quem post obitum etiam insectari non destitit. Nec minus molesti *Salvinii* famae Iesuitae quidam fuerunt; caussam vero haud facile expiscari est, nisi ex eo forte quod *ThomaeCevae* Poema, *Philosophia vetus & nova* inscriptum, non admodum probavisset: vel *Brigae* Iesuitae in Professores Pisanos ausa damnasset; vel quod *Dominici Lazarinii* Patavini Professoris, Iesuitis invisi, amicus fuisset. Illud tamen certum exploratumque est a *L. Sectano* in Satiris eum tamquam famam adulationibus aucupantem traductum fuisse, sed immerito; quum vir per omnem Europam virtute & doctrina sua celeberrimus, huiusmodi aurae captatione non indigeret. Sunt autem qui putent recentioris *Sectani* in *Salvinium* odium, antiqui odii, quod in eumdem *Hieronymus Lilius* Senensis exercuit, traducem es-

se

se: sed haec curiosius perquirere nostra parum interest. Nos quidem scimus & *Salvinium* amabilem fuisse, & facilibus moribus praeditum. Quin ad hilaritatem proclivis fuit, & largiore vini haustu, & comessationibus, lubenter vires laboribus fractas reparare gaudebat, voluptates etiam non omnino aspernatus. Hinc passim a civitatis primoribus, & ab exteris nobilioribus invitabatur, lautisque excipiebatur conviviis; quum omnes eius modestia, & eruditione incredibiliter caperentur. Naturae concessit anno MDCCXXIX. XVI. Kal. Iun. & in Coenobio Sancti Spiritus sepultus est; cui *Salvinus* frater, Florentinus Canonicus, insequens Epitaphium paravit.

D. O. M.

ANTONIO MARIAE SALVINIO. ANDREAE F. PATRIC. FLOR. PHILOSOPHO. ORATORI. POETAE PRAESTANTISSIMO. REI LITERARIAE BONO PROMOVENDO VNICE NATO. GRAECARVM LITERARVM IN PATRIO ATHENEO ANNIS LIII. INTERPRETI. ET RESTAVRATORI. ETRVSCI SERMONIS AMPLIFICATORI. COMPLVRIVM LINGVARVM PERITIA AC EARVM SCRIPTORVM VERSIONE. ERVDITIONIS COPIA LVBENTISSIME HVMANISSIMEQVE IN OMNES EFFVSA. INGENII SVI MONVMENTIS EDITIS. ALIORVMQVE ILLVSTRATIS. EMENDATISQVE. PIETATE IN DEVM. MORVM SVAVITATE. VITAE INNOCENTIA. IN CIVES AMORE. IN EXTE-

TEROS DOCTOS HOMINES BENEVOLENTIA, TOTO ORBE CELEBERRIMO. VIX. ANN. LXXV. M. IIII. D. IIII. OBIIT XVI. KAL. IVN. SALVINVS SALVINIVS CANONICVS FLORENTINVS FRATRI DESIDERATISSIMO MOESTISSIMVS P.

Homo fuit contractiori statura, corpulentus, rubore suffusus, recalvaster, humanus, affabilis, & qui procul ab invidia quaecumque noverat cum aliis facillime communicabat. Tribus orationibus funebribus laudatus est in Academia *de la Crusca*, a *Marco Antonio Mozzio*; in Florentina, a *Bindo Simone Perutio*; in Apathistarum, a *Bindo Io. Philippo* itidem *Perutio*; variisque odis, & epigrammatis cum Latinis, tum Italicis; vir numquam satis celebrandus, & cui parem Florentia non alium protulit, nec forte in posterum proferet. Eius discipulos *Angel. Maria Ricius*, qui pariter eius auditor fuit, & deinde in cathedra successor, quum talis iam *Salvinio* vivente & aequo animo ferente designatus fuisset, accurate recenset; & ex eo sequentes memoramus: *Angelum Mariam Quirinum* Venetum Cardinalem, S. R. E. Bibliothecarium, & Episcopum Brixianum; *Franciscum Montanium* Comitem Pisauriensem; *Franciscum Mariam Ottierum* Marchionem Senensem; *Marium Guarnaccium* Volaterranum, nunc Romanum Praesulem; *Iulium Accettam* Rhegiensem Augustinianum; *Thomam Derbeamum* Equitem Britannum; *Camillum Antonium Buccafer-rum* Comitem, & Senatorem Bononiensem;

An-

Anselmum Bandurium Epidauriensem Monachum; *Stephanum Trentam* Monachum Lucensem; *Stephanum Farsium*; *Henricum Norisium*, ut videtur, Cardinalem; *Iacobum Lanfredinium* Cardinalem, Episcopum Auximianum; *Franciscum Gondium*, & *Iulium Oricellarium*, Senatores Florentinos; *Io. Caietanum Bottarium* Praesulem; *Petrum Franciscum Tocium*; *Ant. Dominicum Gottium*; *Bindum Simonem Perutium*; *Iosephum Blanchinium*; *Nicolaum Bargiacchium*; *Caietanum Moneliam*; *Franciscum Pictoreggium*; *Innocentium Montinium*; *Iacobum Magnanium*; *Io. Laurentium Bertium* Augustinianum; *Carolum Mariam Bindium*; *Sebastianum Casalium*; *Camillum Plumbantium*; *Angelum Vallium*; *Caietanum Caninium*: *Antonium Franciscum Monaldium*; *Antonium Cocchium*; *Ioannem Lamium*; *Ant. Franciscum Gorium*; *Salvinum Salvinium* fratrem; *Franciscum Nerlium*, & *Alamannum Salviatum*, Cardinales; *Franciscum Mariam Arrighium*; *Laurentium Panciaticum*; *Thomam Bonaventurium*; *Antonium*, & *Iacobum Rillios*; *Io. Bapt. Cerretanium* Senatorem Florentinum; *Marcum Martellium*; *Franciscum Memmium*; *Angelum Mariam Riccium*; *Franciscum Forzonium Accoltum*; *Io. Baptistam Balassium*; *Philippum Meium*; *Sebastianum Blancum*; *Stephanum*, & *Laurentium Laurenzinios*; *Io. Philippum Scalettium*; *Dominicum Stecchium*; *Ant. Franc. Gallettium*; *Petr. Salvat. Palchettium*; *Thom. Galestruzium*; *Caesarem Ricasolium*; *Io. Mariam Luchinium*; *Leopoldum Andream Guadagnium*; *Benedictum Brescianium*; *Hyacinthum Tosium*; *Iosephum Mariam* Me-

Mecattium; quos quidem omnes tumultuario ordine, ut fere *Riccius* fecit, recensuimus.

Salvinii Opera sunt quae sequuntur.

Homerus Italicis versibus expressus, atque editus
Hesiodus.)
Nonnus Panopolitanus)
Aristophanes)
Callimachus)
Nicander)
Theognis) *Italice & μετρικῶς conversi, sed inediti.*
Proclus)
Orpheus)
Virgilius)
Ovidius)
Horatius)
Theocritus)
Oppianus) *Italice & μετρικῶς versi atque editi.*
Anacreon)
Persius)
Epictetus)
Laertius ex parte) *Italice versi, atque editi.*
Plotinus ex parte)
Xenophon Ephesius)
Cato Tragoedia Addissonii, ex lingua Britannica in Etruscam translata, & edita, sicuti eiusdem Poetae alia.
Vita D. Francisci Salesii Gallice scripta; & Italice reddita & edita.
Dissertationum Academicarum lingua Italica Volumina tria.
Dissertationum Tuscanicarum Tomi II. editi.
Orationes Sacrae Italica lingua editae.

Sho-

Scholia in Eustathii Expositiones Homericas, edita

Observationes in Inscriptionum Etruscarum Part. I. ab Ant. Franc. Gorio *editam*

Scholia in Boccaccii Praelectiones in Dantem edita

Scholia in Laurentii Lippii Malmantilem edita

Scholia in Mich. Angeli Bonarotii Comoedias, quae Nundinae & Tancia *inscribuntur*.

Scholia in Grammaticam Italicam Benedicti Bonmatthaeii

Scholia in Librum Lud. Ant. Muratorii *de Perfecta Poesi Italica*

Scholia in Epigrammata Italica Iusti de Comitibus.

Praelectiones in Graecos Auctores Latinae ineditae.

Scholia in Hecubam Euripidis a Mar. Guarnaccio *versam*.

Epistola Latina de Pictura, & Pictorum quorumdam vita, aliisque.

Catulli)
Tibulli)
Propertii) *in Graecos versus interpretatio inedita*
Phaedri)

Libanii Epistolae plures Latine redditae, & excusae cum textu Graeco

Epigrammatum Italicorum Volumen editum.

Epigrammata pluria Italica in variis carminum miscellaneorum editionibus publici iuris facta.

Epigrammata eiusmodi pluria inedita.

Dictionarii Italici, & aliis doctis Viris communis, lucubratio

Multae lucubrationes ineditae, & observationes, & scholia

Corrige *pag.* 47. ubi dicitur *Petro Maria Salvinio*, & lege, *Andrea Salvinio*.

BE-

BENEDICTVS BRESCIANIVS.

FLorentinus quoque *Benedictus Brescianius* fuit, anno MDCLVIII. natus, litteris Latinis a *Vincentio Glarea* Iesuita eruditus, & ab *Ant. Mar. Salvinio* Graecas edoctus. Poesi primum delectatus est, sed primarium eius studium Mathematicae fuit, cuius cognitione quidem excelluit. Musicen ita animo comprehendit, ut egregios de ea Scriptores, cum veteres tum recentiores, acri cum iudicio legerit expenderitque; & Omnichordum, Musicum *Francisci Nigetti* Florentini inventum, solicite comparaverit. De hoc instrumento tractationem elucubravit, in qua structura eius, diversique usus, docte dilucideque exponuntur: non enim Musicae operam navavit tantum, verum etiam scripsit ac commentatus est, Syntagma de Musica veterum adgressus, quod imperfectum reliquit. Medicae quoque artis, & humani corporis structurae, atque Anatomes, peritiam non exiguam habuit. In coetum, quem Furfureorum, seu *de la Crusca* vocant, cooptatus, eius Vocabulario absolvendo multum suo studio & observationibus contulit: Apathistarum quoque Academiam Praeses rexit; & in utraque eruditas dissertationes recitavit. Hinc, quum multa eruditione & egregiis disciplinis praestantissimus haberetur, *Io. Gastoni* Principi Mediceo, deinde Magno Etruriae Duci, qui iis illum institueret, praeceptor datus est; cum quo pariter in Germaniam, ubi diu substitit, & in Principum doctorumque homi-

mi-

minum amicitiam se insinuavit, professus est. Vbi ex Germania, plurium linguarum notitiam adeptus, cum Principe illo rediit, *Antonio Magliabechio* vita functo, Bibliothecae Palatinae praefectus est. Praeceptor quoque Epheborum honorariorum a Principe renunciatus est, ut eos Geometriam disciplinasque doceret. Eruditissimorum per ea tempora virorum *Laurentii Magalottii*, *Laurentii Bellinii*, *Averaniorum* fratrum, *Salvinii* laudati, *Pandulfi Pandulfinii* Senatoris, a quo etiam marmorea protome in domestico Museo collocata honestatus est, *Francisci Redii*, & *Iosephi de Papa*, familiaris admodum fuit. Aereo quoque numismate ab amicis merito decoratus est, qui talem ac tantam doctrinam habuit, ut, quum ad Faesulas rusticaretur, Agricola quidam, *Philippus Manganius* nomine, ex eius colloquiis Geometra non spernendus evaserit. Naturae concessit *Benedictus* anno MDCCXL. atque in *D. Frigidiani* sepultus est. Homo fuit statura modica, membris crassioribus, tardo incessu, habitu incomto, animo modesto, & qui erga omnes se reverenter haberet. Opera eius MSS.

De Systemate harmonico Tractatus, quo Instrumentum omnichordum, & varii eius usus, explicantur.

Tractatus brevis De Sphaera.

In corporis humani musculos, & nervos Observationes.

Libellus de Musica veterum imperfectus.

Praelectiones quaedam Academicae.

Carmina Italica nonnulla edita.

CLE-

CLEMENS XII. PONT. MAX.

PRincipum, qui litteras bonasque artes favore prosequuti sunt, & foverunt omnimodis, memoriam aeternare decet, ut dignae apud posteros laudis illecebra ad doctrinas, disciplinasque promovendas regnatores populorum superstites venturique excitentur. Eapropter heic *Clementis* XII. Pont. Max. opportuna commemoratione praeconia & laudes adteximus, qui Florentiae nobili *Corsiniorum* gente anno MDCLII. *Bartholomaeo Corsinio*, & *Elisabetha Strozzia* parentibus progenitus, & *Laurentius* nominatus, quum litteris in patria vacavisset, atque in varios Eruditorum coetus cooptatus, Pisis tamdem, ubi egregiis artibus, liberalibusque disciplinis operam dederat, Iuris Consultus more maiorum declaratus fuisset, Romam suae virtutis praemia accepturus se contulit. Ibi quum publica munera diversis temporibus laudabiliter obivisset, in Purpuratorum ordinem a *Clemente* XI. anno MDCCVI. adscitus est; qua dignitate decoratus in suis aedibus instructissimam Bibliothecam dedicavit, cui *Malachiam Dinguimbertum*, virum eruditione scriptisque celebrem praefecit; & litteratorum quorumdam hominum, quibus *Quirinis* nomen dedit, conventum litterariae exercitationis gratia instituit, & statis temporibus convocavit. Quum anno MDCCXXX. Pontifex Maximus renunciatus fuisset, primumque nomen *Clemente* mutasset, suum in disciplinas liberalesque

artes amorem & propensionem magis atque magis aperuit, doctissimum Virum, *Angelum Mariam Quirinum* Venetum, Cardinalem, Sanctae Romanae Ecclesiae Bibliothecarium prudentissime creans, eique subiectum Vaticanae Bibliothecae Custodem *Iosephum Simonium Assemanum* Maronitam, Orientalis litteraturae peritissimum, adiungens; cuius tamdem socium *Ioannem Bottarium* Florentinum, & ipsum multiplici eruditione censendum, iure merito declaravit. Porro Cardinalis *Quirinus*, *Clementis* auspiciis spendidam illam operum D. *Ephraemi* Syri, triplici lingua, Syriaca, Graeca, Latina, editionem suscepit, laudati *Assemani*, & *Petri Amburaci* itidem Maronitae, Iesuitaeque cultissimi, opera usus; *Ioannes* autem *Bottarius* eiusdem *Clementis* iussu veterum Christianorumque monumentorum imagines, quas *Bosii Aringhiique Roma subterranea* exhibet, illustrare utiliter adgressus est, aeneis earum tabulis, quae priori editioni inservierant, forte fortuna repertis; primumque tanti operis volumen anno MDCCXXXVII. in vulgus proditum fuit. Interim, quum praeter barbarae nationis morem, typographia Constantinopoli instituta fuissent, variique libri Turcica lingua excusi; *Clemens* illuc animum suum curamque convertit, & ingentem huiusmodi Codicum vim pretio comparatam ex illa urbe Romam transuehendam curavit; iisque, historiam regnorum Asiae magna ex parte continentibus, Bibliothecam suam ornatissimam auxit ac locupletavit. Vaticanam autem Bibliothecam, aedificio adstructo, am-
plia-

pliavit, & in eam cum Orientales codices, tam antiqua numismata maximi, ut vocant, moduli, quae *Alexander Albanus*, Cardinalis eruditissimus, distraxerat, & *Rodulphinus Venutus*, Cortonensis, doctis commentariis explicaverat, transtulit; ibique insuper magnam Etruscorum vasorum, varias picturas, rerumque imagines, referentium copiam, non tam eruditae antiquitatis, quam sui erga litteras, & disciplinas amoris monumenta, collocavit. Splendidum vero summi Principis exemplum imitatus *Quirinus* eminentissimus in eamdem Bibliothecam eximiam raramque suorum librorum supellectilem intulit, ut quanto illius Bibliothecae bono & incremento eum *Clemens* primarium Praefectum iussisset, non tam scientia singulari, & egregiis commentationibus editis, quam memorabili & laudatissima munificentia demonstraret. Sed & Vaticanae typographiae Pontifex, in religionis amplificationem, & Reip. litterariae utilitatem vigilantissimus, minime oblitus est, eamque restituens, videndi in ea Orientales codices formis descriptos magnam in eruditis exspectationem excitavit. Quid quod peramplas aedes porticumque magnificam in Capitolio aedificavit, ut Museum omni veterum reliquiarum specie, statuis, anaglyphis, sarcophagis, epitaphiis, epigrammatis, & id genus aliis, instructissimum Romae exstaret, aeternumque monumentum *Clementis* virtutem, praestitumque bonis artibus, & disciplinis favorem, luculenter & splendide adtestaretur? In ha-

rum aedium xysto sequens Inscriptio legitur: *Clemens XII. Pont. Max. illatis in has aedes antiquis statuis monumentisque ad bonarum artium incrementum fonteque exornato pristinam Capitolio magnificentiam restituendam curavit. A. S. MDCCXXXIV. Pont. V.* Si nostrum propositum pateretur, quot novis aedificiis Romam exornaverit, Romanamque ditionem auxerit & instauraverit, lubenter alacriterque commemoraremus; sed quum nobis id prope exorbitare esset, aliique exacte diligenterque exsequuti fuerint, huiusmodi narratione supersedemus. Mortuus est *Clemens* anno MDCCXL. VIII. Id. Februar. quum Cardinales XXX. & quod excurrit, creavisset, inter quos doctrina & eruditione praestantes *Iacobum Lanfredinium* Florentinum, *Dominicum Rivieram* Vrbinatem, & *Dominicum Passioneum* Forosempronienfem, aliosque. Homo fuit iusta statura, iustisque membris, vultu gravi, colore subalbicanti, naso ad aquilinum vergente, visu infirmo; animo autem forti, munifico, & qui comitatem cum maiestate coniungeret.

FRIDERICVS IANNETTIVS.

F*Ridericum Iannettium* ea nobis regio dedit, quae ab vetusta urbe Luna, iam deleta, nomen habet, Albiani honestis parentibus ortum anno MDCXLV. Eius ingenii vi a genitoribus, & multo magis a *Dominico Partegueljo* avunculo, cognita atque perspecta, ab hoc, qui Florentiae sacerdotium obtinebat, in florentissimam urbem ducitur, ut litte-

ris,

ris, bonisque artibus, institueretur. Itaque humanis litteris in Iesuitarum scholis vacavit, & brevi tales progressus fecit, ut facultate poetica pollens Apathistarum coetum frequentaret, & in eum cooptaretur; pietatique deditus Iesuitarum familiae nomen dare animum induxerat, quod tamen saniori consilio exsequutus non est. Hinc Philosophiae Peripateticae, quae per ea tempora primas obtinebat, operam dedit, & Iurisprudentiam edidicit; in Theologiam vero totus incubuit, quum iam in Clerum adscitus fuisset. Huius igitur studio mirabiliter captus Theologi insignibus decorari voluit, & in Florentino Theologorum Collegio anno MDCLXXI. admodum adolescens Magisterii titulo auctus est. Non ita tamen disciplinarum, doctrinarumque studiis se totum devovit, ut perutilem variarum linguarum cognitionem neglexerit; nam & Graecae, & Ebraicae, & Gallicae, & Hispanicae, praeter Latinam, & patriam, eruditus fuisse perhibetur. His igitur praesidiis instructus, optimam sui opinionem collegit, & sacris mysteriis initiatus, Divi *Ruffilli* sacerdotium obtinuit; moxque a *Cosma* III. Principe Canonicus Ecclesiae Divi *Laurentii* renunciatus est. Hinc, eius virtute & doctrina cognita, audiendis sacrarum Virginum confessionibus non uno in Parthenone praeficitur, quorum in primis memorabilis est ille, qui Divae *Catharinae*, in via Rotarum, nomine insignis per solidos XXVI. annos optime a *Friderico* institutus & procuratus fuit, eximiis legibus & constitutionibus eidem praescriptis. Illud autem silentio praetere-

 undum

undum non est, tantam illum ab omnibus ob egregiam doctrinam; & oratoriam facultatem, existimationem meruisse, ut quum in illius Coenobii Ecclesia privatas conciones haberet, & divinis monitis ac documentis, statis anni temporibus, Sanctimoniales erudiret, voxque eius alta ac sonora murorum claustra pervaderet, ingens populi concursus in adiacenti platea fieret, quo viri scientiam incredibilem, & facilem volubilemque orationem mirarentur. Et profecto orator admirabilis ille fuit, qui re fere numquam praevisa, & αὐτοσχεδιάζων, tales semper ad populum conciones habebat, ut non doctrinae census, non sermonis ordo concinnus, non verborum delectus ornatusque, in disertissimo Viro desideraretur. Hinc non Florentinos tantum, sed Venetos etiam, stupore perculsit; & in *Clemente* XI. Pont. Max. ardens sui desiderium excitavit, ab eo ideo invitatus ut coram se sacras orationes haberet; quam tamen provinciam modeste *Fridericus* recusavit. At non hisce tantum ille occupabatur; vir enim indefessus, & alienae utilitatis incredibiliter adpetens, Philosophiam Theologiamque privatim quoscumque docebat, & publicos quosdam conventus interdum agebat, in quibus innumeram cultorum hominum multitudinem de rebus gravissimis differendo amplius instruebat; donec *Cosmas* III. Magnus Etruriae Dux publicam Theologiae Moralis in Atheneo Florentino Cathedram ei contulit. Hoc quidem munus ita obivit *Iannettius*, ut eius fama magis atque magis in dies increbrescente, & infinita pro-

pemo-

pemodum auditorum copia circumflueretur, & in quaestionibus controversiisque Theologicis ab omnibus, non tam conterraneis, quam exteris, consuleretur tamquam oraculum; unde tot consulta & responsa Moralia partim publici iuris facta, partim manu exarata, & adhuc apud quosdam delitescentia, ex eius foecundo calamo profluxerunt. Quibus quidem conscribendis quum adeo occuparetur, mirari subit, quomodo tot alias etiam lucubrationes commentatus fuerit, quot ad nos seu typis excusae, seu manu scriptae pervenerunt. Quamobrem virorum etiam Principum aestimatione censebatur, & praeter indicata exempla, quum Florentiam Cardinalis *Sfondratus* advenisset, cum eo congredi voluit, & eius doctrinam sapientiamque probavit atque suspexit. Quid de *Ferdinando* III. Iuventutis Principe dicam, qui litteratorum hominum, egregiarumque artium, fautor munificentissimus, tanti *Iannettium* faciebat, ut quum Veneti eum apud se retinere deliberavissent, repetiverit ipse, & Florentiam revocaverit, & in clientelam receperit? At si principibus viris placuisse non ultima laus est; iis displicuisse ingens profecto periculum, extremumque exitium esset, nisi mens recti conscia, & criminis pura, probos iustosque viros de adversa fortuna triumphatores efficeret. Quum enim *Fridericus* a *Francisco Beneventutio*, qui Ecclesiae D. *Pauli* Carteianensi praeerat, rogatus libellum *De fraterna correctione* iuxta Christianae sapientiae leges exsequenda scripsisset, prodidissetque in vulgus, cum *Io. Baptista Frescobaldius* Ecclesiae D. *Laurentii* Antistes, tum

Princeps ipse Sereniſſimus *Coſmas* III. ſe commentatione illa a *Iannettio* perſtringi crediderunt; quare is gravem Principis, *Freſcobaldium* in primis probantis, indignationem incurrit, & ab illo poenam exigente, publico magiſterio privatus eſt: quod quidem infortunium *Fridericus*, ut ille, qui res omnes fluxas flocci faciebat, virtutemque unam, peramplam & inaeſtimabilem poſſeſſionem eſſe arbitrabatur, aequo animo tulit, contentus tantum egregiam Apologiam ſcribere, quae per multorum manus, licet formis minime vulgata, circumfertur. Interim anno MDCCV. Eccleſiae Sexti Plebanus, ut vocant, eligitur, quo munere per triennium magna cum laude functus eſt, cum myſteria adminiſtrans & Evangelium praedicans; tum multos adoleſcentes, quos in contubernium adſciverat, litteris & diſciplinis erudiens, ut ii deinde Clero decori & ornamento eſſe poſſent. Tamdem quum annus MDCCVIII. verteret, iniquam hypocritarum, quorum ſemper acer inſectator fuerat, perſequutionem, diu quidem, ſed mira animi tranquillitate, *Fridericus* expertus in morbum incidit, qui deinde in aquam intercutem erupit, & humanis rebus virum inſignem intercepit, anno aetatis LXIII. VI. Id. Septembris, & in ſua Eccleſia ſepultus eſt. Vir certe fuit *Iannettius* capaci vividoque ingenio, & doctrina, ut diximus, multiplici praeditus, quique nemini, ſua aetate in Etruria Theologicae eruditionis palmam concederet; maior tamen futurus ſi in poſteriora tempora incidiſſet, quibus ſtudia utiliora & exactiora florent, Scho-

laſti-

lasticis iam quisquiliis, & sterilibus disputationibus, eiectis atque exculcatis. Pius, modestusque fuit, & in pauperes liberalis; corpore pingui & humiliori, vultu rubescenti atque ilari, scintillantibus oculis. Auditorum praecipuum *Ioseph. Mariam Brocchium*, commentationibus editis clarum, *Iannettius* habuit, qui eius nomen ampliavit opera quaedam postuma vulgans. Insuper, quum XXX. annis elapsis *Antonius Corsius* Florentinus, Calactiae regulus, qui Philosophiam a *Iannettio* doctus fuerat, eum nullo titulo iacere indignatus, epitaphium inscribi voluisset, *Brocchius* illud composuit, atque ita habet:

D. O. M.

FRIDERICO GIANNETTIO POLYDORI FILIO FLORENTIAE LIBERALISSIME EDVCATO PROTONOT. APOST. S. TH. D. PAROECIAE S. RVFILLI PRIMVM RECTORI AMBROSIANAE DEIN. FLORENTINAE BASILICAE CANONICO HVIVS DEMVM ECCLESIAE ANTISTITI ELOQVENTIAE PHILOSOPHIAE THEOLOGIAE PROFESSORI CLARISSIMO SACRO ORATORI CELEBERRIMO RELIGIONE IVSTITIA MODERATIONE INTEGRITATE CONSPICVO PAVPERVM PATRI MVNIFICENTISSIMO VITIORVM ACERRIMO INSECTATORI INVIDIAE CONTEMTORI MAGNANIMO VERITATIS IMPERTERRITO ADSERTORI VITA MORTALI FVNCTO ET IMMORTALI DONATO A. S. MDCCVIII. VI. IDVS SEPTEMBRIS AETATIS SVAE LXIII.

AN-

ANTONIVS CORSIVS CALACTIAE MARCHIO AETERNVM GRATI ANIMI MONVMENTVM PRAECEPTORI DE SE OPTIMO MERITO ANNO AB EIVS OBITV TRIGESIMO.

Iannettii opera sunt quae sequuntur:

Cosmus Philosophicus, seu Aristotelicae Philosophiae explanatio, opus in quinque Tomos in 12. distributum.

Synopsis Theologica de ieiunio Feriae VI. & Sabbati in ordine ad eos, qui legitime & absolute ab observantia Quadragesimali dispensantur.

Alexipharmacum ad Tonellianam Apologiam salubriter leniendam.

Methodus correctionis paternae ex quibusdam Friderici Iannettii responsis extracta a Francisco Benevenutio Priore S. Pauli Carteianensis, Italice scripta.

Sermo Apologeticus, seu Responsio Consultationi cuiusdam Advocati, qui probare pertendit irritum esse baptismum, infantibus usu rationis adhuc carentibus, invitis parentibus infidelibus, conlatum, etsi moribundi illi, servorumque filii sint, Italice.

Speculum veritatis revelatum laicis hominibus, qui ius praesentandi ad Parochialia Beneficia habent; Italice.

Theologiae moralis generalia principia, quibus adnectuntur opuscula de fide, spe, & caritate, iuramento, blasphemia, voto, & fama, ex doctrina celebris iam doctoris Friderici Giannettii, ad publicam utilitatem eruta, ordinata, & aucta

ab

ab Iosepho Maria Brocchio Sacerdote Florentino, in alma eiusdem Vuniversitate Sacr. Theologiae Doctore.

Haec quidem *Iannettii* opera sunt, quae typis excusa prodierunt; quae vero subiiciuntur, manu tantum exarata exstant.

Deus optimus, etiam erga reprobos abundantissime bonus, Paraenesis Theologica, in qua ostenditur omnibus omnino adultis, usu rationis pollentibus, dari misericorditer a Deo copiosa gratiae supernaturalis auxilia, quibus si velint salvi esse, facile possint. Post hunc Tractatum duo exstant Dissertationes, in quarum prima probat, *Fidelium praedestinatorum numerum maiorem esse multitudine reproborum*; in altera, *Consultissimum esse, doctrinam de divina Gratia & Praedestinatione tanta suavitate proponere, ut fideles in spem & probabilem aeternae salutis credulitatem erigantur.*

Paraenesis ad Tonellianae Apologiae furorem salubriter leniendum.

Brevis ad Moralem Theologiam manuductio.

De Sacramento Poenitentiae.

Casus varii de Poenitentia & Matrimonio.

Tractatus de Matrimonio.

Casus varii de restitutione, de Baptismo, Eucharistia, & de primo & secundo praecepto Decalogi.

Collectanea variorum conscientiae casuum in Friderici Giannetti Academia discussorum, Tomi II.

De arte Rhetorica.

In universam Theologiam.

In quatuor Magistri sententiarum libros Disputationes Theologicae, Tom. V.

Flo-

Flosculi casuum conscientiae.

Defensio methodi correctionis paternae, Italice.

De contritione, & eius facilitate, cum aliis casibus ad hoc spectantibus, Italice.

Relatio de matrimonio Equitis Ruperti Acciaiuoli, & Elisabethae Mormorariae, viduae uxoris Petri Iulii Berardi, cum variis decisionibus ad illud spectantibus, a Giannetto, aliisque elucubratis.

Miscellanea casuum conscientiae.

Praelectiones, seu casus extempore resoluti.

Examen ad animarum curam suscipiendam.

Examen Confessariorum simplicium.

Methodus facilis confessionis, & curae animarum, aliorumque, quae Parochis omnino necessaria sunt, ut suo munere bene fungantur.

Miscellanea Consultationum Legalium, & Theologicarum, Tomi II.

Epistolae Asceticae, Tomi III.

Geneseos Enarratio.

IO. BAPT. CASOTTIVS.

Ioseph. Blanchinio auctore, & Matthaeo Rosatio interprete.

IN praeclarissimis viris, qui, magna litterarum laude florentes, Etruriam memoria nostra exornarunt, honestissimum locum habuit *Ioannes Baptista Casottius*, e gente patricia, qui Prati, urbe Etruriae, natus XII. Cal. Nov. anno MDCLXIX. vel ab ineunte aetate acerrimi ingenii clarissima speci-

cimi-

cimina dedit, magnamque de se exspectationem excitavit. A parentibus proinde Florentiam missus, ut ibi commodius operam studiis daret, seque eruditione, doctrinaque locupletaret; ea literarium cursum alacritate suscepit; adeo studiis incubuit, publicasque Academias frequentavit; adeoque cum eruditissimis quibusque litteratis, qui tunc temporis Florentiae erant, adsiduus fuit, ut brevi magnum sibi eruditionis, ac politioris litteraturae censum comparaverit. Hinc, etsi vix adolescentiae annos egressus esset, tanta doctrinae illius fama percrebuerat, ut Lutetiam Parisiorum missus fuerit, quo publico nomine a secretis *Bettino Ricasolio*, Baroni, ut vocant, & Magni Etruriae Ducis apud Galliarum Regem oratori, ibi esset. Complures annos in aula illa versatus, suamque optime Spartam ornans, in multorum amicitiam litteratorum insinuare se studuit, praecipueque usus est familiarissime *Aegidio Menagio*, & *Francisco Seraphino Regnierio Desmaresio*. In Italiam reversus, non solum a Clericali instituto, cui puer se addixerat, non discessit; sed sacris etiam est initiatus, & ad sacerdotis dignitatem evectus. Florentiae suam sedem posuit, ibique in Academia nobilium, Praesidis, nec non Professoris Philosophiae Moralis, & Geographiae, honesto munere functus est. Quamdiu Florentiae fuit, non modo sibi bonorum omnium amorem facilitate & comitate morum conciliavit; sed oculos quoque omnium admirationemque, doctrinae, multiplicisque eruditionis suae praestantia in se convertit, cum qua semper miram vitae

vitae morumque integritatem coniungebat. Quum anno MDCCXI. celeberrima miraculis Impruneta Mariae semper virginis imago Florentiam advecta fuisset, librum vernaculo idiomate composuit, ediditque, quem *Monumenta Historica de Imagine miraculis insigni Impruneta* inscripsit, opus quidem multa laude dignissimum, quum in illud non sine improbo labore plurima diserte congesserit, quae ad sequioris aevi historiam pertinent, in qua versatissimus erat. Deinde, quo tempore in Florentino Lyceo sacram, & profanam historiam publice profitebatur, (nam & hac Cathedra donatus fuerat) quum Florentiam venisset Princeps Saxoniae *Fridericus Augustus*, qui eiusdem Saxoniae in praesens Elector est, & Poloniae Rex, iussus fuit *Casottius* operam suam Principi illi praestare, ipsumque historia praesertim sacra, & Ecclesiastica erudire, quo instructior, paratiorque, & alacrior ad Catholicam religionem amplectendam fieret. In partibus eius muneris implendis, quam de se *Casottius* spem excitaverat, ei egregie respondit; adeoque illius opera eidem Principi accepta fuit, ut eum perhonorifico Comitis titulo honestaverit; deindeque quum *Casottius* Romae esset, *Clementis* XI. pedes osculatum admissus, se se a magno illo Pontifice de Catholica religione benemeritum vocari audiverit. Magna etiam apud suos Serenissimos Principes in aestimatione fuit, maxime vero apud *Cosmum* III. qui saepius literaria in re illo utebatur. Anno circiter MDCCXX. in Ecclesia Cathe-

dra-

drali Pratensi sacerdotium seu Canonicatum obtinuit, ibique ad annum MDCCXXVI. permansit, non sine magno pietatis, & Ecclesiasticae disciplinae incremento, quas toto illo tempore prudenter, acriter, studioseque promovere nunquam intermisit. Plebanus deinde, ut aiunt, renunciatus ad regendam antiquam, insignemque D. *Mariae* Imprunetanam Ecclesiam in dioecesi Florentina transivit, cuius historiam egregie, pleneque iam scripserat. Quum in eius Ecclesiae regimine partes omnes optimi Pastoris undecim annos implesset, bene, sancteque; ut vixerat, obiit anno MDCCXXXVII. Rem omnem suam, librosque Capitulo Pratensi testamento reliquit ea lege, ut in Cathedrali Ecclesia Canonicatus exomologeticus institueretur. Iusta statura fuit, habitu macer, vel in iuventute canus, acerrima indole, mente lucida & alacri, studii amicus, laboris vel improbi patiens. Iuste, recteque de rebus literariis iudicabat; lectissima, & abstrusissima quaeque in doctrinis cum sacris, tum profanis callebat; in barbarae vero historiae eximia cognitione paucos quidem pares habebat. Cum amicis adfabilis, lepidusque miram comitatem, & alacritatem cum amabili semper suavique gravitate coniunxit. Amicitiae foedus cum plurimis litteratis viris cum Italis, tum exteris iniit, quam, nunquam intermisso litterarum commercio, colere, & fovere pertendit. In multos eruditorum conventus, quos Academias adpellant, relatus est, de quibus satis habebo Academiam Apathistarum; Florentinam; prae-
cla-

clarissimam *Della Crusca*; & Arcadum Romanam, dumtaxat nominare. Complures eruditi viri suis in operibus de *Casottio*, eiusque elegantissimis scriptis cum laude meminerunt. Optimus denique Ecclesiasticus, & optimus litteratus multa edidit opera, quorum hic catalogum adtexui, & ex quibus, si non quidquid perfecte sciebat, at magna ex parte saltem doctrinam, pietatemque illius arguere licebit.

Memorabilia Imaginis Deiparae, miraculis celeberrimae, Impruneranae. In 4. Florentiae MDCCXIV.

Notitiae historicae de vita, & nova editione operum Ioannis de Casa, quae primo eorumdem operum Volumini praefixae sunt. Florentiae MDCCVII.

Vita Benedicti Bonmatthaeii praefixa eius Syntagmati de Lingua Tuscanica. Florentiae MDCCXIV.

De constructione Regii Monasterii D. Francisci de Scarionibus Neapolis. Florentiae MDCCXXII.

Praefatio, & Adnotationes in Carmina, & Sermones utriusque Bonaccursi a Montemagno. Florentiae MDCCXVIII.

Pratenses olim Praepositi, nunc Episcopi, lucubratio inserta Tomo III. Italiae Sacrae Ferd. Vghellii.

De origine, progressu, & praesenti statu Urbis Prati. MDCCXX. In Opusculis Philologicis P. Calogerà.

Pia

Pia ascesis in D. Mariae Magdalenae Pactiae honorem. Florentiae MDCCXXV.

Vita Henrici Barillonii Praesulis, ex Gallica lingua in Italicam conversa. Florentiae MDCIIIC.

De diligendo Iesu, & qui id fieri possit, opusculum ex Gallica lingua translatum. Florentiae MDCCXVIII.

Et haec quidem omnia Italice scripta sunt, editaque; reliquit autem inedita,

Vitam P. Armandi Ioannis Buthilierii de Ransè Abbatis, Congregationis Trappae reformatoris:

Praecepta Christiana & Moralia laudati Abbatis, ex Gallico idiomate versa.

Variarum Dissertationum cum Latinarum, tum Etruscarum Collectionem.

Tractatum de Sphaera, & Isagogen in Geographiam.

Genealogica quaedam.

De variis praeterea literariis rebus complures lucubrationes suas celeberrimae Bibliothecae Stroctianae reliquit.

BENEDICTVS AVERANIVS.

B*Enedictus Averanius* honestis parentibus natus est Florentiae XIV. Kal. Aug. anno MDCXLV. Mira in puero virtutis indoles, & praecox ingenium, & multa acute dicta, argutaque responsa, magnam de eo concitabant exspectationem. Vt primum litteras didicit, nullo suasore,

Poetas Epicos Etruscos lectitare coepit; nondum enim Latinam linguam attigerat. Saepe etiam numerorum naturam & proprietates secum ipse meditabatur; quare abditas eorum virtutes etiam provecta aetate lubentissime perscrutatus est. Elementa Grammaticae domi fere didicit; in arte Rhetorica praeceptorem habuit *Vincentium Glaream* Iesuitam, qui comem quidem facilemque se praebebat auditoribus; at Poeticae addictus Oratoriam artem paullo negligentius tractabat: quamquam & in carminibus condendis horridus, asper, obscurus, dissolutusque fuit, quum ea potius fundere, quam castigare & politius limare curaret. Oportuit igitur ut adolescens, sui ipse dux & magister, longe aliam viam ingrederetur, nec praeceptoris vestigiis insisteret, quum lenitatem & venustatem carminis iam tum studiose sectaretur, quas *Vergilium*, & reliquos veteres Poetas diurna nocturnaque manu versando facile adsequutus est. Αὐτοδίδακτος pariter in eloquentiae & artis Oratoriae studiis adeo profecit, ut Magister tantos progressus, quos brevi fecerat, admiratus, praeceptorem suum illum adpellare, & reliquos discipulos, ut ab ipso peterent exemplum eloquentiae, idemtidem admonere consueverit. A Rhetorum spatiis ad Philosophorum campos traductus, ipsos doctrinarum omnium fontes, *Platonem*, & *Aristotelem*, non rivulos, consectabatur. Veteres etiam *Aristotelis* interpretes avide volutabat, quod eos Philosophi mentem adsequutos ad veritatem propius accessisse

ſiſſe exiſtimaret. Quamvis autem permagno aeſtimaret *Ariſtotelem*, tamen *Platonem* ſemper in deliciis habuit; illum enim non ſolum intelligendi, ſed etiam dicendi principem ſemper admiratus eſt. Hinc dicere ſolebat, omnes, qui in aliqua doctrina principatum tenuerunt, Platonicos fuiſſe; in quorum numero praeter alios recenſebat *Vergilium* Poetarum facile principem, Oratorum M. *Tullium*, Sanctorum Patrum D. *Auguſtinum*: quod quam vere dictum ſit, alii viderint. Ex hiſce fontibus, quos ſua ſibi induſtria recluſerat, hauſit *Benedictus* illam, qua praeſtitit, amplitudinem, ubertatemque dicendi. Neque enim Philoſophiae ſtudiis addictus abiecit eloquentiae curam: nam iuſſu patris poema condidit D. *Thomae* Aquinatis, trecentorum verſuum, elegans, & numeroſum, quod biduo perfecit. Abdita item & retruſa religionis noſtrae myſteria, & inexplicabile Divinae Trinitatis arcanum, diſtincte & illuminate verſibus explicavit, licet Theologiae operam non dediſſet. Hoc tamen poema, ut multa alia, periit auctoris incuria, qui a gloria aucupanda alienus res ſuas negligentius adſervabat. Id temporis ſuſcepto iam legum ſtudio ſcripſit longiſſimam Epiſtolam elegiaco carmine ad *Antonium Rillium* ruſticantem, & in ea quibus ſtudiis detineretur his verſibus indicat:

Si quaeret quas docta mihi dent otia curas,
Tunc haec dicta memor, ceu loquar ipſe, dabis.

Me iuvat ingenio Mundi percurrere molem,
Icario quamvis ardua more petam:
Me rapit attonitum rerum pulcerrimus ordo,
Aurea me nitidis uritis, aſtra, globis.
Cur ferus accendat bellorum incendia Mavors,
Quaerimus, & placido cur micet igne Venus.
Cur immortali torpentes frigore flammas
Aequoreo nunquam proluat Vrſa vado;
Agmina nimborum praeceps effundat Orion,
Pleiades, atque Hyades, Oleniumque iubar;
Non exauditos cieant revoluta ſonores,
An tacitos ducant ſidera muta choros.
Cur ſeptemgeminos Mundi ſeptemplicis ignes
Obverſos Coeli vis rapientis agat.
Horreat infauſti cur flamma cruenta cometae,
Quae vis fulmineas flammet, agatque faces.
Cur lapidum effundat violentus Iuppiter imbres,
Grandine cur nubes verna flagellet humum.
Vnde ſacros fontes magnae dent ubera matris,
Et fluat alterno Thetyos unda ſalo.
Nec vitae normam, documentaque diſcere morum,
Non animo dulcis, dignaque cura meo eſt.
Vt beet intactam culpae Sapientia mentem;
Fortunam virtus ut domet una feram;
Quaenam meta boni, num dulci praeſtet honeſtum,
Quis ſit amicitiae, quis pietatis amor.
Quae mea mens haurit tranquillae gaudia venae,
Admirata ſuum quum videt ipſa decus!
Quum ſummi pulcram ſe cernit imagine Patris
Perpetuum aeterna mente vigere ſatam;
Regnatricem animae ſe verticis arce ſedentem
Cogitat, ut regno iura det aequa ſuo;
Poſſit & irati flammas compeſcere cordis,
Et quas accendit foeda cupido faces.
Inde

Inde vetustatis memores evolvere fastos,
Helladis, & Latii nos monumenta, iuvat.
Nec non Mantoi meditamur carmina vatis,
Barbiton & Calabri, Pindaricamque Lyram,
Candida quae culti modulatur Musa Tibulli,
Quaeque tenebroso Persius ore canit.

Paullo post, quum Pisis studiorum caussa versaretur, composuit aliam elegiam in Amoris contemtum elegantissimam, in qua sui animi pudicitiam, castosques mores, intelligendos dat illis versibus:

Me numquam vinces, numquam, puer improbe, coges
Fortia materno subdere colla iugo.
Namque tuis mea mens non est obnoxia telis,
Quae Cypriae numen ridet inulta Deae.
Nec mihi sunt duro circumdata pectora ferro,
Nec mihi Sithonio corda sepulta gelu;
Me mea Calliope, curisque Minerva pudicis,
Non sinit invitum succubuisse tibi.

Quamquam vero haec inibi de se, suaque continentia iactaverit, Amoris olim igne telisquè non intactum fuisse forte subindicare videretur in eximia Graeca Elegia, quae κόρης ἔπαινος, seu *Puellae laus*, inscribitur, in qua, anno MDCLXXIII. composita, & *Ferranti Capponio*, *Farsettio*, *Ricciardio*, aliisque eruditissimis viris recitata, quum divinam puellae formam, egregiasque dotes descripsisset, ita eam adloquitur:

 Tí

Τί χρὴ μακρολογεῖν; πάντες θεοὶ ὐρανίωνες
  Κάλλεσιν εἰδομένην θῆκαν ἐπυρανίοις,
Ἔξοχα καὶ φρόνιμον, καὶ κόσμιον ἦθος ἔχυσαν,
  Ἥδιςόν τ' ἄλγος, καὶ γλυκὺ πῆμα νέοις.
Ὥσπερ γάρ ποτε Πανδώρην θεοὶ αἰὲν ἐόντες
  Τοῖς δώροις αὐτῶν ὐλομένην ἔθεσαν,
Οὕτω καί σε θεοὶ δώροις μεγάλοισι ποίησαν
  Ἔμμεναι ὐκ ἀγαθὴν ἀνδράσιν, ἀλλὰ κακήν.
Πλήν συ κακ' ὐκ ἀφίεις ἐκ τοῦ χρυσέοιο πίθοιο,
  Ἀλλ' ἐξ ὀφθαλμῶν, ἔκτε καλοῦ σόματος.
Εἰς σε βλέπων γὰρ ἀνήρ, ἢ ἀκούων ἁδὺ λαλύσης
  Ἄγριον ἐξαίφνης ἕλκος ἔρωτος ἔχει.
Δὴ τότε δυσήνυ πῦρ τ' ἄσπετον ἔμπεσε θυμῷ,
  Καὶ πόθος ἀργαλέος τόνδ' ἐδάμασσε φρένας,

Quos quidem verſus ita idem *Averanius* Latine reddidit:

Singula quid memorem? formam tibi numina Divum
  Coelicolum formis cuncta dedere parem;
Et fecere piam, fecerunt pectoris alti
  Praeſtantem egregiis, ingeniique bonis.
Hinc omnes uris, cunctorum hinc cauſa malorum es,
  Quae parit, & nobis nutrit acerbus Amor.
Nam velut humano generi Pandora ſuperbis
  Muneribus Divum pernicioſa fuit;
Sic tibi, quae fatiles tribuerunt munera Divi,
  Ah miſeris luctum, perniciemque ferunt.
Illa ſed emiſit damnoſo e vaſe malorum
  Agmina, tu pulchris candida luminibus.
Nam quicumque tuos adverſus ſpectat ocellos,
  Ah crudele miſer vulnus amoris habet,

Illius

Illius & mollis populatur flamma medullas,
Et desiderio pectora victa gravi.

Se Amori, inquam, tandem obnoxium fuisse subindicare videretur, nisi *Vincentio Aullae*, idem opinanti, anno MDCLXXXV. rescribens, ab hac nota se purgavisset, multa erudite in sui defensionem proferens, seque *Stesichorum* imitari voluisse adfirmans, & festive potius, quem amatorie, pro Elegia in Amoris contemtum quondam scripta, παλινῳδίαν huiusmodi cecinisse. Et haec quidem, non tam ut *Benedicti* studia ac mores signantius indicaremus, quam ut eius culti ingenii & Poeticae elegantiae specimina ornatissima praeberemus, verbis ipsissimis de scripto recitatis in medium adtulimus. Confecto vero in scholis Philosophiae curriculo, in quo per biennium elaboravit, ad Pisanam Academiam a patre missus est, ut in iure civili erudiretur; ubi, etsi nihil ab eo praetermissum est, quod a studiosa legum iuventute solet usurpari, tamen, quidquid supererat otii, Philosophiae & eloquentiae studiis impendit. Quum vero Mathematicas disciplinas, ut *Xenocrates* aiebat, ansas esse Philosophiae animadvertisset, his animum vehementer adiunxit; & ipse per se suopte ingenio, nullo auctore, nullo duce, aut praeceptore, celerrime comprehendit. Non minore cura atque animi contentione adripuit eam Philosophiae partem, quae ad rationis normam hominum actiones, moresque conformat; nec eam leviter attigit, sed omnes Philosophorum sen-

tentias, quae ab illo capite ac fonte *Socrate* profluxerunt, accurate pervestigavit. At doctrinam *Platonis* maxime subspexit, quare Platonicos Scriptores adsidue lectitabat. Studiosorum conventibus frequens aderat, in quibus fere semper aliquid recitabat; *Apathistarumque* Princeps olim creatus de rebus gravissimis supra aetatem disseruit. Quamobrem, quamvis ipse domi ut plurimum maneret inclusus, nec se populo venditaret, tamen eius ingenii, doctrinaeque fama manabat. Hinc *Leopoldus* Cardinalis *Mediceus*, Pisani Athenei patronus, & bonarum artium columen, eius ingenii fama commotus, provinciam publice profitendi studia humanitatis iam tum ipsi destinavit. Postmodum in utroque iure doctor renunciatus amplius se totum litteris abdidit; perspiciensque omnem eruditionem mancam esse sine accessione Graecarum litterarum, suo marte nullius praeceptis instructus, sex mensium labore linguam Graecam edidicit: quam ut animo familiarius adfigeret, *Sallustium*, & *Cornelium Celsum* Graece vertit. In componendis etiam Graecis versibus se exercuit, ut vidimus, duaeque eius elegiae Graecae venustissimae adhuc supersunt. Mirum autem illud in *Averanio* fuit, quod quum Graecam linguam, & eruditionem omnem penitus animo comprehendisset, minutiarum, ut sibi videbantur, negligens, numquam spiritus, & accentus Graecis dictionibus adnotare didicerit, seu rei molestia & difficultate deterritus, ut *Ant. Mar. Salvinius* existimabat, seu quod eos iam non omnino ne-

necessarios arbitraretur: cuius sententiam & exemplum alii eruditi recentiores lubenter amplexi sunt. Adeo autem percrebuerat nomen eius, ut quum publico decreto exsequiarum iusta magnifice solvenda essent *Claudiae* Augustae, ac deinceps *Leopoldo* Cardinali *Mediceo*, ipsi soli admodum adolescenti munus iniunctum fuerit scribendi versus, qui adpendi debebant in templo ad memoriam, laudesque defunctorum Principum celebrandas. Eodem fere tempore scripsit Epigrammata, quae inscripta fuerunt tabulis in celebri D. *Mariae* Virginis templo adpensis, gloriosa D. *Philippi Benitii* facta repraesentantibus; ac deinde *Victoriae* quoque *Roboreae* Magnae Etruriae Ducis exsequias suis Epigrammatis cohonestavit: & multa alia deinceps vitae suae decursu carmina concinne suaviterque meditatus est. Quamvis vero, ut diximus, Theologiae accuratam operam non impendisset, tamen legendis Sanctis Patribus tantam rerum divinarum cognitionem nactus est, ut cum Theologis saepe de rebus gravissimis acute disputaret. Nec eius partis erat ignarus, quam quod arcana sit, & intelligentiae vulgi subducta, mysticam vocant. Medicae quoque artis, & Anatomes non erat imperitus. *Hippocratem* enim, & *Galenum* lectitabat, & in altero excellentem doctrinam, in altero singularem eloquentiam admirabatur; *Celsum* insuper Graece verterat, & recentiores quoque Scriptores non indiligenter evolverat. Minores etiam artes non neglexit, architecturam, sculpturam, pictu-

picturam; & excellentium artificum operibus mirifice delectabatur. Anno MDCLXXVI. *Averanius* Graecas litteras Pisis profiteri coepit; eodemque anno adgressus est explicare Anthologiam; cuius explicationem prosequutus est etiam anno subsequenti; scripsitque Dissertationes LXXXVI. Deinceps *Euripidis* Tragoedias edisserere coepit, ac postremo *Thucydidem*; in illum scripsit Dissertationes sex & viginti, in hunc octo & quinquaginta. Dicebat autem iisdem verbis, quibus scripserat, in magna auditorum frequentia: nullusque fere dies erat, quin doctissimus vir *Henricus Norisius* cum aliis, qui ad eum audiendum confluebant, aut scholam, aut domum eius ventitaret. Per haec tempora, quum *Benedictus* animadvertisset plerosque omnes magnam *Ptolemaei* Constructionem, sive *Almagestum*, attingere non conari, recondita doctrina, & rerum obscuritate deterritos; *Ptolemaei* libros in Latinum vertere constituerat, quod minus plane ac perspicue a *Trapezuntio* factum est, propter imperitiam Astronomiae; tum autem *Theonis* Commentarios, qui solum Graece editi fuerant a *Bessarione*. Hosce autem commentarios incastigatos & mutilos supplere deliberaverat, ex optimo ac singulari *Theonis* Codice, qui in Bibliotheca Mediceo-Laurentiana adservatur. Hoc quidem ingenti & laborioso opere, quod alacri & promto animo fuerat adgressus, de litteraria rep. optime meritus fuisset, nisi *Vincentius Vivianius*, ut videtur, Mathematicus celeberrimus, *Theonis* Commentarios a *Theophilo*

quo-

quodam Vrbinate Latine versos ei ostendisset, & mox amico in Galliam revertenti tradidisset, ut eos ederet. Paucis post annis Principis beneficentia ad altiorem gradum evectus humaniores litteras coepit profiteri; & primum suscepit explicandum *T. Livium*, mox *Vergilium*, ac denique *Ciceronem de Oratore*. In *Livium* unam & triginta, in *Vergilium* quadraginta quinque, in *Ciceronem* duas supra nonaginta, scripsit Dissertationes. Quotannis in solenni instauratione studiorum ad inflammandos amore sapientiae animos adolescentium luculentissimam habebat orationem. Scripsit & Etrusco sermone decem Dissertationes in quartum *Petrarcae* Etruscum Epigramma; versusque pariter Etruscos condidit, non multos quidem, sed concinnos & elegantes. Et Poetis quidem adprime delectabatur; atque ex Graecis *Homerum* & *Pindarum*, ex Latinis *Vergilium* & *Tibullum*, prae ceteris adamavit; quorum carmina in eius memoria penitus insederant. Amicorum precibus adductus primum orationum suarum librum edendum curavit, quum nec famam, nec auram popularem adfectaret; hae tamen fugientem insequebantur, & cum eo multi viri Principes, & R. E. Cardinales amicitiam insticuere sollicite curarunt. Quin Academiae Patavinae moderatores mortuo doctissimo *Ferrario* ipsum ad profitendas litteras humanas acciverunt, & honorificentissimis stipendiis solicitarunt; ac postmodum Pontifex Maximus *Innocentius*, eius nominis undecimus, Romam amplissimis

prae-

praemiis invitavit: non tamen uberrimis promissis, nec maxima spe proposita potuit adduci, ut patriae suae, suoque Principi exteros anteponeret. Etsi vero tanta esset *Benedictus* apud omnes dignitate & existimatione, non solum vulgi opinione, sed etiam intelligentium, probatissimus; tantumque scientiae, doctrinae, & cognitionum censum adsidua lectione comparasset, ut nihil amplius in legendo novum, aut incognitum, & non ante perspectum occurreret, quemadmodum aliquando amico suo coniunctissimo dixit: tamen eius commentationes, atque opera, non eam utilitatem, & emolumentum litteratis hominibus adferre visa sunt, quanta ab homine hoc disertissimo & eruditissimo exspectanda fuerant. Fida enim magis, & tenacissima memoria, quam acri, quo tamen pollebat, iudicio usus, & aetatis suae sonantia & numerosa verba, atque eruditionem facunde concinneque expositam, inutiliter captantis vitio abreptus, non nova excogitare & proferre, non auctores castigare, non exercere censuram, quod in re litteraria utilissimum experimur, quidquam pensi habuit; sed quantum legisset, & in memoriae thesauro collocasset, blando elaboratae phalerataeque orationis adparatu ostentare, auditorumque aures suaviter titillare, fategit. Id quidem minus studiosis hominibus proficuum, erudito cuilibet obvium ac facile est, qui huiusmodi Polyantheas multa lectione contexendo tempus & operam perdere amet. Quare operam & oleum etiam perdidit frater eius *Iosephus*,

dum

dum *Benedicti* famam ab huiusmodi iustissimis censuris vindicare adgressus est, verbosa illa praefatione, quam fraternarum commentationum editioni praemisit, iis dictis usus, quae animi pendeo an magis fraternam caussam desertam indicent, an propriae eius ἀκρισίας argumentum sint. *Neque enim ille*, inquit, *ut erat ingenio profundo, vastoque animo, exilia, minuta, arida, ieiuna, spinosa persequebatur; ut non pauci faciunt hoc tempore, qui in verbi controversia, & litterae mutatione, vel traiectione syllabae, veram, germanamque sapientiam putant esse collocatam. Quidam enim ubi veterem aliquem Scriptorem exsuccis quibusdam notis correxerint ne, an depravarint, nihil refert, & singulas eius syllabas excusserint, & inanes verborum quaestiunculas excitarint, serio triumphant, & tumidi, fastuque pleni se magnifice circumspiciunt, & summum litteraturae, doctrinaeque apicem se putant attigisse*. Non me quidem latet *Iosephum* ita sua dicta moderari, ut & illa pronunciet: *Neque vero eorum diligentiam, & industriam reprehendo, dum ipsi non contemnant eos, qui solidam doctrinam benedicendi, recteque faciendi magistram consectantur*. Nemo hercle, nemo eruditior veram eloquentiam, solidamque doctrinam contemserit; sed an hae in Averanianis illis centonibus reperiantur iure dubitaverit. Quin, si quam laudem eiusmodi scriptis, qualiacumque illa sint, meruit; non tanta tamen est, ut conditio illa extorqueri a recte sentientibus possit, si vestra vituperari non vultis, nostra laudibus ferte: inter utrumque enim magnum discrimen in-

ter-

tercedit. Non autem haec dicimus, quod *Averanium* pro merito non fubfpiciamus, fed ne vitium aetatis potius, quam auctoris, adolefcentibus propter eius celebre nomen fraudi fit, & melioribus, quae nunc invalefcunt, ftudiis obicem, moramque obponere valeat. Itaque, ut ad propofitum revertamur, adfiduis laboribus, & acerrima contentione animi labefactatae vires morbos frequentes ac diuturnos magis, quam graves ac periculofos, *Benedicto*, quamvis natura robuftus effet, & corpore bene compacto, adferebant. Quare anno MDCCVII. Vere capitis ac pectoris morbis diu conflictatus, quum non bene cefsiffet curatio, numquam e morbo valetudinem confirmavit. Tamdem menfe Septembri apoplexia correptus eft, & Decembri, quum Pifas iam conceffiffet, febricula excitata V. Kal. Ianuar. naturae conceffit, quum hoc eodem anno Differtationes X. in Italicum *Petrarcae* Epigramma typis excudi curaviffet, & *Henr. Newtonio* Britannici Regis ad Magnum Etruriae Ducem legato nuncupaffet. Poftero die elatum eft cadaver, tumulatumque in fepulcreto, quod *Campum Sanctum* vocant, in fepulcro familiae *Pontaderiae*, quod hereditario iure obvenerat *Vincent. Aullae* Equiti, olim difcipulo eius amantiffimo & coniunctiffimo, ut *Averanii* carmina & epiftolae luculenter demonftrant. Hic igitur Praeceptorem fuum proprio fepulcro condi voluit, ibique ftatuam eius marmoream collocavit, fequenti Epitaphio fubiecto:

D.

D. O. M.

BENEDICTO AVERANIO FLORENTINO, INGENII, DOCTRINAE, ELOQVENTIAE PRINCIPI. QVI MAGNARVM RERVM, ATQVE ARTIVM NIHIL IGNORAVIT, NIHIL AB ALIIS DIDICIT. NVLLO DOCTORE DOCTRINIS OMNIBVS INSTRVCTISSIMVS. IN PATRIA GRAECAS LITTERAS ADOLESCENTVLVS AB INTERITV VINDICAVIT. LATINI SERMONIS INTEGRITATEM, ET ROMANAE ELOQVENTIAE MAIESTATEM RESTITVIT. ETRVSCAE LINGVAE SPLENDOREM, AC DECVS ATTVLIT. IN GEOMETRIA, ASTRONOMIA, ET OMNIVM ARTIVM OPTIMARVM SCIENTIA PLANE PERFECTVS. CVNCTIS PHILOSOPHORVM DISCIPLINIS ERVDITVS IN ALTISSIMAM PLATONIS DOCTRINAM PROFVNDA MENTE SE INGVRGITAVIT. DIVINI PHILOSOPHI SAPIENTIAM NON TAM INTELLIGENDI, QVAM BENE VIVENDI DISCIPLINA, ET EXCELLENTIA VIRTVTIS EXPRESSIT. GRAECAS, LATINASQVE LITTERAS XXX. ET AMPLIVS ANNOS PROFESSVS, SVMMVS ORATOR, POETA SVMMVS PISANAM ACADEMIAM INGENII LVCE, ET NOMINIS CELEBRITATE NOBILITAVIT. ELOQVENTISSIMIS ORATIONIBVS, DOCTISSIMIS PRAELECTIONIBVS, QVIBVS THVCYDIDEM, EVRIPIDEM, ANTHOLOGIAM, VERGILIVM, CICERONEM, LIVIVM ILLVSTRAVIT, EIVS DIGNITATEM, ET GLORIAM AMPLIFICAVIT. EQVES VINCENTIVS AVLLA PRAECEPTORI OPTIMO, ET AMICO INCOMPARABILI,

BILI, QVEM EXCEPIT HEREDITARIO SEPVLCRO, MAESTISSIMVS POSVIT. OBIIT V. KALEND. IANVAR. ANNO SALVT. MDCCVII. AETAT. LXIII.

Non multo post amici in D. *Frigidiani* ei parentarunt, disertissimamque de eius laudibus orationem *Laurent. Giannius* patricius Florentinus habuit; & elogium pro foribus templi adpensum composuit *Ant. Mar. Salvinius*, qui etiam subsequenti Autumno Florentiae in Academia Etruscae linguae elegantissimam & ornatissimam laudationem funebrem dixit. Statura fuit coactiori, vultu gravi, sedatis oculis, sermone raro, animo ad iram procliVi, sed constanti, modesto, simplici, candido: Patriae amantissimus amicitias stabiles coluit; voluptatibus abstinuit, in victu parcus; in vestitu paullo negligentior.

Eius Opera sunt:

Orationes Latinae XXX.
Dissertationes in Anthologiam LXXVI.
Dissertationes in Thucydidem LVIII.
Dissertationes in Euripidem XXVI.
Dissertationes in Livium XXXI.
Dissertationes in Vergilium XLV.
Dissertationes in Ciceronem XCII.
Epistolae familiares.
Carmina Latina, & Graeca.
Dissertationes X. *in Italicum Petrarcae Epigramma, Italice.*
Carmina quaedam Italica inedita.

FER-

FERDINANDVS ETRVRIAE PRINCEPS.

SI ullum unquam fautorem summum, & patronum munificentissimum, litterae & bonae artes habuerunt, is certe fuit *Ferdinandus Medices*, *Cosmae III.* Magni Etruriae Ducis, & *Margaritae Aloisiae* Aurelianensis Ducis F. regiae uxoris, filius, qui anno MDCLXIII. in lucem editus, vel a tenera aetate dignam maioribus inclitis, dignam parentibus tantis, dignam se in purpura & sublimibus honoribus ad imperium olim, si fata sivissent, capessendum orto, indolem praetulit, & quantus heros futurus esset ostendit. Ingenium praecox, mentem vividam & sagacem, animum iam tum magna agitantem, & annos anteeuntem, virtutem atque sapientiam in Principe adolescente subspiciens idoneus iudex *Benedictus Averanius*, nihil adulationi, ut exitus demonstravit indulgens, sed omnia veritati consona tamquam de tripode effundens, de eo cecinit:

Qualis erat, quum Regna puer Latonia Phoebus
Viseret, aut fontes, Aonis ora, tuos;
Quem circum Nymphas, circumque Heliconides omnes
Duxerunt agiles per iuga laeta choros,
Blandaque divino cecinerunt carmina plectro,
Carmina quae rapidos detinuere Notos.
Talis adest Princeps; hilares mihi ludite Musae;
En venit, & tenero pulcrius ore micat.
Nunc vos arguto voces inflectere cantu;
Nunc decet Aoniae tangere fila lyrae.

Vestris ille choris, & dulci carmine gaudet;
Gaudeat, & facili combibat aure modos,
Ut quondam ingentum proavorum exempla se-
quutus
Ornet Apollineas, & tueatur, opes.
Illum Pieridumque chorus colat omnis, & omnis
Vatum Phoebaeis turba verenda sacris.
Vera cano, venerande Puer; tibi Castalis unda
Serviet, & Pindi non leve Numen eris.
Otia tu placidis facies tranquilla Camoenis;
Vatibus ingenium, materiamque, dabis.
Te, quicumque bibent Cirrhae felicius amnes,
Non humili cupient concinuisse lyra.

Et profecto, quum sub *Luca Albitio* educatore, & *Bernardo Benevenutio*, Sacerdote Empulensi, praeceptore, moresque formasset, & prima elementa didicisset, hausissetque a *Iacobo Antonio Morigia*, Barnabita, ut vocant, Mediolanensi, litteras humaniores, & Poetices atque Oratoriae artis spatia decurrisset; disciplinas sub *Vincentio Viviano*, Mathematico celeberrimo, duobusque fratribus, *Stephano*, & *Laurentio*, *Laurenziniis*; sub *Francisco Redio*, naturae illo scrutatore, Physicen; Ethicen autem sub Saxone *Bondnausenio*; penitus animo comprehendit. Non tamen ita hisce limitibus honesta ac laudabilia Musarum dona atque oblectamenta concludi arbitratus est, ut animum ad alias etiam, sed Musis aeque, ac generoso animo dignas, artes non aliquando converteret, &, graviora negotia prudenter intermittens, studiis sese amoenioribus recrearet. Hinc *Petrum Salvettium* Optices cognitione,

ne, & musicorum instrumentorum quorumdam iucundissima pulsatione praestantem, iis facultatibus perdiscendis auctorem & ducem habuit; sicuti in Musice exacte percipienda, organorumque spiritalium sonitu docta manu excitando, *Ioannem Mariam Paliardium* Sacerdotem Genuatem, Magistrum praeeuntem elegit. Quum vero semel ea, quam Musice parit, voluptate mirabiliter captus fuisset, scientiam illam toto suae vitae decursu praecipue dilexit, ac favore prosequutus est; & quotidie fere in suis aedibus egregiorum cantorum, citharoedorum, auletarumque, praestantissimorum, atque id genus aliorum Musicas artes profitentium, conventum habebat, ex eorum peritia oblectamentum laudatissimum quaerens; illosque etiam in theatris frequenter audire maximopere gaudebat; quorum multos ne post suum obitum quidem sine solito stipendio vitam transigere, supremo cavens elogio, passus est. Sulptura autem adeo delectatus est, ut quum ligna, atque ebur, aliasque rasiles materias, torno adfabre laborare a *Philippo Sengbero* Germano didicisset, *Daedalus*, *Theodorusque* alter, litteras, humanas facies, statuasque, & anaglypha operosa ac difficillima, torno ipso exprimeret atque perficeret; quorum quidem mirabilium operum quaedam & adhuc in Mediceo Museo, eius incredibilis industriae monumenta, adservantur; & *Vincentius Vivianius* in suis scriptis digna & luculenta laudatione commendavit. Omnes pariter Picturae partes penitus ille cognovit, tantaque egregiae artis intelligentia praecelluit, ut & Pi-

Pictores eximios apud se riteneret adsidue, & cum iis de pulcra adeo scientia & opificio acute multa, ac prolixe, curioseque, dissereret. Hinc ardens ille amor ac desiderium tabulas omnes insignes, & potiores artificum labores atque opera, quaecumque posset, colligendi; iisque aedes suas regificas, & praetoria, ac villas instruendi; ut undique & ubique oculos animumque absolutissimis rerum imaginibus pasceret, & honestissima voluptate perfunderet. Quin & eo processit huiusmodi picturas obtinendi cupiditas, ut e templis ipsis tabulas admirandas extraxerit, non profano ausu, sed consilio laudabili, & quo mirificorum operum conservationi diligenti consuleret; templaque illa indecora, ut plurimum, ac neglecta, magno sumtu restaurandi, amplіandi, exornandi opportunam occasionem adriperet, & iacturam facilem ingenti divini cultus & honoris foenore compensaret. Adeo vero praestantibus hisce Pictorum clarissimorum operibus, innumero numero quaesitis, Princeps praestantissimus gloriatus est, ut eorum notitiam & admirationem universis communem effecturus, *Laurenzinio* cuidam, Franciscanae familiae cucullato, & *Theodoro*, Germanae gentis homini, Sculptoribus praecellentibus, honesto salario conductis, delineatas tabularum illarum omnium imagines aere incidere, & prelo excusas vulgare, mandaverit. Quid de antiquitatis eruditae, admirandarumque rerum studio dixerim, quod in tanto Principe eminebat, quoque celatas gemmas, numismata varia, libros egregios, ar-

ma

ma rara & insolita, & omnigenae curiositatis cimelia comparavit: quaeque in eius scriniis & peculiari supellectili post obitum inventa, divinam Herois mentem, & scientiam rerum perfectissimam, fuisse abunde ac luculenter testata sunt? Quantum vero Architecturam diligeret, argumento esse possunt tot ampla, magnifica, ac splendidissima aedificia, quae in suburbano agro, dum villas excitat aut instaurat, ut *Podium Caianum*, *Podium Imperiale*, & *Pratolinum*, construxit. Quare, quum *Cosmas* III. anno MDCLXXXII. Liburni portum, qui probabiliter cum vetusto Labrone confundi potest, instaurare, ac munire amplius vellet, id exsequendi provinciam *Ferdinando* Principi mandavit, eius animi granditate, prudentia, ac rerum huiusmodi peritia, recte sapienterque confisus, ut exitus ipse demonstravit. Quum igitur hisce studiis laudatissimis animum *Ferdinandus* excoleret, & virtutem passim suam, admirandasque dotes exsereret, anno MDCLXXXVI. *Ioannes Mabillonius*, Monachus Gallus praestantissimus, Florentiam advenit, qui a *Ferdinando* perhumaniter ad colloquium admissus, ob doctrinae laudem plurimi ab eo factus est, & adiutus omnimodis. Anno vero MDCLXXXVIII. Venetias cum magno comitatu *Ferdinandus* contendit, ubi magnifico adparatu, summisque honoribus, a Principibus illis civibus, exceptus est; & iis ludis, ac spectaculis suaviter iucundeque detentus, quae litteris descripta commendari, & excusis imaginibus exhiberi, meruerunt. Eodem anno ex illa urbe reversus mense Novem-

 bri

bri *Violantem Beatricem*, *Ferdinandi Mariae* Bavariae Ducis filiam, feminam, five genus, five indolem, five virtutem, five doctrinam fpectes, tanto viro digniffimam, uxorem duxit; quas quidem nuptias *Bened. Averanius* luculenta oratione Pifis habita celebravit; eaque occafione Princeps peramplum Pratolini theatrum excitavit, in quo ufque ad annum MDCCX. fabulae magno cum populi concurfu & plaufu actae funt. Quum vero annus MDCLXXXIX. verteret, & litteris, difciplinis, bonifque artibus, quas vehementer ardebat, in patria promovendis, mirum in modum *Ferdinandus* invigilaret, coetum quemdam nobilium iuvenum inftituit, quo identidem convocato, ab idoneis praeceptoribus in liberalibus difciplinis, egregiis artibus, militaribufque ftudiis, & equeftri ordine dignis, illi exercerentur, eumque *Nobilium Academiam* adpellavit; ad quam & ipfe fe conferebat faepemunero, & aliis fuo exemplo praeibat. Vt primum nobilis ille coetus congregatus eft, ei Princeps ipfe praefedit; & coram illo orationem luculentiffimam *Cofmas Gualteroctus Bardius*, e Vernii Comitibus, habuit; qui quidem conventus, feu Academia, fub D. *Ioannis Gualberti* tutela ac patrocinio, ufque ad annum MDCCXL. celebrari confuevit; quo tamdem in Regiam Nancianam Academiam a Sereniffimo Magno Duce *Francifco* Lotharingo translata eft. Et quidem equeftribus exercitiis, certaminibus, pugnarumque fimulacris Princeps ille iuventutis fummopere gaudebat, & ludum, in quo Herculeam cum Hydra pugnam

gnam imitatus est, magnificum & memorabilem quondam edidit, ligneo amphiteatro, more Romano, tanti spectaculi gratia constructo. Anno deinde MDCXCVI. Venetias iterum profectus est, ubi *Ioannes Godius* Patavinus fabulam, quae *Heraclea* inscribitur, ei dedicavit; sicuti triennio post *Apostolus Zenus*, Patricius Venetus, fabulam *Pharamundum* nuncupavit eidem, qui eam Florentiae anno insequenti doceri voluit. At Veneti eruditi adeo *Ferdinandi* virtutem, scientiam, & munificentiam subspexere, ut, quum Ephemeridas litterarias scribere anno MDCCX. subscepissent, non melioribus auspiciis eas prodire posse censuerunt, quam Etrusci magnanimi Principis, qui earum Scriptoribus in laudabili molimine favorem & praesidium omnimodis praestitit. Quum vero idem Florentinam, Etruscamque historiam, & nobilium Florentinarum familiarum notitiam exactam ac luculentam percipere vehementer optaret, *Bernardo Benevenutio*, olim Praeceptori suo, ac deinde Ecclesiae D. *Felicitatis* Antistiti, mandavit, ut seriem eorum, qui primariis civitatis magistratibus functi fuerant; gentium nominibus distinctam, veram & numeris omnibus absolutam, contexeret; quod quidem laboriosum opus ille sub tanto auspice sumtus suppeditante adgressus est, sed morte praeventus ad umbilicum deducere non potuit; quare eiusdem Principis iussu illud perfecit tamdem *Laurentius Marianius*, quem in *Benevenutii* locum substituerat, & suo secreto Archivo praefecerat. At si *Benevenutium*

 be-

benigne ſemper *Ferdinandus* reſpexit, gratus quoque *Iacobo Antonio Morigiae* eſſe voluit, & cum Patre conſpiravit, ut ſuae curae ac laborum in ſui inſtitutione exantlatorum praemium, Epiſcopatum primum Miniatenſem acciperet; deinde Eccleſiae Florentinae Archiepiſcopus praeeſſet; tamdemque in S. R. E. Cardinalium coetum cooptaretur, quod quidem anno MDCIIIC. contigiſſe deprehendimus. Porro viros omnes litteris & doctrina praeſtantes plurimi ſemper fecit, & eorum conſuetudine delectatus eſt, iisque multa benevolentiae & aeſtimationis argumenta iugiter praeſtitit, ut *Benedicto Averanio, Ant. Mariae Salvinio, Laurentio Bellinio, Henrico Noriſio, Vincentio Vivianio, Laurentio Magalottio, Alexandro Marchettio, & Franciſco Redio*, cuius Italica Epigrammata anno MDCCII. magnificentiſſima editione vulganda curavit. Quanto favore *Io. Mabillonium* proſequutus ſit iam opportune indicavimus; quanta quoque benignitate amplexus eſt *Bernardum Montemfalconium*, eiuſdem gentis & inſtituti Monachum, ipſe *Monsfalconius* teſtatur, a quo pro innata humanitate nulla non benevolentiae ſignificatione ad colloquium admiſſum ſe fuiſſe ait, iuſſiſſeque illum omnia in palatio exhiberi, picturas ſcilicet, magnificamque totam ſupellectilem, quam ipſe ſummo ſtudio collegerat, atque in dies augebat. Poetas etiam quammaxime coluit, & Comicos, Tragicoſque in primis, ut *Ioannem Andream Moneliam, Antonium Salvium, Silvium Stampiliam, Apoſtolum Zenum*; feſtivos facetoſ-

que

que etiam, ut *Ioannem Baptiſtam Faſeolium*, *Hippolytum Nerium* Empulenſem, qui heroicomicum de bello inter Empulenſes & Miniatenſes Poema conſcripſerat, alioſque; & vates praeſertim, qui ſubita extemporales verſus fundendi facultate pollebant: diligebat vero ac ſubſpiciebat ſimul *Vincentium Filicariam*, & *Benedictum Menzinium*, Poetas ſummos atque graviſſimos, quorum alterum re domi auguſta laborantem principali ſaepe munificentia ſublevavit. Eximios autem Oratores, & eos, qui cum ſacra profanaque eruditione copiam ubertatemque dicendi coniungerent, adeo demiratus eſt, ut viros quoſque diſertiſſimos, & ſacra eloquentia praeſignes, ex univerſa Italia advocaret, ut in D. *Felicitatis* templo, in cuius paroecia regium palatium exſtat, coram ſe doctiſſimas aeque, ac elegantiſſimas conciones haberent. Hac etiam de cauſſa fortaſſis *Fridericum Iannettium*, Oratorem mirabilem, Venetiis, ubi reliquum vitae agitare ei Veneti ſuadebant, litteris urgentiſſimis revocavit, & perpetua protectione dignatus eſt. Quid autem de eo dixerim, quod doctorum virorum, qui iam naturae conceſſerant, memoriam aeternare dignis etiam honoribus cogitabat, quumque a *Vincentio Vivianio* ſplendidum ſepulcrum, *Galilaeo* conſtruendum, legatum fuiſſe reſciſſet, ipſe eximium huiuſmodi mauſolei exemplar delineari voluit & ad gloriam tanti viri amplificandam conſenſit? Quum autem tanto amore ac beneficentia doctos eruditoſque homines Princeps hic cultiſſimus proſequeretur, nihil

hil mirum, si ad eum omnes tamquam ad Musarum asylum accurrerent, & eius patrocinium ambirent, ac suas ei lucubrationes atque opera consecrarent, ut *Laurentius Laurenzinius*, *Ioannes Marius Crescimbenius*, *Ioannes Vincentius Coppius*, *Car. Angelus Mazza* Franciscanus, *Franciscus Teglia*, *Alexander Marchettius* *Paullus Segnerius* Iesuita, & quos iam memoravimus *Zenus*, & *Godius*, ut de eo verissime Bollandiani in Epistola nuncupatoria Tomi VI. Actorum Sanctorum mensis Maii pronunciaverint, illum esse Principem, *quem respicit Lusitania*, *ambit Gallia*, *amat Etruria*; quum in nulla prope Europae regione non aliquis reperiretur, qui eius praesidium, munificentiamque expertus fuisset. At dum tam grandia, tam laudabilia, tam miranda molitur *Ferdinandus*, morbum immedicabilem contrahit, qui primum corpus inficit, & vires labefactat, tamdemque mentem illam perspicientissimam hebetat. Quantum dolorem Regiis parentibus, augustaeque familiae, populoque universo, orbique ipsi, ut ita dicam, terrarum hoc Principis maximi infortunium adtulerit, ille fortassis aliquantisper coniiciet, qui dolere bona fide consueverit veneream luem, quae tot vappis ac nebulonibus parcit, heroum decus ac florem indigne ac saeviter populatam, eum anno MDCCXIII. rebus humanis intercepisse. Itaque eius cadaver solenni pompa elatum in D. *Laurentii*, in Maiorum Serenissimorum sepulcreto, conditum est una cum sequenti Inscriptione, a *Thoma Bonaventurio* elucubrata, atque aere incisa:

A. P. R. M. FERDINANDVS MEDICES MAGNVS ETRVRIAE PRINCEPS COSMI III. MAGNI DVCIS ETRVRIAE, ET MARGARITAE ALOISIAE GASTONIS AVRELIANI DVCIS FILIAE INCLITVS FILIVS, FERDINANDI II. MAGNI DVCIS ETRVRIAE ILLVSTRIS NEPOS. VXOREM DVXIT VIOLANTEM BEATRICEM FERDINANDI MARIAE VINDELICORVM DVCIS, ET SACRI ROMANI IMPERII SEPTEMVIRI FILIAM QVAM MOESTISSIMAM RELIQVIT. EXIMIAM AVITAMQVE GENERIS CLARITATEM PRAECLARISSIMIS ANIMI SVI DOTIBVS SVPERAVIT. BONARVM ARTIVM PATRONVS, ET AESTIMATOR AEQVISSIMVS. PIETATE IN DEVM, IN AERVMNOSOS MISERICORDIA, ERGA OMNES HVMANITATE CONSPICVVS, AC PROPEMODVM SINGVLARIS. NATVS EST V. ID. SEXT. ANNO MDCLXIII. OBIIT SVMMO OMNIVM MOERORE III. KAL. NOV. ANNO MDCCXIII. VIXIT ANN. L. MENS. II. DIES XXI.

Ferdinandus mediocri ſtatura fuit, pinguioribus membris, ore prope renidenti, oculis vividis, prominentibus labiis; animo grandia agitante, ingenio promto ac perſpicaci, pius, clemens, munificus, adfabilis, & amorem omnium ſibi comitate concilians. In nobilium conventu laudatio funebris, ab *Ant. Maria Salvinio* compoſita, ab *Alfonſo Marſilio*, Patricio Senenſi, recitata eſt, qua Patroni incliti ac munificentis virtutes pro merito commendantur. Eius quoque manibus

quo-

quodammodo parentavit coetus Academicorum *Igneorum*, ſeu *Infocatorum*, qui ludis ſcenicis exhibendis praeſidet, & concinnam Inſcriptionem a *Salvinio* pariter elaboratam propoſuit, quam etiam heic adducere haud iniucundum fore arbitror:

MAGNO ETRVRIAE PRINCIPI FERDINANDO MAGNI ETRVRIAE DVCIS COSMI III. FILIO. ARTIVM OMNIVM PRAECLARARVM ET PVBLICAE HILARITATIS AMANTI. SCENICAM PHILOSOPHIAM PER MVSICEN IN ANIMOS SVAVITER INFLVENTEM POPVLIQVE MORES FORMANTEM EGREGIE PROMOVENTI. ACADEMICVS INFOCATORVM COETVS MOERENS ET NOMINI EIVS DEVOTISSIMVS. PIIS EIVS MEMORIAM COLENS EXSEQVIIS PRINCIPI BENEMERENTI. PATRONO OPTIMO. GRATI ANIMI CAVSSA.

CAROLVS CONTIVS

Ioseph. Blanchinio Auctore.

INter eos, qui non immerito aliquam apud posteros memoriam sui postulare videntur, non ultimum sine dubio locum obtinet *Carolus Contius*, Prati in Etruria honestis ortus parentibus, ob singularem eruditionem, qua pollebat, & ob bene navatam operam in erudiendis adolescentibus, qui ipso duce, & magistro, litteras illas, quae humaniores vocantur, percipere voluerunt. Is, ut primum per aetatem in hominum luce versari coepit, tale de se specimen praebuit, ut iam tum ex eo, adhuc adolescentulo, cives sui qualis postea vir futurus esset, facile coniicere potuerint. Non ludos quaerebat, non iocos amabat, non voluptatibus delectabatur, quas illa aetas maxime solet adpetere; sed probitati tantum, ac litteris operam dabat; & ea ingenii celeritate, quae a magistris tradebantur, excipiebat, custodiebatque memoria, ut etiam aequalium suorum industriam antecederet. *Benedictus Menzinius* Poeta celeberrimus, qui tunc temporis Prati eloquentiam docebat, pueri ingenio mirabiliter est delectatus, & magnos eius in re litteraria progressus se praevidere libere fassus est. Sed quum esset illius res domestica admodum angusta, & primis virtutum conatibus obstaret, ex iis angustiis emergendi facultas illi data fuit a *Simone Vaio*, Pratensi, viro tunc Christiana

ſtiana pietate conſpicuo, qui primum propriis, poſtea etiam publicis patriae, ſumtibus eum Florentiae in Collegio Sancti Salvatoris, alendum curavit; atque ibidem *Iacobo Meſcolio*, integerrimae vitae Sacerdoti, ſumma doctrina, ac prudentia praedito, in diſciplinam tradidit. Adſpexit *Carolum Meſcolius*, & probavit; nam adeo egregiae indolis erat, ut eius ingenii docilitas, & acumen, in vultu, & ipſis oculis elucesceret. Viri illius iudicium irritum non fuit: tanta enim cura, tanta exercitatione, & adſiduitate ad politiores litteras incubuit, ut inde brevi elegantiſſima carmina, & orationes diſertiſſimas dictaverit; quae non iuvenem, ſed virum emunctae naris redolebant. Eloquentiae deinde ſtudiis, ſapientiae ſtudia prudenti conſilio coniunxit, ſine quibus, quamvis puriſſimis conſcripta verbis, omnis elangueſcat oportet oratio, ac optimi iudicii hominum adprobatione ſit penitus indigna. Philoſophiae igitur, ac Theologiae operam dedit, non quantum ad eloquentiam ſit ſatis, ſed ita ac ſi facultatum illarum profeſſorem ſe efformare voluiſſet. Hiſce luminibus inſtructus, hac ornatus ditatuſque ſuppellectile, ab ipſo *Iacobo Meſcolio* ad docendas in eodem Collegio Sancti Salvatoris humanas litteras, adhuc iuvenis, fuit electus. Itaque ex domeſtica, atque umbratili exercitatione in pulverem, & ſolem eductus, munere ſuo, cum magna eloquentiae, & eruditionis functus eſt laude, adeo ut omnium in ſe ſtudia benevolentiamque converterit. Dum *Carolus* Florentiae properabat
in

in dies magis ad singularem litterati hominis existimationem, & famam, evocatus fuit in patriam. Provincia illi docendi publice Rhetoricam demandata fuit; quamobrem eamdem illam cathedram adscendit, quam olim *Menzinius* ipse, aliique viri eloquentes, illustrarunt. Interea sacris initiatus, & sacerdos ordinatus, optime in omnibus respondit exspectationi, quam de ipso quisque conceperat; nam sanctitatem morum, atque integritatem, cum summa comitate, ac sermonis venustate, coniungens, omne suum tempus & studium, omnem suam operam & diligentiam, ad bene exsequendum contulit iniunctum officium: & quantae, docendo, instituendoque omnes, civibus suis, & exteris quoque, utilitati atque usui fuerit, quamplurimi eruditi viri plane demonstrant, qui ex illius gymnasio prodierunt. Quum autem per id tempus *Octavius Rusticius*, Episcopus Volaterranus, sanctionibus Concilii Tridentini parere voluisset, & domum illam, quae Seminarium vocatur, in Dioecesi sua erigere, atque fundare, opera illius uti vehementer optavit; sed quum id perfici non posset, nisi *Cosmi* III. Magni Ducis Etruriae regia auctoritas fuisset adhibita; ideo re proposita, dummodo per triennium Prato abesse tantum ei licuisset, & alium, qui cathedram suam impleret, substitueret, clementer adnuit Princeps ille gloriosissimus, & qua erat in Deum, & res Ecclesiasticas, pietate & studio mire propensus, Episcopi Volaterrani opus fovit, atque protexit, & *Carolum* prae-

miis

miis auxit, & honestavit. Rediit tamdem in Patriam, ubi pristinum munus exercens, cum magno semper auditorum suorum profectu, post aliquos annos, religiosissime obiit, anno videlicet MDCCXXV. Edidit tantum quatuor elegantissimas Eclogas; sed plurima alia reliquit carmina adhuc inedita, & praesertim pulcerrimum Poema *De Deipara Virgine in coelum adsumta*, in quibus non minus Latini sermonis puritas, quam poetica venustas elucet. Initium memorati Poematis est quod sequitur:

Coelicolum citharas inter, laetasque choreas,
Fulgoresque novo radiantis lumine Olympi,
Et lacrimas inter, gemitusque Sionis, & aegri
Murmura Iordanis, Libani & suspiria, tamdem
Sublatae terris, & coelo redditae amorem
Nazareae canimus, pia vota, & gaudia, Matris.
Divae, Castalides Divae, & tu maxime Pindi
Phoebe potens, vestris ego si nunc transfuga regnis
Tendo procul, fontesque ultro, sacrosque recessus
Desero iam notos, mihi fasso ignoscite, vestrae
Non opis esse reor nostris succurrere coeptis.
Iessaea de gente satum qui numine Regem
Divino implevit, dedit & super aethera tolli,
Et coeli arcana inspicere, & sublimia posse
Moliri, & fidibus canere: ille idem mihi pectus
Inflammet, votisque meis adspiret, & adsit
Conanti magna: ille mei sit carminis auspex.
Denis exactis iam quarta accesserat aestas,
Ex quo Erebi, & mortis domitor, plaudentibus astris
Se Patri exsuviis ditem, laetumque triumphis
'diderat, nullum non regnaturus in aevum:

Quum

Quum votis incensa piis, lacrimisque decoris
Vda genas, carum dum animi subspiria Natum
Ingeminant, divina Parens sic ore loquuta est.
Nate Patris summi, cuius coelestia nomen
Agmina, mortalesque hominum, stygiaeque cohortes
Demissis oculis, & flexo poplite adorant,
Si te nulla tuae cepere oblivia Matris,
Primus adhuc si regnat amor (quod credere certum est)
Heu me plorantem, & divortia nostra dolentem,
Volventemque aegras curas, heu cerne, meique
Oratrix cordis sit lacrima, & exoratrix,
Nate, tui, lacrimis quod cedere gaudet amantum.
Quae mora felicem, quae lenta perendinat horam,
Horam illam, aeterno qua te, mea sola voluptas,
Complexu teneam? Quid adhuc prohibemur ab undis
Quas labra iamdudum sitiunt? quas vulnera quaerunt?
Vulnera, quae nullus lenit Podalirius, omnem
Impendat licet artis opem: dumtaxat ab illo
Fonte optata salus manat, quem pectus anhelat.
Ah! Nate, ah! oculis ne te, ne subtrahe nostris
Vlterius: mihi te, vel me tibi redde precantem &c.

MARCVS ANTONIVS MOZZIVS.

FLorentinus fuit, & *Iulii Mozzii*, Viri clarissimi, ac *Mariae Franciscae Bonaegulielmiae*, parentum nobilissimorum filius, *Marcus Antonius*, anno MDCLXXVIII. XVI. Kal. Ianuar. in vetustis suae gentis aedibus, *Gregorii* X. Pont. Max. aliorumque Principum, olim hospitio nobilitatis, Florentiae natus. In Iesuitarum scholis, Fer-

dinando Zucconio praeceptore pererudito, Rhetoricam & politiores litteras didicit; & sub Clericis Regularibus Scholarum piarum doctrinis, disciplinisque liberalibus operam dedit, & Theologiae praecipue, magistrum nactus publicum Athenei Florentini Professorem *Andream a Sancto Sebastiano*, virum eximium, & qui supremus Praeses universo suo ordini praefuit. In eodem Atheneo *Iacobum Killium* iuris interpretem audivit, & in cuiuslibet facultatis curriculo mirifice progressus est; quamquam seriam gravioremque eiusmodi studiorum intentionem, suavi Musices cognitione, pulsationeque fidium exacta, penitus animo comprehensis, laxaret interdum atque remitteret. Ita enim huiusmodi scientia praestitit, ut nulli alii citharoedo concederet; & *Ioannis Gastonis*, Medicei Principis, & Magni deinde Etruriae Ducis, in grato illo & iucundo exercitio, regium palatium frequentans, socius esse meruerit. Quum vero scientiae & eruditionis amore vehementer incensus esset, litteratorum hominum amicitias perpetuo coluit, & *Antonii Mariae Salvinii* in primis, ad quem frequenter accedebat, ut multiiugem pulcerrimarum rerum cognitionem ab eo quaereret, absolutamque Tuscanicae linguae eruditionem compararet, qua deinde *Mozzius* adeo excelluit, ut soluta, & vincta numeris oratione eleganter, copiose, & dilucide scriberet; tantam perfectionem *Salvinio*, morum integritate non minus, quam doctrina eminentissimo, se debere minime inficians; quem etiam vita functum in cele-

bri

bri *Furfureorum*, ut vocant, conventu anno MDCCXXX. parentali oratione laudavit. Nam in *Apathistarum*, *Florentinorum*, *Furfureorumque* coetus eruditissimos ille tempestive cooptatus fuerat, singulisque Praefectus, & summus moderator praesedit, multisque orationibus habitis, & carminibus venustissimis recitatis, eos cohonestavit, adprobationemque ac laudem a confluente multitudine retulit. Anno MDCC. Serenissimo Principe tribuente, sacerdotium, quod Canonicatum vocant, in Florentina Ecclesia adsequutus est, quum *Ioannes Antonius Guadagnius*, nunc Purpuratorum Ecclesiae Romanae Patrum unus, qui illud primum obtinebat, in Carmelitarum familiam transiisset. Triennio vero post, Capituli Florentini iussu, *Leonem Stroctium* Archiepiscopum mortuum solenni laudatione celebravit; quum anno iam MDCCI. in exsequiis, iustisque *Caroli* II. Hispaniae Regis manibus persolutis, parem orationem habere a *Cosma* III. Magno Duce iussus esset, & multa cum laude oratoris munus obivisset. Hinc, ubi publica aliqua celebritas occurrebat, *Mozzii*, tamquam viri litteratissimi, ratio semper habebatur a Principe, & ab eo sive orationes, sive carmina, & utraque quidem lingua, Latina & Italica videlicet, exigebantur, ut in honorario *Leopoldi* Augusti funere; in festa *Pii* V. Pont. Max. apotheoseos, quae anno MDCCXII. contigit, commemoratione, in qua eximias sancti illius Pontificis virtutes, & res praeclare gestas luculenta oratione laudibus tulit; & in *Cosmae* ipsius Principis

 obitu.

obitu. Quin etiam anno MDCCXXII. a suo Capitulo iterum delectus est, ut libellum, sive epistolam, quam *Postulatoriam* adpellant, communi nomine ad Pontificem Maximum scriberet, & cultus antiquissimi, quo septem Ordinis Servorum *Mariae* Deiparae Institutores merito dignantur, confirmationem postularet. Quum autem anno MDCCVIII. *Ludovico Adimario* vita functo, cathedra, ut vocant, Tuscae linguae in Atheneo Florentino vacavisset, ad eam *Mozzius* a Principe evectus est, qui statim *Dantis Paradisum*, tertiam scilicet eius poematis partem, edisserere adgressus est. At maius opus movit is, quum biennio post, laudati Principis imperiis morem gesturus, de D. *Crescii* & sociorum Martyrum actis & passione, eorumque Ecclesia, in agro Mucellano sita, iustae molis commentarium in vulgus prodidit; quod quidem opus Veneti Ephemeridum Italicarum Scriptores Laderchianis de iisdem Martyribus lucubrationibus iusta censura praetulerunt; & *Franciscus Orlendius* Dominicanus laudibus immodicis commendavit. Sciendum enim est eruditas concertationes inter *Gerardum Capassium* Servitam, & *Iacobum Laderchium*, Congregationis Philippinae Presbyterum, tunc temporis excitatas fuisse occasione reliquiarum illorum Martyrum in agro Mucellano cultarum, quas quidem veras esse ac sinceras *Laderchius*, actis apocryphis, & argumentis incertis, fretus adseverabat; *Capassius* autem contra & acta illa apocrypha esse perspicue demonstrabat, & lipsanorum sinceri-

ceritatem inficiabatur, & nomen ipsum Martyris, ex nescio qua inscriptione non bene coniici pertendebat, & Laderchianas nugas passim arguere ac revincere conabatur. Quum igitur huiusmodi controversia agitaretur, & partium animositas glisceret, Princeps Serenissimus, qui insita quadam ad pietatem & religionem proclivitate in *Laderchii* sententiam propendebat, tantum dissidium compositurus *Mozzio* mandavit, ut de eadem controversia commentans quoddam conciliationis foedus excogitaret, mediamque viam ita insisteret, ut & antiquam de D. *Crescio* credulitatem non omnino de medio tolleret, & obices, quos doctus ac solers *Capassius* opponebat, commode prudenterque removeret: quae quidem res an *Mozzio* sub manus successerit, aliorum iudicium esto. Ipse tamen iudicium libere tantum proferam de facili, & probata, qua *Mozzius* pollebat, carmina extemporalia fundendi facultate, quibus quidem nec venustius, nec iucundius & suavius quidquam audiri poterat; quo etiam nomine a Principibus ipsis, qui eius cantu mirifice delectabantur, plurimi factus est. In Etruria enim, & Florentiae praecipue, ea vis ingeniorum, & animorum alacritas, & sensuum vigor atque ardor, in plerisque omnibus fervet, ut sponte natura, & studio nullo poetae extemporales, & qui subito impetu elegantia carmina effundunt, passim occurrant, adeo ut neque in antiqua ulla historia, neque in alia orbis terrarum regione, exempla huius mirabilis facilitatis tam cre-

bra ac similia reperiantur. Heic igitur pueri, feminae, viri, cuiuscumque conditionis, versus non spernendos extempore meditari, seu potius fundere, vulgo audiuntur; & quod inter alias gentes vix labor adsiduus, & meditatio seria, longusque labor exculpit, in Etruria furor quidam entheus, & improvisa mentis concitatio, incredibili facilitate, & praecipiti vocum numerosarum volubilitate praestat ac peragit. Sunt qui putent iam vertente seculo XV. huiusmodi poesin Florentiae iterum excitatam invaluisse, & *Marsilium Ficinum* hac etiam extemporalitate praestitisse; ut ex eius quidem epistolis colligere est; sed certum exploratumque est, superiore, & vertente hoc saeculo, adeo eam viguisse, ut extemporales Poetae Etrusci apud reliquas gentes miraculi instar habeantur, & omnes fere eos audire desiderent. Hinc quidam perhibent *Torquatum Taxum* Florentiam advenisse, ut Poetas huiusmodi, vix ab ipso creditos, subspiceret; & *Bernardinus Perfectius* Senensis, in Germaniam a Serenissimo Vindelicorum Duce evocatus fuit, ut genti illi obstupescenti insolitum miraculum exhiberet. Quin hic ipse Poeta, omnium extemporalium facile Princeps, hoc uno titulo Romae anno MDCCXXV. in Capitolio laurea donari solenni ritu promeruit. Inter Poetas, qui in Etruria, nostra aetate, laudem & adprobationem versus huiusmodi cantando retulerunt, fuere maxime memorabiles *Perfectius* laudatus, *Corsinianius*, *Adimarius*, *Galassius*, *Salvinius*, *Ghivizanius*, *Lucchesius*, & *Moz-*

Mozzius noster, qui conterraneorum suorum exempla imitatus, huiusmodi virtute excelluit, ut diximus. Hac eadem *Mozzii* poesi *Violantes Beatrix* Magna Etruriae Princeps admodum delectata, quum ipsa eruditi oblectamenti gratia cognomenta quaedam novo laudatoque invento pluribus Florentinis nobilibus matronis imposuisset, iussit ei, ut singula cognomenta singulis Italicis epigrammatis eleganter exponeret, & numerose celebraret; id quod ille tanta venustate, copia, eruditioneque exsequutus est, ut Princeps munificentissima typis omnia excudi, & prodi in vulgus, anno MDCCV. mandaverit. Quin, quum *Benedictus* XIII. Pont. Max. rosa aurea *Violantem Beatricem*, anno MDCCXXVII. noto Romanae Ecclesiae ritu, donavisset, eamque illa solenni ceremonia ac pompa a Pontificio Legato accepisset, *Mozzio* ab eadem iussum fuit, exactam luculentamque huiusce rei narrationem scribere; quae deinde formis descripta edita fuit. Hinc illa anno insequenti suum primarium Theologum *Mozzium* renunciavit; quamobrem Theologorum etiam Florentinorum collegio speciali indulgentia adgregatus, & Magisterii titulis auctus est. At non Theologus tantum ita paruit; verum etiam quaesita olim iuris cognitione apte opportuneque usus, & propriorum equestris ordinis officiorum adprime gnarus, componendis dissidiis, inimicitiis tollendis, prohibendisque rixis, felici successu crebro adhibitus fuit. Historici vero munus saepe obiens vitam etiam *Laurentii Bellinii*, quae in *Arcadum Illustrium*

Vitis habetur, eleganter concinneque conscripsit; quamquam Poetam ut plurimum agens, & multa Italica carmina suavissime meditatus est, quae passim in variis huiusmodi poematum Syllogis miscellaneis occurrunt; & *Aurelii Prudentii* Hymnos περὶ στεφάνων versibus Tuscanicis expressit, qui post eius obitum Mediolani chalcographico opere publici iuris facti sunt, addita erudita Praefatione *Salvini Salvinii*, Patricii, Canonici, & Professoris Florentini disertissimi, cuius humanitati haec prope omnia, quae de *Mozzio* commentamur, accepta ferimus; quique in antiquae perfectaeque amicitiae, quae ei cum *Mozzio* intercedebat, argumentum, tertium Dissertationum *Antonii Mariae Salvinii*, fratris sui, Volumen, anno MDCCXXXIII. ei nuncupaverat. *Terentii* quoque Afri Comoedias, a *Nicolao Carteromacho*, seu *Forteguerrio*, Pistoriensi, Italicis carminibus redditas, *Mozzius*, ab auctore ipso rogatus, recensuit ac castigavit; nulla licet huius rei mentio in illarum editione, quod *Carteromacho* fato functo contigerit, offendatur. Extremus *Mozzii* labor, orationis parentalis, qua mortem *Ant. Mar. Salvinii* deflevit, eiusque, ut diximus, memoriam celebravit, editio fuit, quam *Villarsio*, Gallicarum copiarum in Italia Imperatori, dedicavit. Merito igitur *Mozzius* aereo numismate anno MDCCXXXII. honestatus est, in cuius adversa facie eius imago exstat cum epigraphe: *Marcus Antonius Mozzius Canonicus Flor.* in aversa vero Minerva cum symbolis, & verbis illis Horatianis, ab eruditissimo *Ant.*
Franc.

Franc. Gorio indicatis : *Hic posuisse gaudet* ; numisma autem fudit *Antonius Silvius* , huiusmodi rerum artifex peritissimus. Tamdem anno MDCCXXXVI. *Marcus Antonius* , apoplexia, Prid. Non. Apriles, in suburbana villa correptus, naturae concessit, & in Florentina Ecclesia sepultus est. Scriptores plurimi in suis operibus eius cum laude meminerunt, inter quos *Henr. Nevvtonus*, *Ioannes Clericus*, *Io. Marius Crescimbenius*, *Ant. Maria & Salvinus Salvinii*, *Dominicus de Angelis*, *Dominicus Maria Mannius*, *Antonius Dominicus Norcia*, *Io. Baptista Casottius*, *Iosephus Blanchinius*, *Iulius Niger*, *Ioannes Baptista Faseolius*, *Guido Grandius*, *Basilius Bertuccius*, *Antonius Thomasius*, *Hyacinthus Gimma*, *Iosephus Cerracchinius*; & modo ipse, qui eius morte audita, multum dolui, quum inter nos iam convenisset, paucis post diebus in *Francisci Sacchettinii*, viri Patricii, aedes nos conferre, privatimque extemporali poesi canentes amabilem illam familiam exhilarare, & honesta voluptate perfundere. Iusta statura fuit, vultu rubescenti, quamquam ultimis vitae temporibus macilento, oculis grandioribus, naso ad aquilinum vergente, animo laeto, facilibus moribus, honestae hilaritatis amans, & censurae paullo impatientior. Eius opera edita sunt:

Epigrammata Italica in Florentinarum quarumdam matronarum laudem.

Sermones Sacri.

Historia S. Crescii & Sociorum Martyrum.

Nar-

Narratio de Rosa aurea Violanti Beatrici Etruriae Principi donata.

Carmina Tuscanica varia.

Carmina Latina in diversorum Principum exsequiis.

Vita Laurentii Bellinii.

Hymni in D. Isidorum.

Oratio funebris in obitu Ant. Mar. Salvinii.

Hymni περὶ στεφάνων Prudentii *in Italicos versus translati.*

Inedita vero sunt:

Orationes variae, & Dissertationes, Carminaque Italica alia.

GERARDVS CAPASSIVS.

MVltum debet *Gerardi Capassii* castigatae doctrinae, acri judicio, & laudatae scribendi libertati, Florentia, in qua is honestis parentibus anno MDCLII. natus, Servitarum familiae adolescens adscriptus est. Quum Philosophiae Peripateticae & Scholasticae Theologiae, quales in Monachorum coenobiis ea tempestate tradebantur, sedulam operam navavisset, mente sua vivida ac perspicaci tamdem cognovit se non regiam doctrinarum viam ingressum fuisse, sed per inutilium vanarumque quaestionum ac sophismatum divortia aberrasse; quare se ipse duce atque auctore pedem retulit; & studia meliora feliciter auspicatus in disciplinas incubuit, & Sacram Ecclesiasticamque historiam perdidicit, & partem Theologiae praestantissimam, quam Dogmaticam

ticam vocant, penitus animo comprehendit. Hinc anno MDCLXXXII. in Collegium Theologorum Florentinorum cooptatus est, quum inter sui ordinis Monachos per plures annos Philosophiam Theologiamque docuisset; alteramque scientiam etiam in Pisano Atheneo publice per ea tempora professus est. Anno deinde MDCLXXXVII. Theses quasdam ex Theologia, & Philosophia selectas propugnandas exposuit, quae ex optimis quibusque auctoribus excerptae adprobationem passim meruerunt; secus atque aliae, quae novitatem quamdam pro illa aetate insolentiamque praeferentes, doctissimum hominem in magnum discrimen adduxerunt, quum longa carceris custodia detentus, vix quinque mensium spatio liber censorum iudicium opinionibus suis eiuratis evanisset. Hinc olim festive a Romano Praesule, sapientissimo, ei exprobratum fuit, iure quidem, merito coercitioni huiusmodi obnoxium fuisse, quum in sagaci veritatis inquisitione alios Italos omnes triginta annorum spatio antevertere confidentissime voluisset. Quum interea anno MDCII. in Mucellano Etruriae agro Sancti *Crescii*, & Sociorum Martyrum aedem & altaria *Cosmas* III. Magnus Dux, occasione rusticationis, qua in Valle Cava quotannis gaudebat, instaurare & exornare adgressus esset, & peculiari religione Divos illos veneraretur; *Iacobus Laderchius*, Congegationis Oratorii, ut vocant, presbyter, non tam veritatis amore ductus, quam *Cosmae* Principi; qui illorum Martyrum historiam illustrari, & cultum

aug-

augeri vehementer optabat, rem gratam faceret, eorum acta, quae quidem apocrypha in Bibliothecis Florentinis Romanisque adservantur, publici iuris sub Principis auspiciis facere adgressus est, variis observationibus & vindiciis additis, quibus τὸ γνήσιον illorum adserere frustra conabatur. Haec quidem acta anno MDCCVII. in vulgus prodita sunt, non sine *Capassii* indignatione, qui *Laderchium*, amicum iam suum, rem secum communicantem monuerat, ne deridiculam hanc provinciam susciperet, ludibrium eruditis omnibus & emunctae naris hominibus debiturus; quum illorum actorum falsitas nimis exstans emineret. Auscultare igitur *Capassii* monitis *Laderchius* detrectavit, & actorum sinceritatem praedicare ac defendere ausus est; quare *Capassius* ea de re *Iusto Fontaninio*, Viro pererudito, Romam scripsit, *Laderchii* confidentiam passim perstringens, & quantum is hallucinaretur ostendens. Illam vero epistolam *Laderchius* nactus, etiam in vulgus prodendam curavit, & epistolam ipse quoque scripsit ad equitem Florentinum, sub *Petri Donati Polydori* nomine, qua, acta illa apocrypha ulterius ut genuina tueri minime veritus, in *Capassium* debacchabatur. At *Capassius* huiusmodi iniuriarum impatiens, hominis audaciam compescere, & veritatis historicae incolumitati consulere, animum induxit; & aliis eruditis viris, ut ferunt, in laboris partem adscitis, *Nugas Laderchianas*, Plautino sale respersas, sub *M. Antonii Gatti* nomine, anno MDCCIX. edidit; intrepidus quidem, utpo-

te

te iam periculis adsuetus, & metuendam *Cosmae* Principis iram haud multum curare visus; quum Princeps ille in tantam exarserit, ut libellum Laderchianam ἀκρισίαν acriter arguentem infamibus flammis addixerit; & *M. Antonium Gattum*, Florentiam ad se purgandum, & innocentiam suam iureiurando demonstrandam, advolare coegerit. At non hisce limitibus tantum se continuit *Capassius*; sed reliquiarum etiam illorum Martyrum veritatem in dubium passim revocabat, nominaque tamquam non probe lecta & intellecta deridebat: quae quidem loquendi libertas, quae ingenuo *Capassii* animo excidere numquam potuit, aliis etiam temporibus impedimento fuit, ne dignitatibus illis, quas eius doctrina virtusque merebant, decoraretur, sibique in Romanae purpurae insignibus consequendis alios praeponi videret; quum multa ab eo de Constitutione *Vnigenitus* a *Clemente* XI. Pont. Max. edita, aliisque Romanae curiae placitis, liberius pronunciata recolerentur. Sunt tamen qui dicant *Capassium*, aemulatione quadam ad *Laderchium* exagitandum inductum fuisse, quum sibi potius provinciam illam demandari exoptasset; sed tamdem omnis controversia sedata est, actis illis iterum a *Marco Antonio Mozzio*, Canonico Florentino, iussu Principis anno MDCCX. vulgatis, & iis in medium adductis, quae rem minus incertam facere viderentur, & Ecclesiae Sancti *Crescii* in Valle Cava historiam amplificare & perficere. *Benedictum* quoque *Bacchinium*, Monachum eruditissimum, quaedam in

in eadem controversia commentari, & iudicem, *Hypercrisin* scribendo, agere suscepisse constat; sed *Cosmae* Magni Ducis auctoritate vulgare prohibitum: quae quidem epocha fuisse infortuniorum doctissimi hominis, quibus in reliquo vitae cursu, nil tale merens, iactatus est, haud temere videatur. Anno MDCCXII. Epistolae P. *Ioannis Antonii Bernardii*, Iesuitae Patavini, *Capassius* festive simul acerrimeque respondit, cum Venetos Ephemeridum litterariarum Scriptores ab eius manifestis calumniis liberaturus, tum Vindicias veterum diplomatum a *Iusto Fontaninio* adversus *Germonium*, Iesuitam audacissimum, conscriptas, & a *Bernardio* impugnatas, defensurus; atque hoc eodem pariter anno censoria sua virga in *Io. Chrysostomum Scarfò*, Monachum Basilianum Calabrum, iustissime saevit, quod is pariter in laudatos Venetos Ephemeridographos scripto petulantiori debacchatus esset; libellumque festive inscripsit: *Monitum ad Ecclesiam Catholicam &c.* quo passim vapulantem hominem faceta Iansenismi accusatione traducit. Anno vero, qui consequutus est, MDCCXIII. de *Nicolai Morterii* Clerici Regularis infirmis inservientis opere, quod *Etymologiae Sacrae Graeco-Latinae* inscribitur, iudicium protulit; quod quidem *Tomo* XIII. Ephemeridum Italorum Litteratorum exsistit. Dum Romae moraretur quibusdam etiam Chronologicis Tabulis perficiendis symbolam contulisse dicitur; donec anno MDCCXXIII. *Cosma* Magno Duce vita functo, *Ioannes Gasto* eius filius imperium capes-

pessivit, & *Gerardo Capassio* spes suborta est, tuto in patria iam, ac leniter aeuum transigendi; quum diversos honorum gradus percurrisset, & Ordinis sui Secretarius, ut vocant, generalis; Examinator Synodalis Florentinus & Faesulanus; Theologus *Francisci Mariae Medicei*, aliorumque Cardinalium; Congregationis Indicis consultor; & tamdem laudati sui Ordinis *Exgeneralis* meritissimus fuisset. Florentiam igitur reversus ab *Ioanne Gastone* Principe, Theologiae in Pisano Atheneo Professor iterum renunciatus est, & Equestris *D. Stephani* Ordinis Theologus; atque in coenobio Florentino deinde, in sua cathedra Pisis symmysten *Fancellium* substituens, pacate vixit, & multis illud beneficiis cumulavit, quum eximiam librariam supellectilem, quinque circiter millibus argenteorum constantem in communem monasterii bibliothecam transtulisset; & *Flammettae* sorori suae anno MDCCXXXIV. auctor fuisset, ut annuum quadraginta argenteorum reditum eidem bibliothecae legatum testamento relinqueret. His igitur ultimis suae vitae temporibus quaesitae eruditionis scientiaeque fructibus dives, litteratorum hominum amicitia & consuetudine gaudebat non minus ac antea fecisset, atque inter eos *Ant. Mariam Salvinium*, & *Guidonem Grandium*, Abbatem Camaldulensem doctissimum, impense coluit; donec anno MDCCXXXVI. apoplexia correptus, & memoriam amisit, & prope hebes effectus est; ac anno tamdem insequenti vitam morte commutavit, homo, cui similem,

post

post *Paullum* illum famigeratum, Servitarum familia nullum protulit. Iustis ei rite solutis *Iulianus Sallerus* Servita parentalem orationem habuit, qua tanti viri laudes pro merito celebravit. Procera statura *Capassius* fuit, crassitie membrorum convenienti, vultu rubicundo, oculis acribus, ore renidenti, naso adunco; comis ac facilis, in loquendo liber licet ad adsentationem propensior, societatis amator, a voluptatibus non omnino alienus. Eius opera edita, sunt quae sequuntur:

Conclusiones ex Theologia & Philosophia selectae.

Monitum ad Sanctam Ecclesiam Catholicam adversus Io. Chrysostomum Scarfò in Venetos Ephemeridum litterariarum Scriptores debacchantem.

Epistola de Actis S. Crescii ad Iustum Fontaninium.

Nugae Laderchianae.

Responsio ad Epistolam P. Ioannis Antonii Bernardii Iesuitae, qui contra Venetos Ephemeridum litterariarum Scriptores calamum strinxerat, & Vindicias Veterum Diplomatum a Iusto Fontaninio editas impugnaverat.

Iudicium de Opere P. Nicolai Morterii inscripto: Etymologiae Sacrae Graeco-Latinae.

Inedita sunt duo ingentia volumina, quorum Tituli:

Collectanea variorum.

Scripta Capassiana.

VIO-

VIOLANTES BEATRIX ETRVRIAE PRINCEPS.

SEquior etiam ſexus in eximiis ſtudiis, & politiori litteratura, ſua laude non caret, ut praeteriti aevi memoranda exempla demonſtrant; noſtro autem confirmat inter ceteras Herois, quae merito Μουσηγέτις adpellari queat, ſive ad patrocinium, quo liberales diſciplinas, bonaſque artes, dignata eſt; ſive ad animi cultum, & non vulgarem in Principe femina doctrinam, reſpexeris. Nata enim *Violantes Beatrix* Monachii ex auguſta illa inclitaque proſapia, quae late temporibus antiquiſſimis in Germania dominata, Vindelicos ditione tenet ac moderatur, *Ferdinandum Mariam* Bavariae Ducem, & Germani Imperii Septemvirum, & *Adelaidem* a Sabaudia, parentes praeſtantiſſimos habuit, & anno MDCLXXIII. X. Kal. Februar. in lucem prodiit. Principali inſtitutione educata ſub egregiis praeceptoribus linguas Latinam, Italicam, Gallicam, aliaſque didicit; & liberalibus diſciplinis, Philoſophiae, Hiſtoriaeque, operam dedit; ſeque poeſi ſimul, & carminibus pangendis, exercuit; & magno inde litterarum amore incenſa, eruditorum hominum conſuetudine mirifice delectata eſt. Quum ſtudiorum huiuſmodi curſum perageret, opinor, adhuc iuvencula brevem, ſed concinnum, de Coſmographia commentarium elucubravit, quem a ſe ſcriptum diligenter adſervaſſe ex eadem

ipse intellexi, quando miram omnigenamque eruditionem, quam Princeps cultissima in omnibus suis adlocutionibus praeferebat, admiratus, vere de ea cecini:

Nam quae tam vasto diducitur aequore tellus,
Ignotoque iacet regio sub sidere, seu quis
Aethiopas memoret nimio Phaetonte perustos,
Seu qui adversa premunt pedibus vestigia nostris;
Quae, victrice virum fama volitante per ora,
Etruscum ad fluvium Phoebi te sacra ferentem
Aonio tecum deducere vertice Musas,
Ignoret? Tibi vis proh! quantum est vivida mentis!
Et quanta in culto sapientia pectore regnat!
Heinc nitida, & facili currentia carmina fluxu,
Queis decus Etruscis addis numerosa Camoenis.
Heinc scenis accedit honos, duro acta cothurno
Seu referas, humili ingrediens Comoedia socco
Seu lubet ut plenum exhilaret festiva theatrum.
Regali sermone sonans orchestra superbit.
Quid referam vario descriptas limine terras,
Et maria, & sparsis habitatas gentibus urbeis?
Quid distincta poli curvamina dispare tractu
Aequa die, ac noctis dum digeris incrementa?
Nam neque te fugit, ut magnum Sol aureus orbem
Per duodena regens obliqui limitis astra,
Mutet nocte dies, & tempora dividat anni:
Cur Luna adversi modo luceat aemula fratris,
Nunc curvata gerat crescentis cornua formae.
Scis quae Telluris zonae confinia signent,
Diversosque omni populos, & saecla ferarum
Vivere sub coelo, & veterum mendacia rides.
Quin & quam discors hominum sententia mentes
Scindat, ne a vera longe ratione ferantur.

Dum

Dum metuunt omneis, nosti, qua lege docenteis
Sidera labantur circumvolventis Olympi:
Scilicet an medio Tellus subsederit axe,
Immotamque poli currant astra ignea circum;
Vt nitidi docuit decus immortale Lycei,
Et magnus cum qui praeiit, tum deinde sequutus
Grex hominum. An (sibi quod patrii caligine coeli
Discussa, purum nactus virtute serenum,
Obtutu visus deprendere Cimber acuto)
Quaedam etiam medium circum vaga sidera Solem
Emensi tractus spiris ingentibus errent;
Ille regat cursus, volvensque sequentia ducat,
Dum Terram alterius stabilem pars agminis ambit.
Verius an nullo Titania sidera motu
Sparsa polo cessent, certaque in sede quiescant,
Ni quantum, immoto veluti rota fervida in axe
Vertitur, in sua se stando vestigia torquent:
Stans vacuo in medio, similique volumine Phoebus
Concitus, aetheriam perfundat lumine Terram,
Erronum volvenda chorum quae compleat, & nos
Inludat falsa labentis imagine coeli.
Ista Syracosio, si prima ab origine famam
Expediam repetens, Hicetae debentur, & illum
Hoc ipso est mirata senum sapientia, quorum
Laudibus ad coelum surgit sublime Tarentum;
Et feris nomen populis venerabile, Locri.
Illa eadem aeterni voluit vis sacra Platonis,
Atque is, quem divis similem volventibus annis
Vistula Sarmaticis felix eduxit in oris.
Cuius pone sequens vestigia libera pressit
Nobilis, & fama toto memorabilis aevo,
Arno addens decora & titulos Galilaeus amoeno.
Hic etiam audaci penetrans coelestia templa
Intuitu, patefecit iter stellantis Olympi

 Visi-

Visibus humanis, fragilis ope molle metalli.
Hic etiam ignotos deprendit in aethere mundos,
Atque novis princeps stellis nova nomina fecit,
Et rerum explicuit toto miracula coelo.
Quid quod & igniferi radiantem lampada Solis
Infectis turpem maculis ferruginis atrae
Vidit, & aeternum stupuerunt saecula monstrum?
Heu! nimium felix, tantae cui Principis aulam
Ingresso fatis licuit melioribus uti &c.

Violantes Beatrix igitur, quum Princeps tanta, ac tam erudita, & tam magnanima esset, electa fuit, quae *Ferdinando*, *Cosmae III.* F. Etruriae Principi laudatissimo, connubio iungeretur, & sua praesentia Florentiam Etruriamque bearet; id quod anno MDCLXXXVIII. ea propter auspicatissimo, contigit. Ea occasione *Benedictus Averanius*, vir disertissimus, luculentissimam Pisis orationem de utriusque Principis, & gentis laudibus habuit, in qua inter cetera, quum de *Maximiliano* Duce, *Violantis* fratre, verba fecisset, & illa heic omnino inserenda pronunciavit: *Sed, ut Maximilianus viris omnibus, ita tu, Beatrix Augusta, feminis antecellis; cuius eximia corporis pulcritudo animi pulcritudinem ostendit, non aequat, cuius acerbam aetatem matura virtus adornat; qua dote felix & Ferdinandum virum pari praestantia, & tuis moribus consentanea virtute praeditum, & Etruriam universam beabis.* Ab Etruriae populis igitur magno plausu & gestienti laetitia excepta, nihil antiquius habuit quam virtutes splendidissimas, quibus, maiorum exemplo, animum nobilissimum abun-

de

de instruxerat, ad omnium admirationem exserere, & augustae suae stirpis decora adeo magnificenter explicare, ut cum regiis Mediceae gentis titulis & honoribus copulata, immensa quadam luce coruscarent. Cum *Ferdinando* igitur viro suo, aliisque Mediceis Principibus de virtute, de doctrina, de munificentia, de litterarum praesidio, laudabiliter certans, cum viris doctis adsidue conversari, opes large in eos profundere, carmina venusta & elegantia scribere, comoedias componere, Poetas extemporales audire, favore dignari litteras, bonas artes iuvare, prodesse universis; quam quidem indolem admirabilem, & praedicandam virtutem, non versibus tantum superius adductis indicavi, verum etiam insequentibus:

Vsque tamen dulceis Musarum haec omnia curae
Excipiunt, placidamque petis per digna quietem
Otia, vel gaudens veterum cognoscere mores,
Quos ritus colerent, qua religione paverent,
Quod belli fuerit studium, & sapientia pacis;
Vel caecas rerum caussas, coelique meatus;
Atque hominum ratio mores quae formet honestos,
Enarrare iubens doctorum accita virorum
Agmina, quae melius quam circumstantia pila
Te Dominam attonitis populis fecere verendam.
Vel lubet e sancto tractos Helicone poetas
Audire, e quorum subitum quis suspicit ore
Praepropero lapsu, & rapido fluere agmine carmen,
Pectore dum tendunt conceptum effundere numen.
Non ita praecipiti per saxa sonantia casu
Alpibus aeriis properare volubilis humor

Cernitur, ut primum nivibus fluit unda solutis;
Illorum ut celeres erumpunt gutture voces,
Verbaque decurrunt facili numerosa canore.
Heinc Phoebus te amat, & mediis tibi sedulus arvis
Edocet agresteis blande cantare puellas,
Vocalesque cito percurrere pollice nervos.
Regia iamque unam servantem limina vidi
Auspiciis laetam Dominae, lauruque superbam.
Sic & qui Eoas iuvenis victricibus armis
Lustravit terras, Persasque subegit, & Indos,
Consedit medius sapientum adstante caterva
Saepius, atque hausit doctas avida aure loquelas.
Sic etiam Augusti felicia tempora curam
Esse ducum regumque sacros videre poetas,
Et quos doctrinae fama exaequaverat astris.
Sed non te aetatis tantum memoranda vetustae,
Et peregrina movent Musis exempla faventum;
Immortale genus quantum, stirpemque Deorum,
Cui transcripta nites, stella ut decus addita coelo,
Aemula miraris, celebres & laudibus aequas
Heroas, quorum revocatae munere Musae
Italiam doctas iterum excoluere per artes,
Quae deinceps visae cunctum florere per orbem.
Scilicet egregius Cosmas succurrit, & altus
Laurentis, qui fama ingens, re ingentior ipsa,
Hellados incedit spoliis insignis opimis,
Claram Academiam, & doctas populatus Athenas.
Succurrit Leo, qui sacra super arce Quirini
Rex late, & Divum interpres, & fautor honesti,
Augusta Musas Phoebumque receperat aula.
Non ita flaventeis auro Pactolus arenas
Evolvens opibus campos undantibus auget,
Illius ut largae superans opulentia dextrae
Pauperiem vatum, sortemque levavit iniquam.

Est

Est alius Cosmas, oras qui primus Etruscas
Imperio fraenat, titulis & honoribus auctus;
Est tibi iam propior magnus Fernandus, & armis,
Et pacis studiis quo non praestantior alter;
Est huius frater sacro venerabilis ostro,
Et gnati, & gemini tanta virtute nepotes,
Quanta est Dis iuvenes similes censere supernis,
Qui praeeant, acreisque immenso laudis amore
Correptae votis stimulos ardentibus addant.
Horum te nimium felix sibi iunxerat alter
Foedere coniugii, sed inexorabile fatum
Ante diem rapiens liquido transmisit Olympo
Heroum exemplar, regum decus, orbis amorem.
Certa tamen superant tanti solatia damni,
Illius nam magnum instar clementia coeli
Adflictis populis augusto in fratre reliquit;
Qui patrii summas iustus moderatur habenas
Imperii, revocans Dictaei saecula regis.

Alias etiam artes, minores licet, *Violantes Beatrix* adamavit, & Citharoedos egregios, aliosque Musices peritissimos viros apud se habuit; & *Dominicum Palafutium* Florentinum in primis, quem *Thamyram* alterum, *Orpheaque* recte adpellaveris, praecipua benevolentia complexa est; quum eius etiam rusticana ceteris in rebus simplicitate vehementer delectaretur. Vt autem, quae versus obscure breviterque indicarunt, apertius atque enucleatius exponamus, *Io. Baptistam Faseolium* vatem festivissimum perpetuo favore prosequuta est non secus, ac alii Principes Medicei facerent; & ad eam pluria eius carmina missa leguntur, quae elegantiis, facetiisque referta, ve-

nuſtiſſima iure optimo habentur ; inter quae concinnum eſt Italicum carmen anno MDCXC-VI. ei miſſum, quum illa a morbo convaluiſſet, quo eius praeclaras virtutes, & humanitatem ac beneficentiam in primis, luculente diſerteque commendat. Habuit etiam apud ſe, ſuumque Theologum renunciavit, *Marcum Antonium Mozzium*, Canonicum Florentinum, cuius extemporalis cantus dulcedine mirifice capiebatur, doctrinamque variam, ac poeſin etiam maturam & tardo ſtudio perpolitam, plurimi faciebat. Quare huic ipſi mandavit, ut cognomenta quaedam elegantia & iucunda, quibus nonnullas virgines matronaſque nobiles Florentinas diſtinxerat ſimul & honeſtaverat, epigrammatis totidem Italicis celebraret ; quod quidem ille adpoſite, concinne, ſuaviter, & tanta cum ipſius ornatiſſimae Principis adprobatione exſequutus eſt, ut haec anno eodem MDCCV. omnia illa carmina typis excudi vulgarique curaverit. Sed & *Alexandrum Ghivizanium* Poetam extemporalem, facetiis ſalibuſque adfluentem, & incredibili admirandaque cantus facilitate praeſtantem, vehementer probavit; accerſebatque ad ſe frequenter, iucunda eius feſtivaque conſuetudine gaudens. Tamdem, quum anno MDCCXIII. *Ferdinandus* Princeps, eius vir, immaturo fato raptus fuiſſet, *Coſmas* III. ſocer eam digno honore, Mediceis Principibus conferri ſolito, adficere volens, non multo poſt, anno videlicet MDCCXVII. Senam Praeſidem miſit, ut urbem ditionemque illam ſuo nomine procuraret. Illuc igitur profecta, multis communis lae-

laetitiae significationibus a civibus illis excipitur; dumque ibi moratur viros illius civitatis eruditos probavit; & *Hubertum Benevolentium* in primis, atque *Hieronymum Lilium*, acerrimo ingenio, & litteratura mirabili famigeratum, pro merito commendavit; *Bernardinumque Perfectium* Equitem, Poetarum omnium, quotquot fuerunt, extemporalium facile principem, seu versuum elegantiam concinnam, seu facilem beatamque dicendi copiam, seu eruditionem omnigenam, & sententiarum gravitatem consideres; propius cognoscendi & honoribus augendi occasionem nacta est. Illum enim postea benigne semper respexit, & benevolentia praecipua complexa est; admirandumque Vindelicis Principibus, *Maximiliani* Ducis, fratris sui, filiis, proposuit; qui quidem adeo eius nobilem felicemque cantum suspexere, ut in Germaniam reversi illum ad se advocaverint, quo, spectaculum nescio, an miraculum insolitum, suae gentis hominibus exhiberent; quem pretiosa gemma, cantus praemio, donatum, magnoque honore adfectum in Italiam deinde remiserunt. Quum itaque cantu huiusmodi extemporali vehementer caperetur *Violantes*, Senensem quoque agricolam huiusmodi extemporalitate censendum, audire voluit, auditumque laudavit, ac deinceps advocavit saepius, adfecit beneficiis, & in comitatu interdum habuit. Non dissimili indulgentia ac benignitate, quum Sena iam Florentiam reversa esset, & rusticam quamdam puellam, *Dominicam* nomine, in suburbano Flo-

ren-

rentiae agro commorantem, mirabili carmina fundendi facultate, licet incultam, litterarumque omnium rudem, utpote quae uni agriculturae pro sua conditione vacaverat, praestare resciviſſet; eam canentem audiendi cupido Principem statim inceſſit, eiusque fusa ac improvisa carmina adeo una cum tota regia sua familia admirata est, ut illico ab agricultura rusticisque operibus avocatam inter suas cubicularias ancillas cooptaverit; & inopem & cum egestate luctantem puellam insperata forte beans, litteras insuper docendam, & vocalia organa pulsandi peritia instruendam curaverit. At *Cosmae* III. Magno Duci anno MDCCXXIII. vita functo iam *Ioannes Gasto* filius in imperio succeſſerat, qui non minus quam eam *Cosmas*, socer nurum, *Violantem* glorem diligebat; quare haec indolem suam munificam, geniumque nobilem vehementius excitans huiusmodi auspiciis laeta Musis amplius favere, atque honoribus & beneficiis cumulare deliberavit. Hinc anno MDCCXXVI. feriarum esurialium tempore *Apathistarum* coetum, cui per ea tempora *Andreas Borbonius*, e *Montis Sanctae Mariae* Dynastis, praeerat, in regiis aedibus convocare instituit, variosque ibidem huiusmodi conventus celebravit, in quibus & disertas orationes, & elegantia carmina, cum ante meditata, tum extemporalia, & quidem Latine atque Italice, viri culti & pereruditi recitaverunt. In hisce conventibus iuvenes quosdam internoscendi melius, commendandique, Principi eruditiſſimae occasio data est, quos
deinde

deinde praecipue probavit, & apud se habuit; interque eos fuere *Franciscus Guidius*, Viculensis ax agro Mucellano, carminum extemporalitate praecellens, tabe deinde in ipsa prope adolescentia consumtus; & ipse horum memorabilium scriptor, qui incredibilem Principis beneficentiam, quoad vixit, expertus sum. Illud autem in his coetibus mirabile fuit, quod Sibyllae oracula (ludi eruditi id genus est) *Iacobus Antonius Lucchesius* extemporalibus versibus interpretatus est; carmina vero, quae *Io. Baptista Faseolius* ea occasione recitavit, inter alia sua Poemata typis excusa leguntur. Sed ante iam, praecedenti anno, qui Iubilaeus apud Orthodoxos vocatur, *Violantes*, insita religione mota, Romam se conferre animum induxerat, ut non tam suae adversus Deum pietatis singularis, quam eruditionis, & in litteras bonasque artes proclivitatis, specimina luculenta praeberet. Nam in suo numeroso comitatu rusticanam illam puellam *Dominicam* etiam voluit; & paulo post *Bernardinum Perfectium* Romam accivit: illaque inter *Arcades*, quos vocant, *Florae* nomine adsumto, cooptata est, ita sui extemporalis cantus praemium accipiens; hic vero solenni celebritate, & ingenti omnium ordinum concursu, *Benedicti* XIII. Pont. Max. iussu, in Capitolio a Romano Senatore III Id. Majas laurea donatus est, quum per tres praecedentes dies, super quocumque argumento proposito copiose, facile, concinne, erudite, mirabiliterque cecinisset: quam quidem illi honores Musagetious Principis [illegible]

[illegible]

benevolentiae acceptos merito retulerunt. Isthuc ipsum indicavit in eleganti carmine, quo huiusmodi actum celebrat, *Michael Iosephus Moreus*, illis versibus ἀλληγορικῶς deductis:

Adfuit occulto regalis femina facto,
Praesentique adeo firmavit numine plantam,
Vt cito prodierit, citiusque adoleverit, & iam
Frondibus ornetur, veteresque imitetur honores.

Ad lauream, qua *Franc. Petrarca* redimitus fuit, adludens; post quem primus omnium *Perfectius* parem honorem in Romano Capitolio retulit. *Antonius Franciscus Felicius* quoque in altero Epigrammatum, quibus *Perfectium* laudavit, cecinit:

Adde quod insignem meruisse iubente coronam
Principe, & Elmira praeside habere decus;
Et meruisse simul Latio donante Senatu,
Iudice & Arcadia, grande volumen erit.

Sciendum enim est praestantissimam Principem *Violantem* Arcadum coetui adscriptam fuisse, & *Elmirae* nomine adpellari, morem coetus sequutam, voluisse. In hac autem eadem urbe versans, quum a piis, quae religio praescribit, operibus cessaret, tempus illud vacuum Romanis eruditis antiquitatibus contemplandis intelligendisque sedulo & laudabiliter insumebat; quumque *Liviae Augustae* columbarium per id tempus terra alte effossa detectum fuisset, illud lustratura una cum viro eruditissimo *Francisco Blanchinio* accessit; qui

quum

quum in illud descendere invita ac dissuadente Principe, voluisset, subito labsu cecidit in profundum, unde fracta coxendice eductus fuit, non sine magno *Violantis* dolore, ut mihi ipsa narrabat. Quum vero illa virorum eruditorum, & Poetarum in primis, decus & praesidium esset, nil mirum si *Franciscus Teglia*, vates cultissimus Florentinus, illam *Violantis* Romam profectionem ode venustissima decantavit, quam & chalcographico opere descriptam publici iuris fecit; quemadmodum & aliam, qua de prospera Florentiam reversione ei gratulatus est. At redierat iam Roma *Violantes*, & *Apathistarum* conventus in suis aedibus inaudito & memorando exemplo celebraverat, quum anno MDCCXXVI. *Franciscus Blanchinius* laudatus Florentiam venit, & a *Violante* multis benevolentiae significationibus excipitur. Anno vero insequenti *Clemens Augustus* a Bavaria, Coloniensis Archiepiscopus, & Germani Imperii Septemvir, sacro Episcopatus ordini ab ipso Pontifice Maximo initiandus, Viterbium se conferens Florentia transivit, & ab amita Principe in suburbana *Lappegii* villa magnificenter exceptus est, ubi & aliquot dies substitit, omni honorum, & oblectamentorum genere a Principe munificentissima detentus, venatione, ludis, choreis, comoediis extemporalibus, ambulationibus; quibus si forte coeli intemperies obstitisset, aliquot eruditos viros Florentia accersiverat, qui cantu, adloquiis doctis, & aliis praestantis ingenii foetibus, Antistitem illum voluptate ho-

ne-

nestissima adficerent. Consueverat enim eruditissima Princeps, ubi exterum aliquem summatem virum exciperet, & honorare omnimodis vellet, ea in primis voluptate, quae ex doctis iucundisque eruditorum hominum colloquiis, orationibus, cantibus exsistit, laudatissime perfundere, ac detinere; quum mihi non semel testata sit, nihil sibi insulsius & fastidiosius usuvenire quam muliebribus nugis, futilibusque & ridiculariis sermonibus tempus terendo vitam transigere, id quod plerasque nobiles matronas perstringens, recte sapienterque pronunciabat. Et quando Comoediarum meminimus, tempestivum heic fuerit adnotare, *Violantem* adeo fabulis huiusmodi delectatam fuisse, ut eas non audire & spectare tantum, verum etiam scribere, & quidem eleganter, voluerit, ut omnes norunt; & ipsa quoque mihi narrabat, facetum atque acre *Antonii Magliabechii* dictum referens, quum fabulae a *Violante* scriptae, atque actae interesset, & an eam probaret a *Cosma* Magno Duce interrogatus fuisset; non malam scilicet & omnino spernendam esse fabulam, *Magliabechium* respondisse, licet feminam auctorem haberet; quum mordax de more censor debitae tantis Principibus reverentiae rationem nullam habuisset. Quin hic ipse *Magliabechius*, eadem Principe mihi adtestante, eam ad illius domum se conferre volentem, excepturum, audacter an impudenter, abnuit, quum suorum librorum numero ab ea timere dicere non vereretur: id tamen quod satis indicat, illam studiosam admodum

dum fuisse, & libros saepe habuisse prae manibus, ac lectitasse; quare non pauci viri docti suas eruditas commentationes ei consecrarunt, ut *Ant. Maria Salvinius* suarum Dissertationum volumen; & *Nicolaus Gualterius*, qui anno MDCCXXV. de fontium origine libellum ei nuncupavit; atquae haec in praemium suum Medicum illum declaravit, quum ei adversus *Antonium Vallisnerium* de fontium origine amplius scribere, concordiae & pacis amore, prohibuisset. Hunc autem semper benigne respexerat, non eius Medica tantum, sed & Poetica facultate delectata, hominem profecto laudatum, & in praesens de marinarum concharum multiplici varietate & natura erudite diligenterque commentantem. *Ludovicus* quoque *Lilius*, *Hieronymi F.* quum anno MDCCXXIII. primam Diarii Senensis, operis a Patre, anno praecedente vita functo, compositi partem edidisset, eam *Violanti* Principi dedicavit; ut nihil dicam de narratione celebritatis, in qua *Perfectius* laurea in Capitolio coronatus fuit, ab *Io. Mario Crescimbenio* scripta, & *Violanti* dicata. Sed & *Ant. Franc. Gorius*, anno MDCCXXVI. primam Inscriptionum, quae in Etruria sunt, partem eidem nuncupavit, quem ideo multa benevolentia semper prosequuta est. Ipse quoque meam, quam anno MDCCXXX. publici iuris feci, *De recta Patrum Nicaenorum fide* Dissertationem, non alio quam glorioso *Violantis* nomine insigniri volui, cui carmen prolixum, epistolae loco, praefixi, ex quo versus superius productos extraxi, & in quo pa-

pariter Archiepiscopi Coloniensis Florentiam adventum ita descripseram.

Quid choreas, cantusque, loquar, spectacula, ludos,
Quaeque feras agitet totis venatio silvis?
Subiectos linquens Vbios, & pinguia culta,
Quae rapidus magno distinguit flumine Rhenus,
Venerat Etruscas ingens delatus in oras
Filius ingentis patris, quem nexibus arctis
Proxima fraterno tibi ducta a sanguine origo
Iungebat: Rex idem hominum, Christique Sacerdos.
Vix ille hospitio, tectisque receptus in amplis
Te laetam occursu fecit, caroque beavit
Adspectu, ut facie deinceps meliore sereni
Illuxere dies, dulcemque habuere tenorem!
Tum populum ingentem foribus domus alta superbis
Excipiens prope vicinam vacuaverat urbem,
Et turba late fervebant arva frequenti.
Vna etenim cunctos cepit spectare cupido
Regificum luxum, immenso convivia sumtu
Instructa, insigneis vario certamine ludos,
Et plausu, & festis resonas concentibus aedes,
Quum facibus nox victa choros agitare iuberet.
Tum lecti iuvenes, & avis atavisque potentes,
Nec sibi praevisam magnis egere theatris
Fabulam, & adplaudens caveae consessus in illis
Vim promtam ingenii, gestusque, & verba probavit.
Tum longa inclusas vastas indagine silvas
Vidimus, & circumductis discurrere septis,
Effugiumque feras frustra sibi quaerere saltu.
Glandibus ardentis in morem fulminis actis
Plumbeis (proh! quanta est animis audacia nostris

Dum

Dum flammas Iovis, & sonitus imitamur Olympi)
Exanima interea sternuntur corpora passim,
Dente timendus Aper, ramosaque cornua Cervus
Arduus, & trepido trasmittens aequora cursu
Dama, atque incassum Capreae dictamna sequentes.
Per te etiam aptantem niveis tormenta lacertis
Fusus humi cadit ignitis Aper ictibus, inde
Consonat omne nemus circum, magnoque resultant
Murmure pulsati colles, coelumque remugit.

Antequam vero Princeps ille Florentiam adveniret, *Benedictus* XIII. Pont. Max. hoc eodem anno *Violantem* Rosa aurea donaverat, quam ei Marchio *de Bubalo*, Pontificius Legatus, adtulit; & quam solenni pompa, & multis laetitiae argumentis, in templo *Sanctae Mariae Novellae* accepit, & in Palatium transtulit; cuius celebritatis descriptionem *Marcus Antonius Mozzius* exaravit, & publici iuris fecit. Discedentem vero Florentia Coloniensem Archiepiscopum *Violantes* sequuta est, Viterbiumque profecta, ut eius consecrationi interesset; ac deinde Romam cum eo contendit, & Neapolim usque; perque omnes illas urbes *Dominicam* puellam comitem secum adduxit, quae passim suae in cantu facilitatis & elegantiae specimina cum ipsius Principis laude & commendatione praebebat. Ex hoc itinere Florentiam reversa, quum a Musarum dilectarum amplexibus divelli non posset, solita poetarum & versificatorum, eruditorumque hominum, exercitia in regiis aedibus instauravit; tumque contigit, ut *Iacobus Martinengus* Placentinus coram *Violante*, aliisque

Visibus humanis, fragilis ope molle metalli.
Hic etiam ignotos deprendit in aethere mundos,
Atque novis princeps stellis nova nomina fecit,
Et rerum explicuit toto miracula coelo.
Quid quod & igniferi radiantem lampada Solis
Infectis turpem maculis ferruginis atrae
Vidit, & aeternum stupuerunt saecula monstrum?
Heu! nimium felix, tantae cui Principis aulam
Ingresso fatis licuit melioribus uti &c.

Violantes Beatrix igitur, quum Princeps tanta, ac tam erudita, & tam magnanima esset, electa fuit, quae *Ferdinando*, *Cosmae III.* F. Etruriae Principi laudatissimo, connubio iungeretur, & sua praesentia Florentiam Etruriamque bearet; id quod anno MDCLXXXVIII. ea propter auspicatissimo, contigit. Ea occasione *Benedictus Averanius*, vir disertissimus, luculentissimam Pisis orationem de utriusque Principis, & gentis laudibus habuit, in qua inter cetera, quum de *Maximiliano* Duce, *Violantis* fratre, verba fecisset, & illa heic omnino inferenda pronunciavit: *Sed, ut Maximilianus viris omnibus, ita tu, Beatrix Augusta, feminis antecellis; cuius eximia corporis pulcritudo animi pulcritudinem ostendit, non aequat, cuius acerbam aetatem matura virtus adornat; qua dote felix & Ferdinandum virum pari praestantia, & tuis moribus consentanea virtute praeditum, & Etruriam universam beabis.* Ab Etruriae populis igitur magno plausu & gestienti laetitia excepta, nihil antiquius habuit quam virtutes splendidissimas, quibus, maiorum exemplo, animum nobilissimum abun-

de

de instruxerat, ad omnium admirationem exserere, & augustae suae stirpis decora adeo magnificenter explicare, ut cum regiis Mediceae gentis titulis & honoribus copulata, immensa quadam luce coruscarent. Cum *Ferdinando* igitur viro suo, aliisque Mediceis Principibus de virtute, de doctrina, de munificentia, de litterarum praesidio, laudabiliter certans, cum viris doctis adsidue conversari, opes large in eos profundere, carmina venusta & elegantia scribere, comoedias componere, Poetas extemporales audire, favore dignari litteras, bonas artes iuvare, prodesse universis; quam quidem indolem admirabilem, & praedicandam virtutem, non versibus tantum superius adductis indicavi, verum etiam insequentibus:

Usque tamen dulceis Musarum haec omnia curae
Excipiunt, placidamque petis per digna quietem
Otia, vel gaudens veterum cognoscere mores,
Quos ritus colerent, qua religione paverent,
Quod belli fuerit studium, & sapientia pacis;
Vel caecas rerum caussas, coelique meatus;
Atque hominum ratio mores quae formet honestos,
Enarrare iubens doctorum accita virorum
Agmina, quae melius quam circumstantia pila
Te Dominam attonitis populis fecere verendam.
Vel lubet e sancto tractos Helicone poetas
Audire, e quorum subitum quis subspicit ore
Praepropero labsu, & rapido fluere agmine carmen,
Pectore dum tendunt conceptum effundere numen.
Non ita praecipiti per saxa sonantia casu
Alpibus aeriis properare volubilis humor

Cernitur, ut primum nivibus fluit unda solutis;
Illorum ut celeres erumpunt gutture voces,
Verbaque decurrunt facili numerosa canore.
Heinc Phoebus te amat, & mediis tibi sedulus arvis
Edocet agresteis blande cantare puellas,
Vocalesque cito percurrere pollice nervos.
Regia iamque unam servantem limina vidi
Auspiciis laetam Dominae, lauruque superbam.
Sic & qui Eoas iuvenis victricibus armis
Lustravit terras, Persasque subegit, & Indos,
Consedit medius sapientum adstante caterva
Saepius, atque hausit doctas avida aure loquelas.
Sic etiam Augusti felicia tempora curam
Esse ducum regumque sacros videre poetas,
Et quos doctrinae fama exaequaverat astris.
Sed non te aetatis tantum memoranda vetustae,
Et peregrina movent Musis exempla faventum;
Immortale genus quantum, stirpemque Deorum,
Cui transcripta nites, stella ut decus addita coelo,
Aemula miraris, celebres & laudibus aequas
Heroas, quorum revocatae munere Musae
Italiam doctas iterum excoluere per artes,
Quae deinceps visae cunctum florere per orbem.
Scilicet egregius Cosmas succurrit, & altus
Laurentis, qui fama ingens, re ingentior ipsa,
Hellados incedit spoliis insignis opimis,
Claram Academiam, & doctas populatus Athenas.
Succurrit Leo, qui sacra super arce Quirini
Rex late, & Divum interpres, & fautor honesti,
Augusta Musas Phoebumque receperat aula.
Non ita flaventeis auro Pactolus arenas
Evolvens opibus campos undantibus auget,
Illius ut largae superans opulentia dextrae
Pauperiem vatum, sortemque levavit iniquam.

Est

Est alius Cosmas, oras qui primus Etruscas
Imperio fraenat, titulis & honoribus auctus;
Est tibi iam propior magnus Fernandus, & armis,
Et pacis studiis quo non praestantior alter;
Est huius frater sacro venerabilis ostro,
Et gnati, & gemini tanta virtute nepotes,
Quanta est Dis iuvenes similes censere supernis;
Qui praeeant, acreisque immenso laudis amore
Correptae votis stimulos ardentibus addant.
Horum te nimium felix sibi iunxerat alter
Foedere coniugii, sed inexorabile fatum
Ante diem rapiens liquido transmisit Olympo
Heroum exemplar, regum decus, orbis amorem.
Certa tamen superant tanti solatia damni,
Illius nam magnum instar clementia coeli
Adflictis populis augusto in fratre reliquit;
Qui patrii summas iustus moderatur habenas
Imperii, revocans Dictaei saecula regis.

Alias etiam artes, minores licet, *Violantes Beatrix* adamavit, & Citharoedos egregios, aliosque Musices peritissimos viros apud se habuit; & *Dominicum Palafutium* Florentinum in primis, quem *Thamyram* alterum, *Orpheaque* recte adpellaveris, praecipua benevolentia complexa est; quum eius etiam rusticana ceteris in rebus simplicitate vehementer delectaretur. Vt autem, quae versus obscure breviterque indicarunt, apertius atque enucleatius exponamus, *Io. Baptistam Faseolium* vatem festivissimum perpetuo favore prosequuta est non secus, ac alii Principes Medicei facerent; & ad eam pluria eius carmina missa leguntur, quae elegantiis, facetiisque referta, ve-

nustissima iure optimo habentur; inter quae concinnum est Italicum carmen anno MDCXCVI. ei missum, quum illa a morbo convaluisset, quo eius praeclaras virtutes, & humanitatem ac beneficentiam in primis, luculente diserteque commendat. Habuit etiam apud se, suumque Theologum renunciavit, *Marcum Antonium Mozzium*, Canonicum Florentinum, cuius extemporalis cantus dulcedine mirifice capiebatur, doctrinamque variam, ac poesin etiam maturam & tardo studio perpolitam, plurimi faciebat. Quare huic ipsi mandavit, ut cognomenta quaedam elegantia & iucunda, quibus nonnullas virgines matronasque nobiles Florentinas distinxerat simul & honestaverat, epigrammatis totidem Italicis celebraret; quod quidem ille adposite, concinne, suaviter, & tanta cum ipsius ornatissimae Principis adprobatione exsequutus est, ut haec anno eodem MDCCV. omnia illa carmina typis excudi vulgarique curaverit. Sed & *Alexandrum Ghivizanium* Poetam extemporalem, facetiis salibusque adfluentem, & incredibili admirandaque cantus facilitate praestantem, vehementer probavit; accersebatque ad se frequenter, iucunda eius festivaque consuetudine gaudens. Tamdem, quum anno MDCCXIII. *Ferdinandus* Princeps, eius vir, immaturo fato raptus fuisset, *Cosmas* III. socer eam digno honore, Mediceis Principibus conferri solito, adficere volens, non multo post, anno videlicet MDCCXVII. Senam Praesidem misit, ut urbem ditionemque illam suo nomine procuraret. Illuc igitur profecta, multis communis lae-

laetitiae significationibus a civibus illis excipitur; dumque ibi moratur viros illius civitatis eruditos probavit; & *Hubertum Benevolentium* in primis; atque *Hieronymum Lilium*, acerrimo ingenio, & litteratura mirabili famigeratum, pro merito commendavit; *Bernardinumque Perfectium* Equitem, Poetarum omnium, quotquot fuerunt, extemporalium facile principem, seu versuum elegantiam concinnam, seu facilem beatamque dicendi copiam, seu eruditionem omnigenam, & sententiarum gravitatem consideres; propius cognoscendi & honoribus augendi occasionem nacta est. Illum enim postea benigne semper respexit, & benevolentia praecipua complexa est; admirandumque Vindelicis Principibus, *Maximiliani* Ducis, fratris sui, filiis, proposuit; qui quidem adeo eius nobilem felicemque cantum suspexere, ut in Germaniam reversi illum ad se advocaverint, quo, spectaculum nescio, an miraculum insolitum, suae gentis hominibus exhiberent; quem pretiosa gemma, cantus praemio, donatum, magnoque honore adfectum in Italiam deinde remiserunt. Quum itaque cantu huiusmodi extemporali vehementer caperetur *Violantes*, Senensem quoque agricolam huiusmodi extemporalitate censendum, audire voluit, auditumque laudavit, ac deinceps advocavit saepius, adfecit beneficiis, & in comitatu interdum habuit. Non dissimili indulgentia ac benignitate, quum Sena iam Florentiam reversa esset, & rusticam quamdam puellam, *Dominicam* nomine, in suburbano Floren-

rentiae agro commorantem, mirabili carmina fundendi facultate, licet incultam, litterarumque omnium rudem, utpote quae uni agriculturae pro sua conditione vacaverat, praestare rescivisset; eam canentem audiendi cupido Principem statim incessit, eiusque fusa ac improvisa carmina adeo una cum tota regia sua familia admirata est, ut illico ab agricultura rusticisque operibus avocatam inter suas cubicularias ancillas coopraverit; & inopem & cum egestate luctantem puellam insperata sorte beans, litteras insuper docendam, & vocalia organa pulsandi peritia instruendam curaverit. At *Cosmae* III. Magno Duci anno MDCCXXIII. vita functo iam *Ioannes Gasto* filius in imperio successerat, qui non minus quam eam *Cosmas* socer nurum, *Violantem* glorem diligebat; quare haec indolem suam munificam, geniumque nobilem vehementius excitans huiusmodi auspiciis laeta Musis amplius favere, atque honoribus & beneficiis cumulare deliberavit. Hinc anno MDCCXXVI. feriarum esurialium tempore *Apathistarum* coetum, cui per ea tempora *Andreas Borbonius*, e *Montis Sanctae Mariae* Dynastis, praeerat, in regiis aedibus convocare instituit, variosque ibidem huiusmodi conventus celebravit, in quibus & disertas orationes, & elegantia carmina, cum ante meditata, tum extemporalia, & quidem Latine atque Italice, viri culti & pereruditi recitaverunt. In hisce conventibus iuvenes quosdam internoscendi melius, commendandique, Principi eruditissimae occasio data est, quos deinde

deinde praecipue probavit, & apud se habuit; interque eos fuere *Franciscus Guidius*, Viculensis ex agro Mucellano, carminum extemporalitate praecellens, tabe deinde in ipsa prope adolescentia consumtus; & ipse horum memorabilium scriptor, qui incredibilem Principis beneficentiam, quoad vixit, expertus sum. Illud autem in his coetibus mirabile fuit, quod Sibyllae oracula (ludi eruditi id genus est) *Iacobus Antonius Lucchesius* extemporalibus versibus interpretatus est; carmina vero, quae *Io. Baptista Faseolius* ea occasione recitavit, inter alia sua Poemata typis excusa leguntur. Sed ante iam, praecedenti anno, qui Iubilaeus apud Orthodoxos vocatur, *Violantes*, insita religione mota, Romam se conferre animum induxerat, ut non tam suae adversus Deum pietatis singularis, quam eruditionis, & in litteras bonasque artes proclivitatis, specimina luculenta praeberet. Nam in suo numeroso comitatu rusticanam illam puellam *Dominicam* etiam voluit; & paullo post *Bernardinum Perfectium* Romam accivit: illaque inter *Arcades*, quos vocant, *Florae* nomine adsumto, cooptata est, ita sui extemporalis cantus praemium accipiens; hic vero solenni celebritate, & ingenti omnium ordinum concursu, *Benedicti* XIII. Pont. Max. iussu, in Capitolio a Romano Senatore III. Id. Maias laurea donatus est, quum per tres praecedentes dies, super quocumque argumento proposito copiose, facile, concinne, erudite, mirabiliterque cantasset: quos quidem illi honores Musagetidos Principis favori ac bene-

benevolentiae acceptos merito retulerunt. Isthuc ipsum indicavit in eleganti carmine, quo huiusmodi actum celebrat, *Michael Iosephus Moreus*, illis versibus ἀλληγορικῶς deductis:

Adfuit occulto regalis femina facto,
Praesentique adeo firmavit numine plantam,
Vt cito prodierit, citiusque adoleverit, & iam
Frondibus ornetur, veteresque imitetur honores.

Ad lauream, qua *Franc. Petrarca* redimitus fuit, adludens; post quem primus omnium *Perfectius* parem honorem in Romano Capitolio retulit. *Antonius Franciscus Felicius* quoque in altero Epigrammatum, quibus *Perfectium* laudavit, cecinit:

Adde quod insignem meruisse iubente coronam
Principe, & Elmira praeside habere decus;
Et meruisse simul Latio donante Senatu,
Iudice & Arcadia, grande volumen erit.

Sciendum enim est praestantissimam Principem *Violantem* Arcadum coetui adscriptam fuisse, & *Elmirae* nomine adpellari, morem coetus sequutam, voluisse. In hac autem eadem urbe versans, quum a piis, quae religio praescribit, operibus cessaret, tempus illud vacuum Romanis eruditis antiquitatibus contemplandis intelligendisque sedulo & laudabiliter insumebat; quumque *Liviae Augustae* columbarium per id tempus terra alte effossa detectum fuisset, illud lustratura una cum viro eruditissimo *Francisco Blanchinio* accessit; qui
quum

quum in illud descendere invita ac dissuadente Principe, voluisset, subito labsu cecidit in profundum, unde fracta coxendice eductus fuit, non sine magno *Violantis* dolore, ut mihi ipsa narrabat. Quum vero illa virorum eruditorum, & Poetarum in primis, decus & praesidium esset, nil mirum si *Franciscus Teglia*, vates cultissimus Florentinus, illam *Violantis* Romam profectionem ode venustissima decantavit, quam & chalcographico opere descriptam publici iuris fecit; quemadmodum & aliam, qua de prospera Florentiam reversione ei gratulatus est. At redierat iam Roma *Violantes*, & *Apathistarum* conventus in suis aedibus inaudito & memorando exemplo celebraverat, quum anno MDCCXXVI. *Franciscus Blanchinius* laudatus Florentiam venit, & a *Violante* multis benevolentiae significationibus excipitur. Anno vero insequenti *Clemens Augustus* a Bavaria, Coloniensis Archiepiscopus, & Germani Imperii Septemvir, sacro Episcopatus ordini ab ipso Pontifice Maximo initiandus, Viterbium se conferens Florentia transivit, & ab amita Principe in suburbana *Lappegii* villa magnificenter exceptus est, ubi & aliquot dies substitit, omni honorum, & oblectamentorum genere a Principe munificentissima detentus, venatione, ludis, choreis, comoediis extemporalibus, ambulationibus; quibus si forte coeli intemperies obstitisset, aliquot eruditos viros Florentia accersiverat, qui cantu, adloquiis doctis, & aliis praestantis ingenii foetibus, Antistitem illum voluptate ho-

ne-

nestissima adficerent. Consueverat enim eruditissima Princeps, ubi exterum aliquem summatem virum exciperet, & honorare omnimodis vellet, ea in primis voluptate, quae ex doctis iucundisque eruditorum hominum colloquiis, orationibus, cantibus exsistit, laudatissime perfundere, ac detinere; quum mihi non semel testata sit, nihil sibi insulsius & fastidiosius usuvenire quam muliebribus nugis, futilibusque & ridiculariis sermonibus tempus terendo vitam transigere, id quod plerasque nobiles matronas perstringens, recte sapienterque pronunciabat. Et quando Comoediarum meminimus, tempestivum heic fuerit adnotare, *Violantem* adeo fabulis huiusmodi delectatam fuisse, ut eas non audire & spectare tantum, verum etiam scribere, & quidem eleganter, voluerit, ut omnes norunt; & ipsa quoque mihi narrabat, facetum atque acre *Antonii Magliabechii* dictum referens, quum fabulae a *Violante* scriptae, atque actae interesset, & an eam probaret a *Cosma* Magno Duce interrogatus fuisset; non malam scilicet & omnino spernendam esse fabulam, *Magliabechium* respondisse, licet feminam auctorem haberet; quum mordax de more censor debitae tantis Principibus reverentiae rationem nullam habuisset. Quin hic ipse *Magliabechius*, eadem Principe mihi adtestante, eam ad illius domum se conferre volentem, excepturum, audacter an impudenter, abnuit, quum suorum librorum numero ab ea timere dicere non vereretur: id tamen quod satis indicat, illam studiosam admodum

dum fuisse, & libros saepe habuisse prae manibus, ac lectitasse; quare non pauci viri docti suas eruditas commentationes ei consecrarunt, ut *Ant. Maria Salvinius* suarum Dissertationum volumen; & *Nicolaus Gualterius*, qui anno MDCCXXV. de fontium origine libellum ei nuncupavit; atque haec in praemium suum Medicum illum declaravit, quum ei adversus *Antonium Vallisnerium* de fontium origine amplius scribere, concordiae & pacis amore, prohibuisset. Hunc autem semper benigne respexerat, non eius Medica tantum, sed & Poetica facultate delectata, hominem profecto laudatum, & in praesens de marinarum concharum multiplici varietate & natura erudite diligenterque commentantem. *Ludovicus* quoque *Lilius*, *Hieronymi F.* quum anno MDCCXXIII. primam Diarii Senensis, operis a Patre, anno praecedente vita functo, compositi partem edidisset, eam *Violanti* Principi dedicavit; ut nihil dicam de narratione celebritatis, in qua *Perfectius* laurea in Capitolio coronatus fuit, ab *Io. Mario Crescimbenio* scripta, & *Violanti* dicata. Sed & *Ant. Franc. Gorius*, anno MDCCXXVI. primam Inscriptionum, quae in Etruria sunt, partem eidem nuncupavit, quem ideo multa benevolentia semper prosequuta est. Ipse quoque meam, quam anno MDCCXXX. publici iuris feci, *De recta Patrum Nicaenorum fide* Dissertationem, non alio quam glorioso *Violantis* nomine insigniri volui, cui carmen prolixum, epistolae loco, praefixi, ex quo versus superius productos extraxi, & in quo

pa-

pariter Archiepiscopi Coloniensis Florentiam adventum ita descripseram.

Quid choreas, cantusque, loquar, spectacula, ludos,
Quaeque feras agitet totis venatio silvis?
Subiectos linquens Vbios, & pinguia culta,
Quae rapidus magno distinguit flumine Rhenus,
Venerat Etruscas ingens delatus in oras
Filius ingentis patris, quem nexibus arctis
Proxima fraterno tibi ducta a sanguine origo
Iungebat; Rex idem hominum, Christique Sacerdos.
Vix ille hospitio, tectisque receptus in amplis
Te laetam occursu fecit, caroque beavit
Adspectu, ut facie deinceps meliore sereni
Illuxere dies, dulcemque habuere tenorem!
Tum populum ingentem foribus domus alta superbis
Excipiens prope vicinam vacuaverat urbem,
Et turba late fervebant arva frequenti.
Vna etenim cunctos cepit spectare cupido
Regificum luxum, immenso convivia sumtu
Instructa, insigneis vario certamine ludos,
Et plausu, & festis resonas concentibus aedes,
Quum facibus nox victa choros agitare iuberet.
Tum lecti iuvenes, & avis atavisque potentes,
Nec sibi praevisam magnis egere theatris
Fabulam, & adplaudens caveae consessus in illis
Vim promtam ingenii, gestusque, & verba probavit.
Tum longa inclusas vastas indagine silvas
Vidimus, & circumductis discurrere septis,
Effugiumque feras frustra sibi quaerere saltu.
Glandibus ardentis in morem fulminis actis
Plumbeis (proh! quanta est animis audacia nostris

Dum

Dum flammas Iovis, & sonitus imitamur Olympi)
Exanima interea sternuntur corpora passim,
Dente timendus Aper, ramosaque cornua Cervus
Arduus, & trepido trasmittens aequora cursu
Dama, atque incassum Capreae dictamna sequentes.
Per te etiam aptantem niveis tormenta lacertis
Fusus humi: cadit ignitis Aper ictibus, inde
Consonat omne nemus circum, magnoque resultant
Murmure pulsati colles, coelumque remugit.

Antequam vero Princeps ille Florentiam adveniret, *Benedictus* XIII. Pont. Max. hoc eodem anno *Violantem* Rosa aurea donaverat, quam ei Marchio *de Bubalo*, Pontificius Legatus, adtulit; & quam solenni pompa, & multis laetitiae argumentis, in templo *Sanctae Mariae Novellae* accepit, & in Palatium transtulit; cuius celebritatis descriptionem *Marcus Antonius Mozzius* exaravit, & publici iuris fecit. Discedentem vero Florentia Coloniensem Archiepiscopum *Violantes* sequuta est, Viterbiumque profecta, ut eius consecrationi interesset; ac deinde Romam cum eo contendit, & Neapolim usque; perque omnes illas urbes *Dominicam* puellam comitem secum adduxit, quae passim suae in cantu facilitatis & elegantiae specimina cum ipsius Principis laude & commendatione praebebat. Ex hoc itinere Florentiam reversa, quum a Musarum dilectarum amplexibus divelli non posset, solita poetarum & versificatorum, eruditorumque hominum, exercitia in regiis aedibus instauravit; tumque contigit, ut *Iacobus Martinengus* Placentinus coram *Violante*, aliisque

que Principibus ad cantum extemporalem cum *Alexandro Ghivizanio* certaturus adgredi minime veritus sit, antagonistae festivissimo facile concessurus; quum post pauculos quosdam versus iactantiae plenos statim obmutuerit, *Ghivizanio* ei suis salibus & facetiis os obstruente, animumque turbante: id quod *Martinengum* indignantem aegreque ferentem pudore perpetuo notavit, & in auditoribus risum cachinnosque excitavit. Deinde Etruriam peragrandi, ut alias fecerat, variasque urbes, oppida, ac villas, iterum lustrandi cupido *Violantem* incessit, ut Pisas, Pontem Herae, Ambrosianam, Bellum visum, non tam animi remittendi gratia, & rusticationis voluptates sectandi, quam saluti, & bonae corporis valetudini, consulendi. Et quum in villam quidem Ambrosianam primum secessisset, Musaeorum leporum ac venerum memor, & Sena agricolam versificatorem memoratum, & Florentia vates alios, litterisque excultos homines evocavit, qui omnes eam doctis & iucundissimis exercitationibus oblectarent. In Bello visu autem, (haec *Ferroniorum* Marchionum ampla & magnifica villa est) eruditorum accolarum coetum gratanter admisit, eosque carmina varia in eius laudem deducta; & elegantes orationes recitantes, benigne lubenterque audivit. Pisis vero subsistens, Athenei illius Professores, & patricios, equestrisque ordinis viros, nullo discrimine habuit, ut quanti scientiam, disciplinas, nobilesque artes faceret, memorabili documento demonstraret. Sed iam

annus

annus MDCCXXX. vertebat, & *Violantes* vires corporis infirmiores, valetudinemque minus prospere cedere sentiens, Florentiam mense Octobri se recepit, ubi mense Maio anni insequentis magno cum omnium luctu ac moerore Princeps optima & laudatissima obiit. Cadaver in D. *Theresiae* parthenonem elatum ac sepultum est; cor in *Ferdinandi* viri tumulum, quod supremo elogio caverat, in D. *Laurentii*, ubi Principum Mediceorum sepulcretum, illatum fuit. Inscriptio a V. Cl. *Ant. Franc. Gorio* composita, aere incisa, & cum cadavere condita, est quae sequitur:

VIOLANTES BEATRIX VINDELICORVM ET ETRVRIAE PRINCEPS MAGNA. SENENSIS DITIONIS GVBERNATRIX OPTIMA. AVITA REGVM ET IMPERATORVM MAIESTATE VIRTVTIBVS EORVM OMNIBVS CVMVLATE IN SE EXPRESSIS CLARISSIMA. FERDINANDI VINDELICORVM DVCIS ET SACRI ROMANI IMPERII VII. VIRI EX ADELAIDE E REGIA SABAVDIAE DOMO FILIA INCLITA. MAXIMILIANI CHRISTIANAE REI PVBLICAE ADSERTORIS INVICTI SOROR PIISSIMA. MAXIMORVM REGVM LVDOVICI XV. GALLIARVM CHRISTIANISSIMI ET PHILIPPI V. HISPANIARVM CATHOLICI QVI EAM IN ETRVRIA INVISENS OMNIBVS BENEVOLENTIAE OFFICIIS COMPLEXVS EST PRINCIPVM DENIQVE POTENTISSIMORVM AMITA AVGVSTA. FERDINANDI ETRVRIAE MAGNI PRINCIPIS COSMI III. MAGNI DVCIS

 FILII

FILII IOANNIS GASTONIS I. FELICITER REGNANTIS ET SERENISSIMAE ANNAE MARIAE ALOYSIAE ELECTRICIS PALATINAE FRATRIS VXOR IN EXEMPLVM RARISSIMA . EO SEPTEMDECIM ANNORVM SPATIO ORBATA SVMMA IN ADVERSIS CONSTANTIA PIETATE IN DEVM EXCELLVIT SINGVLARI . A SVMMO PONTIFICE SPECTANTE ROMA QVAM BIS LVSTRAVIT EXIMIIS LAVDIBVS SACRISQVE DONIS ORNATA . OBVIA IN OMNES HVMANITATE AC BENEFICENTIA ADSIDVO STVDIO IN OPTIMIS ARTIBVS COLENDIS FOVENDISQVE OMNIVM AMOREM OMNIVM TANDEM LACRIMAS ACERBISSIMAS IMMATVRO INTERITV CONSECVTA EST . OBIIT III. KALENDAS IVNIAS ANNO MDCCXXXI. VIXIT ANNIS LVIII. MENSIBVS IV. DIEBVS VII. IN HOC LOCO RELIGIONE ET INSIGNIBVS EIVS VIRTVTVM EXEMPLIS CLARO TESTAMENTO CONDI IMPERAVIT.

A'ia eiusdem auctoris inscriptio cum corde defossa ita habet:

VIOLANTES BEATRIX VINDELICORVM ET ETRVRIAE PRINCEPS MAGNA PIA CLEMENS AVGVSTA FERDINANDI ETRVRIAE PRINCIPIS CELSISSIMI CONIVNX AMANTISSIMA AETERNVM AMORIS ET CONCORDIAE PIGNVS REGIVM COR SVVM VIRTVTVM OMNIVM CAPAX IN REGIIS NVPTIIS EI DONO DATVM POST MORTEM

EIDEM

EIDEM REDDI ET IN EIVS SEPVLCRO CONLOCARI TESTAMENTO IVSSIT QVOD FACTVM EST TERTIO POST OBITVM DIE KAL. IVNIIS ANNO MDCCXXXI.

HIERONYMVS LILIVS.

Apte quidem & congruenter, postquam de Principe Senae Praeside egimus, de viro Senensi loquemur, qui sua doctrina & eruditione, eius benevolentiam & adprobationem meruit, ut in superiori vita tempestive indicavimus. Est hic *Hieronymus Lilius*, *Iosepho Nencio*, & *Petra Fationia*, honestis parentibus, Senae anno MDCLX. natus; *Lilius* autem, non *Nencius* adpellatus est, quod anno MDCLXXIV. ab *Hieronymo Lilio*, *Franciscae Nenciae* eius amitae viro, adoptatus fuerit, & in eius familiam transierit; & latifundio in Montespeculo ab *Hieronymo* adoptante ea conditione donatus, ut gentis *Nenciae* nomine, insignibusque depositis, *Liliae* insignia & nomen adsumeret. Qua die *Hieronymus* adoptatus est cum *Laurentia Stephani Perfectii* F. sponsalia contraxit, & anno insequenti uxorem duxit, ex qua undecim filios, sex quidem mares, quinque autem femellas, diversis temporibus sustulit. Horum primus anno MDCLXXVI. natus est, & septennis occubuit. Secundus, cui *Germanico* nomen est, & qui Iesuita adhuc vivit, ortus est anno MDCLXXVIII. Alii quoque naturae concesserunt praeter tres masculos, quorum unus Ecclesiae Provenzani Ca-

nonicus est, & reliqui duo inter primarios quorumdam Cardinalium familiares nobile servitium serviunt; & feminam unam, quae in gentem *Borghesiam* iure matrimonii translata fuit. Hisce autem praelibatis, ut *Hieronymi* institutionem repetamus, hic mente vivida, alacrique ingenio, quales Sena homines fere producit, sub piis doctisque praeceptoribus, & Iesuitis in primis, litteris & disciplinis operam ita dedit, ut omnium Philosophiae partium, Astronomiae, Musices, Architectonices, Historiae, & Agriculturae peritus evaserit: Nam patris vestigiis institisse videtur, qui litteris etiam excultus libellum de Agricultura conscripsit, typisque vulgavit; aliumque de Oeconomia concinnavit, cuius praecepta novit magis, quam prudens cautusque servavit. Etsi vero *Hieronymus*, certis de caussis, ad scholas frequenter adsidueque accedere non posset; tanta fuit eius animi perspicientia, sensusque promtus ac vegetus, ut plus ille uno die, quam alii longo tempore, in studio & scientiae comprehensione proficeret. Hinc cogitabundus usque erat, & animo vel in disciplinis secum retractandis, vel in carminibus, ad quae natus videbatur, ex tempore pangendis defixo, adeo ut vix necessaria curaret, & quae sibi occurrebant prae animi a rebus obviis & consuetis alienatione animadverteret. Et quidem quocumque Poeseos genere excelluit, seu gravem & Philosophicam, seu ludicram, seu satiricam, seu Comicam velis; & ut ob seriam ac gravem commendatus fuit, ita satirica & ludicra

aemu-

aemulis suis atque inimicis terrorem incussit. Mirus enim & insolitus fuit eius lepor, & urbanitas; omnigenasque elegantias, & sales festivissimos, in sua carmina, sermonesque ita coniiciebat, ut facetiis distincta & hilarata ad solutos risu auditores eius dicacitas amarulenta perveniret. Quum itaque uxorem duxisset, ut diximus, liberosque sustulisset, omnem curam & nervos intendit, ut filios suos liberaliter ingenueque educaret, & eorum mores pietate ac virtute formaret. Nam duos, ut politioribus litteris, & doctrinis erudirentur, in Collegio *Ptolemaeio*; duos alios in Archiepiscopali, in patria primum, deinde Romae in Collegio Romano, nullis impensis parcens, collocavit; filiam vero in praecipuo urbis parthenone instituendam sanctimonialibus tradidit. Quo vero familiae suae splendori ornamentoque consuleret, anno MDCLXXXIII. in patriciarum familiarum album eam referri a Senensi Senatu impetravit. Nec mirum, si *Hieronymus* tantam liberorum suorum curam habuit, quum quorumcumque etiam adolescentium progressus ei cordi essent, omnesque indiscriminatim erudire, formare, promovere satageret; atque huiusmodi negotiis, quum a studio scribendoque cessaret, assidue occupabatur; quum otii esset inimicissimus, & ludos, amores, femineos conventus, & maleferiatorum hominum colloquia, vehementer aversaretur. Et adeo quidem in adolescentium institutione exactus ac solicitus fuit, ut si quando minus ipse erudire posset, ad viros doctos eos mitteret, il-

lisque commendaret; cuius rei fama percrebrescens effecit, ut quosdam eruditos iuvenes *Cosmas* III. Magnus Etruriae Dux ab eo peteret: & nonnisi *Lilii* curae & benevolentiae debetur, quod *Franciscus Bernardius* Senensis absoluta musices cognitione praestiterit, & famigeratus evaserit. Anno MDCLXXXV. *Genovefa*, prima eius fabula, in Collegio *Ptolemaeio* acta est; biennio vero post *Ludovicus Pius*, alia fabula eodem in loco; ubi anno MDCLXXXIX. data est etiam illa, quae *Fides in proditionibus* inscripta fuit. Anno autem MDCLXXXXI. adprobationem & plausum meruit fabula, cui titulum fecit, *Amor laurea magistrali insignitus*; multasque alias composuit, quarum pars formis descripta in vulgus prodita est; pars autem manu tantum exarata adservatur; & quarum quidem plures ludicrae sunt, facetae, ac satiricae, & quae mordaci dicacitate antiquis Atellanis nihil concedant, in primis vero *Litigantes*; *Insanus unus alium curat*; *Dominus Pilo*; *Pilonissina*, & *Sororcula*; quibus quidem mali civitatis mores carpuntur passim ac castigantur, & hypocritae Plautino sale perfricti festivissime traducuntur. Silentio vero praetereundum non est fabulam illam, quae *Dominus Pilo* inscribitur, prosa oratione scriptam, ipsum *Hieronymum* cum aliis Senensibus maturae aetatis patriciis viris, vivido ingenio, & faceto lepidoque sermone praestantibus, in theatro egisse, risumque in spectatoribus incredibilem excitasse, dum hypocritae atque impostores interea vapulantes alte dolerent, eo ipso anno, quo filius eius *Germa-*

nicus

nicus una cum aliis quatuor nobilibus iuvenibus, ludis Bacchanalium praefectus a Senatu renunciatus fuit. Anno MDCLXXXXIII. *Hieronymus* a *Zagarolae* Ducissa Romam accersitus, *Amorem inter impossibilia* comoediam scripsit; quae in principis illius feminae aedibus acta, & ab omnibus laudata fuit; meruitque ea *Lilius* ut per plures menses a matrona illa magno cum honore detineretur; donec in patriam reversus, anno MDCIIC. amissis parentibus, a *Cosma* III. Magno Etruriae Duce magisterii insignibus decoratus est, & linguae Tuscanicae professor in Collegio *Ptolemaeio*, humaniorum autem litterarum in Senensi Atheneo, creatus; quo quidem in munere obeundo tantam de se opinionem excitavit, ut numerosam adolescentium multitudinem ad suas praelectiones audiendas attraheret. Maius autem opus movit anno MDCCVI. quum novam operum D. *Catharinae* Senensis editionem ad MSS. Codices exactam, castigatam, locupletatamque adornare suscepisset; & vitam quidem illius a B. *Raimundo* scriptam e Latino Sermone ad Italicas aures a *Bernardino Peccio* transferendam curavit, atque uno volumine comprehendit; altero coelestissimae illius Virginis Dialogum; epistolas vero in duos tomos distributas eruditis adnotationibus a Iesuita *Friderico Burlamachio*, Geographiae in Senensi gymnasio Professore, conscriptis instruxit, explicavitque; quo quidem labore *Lilius* Divae illius popularis suae nomen & virtutem augustiorem celebrioremque reddidit. Illud autem hac occasione memorabile contigit, quod, quum

cucullati quidam apud *Cosmam* Principem de *Lilio* questi essent, utpote qui eos in fabula D. *Pilone* docenda non verbis tantum, & toto comoediae contextu, sed habitu etiam ipso gestuque, perstringere traducereque credebatur; & *Cosmas* hominum sibi probatissimorum querimonia commotus, *Lilium* Florentiam facti rationem redditurum advenire iussisset; ubi primum ad Principis subirati colloquium admissus est, obedientiam suam paucis praefatus, multaque statim callidus de D. *Catharinae* operum editione iam absolvenda subnectens, Principem pientissimum in paratae reprehensionis oblivionem adduxit, & chartam, quae editioni illi perficiendae sufficeret, sibi munificenter largiri persuasit. Et *Lilius* quidem praecipuus fuit divinae in illa Virgine virtutis venerator, eiusque cultum omnimodis promovit & ampliavit, multas rerum ab ea praeclare gestarum, oblivione prope sepultas, in memoriam iterum revocans; & ut *Iesu* crucifixi imago, quae quinque plagarum stigmata *Catharinae* impressisse vulgo creditur, crystallina theca custodiretur; eiusdemque imagini sacrum templum marmoribus tegeretur, ornareturque picturis, pie & laudabiliter curans. Quin in D. *Dominici* coenobio, acta eius Apotheoseos, operumque autographa digessit, atque in ordinem exactiorem luculentioremque redegit; quare meruit ut secundum obitum a Senensi sodalitate, quae sub D. *Catharinae* nomine, & patrocinio consistit, carminibus elegantibus eius laudes celebrarentur, hoc insuper elogio proposito:

HIE-

HIERONYMO GIGLI NOBILI CIVI SENENSI PATRIAE AMANTISSIMO POETAE EXIMIO DE HISTORIA PHILOSOPHIA DE MORIBVS PATRIA OPTIME MERITO OB SERAPHICAE CATHARINAE SENENSIS GESTA SCRIPTAQVE ILLVSTRATA, CVLTVMQVE AMPLIFICATVM SOCIETAS EIVSDEM SANCTAE VIRGINIS APVD FONTEM BLANDVM CONSTITVTA SODALI SVO B. M. IVSTA PERSOLVIT.

Quum igitur patriae suae laudes & gloriam splendidiores efficere vehementer desideraret, multo labore, studio, ac dispendio notitias omnes historicas viginti annorum spatio diligentissime persequutus est, e quibus deinde *Diarium* illud *Senense* concinnavit, in quo iuxta Calendarii ordinem Senensem historiam, Divorumque Senensium acta, & quidem plerumque minus obvia, sedulo curioseque digessit; quodque contractius primum anno MDCCXXII. singulari volumine, auctore vivente, editum est; diffusius vero, & duobus iustae molis voluminibus comprehensum, postumum post auctoris fata prodiit, anno MDCCXXIII. ut in *Violantis* Principis vita iam diximus. Insuper, quum patriam suam ita amaret, eius quoque gaudia, laetitiam, & festas celebritates fovit, auxit, ampliavit; & orationibus, carminibus, fabulis, Atellanarum exodiis, litterariis spectaculis, & oblectamentis honestissimis, civium animos exhilaravit adsidue, & gentes exteras harum rerum fama permotas Senam attraxit, & non sine ma-

gna

gna civitatis utilitate detinuit. Non Senae vero tantum huiusmodi *Lilii* commentationes probabantur; verum etiam Romae laudem, ut innuimus, referebant, ubi insuper anno MDCCII. *Horatius* tragoedia acta est. Biennio autem post huiusmodi fabulae in unum volumen collectae Venetiis prodierunt; quemadmodum in alterum volumen anno MDCCVIII. Patriae tamen amor ardentior & concitatior *Hieronymum* in litterariam concertationem cum Florentinis adduxit & impulit, Senensem dialectum Florentinae praeferentem, & velis remisque extollere, eique primas tribuere, contendentem. Vetus enim inter Florentinos Senensesque controversia agitatur, utrorum sit lingua purior, comtior, venustior, castigatior; sive voces, sive pronuntiationem spectes: utrique enim palmam sibi deberi arbitrantur, & pro virili decertant. Ideo mirari non subit si Senensis auctor Sermonum, qui sub ficto *L. Sectani* nomine circumferuntur, in Florentinorum Academicorum, ut vocant, coetum castigatae Tuscanicae linguae arbitrum, & moderatorem, versibus illis invectus fuerit:

Siqua tibi Italice scribenda est concio, non est
Cur sis solicitus de corpore, luminibusque,
Et numero, & nervis, atque ordine: summa laboris.
Haec sibi erit, passim ut glomerentur nomine in uno
Tres saltem voces, sed frivolae idemque sonantes.
Queis veluti tunicis casuros arceat imbres;
Sem-

Semper & extremo respiret pagina verbo.
Hoc satis, ut vetulum dicaris habere saporem
Felicis venae &c.

Hic itaque concinuit *Hieronymo Lilio*, qui quum anno MDCCXVII. *Dictionarium Catharinianum*, hoc est, *dictionum, quae in D. Catharinae Senensis operibus occurrunt*, *Lexicon* Romae typis vulgare adgressus fuisset, multas urbanitates, salsaque scommata, in illud sparsim coniecit, quibus Florentinos Academicos, & eorum in castiganda Italica lingua laudabile studium paullo indignius traducebat; quare Romani Censores illud absolvi probibuerunt, & Florentini *Lilium* ex Academicorum *Furfureorum* albo eraserunt, librumque illum a Serenissimo Principe flammis aboleri decretum est. Quin, quum in illo nec debitae suo Principi reverentiae rationem habuisset, temerarium ausum Princeps indignatus, *Lilium* iam Romae commorantem exsilio a patria, & Florentina ditione multavit; donec anno MDCCXXI. *Violante* Principe irati Monarchae animum leniente, & ut *Lilius* patriae restitueretur orante, reditus illi concessus est; quamquam falluntur, qui *Alamanni Salviati*, deinde Cardinalis, suasu Academicos a furfure nuncupatos, illatae iniuriae oblitos nomen eius iterum in sociorum album retulisse, credunt. At non illo opere tantum aliquale Florentinorum in se odium *Lilius* concitavit; sed alias quoque commentationes edidit, quibus suam in illos animositatem in propatulo collocavit, ut dialecti Senensis vindicias, &

syn-

fyngramma feu catalogum Senenfium, qui Italice caftigateque fcripferunt, e quorum libris voces optimae notae excerpi poffunt ad Senenfe lexicon concinnandum: quae quidem omnia φιλοτεχνίας argumenta deprehenduntur. Illud quidem opus *Lilius* compofuit, ut diximus, Romae, quo anno MDCCVIII. accerfitus fuerat a viris principibus *Rufpolis*, ut in fuis aedibus commorans *Bartholomaeum* filium adolefcentem educaret, & litteris ita ac difciplinis imbueret, ut, qui in Cardinalium collegium tamdem cooptaretur, dignus evaderet. Eius fub *Lilio* educatore in litteris profectum arguat, quod brevi, quum e Collegio *Ptolemaeio*, in quod eum *Lilius* deduxerat, Romam reverfus effet, fublimi illa dignitate, cui inhiaverat, merito auctus eft. *Bartholomaei* quoque fratrem *Alexandrum* natu minorem erudivit, cui anno MDCCXXI. de lingua Tufca Dialogos, ad eius iam inftitutionem lucubratos, nuncupavit. Romae quoque Donatum, feu prima Latinae linguae rudimenta, quoad Italicam interpretationem, iterum caftigatum, fub *Francifci Honorati Tondellii* nomine anno MDCCX. edidit. Multa quoque alia Romae compofuit, inter quae potiffimum mihi commemoranda videntur, epiftola, qua fub quorumdam Arcadum nomine in *Io. Marium Crefcimbenium*, Arcadiae Cuftodem, debacchatur, eum avaritiae fordiumque poftulans, & maniacum, fupra meritum, arguens; epiftolae quaedam aliae, quibus encyclicis de rebus, & eventis variis, quae ipfe commentus fuerat, ut quofdam paffim irridendi mordendique occafionem nancifcere-

fceretur, certiores universos faciebat; Collegium Petronianum nutricum Latinarum ad Latinam linguam iam deperditam restituendam, opus ad Platonicae reipublicae, Morinae Vtopiae, & Sevarambici imperii, imaginem excogitatum, Senaeque anno MDCCXIX. publici iuris factum; & quorumdam *Celsi Cittadinii* operum editio anno MDCCXXI. Romae adornata, & *Bernardino Scottio*, Patrum purpuratorum uni, nuncupata. Ob huiusmodi litterarios labores, & alia praestantis ingenii monumenta, *Hieronymus* ab *Clemente* XI. & *Innocentio* XIII. Pontificibus Maximis admodum probatus est, & variorum Purpuratorum, Praesulumque, ut *Ottoboni*, *Albani*, *Cornelii*, *Scotti*, *Ptolemaei*, *Sergardi*, aliorumque, benevolentiam patrociniumque promeruit. Sed *Lilii* gloria intra limites hosce non stetit; quum enim eius fama late vagaretur atque resonaret, Venetias, Taurinum, Genuam, Neapolim, Mediolanum, Bononiamque accersitus fuit ut litteras doceret ac profiteretur; quemadmodum *Leopoldus* etiam Augustus eum cum universa familia Vindobonam invitaverat largo stipendio conducendum, & Poetae Caesarei nomine decorandum; quem tamen honorem, & emolumentum ille, seu patriae amore, seu quod suis viribus modeste diffideret, recusavit; non tamen eum ideo minoris fecerunt Caesares successores, *Iosephus*, & *Carolus*, cuius fabulis & exodiis vehementer delectabantur. Quum vero anno MDCCXVII. *Violantes Beatrix* Etruriae Princeps Senam Praeses procuratura se contulisset, *Hieronymum* sua opera patriis li-

mi-

minibus tamdem restitutum probavit atque dilexit, non secus ac *Ferdinandus* Princeps, eius vir, fecisset, atque ipse *Cosmas* Magnus Dux, qui eum professorem Senensem, ut diximus, renunciavit, magistratibus, & publicis muneribus honestavit, & tamdem anno MDCCXX. sua auctoritate in caussa fuit, ut *Hieronymi* filio Canonicatus Ecclesiae Provenzani conferretur. *Hieronymus* igitur, quum eruditus cultusque esset, amicitias quoque doctorum virorum coluit, & eorum consuetudine delectabatur, praecipueque *Leonardi Marsilii*, Senensis Archiepiscopi, successorisque eius *Alexandri Zondadari*; *Germanici Ptolemaeii*; *Pyrrhi Gabrielii*; *Huberti Benevolentii*; *Pandolfi Scannochii*, aliorumque Senensium; cum exteris autem epistolare commercium exercuit, ut cum *Salvinio*, *Crescimbenio*, *Zeno*, *Muratorio*, *Martellio*, aliisque. Quamquam vero hisce omnibus *Lilius* admodum probaretur, non paucos tamen habuit infensos, quorum odium & aversionem sua dicacitate, & amarulentis dicteriis, satiricaque poesi sibi comparaverat, & cucullatos quosdam in primis, qui in Comoedia *Domino Pilone* indigne habitos, acerrimeque traductos se senserant. Poenituit tamen *Hieronymum* eo facetiarum & scommatum progressum fuisse, ut ne hominibus quidem Deo sacris, licet interdum merentibus, parceret, & quum morti iam proximus esset, suam resipiscentiam publico syngrammate testificatus est, & palinodiam laudabiliter cecinit. Nam quum octo menses cum Senae, tum Romae, aquae intercutis morbo ante laborasset, tamdem Romae anno MDCCXXI.

natu-

naturae conceſſit, eiuſque laudes cum proſa, tum vorſa, oratione a diverſis celebratae fuerunt, & Senae praecipue anno inſequenti ab Academicis *Rudibus*, a quibus inter alia & ſequens elogium adpenſum fuit:

HIERONYMO GIGLIO EX HONESTA NENCIORVM GENTE IN PVRPVRATVM ORDINEM SENENSIVM NOVEM VIRORVM ADLECTO. LYRICO TRAGICO COMICO POETAE. LEPIDO FACETO VRBANO ET INVENIENDI FELICITATE SINGVLARI. CENSORI MORVM TEMPERATA MISTVRA ACRI SCITO AMOENO. VERNACVLAE LINCVAE PROPVGNATORI ACERRIMO; QVI NOVITATEM SVAM PER EGREGIAS ANIMI DOTES ILLVSTRAVIT; ET QVIDQVID IN ALIENVM NOMEN STILO PECCAVERAT PALINODIA CHRISTIANO DIGNA RARISSIMO EXEMPLO EMENDAVIT. VIRO CLARO FAVTORI SVO BENEMERENTI NAENIAS CONCINVNT ACADEMICI RVDES.

Illud autem in eius obitu mirandum contigit, quod, quum ſubſtantiis omnibus dilapidatis ne ſupereſſet quidem, quo funus *Hieronimi* adparari celebrarique poſſet, Dominicani, in quorum Eccleſia ſepeliendus erat, centum ſuos Monachos, qui cadaver gratis efferrent, miſerunt; Principes autem & Purpurati quamplures familias ſuas, quae funalibus accenſis eruditiſſimi viri funus honeſtarent; Ieſuitae tamdem iniuriarum praeter morem obliti, triduo in omnibus ſuis tem-

templis, sacrificiis, & precibus fusis Deum Opt. Max. eius manibus propitium reddere persliterunt. Homo fuit iusta statura, forma laudata, vultu hilaro; perhumanus, adfabilis, rei domesticae negligentior, festivus vitiorum censor, hypocritarum insectator acerrimus. Eius opera sunt quae sequuntur.

Genovefa
Ludovicus Pius
Fides in proditionibus
Amor inter impossibilia
Amor virtute praesignis
Amor magisterii laurea insignis
Atalipa
Leo Iudae
Sponsa Cantici
D. Hadriani Martyrium
Via gloriae
Viola Pratolini
Litigantes, seu Iudex furens.
Insanus unus alium curat.
D. Pilo
Sororcula
Piloncina
Esther
Iosephus Ebraeus
Attilius Regulus
D. Chisciottus & Galafro.
D. Chisciottus & Coriander
Horatius
Vis sanguinis & pietatis
Iudith
Mater Machabaeorum

) *Fabulae, Atellanae seu Exodia, & Dramata alia.*

Som-

Somnium Veneris .)
Nicomedes)
Idomeneus)
Sedecias ultimus Rex Iudae)

Exodia fabularum, & dramata varia.

Diarium Senense, prima editio contractior. 1722.

Diarium Senense, secunda editio diffusior, duobus Tomis 1723. *Atque heic corrige, benigne Lector, quod superius* pag. 143. *diximus, primam scilicet tantum partem huius Diarii* Violanti *Magnae Etruriae Principi fuisse dicatam; quum opus integrum eidem nuncupatum fuerit.* 1723.

Odae, & Epigrammata Italica, & alia Poemata.

Insignia familiarum nobilium Senensium, quae supremis honoribus, & magistratibus, in patria gaudent. 1716.

Donatus iterum a Francisco Honorato Tondellio *quoad Italicam interpretationem emendatus.* 1710.

Epistola Arcadum, seu Decretum, adversus Alphesiboeum Carium, Arcadiae Custodem.

Vindiciae dialecti Senensis.

Lexicon Catharinianum.

Collegium Petronianum nutricum Latinarum ad Latinam linguam restituendam. 1719.

Praecepta, seu Dialogi de lingua Tusca, cum Lexico brevi, & Tetraplis de verbis. 1721.

Celsi Cittadinii Opera. 1721.

Syngramma, seu Catalogus Scriptorum Senensium, qui Lexico Senensi concinnando inservire possent.

D. Ca-

D. Catharinae Senensis opera, quatuor voluminibus comprehensa. 1706.

Orationes.

Praelectiones de Lingua Tuscanica. 1722.

Civitas dilecta Mariae Deiparae, seu Sena vetus.

Retractatio, seu Palinodia, quoad hominum Deo sacrorum traductionem inrisionemque. 1722.

Opera inedita sunt.

Epistolae, seu Ephemerides de variis eventibus commentitiis.

Osita, fabula imperfecta.

Brandaneis, seu de Brandani vita & vaticiniis, & alia quam plurima.

CO-

COSMAS III. MAGNVS ETRVRIAE DVX.

FErdinandi II. Magni Etruriae Ducis, & *Victoriae Roboreae*, filius fuit *Cosmas*, cognomento *Tertius*, & ipse deinde Magnus Etruriae Dux. Natus est anno MDCXXXXII. & pro sua sublimi conditione educatus, virtutibus egregiis, veluti hereditariis, animum ornavit, & litteris ac disciplinis excoluit; linguis praecipue diversarum gentium loquendis exercitatissimus. Eius educator *Volumnius Bandinellius*, patricius Senensis, atque homo pereruditus fuit, qui ab *Alexandro* VII. Pont. Max. in Cardinalium Collegium merito cooptatus est; quamquam non modicum scientiae, & cognitionum incrementum ei accessit a *Francisco Rondinellio* Florentino, viro eruditissimo, & ob morum probitatem laudato, qui quotidianis conloquiis, praeter alios praeceptores, eum adsidue ac diligenter instituebat. Quum Princeps hic adolevisset, & iam XXV. annum attingeret, longas per Europam peregrinationes suscepit, moresque hominum multorum vidit, & urbes, in Hispania, in Gallia, in Batavia, in Britannia, in Germania denique fere universa, ubique virtutis suae egregiae, effusae munificentiae, magni animi, prudentiae singularis, specimina clarissima praebens, &, quod magis ad rem nostram facit, sui erga litteras, & disciplinas, bonasque artes amoris, & ad litteratos homines beneficiis cumulandos propensionis argu-

 menta

menta memoranda ubique relinquens. Cum iis enim lubenter familiariterque conloquebatur, instructiores Bibliothecas invisebat, accedebat ad Musea, Athenea mirabatur celebribus quibuscumque eruditorum hominum coetibus intererat; de doctrinarum incrementis, de novis rerum naturalium observationibus, de docendi methodis, curiose sapienterque interrogabat; libros lectissimos, rarosque codices, avide comparabat. Quum vero anno MDCLXVIII. Amstelaedami versaretur, ab *Ioanne Georgio Graevio* Luciani Dialogum, qui *Pseudosophistes* inscribitur, scholiis & animadversionibus illustratum, sibi nuncupari passus est; quumque ibidem, & Lugduni etiam Batavorum, *Iac. Gronovium*, *Io. Friderici F.* virum eruditissimum cognovisset, eum deinde in Etruriam accersivit, & in Pisano Atheneo eloquentiae Professorem renunciavit, ubi is regiam *Cosmae* Principis benevolentiam perpetuo expertus est, licet aliorum Professorum amicitiam & meritam aestimationem consequi vir exterus non potuerit, ut fere usuvenit; quare ut alienae invidiae se subduceret, & pristinam animi quietem recuperaret, abdicata cathedra in Bataviam reversus est, beneficiorum tamen a *Cosma* acceptorum iugiter memor, cuius virtutem, munificentiam, amplitudinem, saepe in suis scriptis commendat ac suspicit, & favorem ab eo litteris praestitum celebrat, & praecipue in editione *Ammiani Marcellini* a se anno MDCLXXXXIII. adornata, quam Lugduni Batavorum cum variorum eruditorum hominum observationibus
excu-

excusam Principi huic magnanimo dedicavit. At audiamus iam quomodo de eo peregrinante *Ioannes Georgius Graevius* laudatus loquatur: *Nulla sunt sacra*, inquit, *ceremoniae, consuetudines, mores, tot dissonorum, quos hic vidisti, populorum; nullae opes naturae exquisitiores, quas ex remotissimis gentibus, ultra solis quasi metam, & anni vias, huc advexerunt nostri nautae; nullus vir ingenio, doctrina, arteque celebrior, nulla Bibliotheca, quam rariores libri commendant; nihil denique publice & privatim fuit, visu aut cognitu dignum, quod aut tuae menti, aut tuo Museo ornando, videbatur facere, quod non cognoveris, & perlustraris.* Illud autem, quod maxime memorabile, & praedicandnm in sua *Cosmas* peregrinatione perfici curavit, quodque sui ingenii perspicientis, animique magna agitantis monumentum aeternum fuerit, illud, inquam, est, quod exactam & luculentam eiusdem peregrinationis historiam, sex voluminibus comprehensam, scribi curavit; & urbium, oppidorum, villarum, locorumque omnium, quaecumque vidit lustravitque, imaginibus absolutissimis duo alia ingentia volumina compingi; quae quidem omnia in Palatina Bibliotheca adhuc exstant, atque adservantur. Denique quum adhuc Princeps iuventutis esset, tanta in litteras, egregiasque artes proclivitate ferebatur, ut omnium Principum suorum primus in suis aedibus amplissimam, & instructissimam Bibliothecam dedicaverit. Heinc iure optimo *Henricus Norisius*, quum ei sua *Cenotaphia Pisana* nuncuparet, ita eum adloquebatur: *Hos qui-*

dem augustae familiae heroas, etiamnum Princeps iuventutis, aemulatus, quo propius cum litteratis versareris, Bibliothecam numero, praestantia, nitore voluminum instructissimam, eamdemque pulcerrimam, imperantium primus, intra palatium dedicasti. Tum docti quique, erumpente laetitia, seculo atque Etruriae gratulari, eum caelitus Principem destinatum, qui ante libros quam sceptrum regia manu tractaret, ac prius ad pluteos suamet Pallade erudiendus staret, quam thronum maiestate verendus insideret.
At anno MDCLXX. *Ferdinandus* Magnus Dux diem supremum obit, & *Cosmas* imperium capessit; statimque egregiis studiis, & rerum naturalium investigationi praecipue, favorem, non secus ac *Ferdinandus* pater fecerat, impertivit; virosque doctrina ac scientia praestantes fovere perstitit, quales fuere *Franciscus Redius* Archiater, cuius honori tria diversa numismata excudi fecit; *Laurentius Magalottius*, quem non semel ad varios Principes legavit; *Vincentius Vivianius* Mathematicus, *Ludovici* XIV. Galliarum Regis etiam munificentia probatus; *Laurentius Bellinius*, quem sui regni decus adpellabat, & Archiatrum post *Io. Andreae Moneliae* mortem renunciavit; & *Alexander Marchettius* Mathematices in Pisano Atheneo Professor. Sed Physices incrementa quaesivit, non viris tantum ea philosophiae parte instructissimis in clientelam susceptis, verum etiam instrumentis tunc temporis raris, & ad naturam latitare studentem retegendam aptissimis, comparatis, quo variis experimentis caussae natura-

turales facilius deprehenderentur, penitusque paterent, ut lente vitrea absolutissima, quam *Speculum ustorium* vocant, & cuius ope multa in lapillis, ac gemmis abstrusa detexere viri adprime docti *Iosephus Averanius*, & *Cyprianus Targionius*, & scriptis etiam commendavere; & machina, quae vulgo *Pneumatica* Graeco vocabulo dicitur, quaque multa de aeris natura & proprietatibus experientia duce didicimus. Quid quod Pharmacopeion celebre a Maioribus suis in regiis aedibus constitutum *Cosmas* instauravit, & omni opobalsamorum, unguentorum, liquorum, & medicamentorum praesentissimorum, genere locupletissimum reddidit? Pisanum vero Atheneum & solitis privilegiis continuatis confirmavit, & egregiis doctrinarum Professoribus auxit, ut commemorato *Iacobo Gronovio* eloquentiae, cui deinde *Benedictum Averanium* substituit; *Henrico Norisio* Veronensi, postea Cardinali & S. R. E. Bibliothecario, historiae Ecclesiasticae, & Theologorum dogmatum; *Francisco Mesliere* Franciscano, Gallo, Doctore Sorbonico, Theologiae Polemicae; *Petro Ambaracho* Maronita, Sacrarum Litterarum, & praecipue linguarum Syriacae, & Arabicae; *Virginio Valsecchio* Brixiano, Monacho Benedictino, Sacrae Scripturae; *Petro Antonio Russio*, *Gerardo Capassio*, *Ioanne Francisco Poggio*, Servitis omnibus, Theologorum pariter dogmatum; *Iosepho Averanio*, *Benedicti* laudati fratre, *Antonio Rillio*, *Ioanne Bonaventura Nerio*, *Didaco Lopez* Lusitano, Iuris Civilis; *Lazaro Benedicto Melioruccio*, Praeceptore meo,

 Sacro-

Sacrorum Canonum; *Ioanne Andrea Monelia*, *Luca Terentio*, *Iosepho de Papa*, rei Medicae; *Iosepho Zambeccario*, Anatomes; *Michaele Angelo Tillio*, Botanices; *Guidone Grandio*, Abbate Camaldulensi, Mathematices; omnibus & doctrina, & libris editis Professoribus celeberrimis. Quum tamen *Cosmas* & pius esset, & licentiae frena imponere omnino cuperet, iuvenum, qui in Pisano Phrontisterio litteris & disciplinis operam dabant, libertatem immodicam & enormem, impunitam non reliquit, & opportunorum exemplorum severitate coercuit; quod quaedam exterae nationes adeo, sed iniuria, indignatae perhibentur, ut Pisas studiorum caussa accedere deinde intermiserint. Illud etiam Pisano Atheneo incommodum contigit, quod Epicurea Philosophia, *Petro Gassendo* interprete, ac Christianis placitis aptante, per Europam invalescens, & Peripatetica prope iam de sede, quam ab antiquo tempore invaserat, deturbata, illustriora Gymnasia pervadens, antiquiores quosdam Professores, cucullatosque praefractissimos, adeo sibi contrarios, in Etruria etiam, experta est, ut horum subdolis technis, ac machinamentis impetratum fuerit, ut Pisani Professores Peripateticam, seu magis Arabicam, Philosophiam de more docere cogerentur; & *Paschasius Iannettius*, vir doctissimus, & Democriteae Philosophiae defensor ac vindex acerrimus, qui nuper mortuus est, mutata professione ad tradendam Medicinam transferretur, Philo-

lo-

losophiam quoquo modo amplius docere prohibitus. Adeo quidquid novum est indoctioribus atque imprudentibus displicet, non rationem & veritatem sectantibus, sed inanem existimationis suae umbram & ridicularia phantasmatam stolide aucupari ac servare contendentibus. Sed & ad Senense Gymnasium animum curasque suas *Cosmas* convertit, & anno MDCLXXII. novas edidit constitutiones, quibus Professorum emolumentis, & auditorum, advenarumque praecipue, commodo consulebat. Atque inter Professores ille etiam famigeratus fuit Botanices doctor *Pyrrhus Maria Gabrielius*, qui eruditum *Physiocriticorum* Conventum instituit. Sed & Florentinae Academiae incrementum ei cordi fuit, & in ea *Antonium Mariam Salvinium* Graecarum litterarum interpretem celeberrimum constituit; sicuti in eam quoque *Petrum Antonium Michaelium*, Botanicum praestantissimum, quem & in Aegyptum *Theophrasti* illustrandi gratia mittere meditabatur, merito transferre deliberaverat, non secus ac de *Iacobo Panzaninio* Mathematices, *Io. Baptista Casottio* Historiae, *Ludovico Adimario* linguae Tuscae, cui *Marcus Antonius Mozzius* successit, iam fecerat. Plantarum enim cognitione *Cosmas* in primis delectabatur, quare eas undique conquisitas, & ab extremis terrarum oris advectas, in hortum Pisanum importavit; & inter Botanicos habuit etiam *Philippum Domninium*, qui *Iter Montis Baldi* conscripsit, & *Paullum Bocconium* naturalium rerum indagatorem diligentissimum, cuius pariter opuscula quaedam, *Co-*

ſmae Principi nuncupata, adhuc exſtant. Quin ut rei herbariae ſcientiam amplius promoveret, diverſis temporibus *Antonium Morinium*, & *Angelum Iannettium*, Amſtelaedanum miſit, ut in illo horto herbarum culturam abſolutam addiſcerent, & rariſſimas plantas in Etruriam ſecum deferrent. Sed & celebres *Florentinorum*, & *Furfureorum* Academicorum Coetus ſua protectione dignatus eſt; immo in hunc ſecundum Magnorum Ducum primus cooptari voluit, quum eius Patronum *Ioannem Gaſtonem* filium conſtituiſſet, & anno MDCXCI. tertiam Lexici Tuſci editionem ab hiſce Academicis adornatam probavit, iuvitque. Sed & *Apathiſtarum* Coetum adoleſcentem curae habuit, mortuoque *Auguſtino Cultellinio* inſtitutore, ex privatis eius aedibus in publicum Gymnaſium tranſtulit, de quo beneficio *Raphael Coſmas Hieronymius*, Peluſii nunc Archiepiſcopus, luculenta oratione, habita anno MDCXIV. ei gratias egit. At huiuſmodi Coetus omnes, quotquot potuit, ſuo praeſidio ac patrocinio fovit ſemper, & Senenſem praecipue *Intronatorum*, aliamque Senenſem equeſtrium artium Academiam; ut nihil de Collegiis, ut vocant, puerorum & adoleſcentium inſtitutioni deſtinatis dicam, veluti de eo, quod Senae pariter *Celſus Ptolemaeius* fundavit, & de ſuo nomine nuncupatum eſt; & de alio, quod Prati inſtituit *Franciſcus Ciconinius*, & anno MDCIC. exordium ſumſit. Quid de viris ſcientia & eruditione claris dicam, qui *Coſmae* patrocinium & munificentiam experti aliter ſunt? Tales fuere

Vin-

Vincentius Caponius Senator, cuius egregiae lucubrationes circumferuntur; Senator item *Alexander Segnius*, de Etrusca litteratura optime meritus; *Vincentius a Filicaria*, vir pariter dignitate, & poetica facultate clarissimus; *Bernardinus Perfectius* Senensis, Poeta extemporalis plane admirandus; *Alexander Ghivizanius* eadem extemporalitate censendus; *Carolus Maria Maggius* Mediolanensis; *Franciscus Lemenius* Laudensis; *Vincentius Piazza* Forolivienfis, elegantium Poetarum Triumviratus; *Cosmas de Arena*, barbarae Etruscorum vetustatis, & medii aevi monumentorum adsertor; *Petrus Andreas Fortionius Accoltius*, qui *Cosmae* a Latinis epistolis fuit; *Benedictus Brescianius* in Palatinae Bibliothecae custodia *Antonii Magliabechii* successor; *Ioannes Baptista Faseolius*, Poeta festivus & elegans; *Paullus Medices*, Christianus ex Iudaeo neophytus, & Sacerdos, & publicus in Gymnasio Florentino linguae Ebraicae Professor, scriptis editis notus; *Paullus Segnerius* Iesuita pius, doctus, atque disertus, ut eius commentationes testantur; *Antonius* tamdem *Magliabechius* laudatus, qui a *Ferdinando* II. Magno Duce in clientela habitus, Palatinae Bibliothecae praefectus perpetuam *Cosmae* beneficentiam expertus est. At *Cosmae* in litteras amor, & erga litteratos homines benevolentia, extra Italiae claustra etiam vagata, eruditissimos viros, *Ioannem Pricaeum*, *Nicolaum Heinsium*, *Iacobum Reutenfelsum* Polonum, *Iacobum Tollium*; *Ioannem Mabillonium*, & *Bernardum Montemfalconium*, Monachos Benedictinos

ctinos Gallos; quorum alteri *Cosmas* Princeps Codicum Bibliothecae Laurentianae Catalogum dono misit; & *Eusebium Renaudotum*, qui Codices Orientales, quibus multis Palatina Bibliotheca instruitur, evolvit anno MDCCI. excerptasque notitias in suum usum transtulit, concinnatamque Patriarcharum Alexandrinorum historiam munificentissimo Principi dedicavit. Quid de *Henrico Brenkmanno* dicam, cui omne praesidium praestitit, quo Pandectas Florentinos describeret, & deinde eorumdem Pandectarum historiam erudite concinnaret? Similia *Ludovico Antonio Muratorio* Mutinensi; similia *Sanctteuremondo* Gallo, viris eminentissimis, suae in litteras propensionis specimina praebuit. *Maximiliano* autem *Dezae*, oratori sacro disertissimo, opusculorum Sanctorum Patrum ineditorum Syllogen vulgare meditanti, sua beneficentia adfuit, inque eius usum *Michaelis Pselli* quaedam ex Bibliotheca Laurentiana Latine ab *Ant. Maria Salvinio* vertenda anno MDCLXXXIV. curavit. *Salvinium* enim plurimi semper fecit *Cosmas*; subspexitque in primis, ubi ex tempore in regio cubiculo Graecos versus, *Antonii Mori* Pictoris Vltraiectini imagini adscriptos, Latinos fecit, adeo ut Princeps mirabundus pronuntiaverit: *Est aliquid*; quod mihi *Salvinius* ipse narrabat. Eiusdem munificentiae debetur quod *Anselmus Bandurius* Parisiis manserit, & scriptis famigeratus evaserit; *Sebastianus Blancus* eruditae antiquitatis consultissimus fuerit; *Ansaldus Ansaldius* iuris scientia praestiterit; *Nicolaus Antinorius* civilium rerum experien-

perientia, & non una dignitate, refulserit. *Marcus Antonius Colligianius* Chirurgicae Medicinae peritiam absolutissimam comparaverit; *Alexander Pinius* Medicus & Philosophus Casiam recentem saccaro incoquere didicerit; quos omnes magnis impensis in Galliam, in Hispaniam, in Aegyptum, Romam, inque alias urbes & regna, misit, ibique diutius ea omnia addiscendi gratia commorari voluit. Quid de eius antiquitatis eruditae studio & amore pronunciem? Hic Museum suum antiquis statuis, anaglyphis, lapillis insignibus locupletavit; hic Venerem illam Mediceam celeberrimam ab *Hercule Ferrata* restituendam curavit; hic Pisanarum Thermarum conservationi consuluit; hic denique *Philippum Bonarotium*, rei antiquariae peritissimum, & eruditissimum hominem, plurimi semper fecit, & Florentiam Roma reversum titulis & honoribus auxit. Illud vero divinam prope *Cosmae* Principis mentem arguit, quod plane singulare est, & nullis aliis Principibus adtentatum, ausum laudatissimum, quo *Claud. Felicem Iosephum Landinium* scilicet, in varias Europae regiones misit, ut Mechanices, quam vocant, perampla & absoluta cognitione potiretur, & magnum opus illud sub suis auspiciis adgrederetur, quo omnium universi terrarum orbis populorum mensuras sedulo diligenterque collegit, curiose atque accurate descripsit, exacte pensiculateque examinavit, inter se comparavit, exposuit denique & edisseruit. Quanto autem favore Picturam, Sculpturam, Architecturam, prosequutus est,

Deus

Deus bone! Vt moles, aedes, templa, aras, coenobia, munimenta, ab eo late constructa praeteream, sub eo floruere viri memoratis artibus praecellentes, *Antonius Dominicus Gabbianius*, & *Petrus Dandinius*, Pictores; *Maximilianus Soldanius*, *Ioannes Baptista Fogginius*, *Carolus Marcellinius*, aliique, Sculptores; *Vincentius Galilaeius*, architecton. Ipse idem Romae in suis aedibus huiusmodi Artificum conventus celebrare instituit, ut studio & industria in iis perficerentur; ab eodem *Lucas Iordanus* Neapolitanus, Pictor egregius, probatus est; ab eodem *Ioannes Zumma*, Iordani conterraneus, Sculptor plane admirabilis, naturaeque omnino aemulus, beneficiis cumulatus. Tantum vero bonarum artium disciplinarumque patrocinium magnis virtutibus, singularique adversus Deum pietate, *Cosmas* exornabat, ac perficiebat, ita ut nostrorum temporum *Antoninus* merito ab *Henr. Nevvtono* vocatus fuerit. At ex infinitis propemodum religionis & pietatis exemplis, quibus subditis populis optimus Regnator praeibat, duo potissimum mihi commemoranda videntur, unum quod corpus D. *Stephani*, Romani Pontificis, Martyrisque Trano Pisas transtulit, & in Porphyretico altari una cum Cathedra conlocavit; alterum, quod aram, ex lapillis pretiosis & celaturis egregiis affabre coagmentatam, Goam D. *Francisci Xaverii* honori in Asiam misit, quae quamquam a barbaris illis gentibus plurimi facta non fuerit, tamen erit semper Cosmianae pietatis insigne monumentum. At nec
illud

illud silentio praetereundum videtur, quod amore orthodoxias impulsus *Ant. Mariae Salvinio* imperaverit, ut erudita ac luculenta Dissertatione, *Dosithei* Patriarchae Ierosolymitani, Graeci praeter gentis morem eruditioris, scriptisque percelebris, commentaria adversus Concilium Florentinum incredibili animositate lucubrata, confutaret; quam quidem vir eruditissimus Latine elaboravit atque perfecit. Mortuus est *Cosmas* anno MDCCXXIII. Pridie Kal. Novemb. & in regio D. *Laurentii* sepulcreto tumulato sequens Epitaphium *Ant. Maria Salvinius* inscripsit:

A. P. R. M.

COSMVS III. MAGNVS DVX ETRVRIAE. FERDINANDI SECVNDI. ET VICTORIAE ROBOREAE VLTIMI VRBINI DVCIS NEPTIS. EGREGIORVM PRINCIPVM INCLITVS FILIVS. OB REGIAS VIRTVTES. AMOREM PRAECIPVVM RELIGIONIS ET IVSTITIAE. REGIAE CELSITVDINIS NOMEN PRINCEPS PROMERVIT. VLYSSIS PRVDENTIS INSTAR. MORES HOMINVM MVLTORVM VIDIT ET VRBES. NATIONVMQVE SIBI GRATIAM. PRINCIPVM BENEVOLENTIAM EXISTIMATIONEMQVE CONCILIAVIT. DESIDERIIS SINGVLORVM AC PRECIBVS AVDIENDIS QVOTIDIE ADFVIT. DEI CVLTVI ET SANCTORVM VENERATIONI IMPENSE ADDICTVS. SACRAS AEDES A SOLO EREXIT INSTAVRAVIT ORNAVIT. SEPVLCRALEM ARCAM S. FRANCISCI XAVERII HONORI OPVS CELATVRIS EIVS

ACTA

ACTA REPRAESENTANTIBVS INSIGNE GOAM VSQVE TRANSMISIT. BONAS ARTES AC LITERAS MAIORES SVOS IMITATVS REGIA MVNIFICENTIA FOVIT AVXIT. PACEM BELLA SVBMOVENDO CONSTABILIVIT. VBERTATEM COPIAM TRANQVILLITATEM FELICITATEMQVE PVBLICAM CVRAVIT SEDVLO. DEMVM PIETATE GRAVIS AC MERITIS ANNO SALVTIS MDCCXXIII. AETATIS SVAE LXXXI. MENSIBVS DVOBVS, DIEBVS XVII. PRIDIE KAL. NOVEMBRIS SVMMO OMNIVM MOERORE MORTALIS HVIVS VITAE CVRSVM PEREGIT. AETERNA FELICITATE DONANDVS. SVCCESSOREM RELIQVIT IOANNEM GASTONEM MAGNVM ETRVRIAE DVCEM. OPTIMVS PATER FILIVM MOESTISSIMVM.

Cosmae imago chalcographico opere perfecta circumfertur, cum disticho a *Salvinio* laudato pariter composito:

Et pius, & prudens, populi pater. omnia solus
Munera perfecti principis ipse refert.

NICOLAVS CYRILLVS.

Franc. Serao Auctore.

Nicolaus Cyrillus natus est Grumi, qui est pagus agri Neapolitani non infrequens, a bonitate caeli, rerumque omnium opportunitate commendatus, a. d. IV. Idus Septembres anno MDCLXXI. Octennis patrem *Sanctulum*, duodecennis matrem *Zenobiam Paganam* amisit: ex quo, consilio *Bartholomaei* fratris natu omnium maximi, cuius curis familia administrabatur, Neapolim deductus est, ubi adolescentuli ingenium satis iam in rudiore palaestra probatum, pro dignitate excoleretur. Apud Patres Societatis Iesu humanitatis primum, deinceps philosophicum etiam, ut tum passim apud nostros obtinebat, cursum peregit. Id temporis magna auditorum frequentia Mathematicas disciplinas profitebatur clari nominis Iesuita *Nicolaus Parthenius Giannettasius*: ad hunc audiendum quum se *Nicolaus* contulisset, sensit illico novum sibi patefieri campum, in quo felicius opera poneretur: & quamvis exercitationes illae vix parva initia amplissimae scientiae, magisque obvia, complecterentur; omni tamen reliquo tempore de primis illis ad elegantiores doctrinas gradibus cum voluptate meminit. Annum ingressus sextumdecimum, quum animum ad Medicinae studium convertisset, regium Gymnasium frequentare coepit; in quo praeter

ter ceteros cum magna eloquentiae & eruditionis fama *Lucas Tozzius* res Medicas pertractabat. Ei se *Cyrillus* ita adiunxit totumque tradidit, ut publicis praeceptionibus minime contentus, ad penitiorem domesticamque consuetudinem aditum quaesierit: quod iuveni non minus a modestia, quam ab ingenii cultu commendatissimo cum facile fuit, tum oppido fructuosum. Itaque triennio exacto, quod tempus in scholasticam institutionem a Medicinae tyronibus impendi solet, eiusdem *Tozzii* methodum curandorum morborum in re praesenti observaturus, nosocomia aegrorumque domos circumire instituit. Novo hoc vitae genere vago & laborioso nihil de animi erga bonas artes ardore remisit; quin ab eo maxime tempore initia politioris litteraturae, qua praecipuam sibi laudem comparavit, sunt repetenda. Nam audivit per id tempus summum virum Graecanicae eruditionis apud Neapolitanos instauratorem *Gregorium Messerium*, tantumque in ea lingua profecit, ut Graecorum auctorum lectione perpetuo delectatus, & Medicam rem nativis veluti ornamentis mirifice illustrarit; & de aliis argumentis saepe, quum tulit occasio, Graece scripserit pari semper elegantia & facilitate. Hortante insuper facemque praeferente *Gregorio Caloprefio*, homine adprime docto, Cartesianorumque dogmatum in rebus Philosophicis accuratissimo interprete & propugnatore, ad huius Philosophi scripta evolvenda animum adiecit; idque perfecit tanta contentione, ut Cartesianam

do-

doctrinam in succum, quod aiunt, & sanguinem convertisse visus sit. Neque enim, quod unum plerique spectant, ad intelligentiam modo contendit eorum, quae a Philosopho illo prolata sunt; sed ultra progressus, mentem ipsam & ingenium *Renati Cartesii* hausit & expressit; qui studiorum eiusmodi fructus potissimus sine controversia habendus est. Historiae autem, Geographiae, ceterarumque disciplinarum studio, quibus ingenium ad humanitatem excolitur, iuvenis ita indulsit, ut etiam provecta aetate non parvam subsecivi temporis partem iisdem attribuerit. His igitur instructus animi ingeniique ornamentis facile sese in virorum doctrina & auctoritate praestantium familiaritatem insinuavit: quos inter memoria digni sunt Neapolitanae Curiae tunc Princeps *Ianuarius Andreas*, *Seraphinus Biscardus*, *Nicolaus Caravita*, qui cum ceteris eruditis honestisque hominibus faverent impensius; tum *Cyrlli* praecipue morum elegantiam & litterarum decus complexi sunt. Circa annum MDCXCII. primum se noster auspicato in rei litterariae bonum coepit impendere, aperto domi suae ludo Medicinae, Philosophiae, ac Geometriae, summo plausu & celebritate; ut animum induxerit ad conscribendas Medicas, Philosophicasque institutiones. In his eleganter ac dilucide veteres novasque pariter sententias persequitur; eligit autem & tuetur probabiliores: nam neque veterum auctoritate nimis unquam permotus est, neque novitatis studio recentissima quaeque eadem

M &

& optima iudicavit. Dum in his versatur, ecce ad *Innocentii* XII. immortalis memoriae Pontificis Maximi valetudinem tuendam *Lucas Tozzius* Romam arcessitur. Eo discedente Neapolitani Gymnasii instituta postulabant, ut idoneus Professor in eius locum sufficeretur. Suffectus est *Nicolaus*; qui unus frequentissimum auditorium detinere, *Tozzii*, atque adeo ipsius Gymnasii dignitatem sustinere, posse videbatur. Itaque anno MDCXCVII. in publicam Gymnasii lucem productus est eo successu, ut post aliquot annos, quum *Tozzius* Roma Neapolim remigrasset, atque regio edicto cautum esset, ne cui ex publicis Professoribus vicariorum opera in obeundis suis partibus liceret uti, unus *Cyrillus* exceptus sit: detulerat enim ad Proregem studiorum Praefectus *Didacus Vidania*, vir consummatae litteraturae, acerrimique iudicii, e re publica esse eum inter Professores retineri, qui ut sapientia, ita eloquentia & adsiduitate anteibat multos, nemini concedebat; id quod insignis eius scholae frequentia testabatur. Fuit & illud magnae de eo opinionis luculentum testimonium, quod quum *Ludovicus Lacerda* Dux Medinaecaeli, qui pro Rege Neapolitanum Regnum administrabat, pro suo in litteras amore constituisset, ut viri aliquot docti ex universa urbe delecti statis temporibus apud ipsum convenirent, & dissertationes de propositis cuique argumentis recitarent; tributus sit etiam inter hos *Cyrillo*, etsi adolescenti, locus, in pretioque sit habitus. Sed non ita multo post, inito con-

silio

filio ab Afcaloniae Duce, *Lacerdae* fucceffore, de reftituendis & vindicandis regii Gymnafii inftitutis, ad vacuas exauctoratorum cathedras implendas indicta funt publica candidatorum experimenta (concurfus appellant) feveriffima illa quidem, nec a quopiam fine magna (ut nofter dicere folebat) rerum verborumque copia temere fubeunda. Quin ingenii periculum in eo certamine faceret, fufcepta iam pridem vitae ratio profecto non patiebatur. Itaque, nec invitus, intra unius anni ambitum ter ille confpectum hominum, iudiciumque fuftinuit: bis Medicum argumentum, femel Philofophicum tractavit, magna femper felicitate & plaufu: omniumque fuffragiis fub ingreffum anni MDCCV. cathedram Phyficae obtinuit. In ea non amplius biennio confedit: nam quum fecundaria Medicinae Practicae cathedra exeunte anno MDCCVI. petitioni effet expofita, quarto publicum experimentum edidit; ex quo proximis comitiis illam adeptus eft, Medicaeque claffi reftitutus. In huiufmodi converfionibus conftanter obfervatum eft, parem femper auditorum multitudinem, atque adeo in dies maiorem *Nicolaum* effe fequutam; non tam enim materiae dignitas utilitafve Profefforem commendabat, quam Profefforis praeftantia pretium dignitatemque materiae addebat. Sed quum talem in re fcholaftica *Nicolaus* fortunam merito fuo experiretur, nihilo percrebuerat minus apud omnes civitatis ordines; quin & ad externos quoque pervaferat eius Medicae peritiae fama. Itaque certatim om-

 nes

nes in difficilioribus valetudinis casibus eius consilium operamque expetere; alii per litteras consulere, si quis nodus vindice dignus sive in Medicina facienda, sive in Philosophicis quaestionibus occurrebat. Per ea item tempora primarius celeberrimi Nosocomii Incurabilium Medicus constitutus est. At sub tanta negotiorum mole valetudo nutavit: siquidem viribus debilitatus, febriculaque correptus, ad eam abigendam, post cetera frustra adhibita Medicinae auxilia, rusticatione diuturna, & cessatione opus habuit. Vt primum ergo convaluit urbemque repetiit, consilium coepit dimittendi domesticas scholas, quae & diei plurimum absumebant, & dictione continenti latera plus iusto fatigabant. Exinde sic vivere instituit, ut quod temporis a scholastico munere vacabat, id aegrorum commodis impertiret: quod vitae genus etsi laboriosum & molestum, iis certe qui litteris sunt innutriti, ipsa tamen rerum varietate, & vicissitudine minus valetudini incommodare solet. Sed firmato sensim corpore, ut erat otii impatiens, facile materiam nactus est, in qua operam poneret, studiumque exacueret. Cupido cognoscendi penitus naturalem historiam, in primis herbariam, iamdudum animum illius invaserat; compescuerat tamen; nam neque suppetebant qui hoc sibi studium expedirent; & ex libris expiscari, qui usque ad eam diem a viris doctissimis erant editi, immensi laboris opus videbatur. At opportune eius inquisitioni oblatae sunt absolutissimae Institutiones Herbariae viri egregii

gii *Iosephi Pittonis Tournefortii* , quae vastam herbarii studii molem contractam , digestamque exhibent. Itaque tanto studio, & alacritate in auctoris huius, aliorumque lectionem incubuit, ut brevi eam naturalis historiae partem comprehensam habuerit. Reliquum erat , ut sedes ipsas & domicilia plantarum pervestigaret. At praeter proximos urbi campos, atque unum aut alterum satis male habitos Botanicos hortos in vicinia forte superstites , ulterius sibi urbanis negotiis circumvento contendere non licebat: itaque *Sanctulum* fratris filium, adolescentem unum Botanices studiosissimum, emittere instituit ; cuius peregrinationibus & utriusque peritia aucta est, & domestici hortuli instructi ; ad quos novis deinceps generibus plantarum ornandos ab usque florentissimis Italiae urbibus, Pisis, Patavio, Bononia , quin & ab ipsa Anglia, semina petita sunt , & advecta . His artibus & curis pulcerrimi huius studii, reique Medicae opportunissimi memoria, quae temporum vicissitudine apud Neapolitanos tantum non evanuerat, revocata est , cultusque in fortunam meliorem adductus. Sed tempus fuerit gestorum eius seriem prosequendi. Anno MDCCXVII. vir celeberrimus *Lucas Tozzius* confectis vitae spatiis moritur. Erat is primariae cathedrae Theoreticae Medicinae praefectus; itaque de adsciscendo successore cogitari coeptum est. Ex universo Medicinae Professorum coetu laudatissimus quisque primas in petitione *Cyrillo* facile concedendas putabat: attamen moleſtiſ-

ſtiſſima concertatione non caruit potentis cuiuſdam viri artibus, ex privata cauſſa alterius non ſatis aequae ambitioni velificantis. Quidquid eius rei ſit, praevalente ſaniore factione, in ampliſſima tandem *Tozzii* cathedra conſtitutus eſt: in qua ita ſe geſſit, ut & palam oſtenderet quantae ſibi in dies factae eſſent eloquentiae & eruditionis acceſſiones; & ſplendorem Gymnaſii non ſuſtentaret modo, ſed etiam cumularet. Quum in eo eſſet, ſtudiaque ſua, qua aegrorum, qua ſcholaſticorum bono diſpartiretur, ad aliam curam nec opinato vocatus eſt. Siquidem quum noſtri Bibliopolae animum induxiſſent ad recudenda *Michaelis Ettmulleri* Medica opera, e publica pariter privataque ipſorum re futurum exiſtimarunt, ſi ea adnotationibus, tanquam auctario, ornata in lucem proferrent. Ergo conveniunt *Cyrillum*, eumque rogant impenſe, ut novae, quam meditantur, editioni ſuo nomine auctoritatem & pretium faciat. Is quoniam exploratum habebat in illo magnae molis libro complura occurrere, quibus politioris iudicii lectores offenderentur; non facile, ut illis morem gereret, adduci poterat: duorum enim alterum verebatur, ne vel de auctoris fama ſollicitus, ſuae ipſius detrimentum caperet, publicaeque utilitati ſerviret minus; vel ſi qua par erat libertate ſibi utendum ſtatueret, ad ſeveritatem cenſurae, a quo vel maxime alieno erat ingenio, dilaberetur. Tandem in eo conſilio adquievit, ut quoniam liber ille iuvenum manibus, ut nullus magis,

tere-

terebatur, eas adnotationes adſcriberet, quibus illorum mens ab ipſis ſtatim initiis ſaniori inſtitutioni adſueſceret; alias autem periculoſas ineptaſque doctrinas perſtringeret: quod inſtitutum quantae utilitati lectoribus minus ſagacibus futurum eſſet, nemo non videt. Itaque ſubſcepit hanc curam ſane haud pronisſima voluntate: & tamen in eo opere talem ſe praeſtitit, ut eruditionem & ingenium, in primis vero felicem quandam iudicii maturitatem omnibus probarit. Edita ſunt porro *Ettmulleri* opera anno MDCCXXVIII. ſcilicet decennio fere poſt, quam prima manus a *Cyrillo* admota erat; de quo queri is ſolitus eſt ea potisſimum de caſſa, quod tanto temporis tractu nonnulla, quae ab experimentis obſervationibuſque repetuntur, paullo aliter prodita eſſent poſterioribus doctorum virorum curis, ac antea factum erat: moleſtum vero ſibi eſſe vulgi iudicium, emisſorum potius in lucem operum, quam tempus, quo ipſe perſcripſerat, reputantis. Quocirca ſi unquam futurum eſſet, ut ſe ſuperſtite opera haec iterum typis committerentur, aliqua retractaturum diſerte promittit in epiſtola ad lectorem. *Ettmullero* evulgato a ceteris quidem omnibus opera eius probata eſt, prolixeque laudata: uni Lipſienſes in Actis Eruditorum anno MDCCXXXI. publicatis, quum Neapolitanae *Ettmulleri* editionis mentionem ex inſtituto facerent, minus honorifice eius nomen exceperunt: idque vel eo magis mirandum, quod eorum alias univerſe iudicia multo ad lenitatem, ne dicam

ad assentationem, quam ad severitatem procliviora esse consueverunt. Sed non difficile sit eius rei caussam coniicere. Nempe Medicorum librorum censor forte tum erat *Michael Ernestus Ettmullerus* filius, qui aequum de parente iudicium a *Cyrillo* prolatum aequo animo ferre non potuit. Quamobrem parentis caussa impotenter suscepta, censuram acerbiorem protulit, in qua aliqua pro *Ettmullero*, nonnulla contra *Cyrillum* adferuntur; sed quaedam praepostera, quaedam arida, omnia infelicia, ut res ipsa loquitur. Hanc *Nicolaus* ea mente excepit, ut non multum de apologetica responsione fuisset laboraturus, nisi tribuendum aliquid totius Lipsiensis Collegii auctoritati censuisset. Scripsit igitur ad Lipsienses, operam iudiciumque suum, in quo accusabatur, vindicaturus; simul rogavit, ut ea epistola in acta proximo anni publicandi referretur. Antequam autem exemplaria Apologiae, editae Neapoli anno MDCCXXXII. Lipsiam importarentur, *Ettmullerus* filius censurae auctor fato interceptus est. Eius morte controversia oblivioni est tradita. Interea autem *Cyrillus* quum voluntatis suae, iustissimaeque petitionis nullam a Lipsiensibus haberi rationem comperisset, curavit, ut Genevae illa Apologia ederetur; quod factum est sedulo: prostatque e Latina lingua in Gallicam versa *Tom.* XVIII. Bibliothecae Italicae *pag.* 85. Sed iam plus iusto excurrimus: reliqua exsequamur. Celebritas nominis eius in tantum percrebuerat, ut cogitante *Victore Amedeo* Sabaudiae Duce

Sar-

Sardiniaeque Rege de instituenda Taurini studiorum Universitate, praeter alios in sua quemque facultate lectissimos viros, ad implendam primariam Medicinae cathedram *Cyrillus* designatus sit. Dedit igitur negotium Marchioni *de Breille* tum Neapoli agenti, ut nihil reliqui faceret, quo illum ad hanc provinciam capessendam adliceret: sive honoribus is, sive opibus caperetur, neutrum sibi a regia munificentia defuturum. Nam praeter primariam opulentissimam cathedram, cui destinabatur, accessionis loco regii Filii Medicum, ditionisque universae Archiatrum elegerat. Quid plura? eo sapientissimi Principis studium processit, ut post etiam quam *Cyrillus* modestissima excusatione omnem successus spem praeciderat, per plures annos nemo ex Neapolitanis ad eius aulam advenerit, quocum de *Cyrilli* praestantissimis dotibus, deque artibus, quibus ad se Taurinum evocari posset, verba non fecerit. Et tamen is adduci non potuit, ut privatam, eandemque viro studioso opportunam, vitam cum aulae strepitu commutaret. Egit igitur clementissimo Principi pro tanta benignitate, iudicioque de se, gratias quas potuit maximas; at vero multis de caussis se prohiberi docuit, quin imperio eius sibi honorificentissimo obtemperaret. In quo non minus prudentia ipsius, quam moderatio eluxit, vel iis privatim iudicibus, quorum publice intererat quavis ratione *Nicolai* animum flectere atque expugnare. Vix hac cura expedito novos stimulos admovit acrior in dies cupido,
con-

contentioque discendi: nam quum videret Anglorum monumenta, ad Philosophiam praesertim & Medicinam pertinentia, orbis litterati universi plausu probari; suae Anglicae linguae ignorantiae subirasci solitus erat, quod ex iis pauca quaedam, eaque perquam sero, ex aliorum interpretationibus cognoscere cogeretur. Ergo operae pretium se facturum ratus, si eius linguae notitiam compararet, forti certoque animo ad hoc consilium perficiendum sese adiecit. Magno stetisse *Nicolao* eius sermonis usum, is facile intelliget, qui reputaverit id genus studiorum importunitatem, in eo maxime viro, qui ob aetatem, negotiorum molem, ingeniumque interioribus iam litteris dudum adsuetum, in ceteris omnibus tempus impenderet libentius, quam in consectandis alienissimae linguae rudimentis. At sine interprete, sine propemodum exemplo, eo perrupit, quo intenderat; ex eoque tempore optimae notae libros Anglice scriptos, & coemere instituit, & evolvere diligenter. Quae eo pluribus descripsi, quod, ut ego arbitror, iudicare inde quisque potest, quanta semper ille discendi cupiditate flagrarit; quantamque sedulitatem & constantiam ad studia quaevis, quae semel sibi capessenda decrevisset, attulerit. Sed nihilo secius diligentiam studiumque probavit Regiae Societati Londinensi, postquam ex anno MDCCXVIII. Meteorologicas ephemerides perscribere coepit, Londinumque transmittere. Hanc provinciam ipsius Societatis hortatu suscepit; quae quum

de

de Neapolitani coeli observationibus solicita esset, quaesivit a doctis aliquot Italis de viro ad eam rem idoneo: qui vel privatam notitiam hominis, vel constans famae iudicium sequuti, unum *Nicolaum Cyrillum* protulerunt. Datae igitur ad eum sunt litterae perhonorificae Societatis nomine, quibus ad hanc curam invitabatur; quas & lubens accepit, & partes ipsas susceptas alacriter exsequutus est, non sine publico laudis adprobationisque testimonio: siquidem paucis post annis inter regios Socios Londinenses allectus est. Eum sibi honorem *Nicolaus* duplici nomine est gratulatus: nam & coetus illius iudicium magno in pretio apud doctos esse intelligebat; & quod de acclamatione, cooptationeque sua relatum esset vivo adhuc magno *Isaaco Newtono* Societatis Praeside, hoc ad felicitatis genus quoddam pertinere iudicabat. Sed quidquid fuerit, intendit ex eo tempore nervos industriae: non enim modo quotannis observationum historiam cum Societate communicavit; sed scripsit quoque, eiusdem Societatis admonitu, de recto Frigidae in febribus usu, quae nova Medendi ratio pridem apud Neapolitanos recepta cum successu, ex varietate, & incostantia famae Medicis Anglis negotium facessebat, ut, quid de ea statuendum esset, non satis perspicerent. Exstat ea dissertatio in *Volum.* XXXVI. Philosophic. Transact. *pag.* 142. Scripsit insuper de terraemotu, qui anno MDCCXXXI. non parvam regni Neapoletani partem quassavit; quod commentariolum editum

est

est inter easdem Philosophicas Transact. *Vol.* xxxvii. *pag.* 79. Nunc ipsa temporum series nos alio revocat. Anno MDCCXXVI. primaria Medicinae Practicae cathedra vacavit. Ad eam uni *Cyrillo* prae ceteris, communi doctorum indoctorumque iudicio plane patebat aditus: neque solum ob praestantiam doctrinae satis superque omnibus perspectam, sed & quod proximo ab ea gradu consideret. Verum quum illa petitioni legitimae esset proposita, & noster publicum scholasticum certamen unice cogitaret, ecce tibi regium diploma ab aula Vindobonensi, quo Principis beneficio petita cathedra *Nicolao Cyrillo* ultro addicitur. Dederat ad id operam vir clarissimus *Pius Nicolaus Garellius* Caesaris Archiater, qui pro singulari benevolentia, qua *Nicolaum* merito suo penitus complexus fuerat, egit apud *Caesarem*, ut tantus vir molesta, ac prope indecora, concertatione liberaretur. Itaque legitimam iudicum sententiam Principis aequissima & tempestiva indulgentia antevertit. Hoc accepto nuntio non leviter is permotus, adfectusque est; & quod cathedram loco & salario honestissimam conscenderet: & quod in se tum Caesareae Curiae benignitas, tum vero amici optimi, sibique carissimi, studia enituissent. Quocirca suarum partium esse duxit grati animi monumentum in vulgus edere, facta beneficii huius mentione in epistola ad *Garellium*, *Ettmulleri* operibus praeposita. Verum si externorum hominum iudicia tam aequa in se, tamque honorifica *Cyrillus* expertus est; certe indigena-

genarum, & civium nihilo segnior in eum existimatio, & pietas exstitit. Quod, praeter alia, cum non pauci Neapolitanorum libri eius nomini inscripti declarant: tum eo maxime tempore est adgnitum, quum *Caelestini Galiani* Archiepiscopi Thessalonicensis regiique Sacelli Antistitis opera delectus habitus est doctorum aliquot virorum, qui, Academicorum Parisiensis, Londinensis, & Bononiensis ritu, Physicas disciplinas, saepius inter se diligentiusque statis diebus differendo, illustrandas susciperent. Nam non modo plurimum ad hoc consilium expediendum *Cyrilli* auctoritas & prudentia valuit; verum etiam, quum de creando praeside ageretur, coetus universi consensione is unus nominatus est: quippe in quo sapientia, auctoritas, gratia, & quaedam veluti popularitas certabant. Et quamvis ex Academiae institutis id munus annuum esse deberet: tamen altero tertioque anno ad prorogandum ei magistratum omnium suffragia conspirarunt. In ea praefectura ita se gessit, nemini ut unquam displicuerit; omnes consiliis, adhortationibus, exemplo inflammarit, iuveritque: quem sane locum nullus dubito quin hodieque, si adviveret, teneret ille magno Academiae bono atque ornamento. Postremus litterariae vitae eius veluti actus fuit Consiliorum Medicorum editio; de quibus plura dicere supersedeo, quoniam in praefatione ad lectorem iisdem praefixa satis officio factum est. Eo porro negotium redit, quod quum eorum Consiliorum autographa, quae *Cyrilli* diligentia fuit, ad

unum

unum omnia apud se exstarent; essent autem eiusmodi, ut & multam utilitatem Medicinae studiosis adferre, & auctoris nomen famamque sustinere possent: visum est nonnemini haud abs re futurum, si ea typis vulgarentur. Illud autem compendii ex eorum lectione exstiturum videbatur, ut tum Neapolitanorum Medicorum ratio morbos tractandi cognosceretur; tum quid privatim *Cyrillus* ex propriis observationibus, diuturnaque & multiplici lectione in Medicam praxim transtulisset. Ad haec, quum eius scripta universe nativam quandam eloquentiam & perspicuitatem praeseferant, omnibus sive sententiarum, sive verborum ineptiis purgatam; permagni intererat, nostrae iuventuti Medicae artis studiosae exemplar offerre, in quod ad imitandum tutissime intueretur. Auscultavit *Cyrillus* amicorum adhortationibus; nec ita multo post eius scripta excudi coeperunt. Silentio autem minime est praetereundum, ita ea ab se veluti abdicasse, atque in aliorum manus, pro animi sui modestia, tradidisse, ut si quid iis minus probabile videretur, libere expungerent. Verum eam potestatem ultro, nec simulate, delatam usurpare illi omnino detrectarunt: nam etsi sunt quaedam Consilia extempore, minusque anxie conscripta; nullum tamen est omnium, in quo non emicet scintillula quaedam felicissimi ingenii, quodque *Cyrillum* auctorem non referat. Adiectae sunt dissertationes duae Medici argumenti, de Argento vivo altera, altera de Ferro, quas postremis vitae annis in

gra-

gratiam frequentissimi, suique studiosissimi auditorii e cathedra dictaverat. In his accurate complexus est historiam & usum duorum in Medicina facienda usitatissimorum metallorum: at eam, quae de Ferro est, valetudine interturbante ad umbilicum perducere non potuit; itaque talis edita est, qualem auctor dederat. Horum operum, quae postuma dicere possumus, magna est omnium exspectatio: nec vereor ut publicae opinioni, speique respondeant, si meminerimus, non eo consilio esse conscripta, ut ederentur; quod si auctori venisset in mentem, profecto nil omnino quivis vel morosissimus sive a doctrina, sive a loquutione, in iis desideraret: edita tamen esse propterea, quia nihil a *Cyrillo* prodire unquam potuit, quod non iuventuti ad Medicam artem instituendae conducibile futurum esset. Sed horum apud doctos iudicium. Illud nobis reliquum est, ut de eius morte dicamus; quam si Neapolitanae rei paene fatalem dixero, adstipulatorem habebo lectissimorum virorum sensum; tanti rerum nostrarum interfuit praestantissimo Medico, eximio Professore, cive ornatissimo numerisque omnibus absoluto, momento temporis carvisse. Nunquam a valetudine florentior fuerat, quam per aliquot annos, antequam initia extremi, quo raptus est, morbi erumperent: quamobrem anno LXIII. perprospere exacto, per iocum in privatis amicorum colloquiis eorum vel inscitiae, vel ignaviae insnltare solitus erat, qui aetatis ratione ex Pythagoreorum, opinor, aut Chal-

daeo-

daeorum placitis supputata, hunc annum hominum vitae infestum praedicant, & abominantur. At circa extremum autumni anni MDCCXXXIV. de nocte subito anxietate quadam, & praecordiorum molestia correptus est; quam neque unde, neque quid omnino esset, satis intelligere primum potuit. Illa amplius mensem adflictatus est; quamvis modo aliquanto remitteret vis morbi, modo rursus recrudesceret, facto etiam nequidquam periculo nonnullorum remediorum: nisi quod semel urgente valetudine, subito consilio venam secandam quum praebuisset, recepit nonnihil se se, & respiravit. Verum iam meliuscule illi erat ex pectore, ut & cathedrae munus, & aegrorum curam obire ex parte posset, quum novus se prodit morbus; coli, renumque adfectio: quae dolore primum acerbiusculo *Nicolaum* vexare coepit; tum eo ad intolerantiam exacerbato, urinisque perparce fluentibus, ne ad extrema gradus fieret, dubitatum est: maxime quum funestum exemplum obversaretur animo duorum eius fratrum ex urinae suppressione sublatorum. Sed non id fatum magnum virum manebat. Substinuit hunc sive coli, sive renum laborem (nunquam enim liquido constitit) ad mensem fere, a pectoris interim adfectione vacuus, quasi alio conversa vi morbi, atque ad inferiora derivata. At secus evenit: nam vix recesserant ventris dolores, quum vetus flamma revixit. Neque iam cuiquam dubium, labem quampiam vix emendabilem aut cor, aut pulmones concepisse: intercurrebat enim, at-
que

que alternis ingruebat nunc cordis motus, nunc respirationis vitium. Sub hoc tempus initum est consilium rusticandi, ut corporis animique pariter vires reficerentur; quod ubi non omnino praeter votum cessisset, antequam fervidior tempestas iniret, Neapolim se recepit. Tum vero ita commodule habere visus est, ut parum a pristina valetudinis prosperitate abesset; melioraque porro sperandi locum daret. Ad eum modum, nullo intestinae luis exstante vestigio, extremos quadraginta dies inoffensos transegit. At postridie kalendas quintiles summo mane, quum adhuc in lectulo esset, vehementi subitaque spirandi difficultate oppressus est, qualem nunquam alias superioribus mensibus fuerat expertus. Vbi levamentum in multis quaerens, nullum sentit, consurgit; suis innixus deambulat: quid verbis opus est? iam extrema instare, nec se praesentissimae neci quavis ratione eripi posse intelligit: itaque implorata semel atque iterum divini iudicis indulgentia, protinus inter sublevantium manus exanimatus est, sub ipsum solis exortum. Explorato cadavere nihil usquam vitii deprehensum est, praeter quam in corde: nam huic pericardium arctissime adhaerebat, adnatumque erat, vix ut avelli potuerit; ex quo coniicere licet, hoc illi a vitae primordiis [illegible] gisse. Sed longe gravior labes cordis int[illegible]iora infestabat. Siquidem succreverat in sinisteriore eius sinu moles carnea oblongula, ex oppositis lateribus complanata, nusquam adhaerens, sed libere, quantum loci

 angu-

angustiae concedebant, fluitans. Ea detecta facile ab omnibus intellectum est, cur diutius produci vita nequiverit: at negotium exquisitius reputantibus sane non liquebat, qui fieri potuisset, ut ab una eademque caussa eae variorum laborum vicissitudines essent profectae, quibus per extrema tempora vir clarissimus obnoxius fuerat. Visum autem est nonnemini a positu diverso & conversione (quaecunque demum eiusmodi conversionis caussa ponatur) molis ad eum, quem diximus, modum figuratae, & mobilis, huic rei lucem aliquam adfundi posse. Nam prout carnea illa massula aut veneae pulmoneae ostio incumbebat; aut in ipsa sinus latera incurrebat, impedimentoque erat, ne ea facile coirent in systole; aut demum velut in se ipsa consistens neutram in partem procurrebat; consequebatur inde vicissim nunc respirationis, nunc motus cordis perversio; alias autem utraque molestia levatus vivebat non incommode. Sed haec hactenus. Vt eius excessus fama erupit, ad tanti viri iacturam omnes civitatis ordines, quasi publica accepta calamitate, indoluerunt. Sed omnium uti maximus, ita iustissimus eius ex fratre nepotum luctus fuit; quos pietate sibi deditissimos, praecipuo semper amore, indulgentiaque plane paterna complexus fuerat. Elatus est funere adparatissimo, insignibus Comitis Palatini (qui honos consummatis Professoribus constitutus est) ornato, sequente amplissimo Archiepiscopo Thessalonicensi Studiorum Praefecto, cum universo Professorum
col-

collegio; conditusque coemeterio Fratrum Augustinianorum in Templo S. *Ioannis* ad Carbonariam, tumulo *Ladislai Regis*, multorumque illustrium virorum monumentis conspicuo. Ibi praeceptori suo clarissimo *Franciscus Boncorius* marmoreum cenotaphium ponendum curavit cum epigraphe, cuius exemplum ad calcem huius commentarii reiecimus. Statura fuit plusquam mediocri; vultu liberali & modesto, ad comitatem composito; colore subpallido, oculis caesiis. Habitus adolescenti gracilis, procedente vero aetate paulo obesior; ita tamen ut dignitatem homini conciliaret. Valetudine usus est varia; primum imbecilla, postmodum prosperiore. Quem bis in die sumebat cibum, optime concoquebat, ut perraro de stomacho conquestus sit: in mensa autem lauta, non sumtuosa instruenda delectum ad Medicinae praescriptum haud magnopere sectabatur: potus, vini praesertim, abstinentior. Statas habebat certasque diei partitiones, quarum rationem non temere pervertebat: erat autem ordo vitae eius huiusmodi. A quinta fere somni hora evigilabat: tum vero, hiberno quidem tempore, lychno admoto in ipso cubili lectioni aliquandiu vacabat: at per aestatem, antelucanae commentationi antemeridianam substituebat. Quod reliquum erat diei, eo demto, quod curando corpori satis esset, visendis aegris, scholasticaeque operae tribuebat. Quemadmodum autem diluculo domo prodire consueverat, ita post solis occasum nusquam libentius, quam apud se erat. Et secunda qui-

dem noctis, ubi productior esset, tempora magnam partem studio transigebat; prima vero, nisi quid prohiberet, curis gravioribus exsolutus, cum amicis traducere solemne habuit: tum vero, qualecunque incideret ad colloquendum argumentum, se prodebat *Nicolai* singularis venustas, leporque sermonis: saepe mentionem interiiciebat eorum, quae scitu digna ex recenti lectione hausisset: nonnunquam salsis facetisque narratiunculis & suum, & audientium animos laxabat; nullum tamen ab eo scurrile dictum, nullum fatuum & insulsum auditum unquam est: omnia concinnitatem, elegantiam, urbanitatemque viro docto & ornato dignam referebant. Musicis etiam interdum exercitationibus id temporis indulgebat, nam hac quoque facultate & mirifice delectatus est, nec leviter erat instructus. Illud vero tum in consuetudine eius, tum in omni pariter vitae actu erat commendatissimum, quod is, qui saepe ceteris antestabat omnibus, nil magis praeseferret, quam ut unus e multis videretur; tantum ab omni insolentiae & ostentationis specie abhorrebat. Munditiam & cultum amavit cum in vestitu, tum in aedibus, sed minime ad delicias. Gloriae neque cupidus fuit, neque contemtor. Porro, quod ad ingenii, litterarumque laudem attinet, fuit in *Cyrillo* summa atque admirabilis eloquentia, ad quam unice natus factusque videbatur: nam, ut ab eo ordiar, vox ei clara & suavis, pronuntiatio venusta atque expedita; quidquid demum actione contine-

tinetur, elegans omne, & adpositum. Ad haec, sive Italice loquendum esset, ut in scholasticis exercitationibus, vocabula adhibebat propria, elegantia, eademque vulgatiora; exquisita, atque ab usu remota, in quibus scioli triumphare solent, nisi secus res postularet, consulto declinabat: itaque docti pariter indoctique eius oratione capiebantur. Sed tanta haec vis orationis eius haud in sterilem locutionis splendorem effundebatur: a mente potius ipsa optimis doctrinis adfluenti, quasi a fonte, redundabat. Nam qui continenter a prima aetate probatissimorum quorumvis librorum lectioni se dedidisset, non poterat in quolibet argumento non optima & opportunissima comminisci. Quamvis autem memoriae facultate non admodum polleret, ut conceptis verbis ne iuvenis quidem multum moliri potuerit; attamen res ipsas & doctrinas aliquando imbibitas, ex tempore memoriterque in usum revocabat. Atqui fuerit eiusmodi eloquentiae laus *Nicolao* communis cum aliis: illud plane singulare propriumque huius viri extitit, quod nullum ei tam vastum, involutum, aut exsuccum disserendi argumentum offerebatur, quod non insito quodam mentis acumine ac perspicientia comprehensum haberet, explicaret, digereret, emolliret, ornaret; atque in lac versum auditoribus veluti propinaret: quidquid exponendum adgrederetur, oculis audientium, quasi picturam pulcherrimam, subiiciebat. Ad has praecellentes didascalicas virtutes accedebat studium praecipuum,

quo auditorum eruditionem ac profectum urgebat; quorum gratia neque quidquam sibi recondidit unquam; & quum opus esset ad humilia, primasque adeo doctrinarum notiones persequendas haud aegre se demittebat: itaque, ut in pauca conferam, digniorem opportunioremque Professorem ne animo quidem informari posse ii ultro fatebuntur, qui eum e cathedra docentem vel semel audiverunt. Huiusmodi autem orationis eius perspicuitas & evidentia partim a natura repetenda est, nonnihil etiam a *Cartesii* imitatione; in cuius scriptorum commentatione primam aetatem pene totam contriverat. Cuius insuper Philosophi placitis auctoritatique tantum tribuebat, ut quamvis recentiorum Physicorum dogmata non leviter attigisset, ex iisque multa probaret, adhuc tamen *Cartesianis* formulis & loqui, & scribere perrexerit, sive ex consuetudine, sive ex proniore quadam voluntate; quod passim eius scripta testantur. Ceterum quum fuerit perpetuo studiis deditus, praeter alia, quae ante memoravimus, haec insuper documento sunt. Adolescentulus non semel ex intentissima lectione animo defecit, adeo quidem, ut aliquandiu omnis ei librorum copia fuerit interdicenda, ne intempestivus litterarum amor incauto tirunculo fraudi esset. Quam ingenti pecunia comparaverat bibliothecam, librorum multitudine, & delectu supra privatam fortunam insignem, non aedium ornamento, sed amicorum, suaeque in primis quotidianae opportunitati dicaverat: in ea libentissime

me

me quidquid poterat diei exigebat: nec temere adfirmaverim nullum melioris notae librorum in ea fuisse, quem non aut penitus legendo excusserit, aut certe ex temporum suorum ratione evolverit. Hoc librorum coemendorum, versandorumque studium ad extremum usque spiritum aluit auxitque: hinc novissime amicis rogantibus, ut libris sepositis affectae valetudini parceret, respondere solitus erat: in illis unis totam solatii sui rationem reliquam esse: finerent se ea, uti poterat, & usquequo daretur, frui: legebat autem indiscriminatim, ut quisque a materiae utilitate, auctorisque praestantia commendabatur, libros Medici, Philosophici, Historici, Philologici, aut alius, etiam ludicri, argumenti, sive Graece, sive Anglice, sive Gallice, sive Hispanice scriptos: harum enim linguarum etiam usum expeditissimum habebat. Illud insuper hoc in genere ei familiare erat, exemplaria novorum librorum, peregrinorum praesertim, antequam bibliopego traderet, per singula seorsum folia percurrere, atque ea ratione paucorum dierum moram praecoci diligentia fallere. Bibliothecae Museum adiunxerat, monumentis cimelilsque omnis generis, pro suo rerum naturalium studio, instructum. Ea partim pecunia, partim amicorum opera undique conquisierat, & non sine concinno sumtuosoque forulorum adparatu collocaverat. Haud postremum eius Musei ornamentum erat supellex anatomica *Io. Baptistae Guarnerii* superioris aetatis Medici sollertissimi; ex qua, prout

Anatomicarum institutionum curriculum postulabat, alias subinde humani corporis partes scholasticorum multitudini die dicta domum suam confluenti exhibere solitus erat. Fuit item accuratus industriusque vel a pueritia: venit ad manus meas commentariolum ab eo prima adolescentia conscriptum, in quo ratio primorum studiorum ipsius, facta quaedam domestica, aliaque maxime memorabilia suis temporibus consignantur. Exstant & libri Musici bene multi, quorum alios ad expediendam eius artis intelligentiam propria manu iampridem exscripserat: reliquos omnes inter gravissima negotia non multis ab hinc annis recensuerat, digesseratque. Pietatis religionisque studium, quod puer rite hauserat, per omnes vitae gradus fovit, praeseque tulit; tum vero maxime, quum adfecta postremo valetudine mortalitatis quotidie admonebatur. Inimicitias simultatesque non facile suscepit: si quid autem incidisset, quod tranquillitatem animi sui tentaret, elucebat ut cummaxime mitissimum eius ingenium, quin & philosophica animi magnitudo, humana omnia infra se putantis. E contrario amicos, quos litterarum honestatisque laude spectatissimos, nec paucos, paraverat, omni officio, quoad vixit, coluit, carosque habuit: quidquid auctoritate, aut consilio posset, facile se totum eorum commodis devovebat. Ex iis plerique fato functi, non pauci bono rei publicae superstites; quos adpellare hic supersedeo, ne si forte quempiam incautus praeteriero, mihi ipse displiceam.

Sed

Sed enim lectissimorum eius amicorum par praetermittere non possum, *Nicolaum* scilicet *Capassium*, regium primarium iuris interpretem, & *Vincentium Hippolytum* nuper sacri regii Consilii Praesidem (qui honos in iuridico conventu Neapolitano supremus est, & habetur) renunciatum; viros principem in republica litteraria locum merito suo adsequutos; quibuscum *Nicolaus* a puero ad supremum usque diem ita vixit, ut cum fratribus carissimis vivere nequisset coniunctius. Par tribus aetas, par honestatis bonarumque artium studium: cum *Capasso* autem patriae insuper accedebat communio. Nihil cuique eorum iucundius, quam una esse; itaque non sine fato evenisse puto, quod pridie quam *Cyrillus* occumberet, eum *Hippolytus* convenerit, primamque eius noctis vigiliam, quae amico futura esset extrema, hilariter secum traduxerit. Certe hic eius rei memoria ad praecipuam ex tam cari capitis desiderio maeroris partem vocari se, non verbis modo sed re ipsa, saepe professus est. Non solum autem viros litterarum professione claros, sed & eximios quoslibet artifices amavit, & complexus est; ut qui ad interiorem eius familiaritatem admittebantur, haberent apud cives testimonium quoddam, ac veluti tesseram ingenuitatis atque virtutis. Et haec quidem domi. Verum & externorum litteratorum, praesertim Medicorum, amicitia plausuque claruit. *Ioannes Maria Lancisius* Archiater Pontificius *Cyrilli* ingenio magnopere delectatus est; de quo amplissimum testi-

stimonium apud ipsum reddiderat vir summus, *Cyrilloque* etiam amicissimus, *Carolus Maiellus* (nunc Archiepiscopus Emissenus, summoque Pontifici a secretis Brevium ad viros Principes) confirmaverantque *Nicolai* epistolae Medici argumenti ad illum datae. Quare & exemplar suorum operum *Cyrillo* dono misit, & cum *Clemente* XI. spectatissimae sapientiae Pontifice Maximo tam magnifice de eo loquutus est, ut Metallothecae *Michaelis Mercati* suis auspiciis splendidissime excusae exemplum *Cyrilli* Museo Pontifex destinaverit. *De Garellio* autem Caesareo Archiatro, qua scilicet voluntate in *Cyrillum* fuerit, & si satis declarant quae supra a nobis allata sunt; ii tamen, quibus utriusque animus cogitationesque patuerunt, longe praeclarius necessitudinis exemplum inter eos intercessisse confirmant, quam ut ex huiusmodi officiis metiri quisquam possit. De *Isaaco Nevvtono* allatum est, quoties *Nicolai* ephemerides in consessu Londinensis Societatis recitarentur, ex tam tenui monumento accuratissimi auctoris ingenium odorari solitum, palamque laudare. Praeterea mutuis officiis & epistolis *Nicolai* cum *Ioanne Baptista Tillio* Professore Pisano, *Antonio Vallisnerio* Professore Patavino, *Iosepho Montio* Professore Bononiensi, aliisque viris doctissimis amicitia viguit: nullusque adeo litterarum fama clarior per hos triginta fere annos Neapolim attigit, quin eius viri familiaritatem, vel certe notitiam, ceu magnum peregrinationis fructum, cupide quaesierit: qua ratione *Cy-*
rillo

rillo innotuerunt *Petrus Asſaltus* Romanus, *Petrus Antonius Michaelius* Florentinus, *Auguſtus Hugo* Hannoverenſis, *Iacobus Sherardus*, & *Thomas Shavvius* Angli, Eques *Deſiderius* Monſpelienſis; exſtantque eorum litterarii commercii monumenta complura. Eſt & illud paucis quidem compertum, at teſtimonio virorum primariorum confirmatum; ante aliquot annos ad graviſſimam provinciam ampliſſimis praemiis propoſitis *Nicolaum* fuiſſe invitatum: quam tamen promovendorum commodorum ſuorum honeſtam plane occaſionem, & quod patria excedendum eſſet, & aliis maxime de cauſſis, quas eloqui non attinet, elabi non aegre paſſus eſt. Quibus argumentis intelligere quiſque poteſt, *Nicolai Cyrilli* virtutibus plauſum gratiamque non defuiſſe: at qui hominem penitus noverunt, facile, opinor, nobiſcum conſtituent: eiuſmodi benignitate fortunae & multos ante ipſum uſos eſſe, & non paucos deinceps uſuros: ſed tantam ingenii, doctrinae, probitatis complexionem poſteritati non facile ſuppetituram.

diolanum insperato accitus fuit, & ad Ambrosiani Collegii, simulque insignis Bibliothecae Ambrosianae, curam admotus. Nil gratius contingere *Muratorio* poterat, quum aliud nobile id munus non exposcat, quam literas excolere, easque illustrare. Quare statim ad iuvisendos Codices MSS. quibus eadem Bibliotheca abundat, solicite convolans, nondum aetatis suae vigesimum quintum annum compleverat, quum quatuor *Sancti Paulini Nolani* Poëmata hactenus desiderata, suisque Notis & Disquisitionibus aucta, anno MDCXCVII. Mediolani luce donavit. Primus hic illius foetus gratiam & benevolentiam ei conciliavit incomparabilis Cardinalis *Norisii*, *Ciampini*, *Magliabechii*, *Mabillonii*, *Montfauconii*, *Papebrochii*, aliorumque tunc rei literariae procerum. Tres alios deinde Tomos ex *Anecdotis Latinis* in praelaudata Bibliotheca repertis, & unum ex *Graecis*, Latio a se donatis, composuit, variisque temporibus, partim Mediolani, partim Patavii evulgavit. Plura is in eadem urbe meditabatur, quum anno MDCC. *Rainaldus Estensis* Dux Mutinae eum in patriam revocavit, ut suae Bibliothecae atque Archivo praeficeret: quo munere adhuc ille fungitur. Civitatem *Comaclensem* iamdiu abstulerat Romanus Pontifex Estensibus Principibus, quamquam ab aliquot saeculis ab uno S. R. Imperio eiusdem investituram Estensis progenies acciperet. Sed anno MDCCVIII. *Iosept* Romanorum Imperator recepta civitate, iuri suo atque Estensium consuluit. Hinc acerrima lis oborta inter Ca-

meram

meram Pontificiam, & Mutinae Ducem, quae primo armis agitanda videbatur, tum calamo tantum agitata fuit. Pro Pontifice in aciem prodierunt *Laurentius Zacagnius*, & *Iustus Fontaninius*, viri clarissimi; pro Duce Mutinensi non uno libro pugnavit *Muratorius*, & lis adhuc nullo constituto iudice pendet. Erat summopere cordi *Muratorio* eruditio medii aevi, ac de ea exornanda multa ille animo versabat. Hunc in finem anno MDCCXIV. & MDCCXV. varias Italiae provincias peragravit, praeclarioraque Ecclesiarum Tabularia invisit, e quibus uberrimam sane veterum Chartarum copiam in usum suum descripsit. Mutinam regressus anno MDCCXVI. Praepositutam Parochialis Ecclesiae Sanctae *Mariae de Pomposia* non recusavit, ut sibi commodior campus foret inserviendi etiam Deo, & proximorum saluti. Quum vero nemo antea consilium cepisset de congerendis in unum corpus antiquis Italiae Historiis, ille ingens opus adgressus est in utilitatem praecipue rei Literariae. Quamobrem tum editos, tum quam plurimos nondum vulgatos, *Rerum Italicarum Scriptores* undique summo labore conquisivit, editos cum MSS. Codicibus contulit, omnes Praefationibus, quosdam etiam Notis, auxit. Excrevit opus Mediolanensibus Typis editum ad XXVII. Tomos in folio: quo fortassis exemplo permoti Gallicae gentis eruditi, nunc & ipsi instruunt amplissimam suorum Historicorum Collectionem. Alterum opus deinde *Muratorius* adripuit, hoc est *Antiquitates Italicas medii aevii*, sive eruditionem

sae-

saeculorum rudium post declinationem Imperii Romani pro viribus illustrandam. Ibi argumenta varia tum profana tum sacra pertractata sunt, videlicet de Principibus, de Legibus, de Militia, de Moribus, de Mercatura, de Lingua, aliisque ritibus olim in Italia usurpatis, atque ad eorum confirmationem adhibita ab ipso fuit immanis copia Diplomatum & Chartarum veterum, atque Opusculorum numquam antea editorum, ex quibus non parum lucis accedere potest ad Historiam non tantum Italiae, sed & Galliae, atque Germaniae. Tomos V. huius Operis in folio, editos Mediolani, hactenus Eruditi acceperunt. Vnus superest brevi lucem visurus. Meditatus quoque, immo & pollicitus, fuerat *Muratorius* iuvenis ditissimam *Antiquarum Inscriptionum Syllogen*, Gruterianae, Reinesianae, & Fabrettanae addendam. Is demum fidem suam liberavit, editis iam tribus Tomis in folio, quibus & quartus, hoc est postremum, accedet. Improbaverat ille iamdiu sub nomine *Lamindi Pritanii* eorum licentiam, qui votum concipiunt de dando sanguine & vita pro tuenda sententia de immaculata conceptione Deiparae, quum adhuc eadem incerta sit, neque ad Fidei dogmata pertineat. Post aliquot annos, scilicet anno MDCCXXIX. ob hanc rem exarserunt Panormitanorum plerique, & pro sanguinario eodem voto certavit libro edito *Candidus Parthenotimus*. Censuram suam sub nomine *Antonii Lampridii* altero libro confirmavit *Muratorius*. Emerserunt deinde complures Siculi Scripto-

res

res adversus ipsum, quos omnes ille refellendos censuit sub n mine *Ferdinandi Valdesii*. Novissimus hic liber propediem luce donandus creditur. Ceterum *Muratorius* quamquam cum imbecilli valetudine persaepe conflictatus, annum tamen septuagesimum aetatis suae attigit, & nunc agit; & quamvis ab aliquot annis oculorum morbo laboret, nihilominus Deo favente iisdem ita utitur, ut perspicillorum subsidium implorare nondum ei opus fuerit. Pleraeque in Italia Academiae, atque ipsa Regia Londinensis eumdem in socium suum adscivere. En catalogum librorum, quos hactenus publici iuris fecit.

Vita e Rime di Carlo Maria Maggi Tom. V. in 8. in Milano.

Anecdota Latina ex Ambrosianae Bibliothecae Codicibus. Mediolani & Patavii Tomi IV. in 4.

Anecdota Graeca ex eisdem Codicibus. Tom. I. in 4. Patavii.

Della perfetta Poesia Italiana. Tomi II. in 4. in Modena, e Venezia.

Rime del Petrarca colle Annotazioni del Tassoni, e Muratori. Tom I. in 4. in Modena e Venezia.

Introduzione alle Paci private. Tom. I. in 8. in Modena.

Governo della Peste Politico, Medico, ed Ecclesiastico, colla Relazione della Peste di Marsiglia. Tom. I. in 8. in Modena, Torino, Brescia &c.

Vita

Vita del P. Paolo Segneri iuniore della Compagnia di Gesù. Tom. I. in 8. in Modena.

Esercizi Spirituali secondo il metodo del P. Paolo Segneri iuniore. Tom. I. in 8. in Modena, Venezia, e Milano.

Vita di Lodovico Castelvetro, e sue Opere Critiche. Tom. I. in 4. in Milano.

Della Carità Cristiana, in quanto è amore del Prossimo. Tom. I. in 4. in Modena, e Venezia.

Filolosia Morale. Tom. I. in 4. in Verona, Milano, e Napoli.

De Paradiso contra Burnetum Anglum. Tom. I. in 4. Veronae.

Antichità Estensi, in cui si pruova la discendenza della Real Casa di Brunsvic, e de i Duchi di Modena, dal medesimo stipite. Tomi II. in foglio in Modena.

Osservazioni)	
Supplica all' Imperadore)	*Per la lite di*
Quistioni Comacchiesi)	*Comacchio, in*
Piena Esposizione)	*foglio in Modena.*
Disamina)	

Motivi di non credere scoperto il Corpo di S. Agostino. Tom. I. in 4. in Lucca.

Primo Esame dell' Eloquenza Italiana di Monsignor Fontanini. Tom. I. in 4. in Milano.

Lamindi Pritanii de ingeniorum moderatione in religionis negotio. Tom. I. in 4. Lutetiae Parisiorum, Coloniae, & Venetiis.

Lamindo Pritanio del buon gusto nelle scienze e nelle arti. Tom. I. in 4. in Napoli, e Venezia.

Lescii Crondermi, & *Francisci Diroysii lucubrationes adversus Iansenium cum Praefatione Muratorii*. Tom. I. in 4.

Epistola ad Leibnitium V. Cl. de connexione Familiae Brunsvicensis & Estensis, ab eo edita inter Scriptores Rer. Brunsv.

Vita del Marchese Orsi in 8. in Modena.

Vita di Alessandro Tassoni in Modena, e nell' edizione della Secchia Rapita in Venezia.

Caroli Sigonii vita praefixa eius Operibus. Tomo I. edit. Mediolanensis.

Francisci Torti Vita, inter eius Opera Medica. Venetiis.

La Vita di Francesco de. Lemene, fra le Vite degli Arcadi.

Rerum Italicarum Scriptores ab anno 500. usque ad 1500. Tomi XXVII. in fol. Mediolani.

Antiquitates Italicae medii aevi. Hactenus prodierunt Tomi V. in fol. Mediolani.

Thesaurus novus veterum Inscriptionum. Hactenus prodierunt Tomi III. in fol. Mediolani.

Antonii Lampridii de superstitione vitanda, sive Censura Voti Sanguinarii pro Immaculata Conceptione Deiparae. Tom. I. in 4. Venetiis. Nunc sub prelo est eius Liber, cui titulus: *De i Difetti della Giurisprudenza.*

Brevi quoque typis tradendae creduntur Epistolae ab eo scriptae sub nomine *Ferdinandi Valdesii*, sive *Appendix ad Censuram Voti Sanguinarii.*

Annali d' Italia dall' anno primo dell' Era Cristiana fino al 1500. in 4. in Venezia. Tomi duo iam sunt impressi. Reliqui identidem imprimentur.

BE-

BENEDICTVS BACCHINIVS.

B*Enedictus*, priori nomine *Bernardinus*, *Bacchinius*, *Alexandro Bernardini* F. & *Iohanna Martinia* Parmensi, parentibus honestis natus est anno MDCLI. pridie Kal. Septembr. in urbe, quae *Burgum Sancti Domnini* dicitur, Mutinensis ditionis. Bimulus Parmam una cum tota familia delatus est, quum *Bernardinus* avus, qui totam paene domesticam substantiam sua prodigalitate dissipaverat, occubuisset. Quamquam vero angusto brevique censu domus eius staret, nihil tamen pater omisit ut honeste puer liberaliterque institueretur, & apud Iesuitas per quinquennium Latinam linguam, & humaniores litteras, edoctus est. Anno aetatis decimo septimo ineunte in D. *Ioannis Evangelistae* coenobio Parmae Monachicum habitum induit, & insequenti solennibus votis se obstrinxit, *Benedicti* nomen adsumens; quo etiam pater eius defunctus est, rem domesticam adeo pessumdatam relinquens, ut id deinceps *Benedicto* multarum aerumnarum caussa fuerit. Monachus effectus, Philosophia Scholastica instituendus *Mauritio Zapatae*, eiusdem ordinis Philosopho doctissimo, traditur. Magistrum, quem vocant, novitiorum habuit *Chrysogonum Fabium*, quo auctore, ne arguto ratiocinandi more, quem Scholastica servat, fallacique & sophistica differendi ratione mens eius, dum Logicae operam dabat, inficeretur, Geometricis *Euclidis* elementis, & Ma-

O 2 the-

thematicis demonstrationibus, studuit. Hinc intelligens Mathematices fundamentis novum philosophandi genus a sapientioribus invectum maxime niti, dum in Physicam, & quae Postnaturalia nuncupantur, in schola incumberet, in cella privatim recentiorum placitis percipiendis vacavit. Ita comparatus, anno aetatis suae undevicesimo Philosophicas Theses laudabiliter propugnavit; atque ad Theologiae curriculum peragendum sub *Epiphanio Desu*, celebri huius scientiae doctore, promotus est. In hoc rerum divinarum studio magis, quam antea in Philosophicis, a sophistica scholarum ratiocinatione cavendum ratus, Theologiam Metaphysicis quaestionibus ita implexam, ut Aristotelica potius quam Christiana videretur, Sanctorum Patrum sententiis, Conciliorum constitutionibus, & certa dogmatum Orthodoxorum notitia correxit, ampliavit, perfecit; quum propterea Ecclesiasticae historiae sedulo accurateque operam navavisset. Anno aetatis tertio supra vicesimum universae Scholasticae Theologiae Theses defendit, & a Scholasticis castris missionem obtinuit. Iam coenobii Abbas docendae Philosophiae provinciam ei demandare cogitabat; a qua quidem *Benedicti* animus vehementer abhorrebat, quia in illa, ut saepius dictitare consueverat, & quidquid dicitur, licet recte adfirmetur, impugnari debet, & aliqua in contrarium adlata ratione vinci indecorum est, & piaculare facinus existimatur. At obstitit inter alia Abbatis consilio infirma *Benedicti* valetudo, & macies corporis

tabem

tabem minitans, qua ob austeriorem Monachicae regulae observantiam laborabat; quare Medicis auctoribus, quum iam sacris ordinibus initiatus esset, ad monasterium Turclarense, novem ferme milliaribus Parma distans, missus est, in quo iam ante centum annos *Isidorus Clarius*, Episcopus pietate scriptisque editis clarissimus, a simili morbo convaluerat. Ibi itaque *Bacchinius* etiam clementioris aeris praesidio brevi convaluit, & duorum fere annorum spatio moratus cum Musicen didicit, tum ad sacrum concionandi munus se paravit. Sed *Angelus Maria Arcionius* coenobii D. *Benedicti* Ferrariae Abbas, vir Architectonices & Poeseos Italicae peritissimus, eum annum vicesimumsextum agentem, ut sibi ab epistolis esset, ex Turclarensi otio arcessivit; & post tres menses, quum *Arcionius* ad Monasterii Arretini praefecturam translatus esset, *Bacchinius* anno MDCLXXVIII. in Etruriam primum venit, ibique concionibus feriis esurialibus habendis se exercuit, donec anno insequenti Venetias cum *Arcionio* contendit, ubi generalia comitia a sui ordinis Monachis habebantur, in quibus concionem ad Patres congregatos habuit; & *Arcionius* Praeses universi ordinis supremus renunciatus est. Quare translato ad S. *Xysti* Placentiae coenobium Praeside *Arcionio*, illuc *Bacchinio* quoque migrandum fuit. Defuncta tunc quum esset *Margarita Medicea*, *Rainutii* Parmae Ducis mater, *Bacchinius* in solennibus exsequiis funebri oratione eam laudavit, eiusque oratio typis excusa

 est.

est. Anno MDCLXXX. Patavii, sequenti Florentiae, tempore Quadragesimae, concionatus est; atque inde Venetias ad generalia ordinis sui comitia, in quibus pariter orationem habuit, iterum profectus est. At dum Florentiae degit cum celeberrimo *Ant. Magliabechio*, & amplissimo *Henr. Norisio*, amicitias contraxit: & a *Norisio* quidem suis deinde *Milite Plautino*, *Dissertatione in Garnerium*, & *Quinquaginta somniis Macedi*, *Magliabechio* transmittente, donatus est. Ex eo tempore plurium litteratorum amicitiis *Bacchinius* frui coepit, & munus concionatoris indignari, quod sibi impedimento esset ne studiis gravioribus totus incumberet. Interim a Placentino Monasterio ad Ticinense transfertur Abbas *Arcionius*, ac demum anno MDCLXXXIII. ad Parmense D. *Iohannis Evangelistae*; eaque occasione *Bacchinius* Parmam reversus ab *Arcionio* tandem obtinuit ut praedicationis munus abiiceret, & totum, quantum licebat, profanae & Ecclesiasticae Philosophiae se devoveret. Itaque primum componendae coenobii Bibliothecae, plurimis iisque optimae notae libris refertae, se dedit. Ea ordinata, veteris Ecclesiasticae eruditionis, & Sacrae Philologiae studiis animum intendit; nam & Graecas litteras callebat, doctissimo *Ioanne Baptista de Miro* Abbate Casinensi praeceptore usus; & Ebraicam litteraturam sub *Rainutio Constantio*, ex Ebraeo Christiano Neophyto, sibi comparaverat. Tunc Parmae Censorum religionis Consultor, & paucos post annos in Synodo Dioecesana Examinator renun-

cia-

ciatus est. Anno MDCLXXXVI. Italiae Bibliothecas & archiva lustraturi, *Ioannes Mabillonius*, & *Michael Germanus*, Monachi Benedictini Galli doctissimi, Romam & Neapolim venerant, & in reditu in monasterio Parmensi per tres dies substiterunt, quum eos Abbas *Arcionius* per litteras invitasset; qui quidem Monachi *Bacchinium* ea occasione cognitum maxime probaverunt. Hoc autem eodem anno, *Gaudentio Robertio* Carmelita Parmensi suadente, *Bacchinius* Ephemerides litterarias scribere adgressus est, ut quae Romae ante aliquot annos edebantur, & fieri desierant, suppleret atque continuaret. *Parmenses* igitur *Ephemerides* editae sunt, sed sine *Bacchinii* nomine, quo in partem laudis veniret *Gaudentius*, qui expensas sufficiebat & libros. *Ephemerides* hae usque ad annum MDCXC. Parmae editae sunt. Eo temporis intervallo *Bacchinius* a *Leone Strozza*, Patricio Romano rogatus, dissertationem de Sistris elucubravit; ediditque etiam *Helenae Corneliae Piscopiae* commentationes, vita eiusdem virginis Latine praemissa. *Gaudentio* quoque morem gesturus specimina quaedam Anatomes e Gallica lingua in Italicam vertit. Multa quoque alia in sacra & profana Philologia conscripsit, quae in vulgus prodere noluit. Illud autem iucunda commemoratione dignum, quod Abbatem quemdam, *Theodorum de Amadeno* nomine, *Farnesiae* gentis genealogiam ab Arca Noe fabulose deducentem, & ideo a docto Iesuita merito vapulantem, egregie, ipsius Serenissimi Ducis iussu, Abbatis ferventis po-

tius, quam scribentis somnia revincens, luculente ac festive confutavit. Dum haec fierent, Placentiae Abbas *Arcionius* anno MDCLXXXIX. aetatis suae LXXXV. moritur; quare, mutata rerum facie, tranquillo otio *Bacchinius* amplius uti non potuit; sed excitatis adversus eum turbis quod Parthenonem D. *Alexandri* Parmensem melius procurare suscepisset, anno insequenti ad monasterium Padolironense deductus, postea Bononiam, ac deinde Mediolanum missus est, ubi *Franc. Mediobarbi*, Patricii pereruditi, consuetudine usus, eius cimeliarchium, & absolutam satis Bibliothecam, contemplatus est; donec ad coenobium Padolironense reversus manuscriptos codices, qui ibidem plurimi servantur, & celebre archivum excussit, rogatusque a *Simone Bellinzario* Abbate notitias ad origines coenobii scribendas opportune paravit. Id dum agit, Mutinam vocatur a *Francisco Atestino* Duce, qui de *Bacchinii* migratione ab amicis eius doctissimis, *Bernardino Ramazzinio*, & *Iacobo Cantellio* monitus, eum ad se arcessiri iussit; quare Mutinae hoc eodem anno degere coepit; & sequenti tres Dialogos edidit de constantia in adversis, de dignitate tuenda, de amore erga rempub., licet sub Anonymi titulo *Iacobus Cantellius* eos vulgaverit. Eruditis rogantibus, & laudato *Gaudentio Robertio* promovente, anno MDCXCII. Ephemerides litterarias denuo scripsit usque ad totum annum insequentem, quo *Gaudentius* e vivis excessit. Hinc laudatus scribendi labor per duos annos intermissus, donec adsum-

sumtus est iterum anno MDCXCVI. & sequenti, atque ita opus universum novem tantum voluminibus comprehensum, quod qui impensas sufficeret, amplius non esset. Interim publicus sacrarum litterarum Professor in Bononiensi Archigymnasio renunciatur, ad quod munus exercendum quum adgressus fuisset, amplius deinde redire detrectavit, quod stipendio nimium tenui conductus fuisset. Quum anno MDCXCIV. *Franciscus* II. Dux Mutinae naturae concessisset, successissetque in imperio *Rainaldus*, tunc S. R. E. Cardinalis, mirum quantis is qualibusque beneficiis *Bacchinium* obstrinxerit. Anno item MDCXCVI. edidit *Bacchinius* historiam Monasterii Sancti *Benedicti* Padolironensis, Italico idiomate, in qua omnia fere certiora inferuntur, quae ad clarissimam immortalisque memoriae heroida Mathildem spectant, reiectis fabulis. Plura ad eiusdem historiae continuationem paraverat, sed quominus tomus alter ederetur obstitit veritas sine fuco in propatulo collocata, quae in primo Tomo auctori odium & invidiam pepererat. Sub eiusdem anni exitum iter litterarium adgressus est, *Erasmo Gattola* Caietano, optimo amicissimoque viro, sumtus suppeditante liberaliter; & tunc Florentiam venit, & cum *Magliabechio* carissimo iucundissime congressus est; deinde ad Montem Casinum recta contendit, ubi duobus fere mensibus moratus dulci ac familiari *Gattolae* consuetudine fruitus est. *Severinus Pepe* Abbas, aliique Monachi, ut chartas celeberrimi archivi, & manuscriptos Bibliothecae codices perlustraret perhumaniter concessere, & ut

apo-

apographa secum deferret lubenter adnuerunt. Neapolim inde se contulit, Nolaque visa ad Monasterium Cavense pervenit, cuius archivum instructissimum consideravit, & excussit; Neapoli postea discedens Aversae per tres dies constitit, ex cuius coenobii archivo plura ad Capuae Principes spectantia notatu digna collegit. Romam tamdem delatus insigniores Bibliothecas & Musea invisit, & *Ioannem Baptistam de Miro* veterem amicum, *Ciampinium*, *Strozziumque* convenit. Ad Monasterium quoque Farfense Roma perrexit, quo tandem reversus & Mutinam cogitans, a *Cardinali Aguirrio*, viri eruditione capto, & qui eum in suis aedibus exceperat, insuperque sategerat, ut Vaticanae Bibliothecae custos eligeretur, sed frustra, duas adhuc hebdomadas detinetur. Mutinam tamdem reversus, quum *Iacobus Cantellius* fato functus esset, a *Rainaldo* Duce Bibliothecae suae servandae praeficitur; cuius libros recensens, & seorsim ab editis manuscriptos codices collocans, incidit in *Agnelli* Ravennatis ineditum Pontificale, quod deinde dissertationibus & observationibus illustratum publico bono edendum curavit. Interim occasione ex Agnelliano labore nata, dissertationem de Hierarchiae Ecclesiasticae originibus anno MDCCIII. Mutinae edidit. Anno vero insequenti Prior monasterii Mutinensis electus est, de quo honore *Rainaldus* Dux litteris dati *Bacchinio* humanissime gratulatus est. Ob hus iusmodi egregia opera *Bacchinius* eruditorum fere omnium laudem & commendationem meruerat, & *Mabillonius* iam ac *Monsfalconius*,

Pa-

Papeprochius, *Arisius*, *Muratorius*, *Tollius*, *Iunckerus*, *Cinellius*, *Baelius*, *Meibomius*, Lipsienses Ephemerides, aliique, eius doctrinam, & castigatam multiplicemque eruditionem iure celebraverant, quum nullum fere adversarium habuisset; nisi quod *Michael Benvenga*, quum libri sui stilus censura in Parmensibus Ephemeridibus vexatus fuisset, Apologiam scripsit, quam *Bacchinius*, mitissimi ingenii vir, Ephemeridibus suis insertam denuo typis vulgavit, nullo adiecto responso. Anno MDCCV. in Mutinensi Monasterio coetum litterarium instituit, in quo iuvenes Monachi, ingenio praestantes, in studiis ecclesiasticis exercerentur, quos & Graeca & Ebraica lingua, ac sacra historia ac Philologia diligenter erudiebat. Hoc eodem anno celebres *Isidorii Clarii* Epistolas, sub Abbatis & Monachorum S. *Ioannis Evangelistae* Parmensium nomine, vulgavit. At quum Pontificale *Agnelli Ravennatis* a se illustratum Censorum Sacrorum examine Romae expenderetur, quibusdam obortis difficultatibus, ut eas de medio tolleret, Romam *Bacchinius* anno sequenti se contulit. Hic Cardinalis *Thomasii*, tunc Clerici tantum regularis, Cardinalis *Ferrarii*, *Iusti Fontaninii*, & *Dominici Passionei*, nondum Cardinalis, virorum eruditione clarissimorum praesidio ac favore, facultas ei librum vulgandi tamdem concessa est, quod Mutinae anno MDCCVIII. exsequutus est; quo etiam anno Abbas Monasterii *Sanctae Mariae Lacromae* Ragusii creatus est, quo tamen numquam proficisci voluit. Anno MDCCIX. quum controversia de Sancti *Crescii*, & Sociorum Marty-

rum

rum actis inter *Ger. Capassium*, *Iacobum Laderchium*, & *Mar. Anton. Mozzium* agitaretur, Hypercrisin quamdam ea super re scripsit, in vulgus tamen prodere *Cosmae* III. Magni Etruriae Ducis auctoritate prohibitus est; eademque occasione epistolam de eorumdem Sanctorum historia a *Mozzio* scripta ad *Virginium Valsechium* dedit. Sed anno MDCCXI. Abbas coenobii S. *Petri* Mutinensis renunciatus est, cuius procurationem biennio gessit. Eodem anno Archivum monasterii S. *Xysti* Placentini lustravit; idemque de Archivo monasterii Bobiensis meditabatur, sed morbo impeditus est ne perficeret ipse, qui ad hoc Abbatis *Caelestini Aurificis* opera ea de caussa usus est. Anno MDCCXIII. ad Regiense S. *Petri* coenobium translatus fuit, ubi integrum sexennium substitit; quo tempore perniciosas adversus Romanam Ecclesiam *Iacobi Picenini* lucubrationes, *Iosepho Olgiato* Episcopo Novocomensi auctore, confutare adgressus est, Epistolis quibusdam scriptis, quae Romae non satis probatae fuerunt, adeoque ab eo ad destinatum XVIII. numerum non continuatae; quae tamdem post eius obitum anno MDCCXXXVIII. quinque numero typis publici iuris factae sunt. Romanorum tamen Censorum obiectionibus ipse docte respondit, easque pro virili portione diluit: quae quidem responsa in calce earumdem Epistolarum edita sunt. Sexennio igitur suae Regiensis Coenobii administrationis exacto, Abbas Monasterii S. *Columbani* Bobiensis electus est. At ibi *Bacchinius* aerem sibi insalubrem expertus, & cum illius urbis Episcopo varia dissidia ac con-

controverſias exercens, in graves morbos incidit, a quibus ut convaleſceret Placentiam primum, deinde Patavium conceſſit; in quarum urbium altera, ingruentem mortem diſtulit, cura praecipue egregii Medici, *Antonii Valliſnerii*, ſibi amiciſſimi; & virorum doctorum conſuetudine ac familiaritate iucundiſſime uſus eſt, reliqua tempora archivo monaſterii Patavini ordinando laudabiliter impendens. Aſt anno MDCCXX. ut Patavio diſcederet, & a caris amicis, eruditiſque viris, divelleretur oportuit, & Ferrariam profectus eſt, quo libros rariſſimos & plurimi faciendos ſecum detulit. Ibi archivum monaſterii S. *Benedicti* conſuluit de more ac digeſſit: & anno MDCCXXI. quum a Bononienſibus, in quorum Academia Profeſſor iam renunciatus fuerat, ut iterum profitendi munus exerceret rogaretur, Bononiam contendit, ubi aegrotavit perpetuo, ac tamdem hoc eodem anno Kal. Septemb. mortem obiit, & in Eccleſia S. *Proculi* Benedictinorum tumulatus eſt, vir doctiſſimus & late celeberrimus, cum ſcriptis editis, tum optima adoleſcentium Monachorum, qui eo praeceptore docti evaſerunt, inſtitutione. Hinc omnium eruditorum exiſtimationem ſibi conciliavit; & Principum benevolentiam promeruit, *Clementis* XI. & *Innocentii* XIII. Pontificum Maximorum; Regis Sardiniae, Magni Etruriae Ducis, & duorum Ducum Mutinenſium *Franciſci*, & *Rainaldi*; Cardinalium *Sfondrati*, *Aguirrii*, *Noriſii*, *Daviae*, *Ferrarii*, *Thomaſii*, *Curſii*, *Fabronii*, *de Comitibus*. Amicos vero habuit viros doctrina praeſtan-

tiſ-

tissimos, *Dominicum Passioneum* nunc Cardinalem, *Ciampinium*, *Magliabechium*, *Vallettam*, *Ravasinium*, *Mabillonium*, *Montemfalconium*, & *Valsechium* Benedictinos; *Tamburinium* & *Teresenghium* Iesuitas; *Muratorium*, *Gimmam*, *Fontaninium*, *Recanatium*, aliosque, & *Scipionem Maffeium* in primis, qui se *Bacchinii* fuisse discipulum publica adtestatione gloriatus est. *Benedictus Bacchinius*, animo fuit aequo, Monachicae disciplinae tenax, moribus paullo austerioribus, ab ambitione alienus, paupertatis amator, ordinis sui iurium, & Catholicae Ecclesiae dogmatum adsertor acerrimus. Opera eius varia edita, & inedita etiam; nunc enumerabimus.

Oratio in funere Margaritae Mediceae Farnesiae.

Oratio in laudem D. Nicolai Tolentinatis.

Ephemerides litterariae. Volumina IX.

De puella noctu vidente, Dissertatio.

Helenae Lucretiae Corneliae Piscopiae Opera a Bacchinio *collecta, & edita, eius vita praemissa.*

Specimina Anatomes e Gallica lingua in Italicam a Bacchinio *conversa.*

Dissertatio in Numisma Scipionis Africani.

Dissertatio de Sistrorum figuris ac differentia.

Dialogi tres I. De constantia in adversis. II. De dignitate tuenda. III. De amore erga rempublicam.

Historia Monasterii S. Benedicti Padolironensis.

De Ecclesiasticae Hierarchiae originibus.

Isidori Clarii Epistolae ineditae a Bacchinio *vulgatae.*

Agnel-

Agnelli Ravennatis Pontificale, seu vitae Pontificum Ravennatum, a Bacchinio *editum & illustratum.*

Benedicti Accolti Arretini opus De praestantia virorum sui aevi., a Bacchinio *editum.*

Dissertatio in Chartam donationis Opilionis, quae adservatur Patavii in Archivo S. Iustinae.

Epistolae Polemicae V. adversus Iacobum Piceninum.

Observationes, seu Responsa duo, ad Romanas Epistolarum Polemicarum censuras.

Et haec quidem *Bacchinii* opera sunt publici iuris facta; quae sequuntur manu tantum exarata exstant.

Manuductio ad Philologiam Ecclesiasticam Tomi II. in folio.

Dissertatio de motionibus Mercurii in Barometro.

Dissertatio ad nodum praedestinationis Cardinalis Sfondrati, sub nomine Barachiae Scutensis.

Hypercrisis ad Crisin P. *Magistri Gerardi Capassi, & Anticrisin Patroni Laderchiani.*

Epistola ad Virginium Valsechium super historiam Sanctorum Crescii & Sociorum a M. Antonio Mozzio *scriptam.*

De viis antiquorum Romanorum per Italiam, opus imperfectum.

Epistola sub nomine Eleutherii Ilicrini a S. Irene contra Germonium Iesuitam haereticos veterum MSS. corruptores fuisse adfirmantem.

Observationes in Regulam S. Benedicti, & in Constitutiones Congregationis Casinensis.

De propositionum, & doctrinarum dogmaticarum qualificationibus, & recta qualificandi ratione.

De

De genealogia gentis Farnesiae a Theodoro Demadeno descripta.

Victoris Presbyteri Antiocheni interpretatio in Evangelium Marci e Graeco in Latinum sermonem a Bacchinio *translata.*

Diarium Itineris ad Montem Casinum.

Duo Scripta contra Wolfium Iesuitam de rebus ad politicen spectantibus, iussu Serenissimi Ducis Mutinensis composita.

Defensio iurium cuiusdam Principis Italiae circa feudum nobilissimum.

Tomus secundus Historiae Monasterii Padolironensis.

Adnotationes in Italiam Sacram Vghellii.

Observationes in Iurisprudentiam sequiorum saeculorum.

Tractatus de sinceritate & falsitate Diplomatum.

Dissertationum, Diplomatum, Actorum publicorum, & documentorum ad historiam Monasticam spectantium collectiones.

Opus Historicum-Dogmaticum contra historiam Ecclesiasticam Basnagii.

Opus dogmaticum contra nonnullos sui temporis Novatores.

Quaestiones Politico-Morales.

Scriptum triplex de illicitis contributionibus a Principibus Italiae exactis, & ab Imperatore anno 1692. *acceptis ad exercitum in hibernis alendum.*

Notae in Epistolas D. Hieronymi.

Series Consulum, Pontificum, Imperatorum, ad veram Ecclesiasticam Chronologiam, cum nonnullis Notis historicis usque ad annum 1198. *quo Baronius Annales perducit.*

RAI-

RAINALDVS ESTENSIS DVX MVTINAE.

Auctore Anonymo.

ATestinis Principibus in more semper fuit litteris favere, earumque cultores amore atque honoribus prosequi. Nobilem ii in civitate Ferrariensi disciplinarum omnium Academiam instituerunt; viris doctissimis eorum Aula semper adfluebat; ac propterea hanc etiam ob caussam, uti aiebat *Ianus Nicius Erythraeus* in Vita Baptistae Guarini iunioris, *celebris toto orbe terrarum Ferrariensium Ducum gloria nulla unquam in hominum animis oblivione delebitur. Sed eorum in primis nominibus, tubarum duarum, Areosti scilicet & Tassi, Homero Virgilioque non inferiorum, cantu in caelum elatis, omnis posteritatis aures personabunt.* Neque minor in Ducibus Estensibus, postquam Mutinae lares fixerunt, litterariae rei promovendae cura spectata est. Ibi quoque eorum studio scientiarum quarumvis gymnasium excitatum; Academia *Dissonantium* instituta; insigne ad nobiles pueros litteris ac pietate imbuendos collegium erectum. Quae laus certe postrema non fuit in *Rainaldo* Duce. Patrem is habuit *Franciscum* I. Ducem, celeberrimum tum ex militari gloria, tum ex omnium virtutum complexu, Principem, atque in lucem prodiit VII. Kal. Maias anno MDCLV. Ad literas amoeniores, scientiasque ediscendas praeceptorem sortitus est P. *Dominicum Gam-*

bertum e Societate Iesu, acerrimi ingenii virum. Hortante potissimum *Rainaldo* S. R. E. Cardinali, eius patruo, ad militiam Ecclesiasticam deinde educatus, Purpuram Cardinaliciam & ipse demum consequutus fuit IV. Nonas Septembris anno MDCLXXXVI. ad preces, sive, ut aiunt, ad nominationem *Iacobi* II. Magnae Britanniae Regis, cui nupserat *Maria Beatrix* Estensis, ipsius *Rainaldi* Principis ex fratre neptis. Sed quum anno MDCXCIV. e vivis excessisset, nullis post se liberis relictis, *Franciscus* II. Dux, itidem ex fratre nepos: *Rainaldus* ei in Ducatu succedens, Purpura deposita, saecularem vestem repetivit. Ducta in uxorem *Carlotta Felicitate* Brunsvicensi Principe, nobili prole auctus est. Qui nunc regnat *Franciscus* III. eidem natus est VI. Nonas Iulias anno MDCXCVIII. Eruditorum colloquiis, praecipue Cardinalis quum esset, delectabatur *Rainaldus*, non Mutinae tantum, sed & Romae, quam urbem non semel invisit. *Iohannem Franchinium* Minorem Conventualem, *Bartholomaeum Barberium* e Castrovetere Ordinis Capuccinorum, *Caietanum Fontanam* Clericum Regularem, & *Bernardinum Ramazzinium* Medicum, viros ex editis libris claros, potissimum adamavit. Ab eo postea ad Ducalem thronum evecto, nihil praetermissum fuit, ut in civitate Mutinensi litterae uberius quam antea florerent. Publicam Academiam egregiis liberalium Artium Magistris locupletandam curavit. Theatrum Anatomes erigendum iussit. Academicos *Dissonantes* ad ingenii sui experimenta

statis

ſtatis diebus ſingulo quoque anno excitavit, ſua praeſentia & plauſu ſemper dignatus. *Franciſcum Tortum*, & *Iohannem Baptiſtam Davinium*, Medicos ſibi adhibuit, quorum fama, & *Torti* praeſertim, utiliſſimis de re Medica lucubrationibus parta, Italiae fines ſupergreſſa eſt. Palatinae Bibliothecae praeerat *Iacobus Cantellius*, vir inter Geographos noti nominis. Eo a morte ſublato, eidem Bibliothecae *Rainaldus* praefecit *Benedictum Bacchinium* Monachum Benedictinum, virum clariſſimum, & multiplici diſciplinarum genere excultum, uti eius libri teſtantur. Praeterea ad evulgandas *Agnelli* antiquiſſimi Scriptoris Vitas Ravennatum Antiſtitum, in Eſtenſi Bibliotheca latentes, ſumtum ei omnem miniſtravit. Quum eiuſmodi munere ſe abdicaſſet *Bacchinius*, anno MDCC. ad Monachorum ſuorum regimen adſcitus, tunc *Rainaldus* Dux Mediolano Mutinam evocavit *Ludovicum Antonium Muratorium*, tunc Ambroſianae Bibliothecae addictum, eumque ſelegit, utpote qui in oppido Vineolae Ducatus Mutinenſis natus fuerat, ut Eſtenſi eidem Bibliothecae praeeſſet. Illo ſubinde uſus fuit ad iura ſua palam tuenda, atque ad Ateſtinae Familiae Antiquitates illuſtrandas. Cetera autem Ducis ipſius geſta quicumque adgnoſcere cupit, eiuſdem *Muratorii* Librum, ſcilicet Partem alteram *Antiquitatum Eſtenſium*, adeat. Hactenus quidem anonymus Scriptor eruditiſſimus, cuius conſilio uſis haec de *Rainaldo* Principe ex altera *Antiquitatum Eſtenſium* Parte, aliiſque monumentis, derivata,

 bre-

breviter addere lubuit. Vbi anno MDCCII. res Germanorum, adeoque suas, in peius ruere, a Gallorum Hispanorumque copiis pene prostratas retroque sublapsas referri vidit, Princeps prudentissimus, & antiquitatis eruditae amantissimus, inter cetera pretiosa cimelia, quae clandestino Mutina in tutiorem locum transferenda curavit, rariores sui Musei picturas, numismata vetusta, gemmasque celatas esse voluit: & iis veteres membranas, & insigniora Estensis archivi monumenta, tamquam res maxime dilectas, adiunxit. Quum autem ipse *Rainaldus* Mutina, hostilium armorum metu, fuga Bononiam evasisset, & Bononia Romam quoque se deinde contulisset, urbe sua in Gallorum & foederatorum Hispanorum potestate relicta; vix accepit vasa sua omnia, & supellectilem equosque a victoribus hostibus venditos atque distractos fuisse, adeoque nobilium etiam adolescentium Collegium equis iam carere, quibus illi vecti equestribus artibus exercerentur: illo statim equos duodecim anno MDCCIV. misit, qui *Bartholomaei Fidelii*, Collegii Praesidis, nomine alerentur: adeo bonae artes, & exercitamenta laudata, Principi magnanimo cordi fuerunt. Capto vero anno MDCCVIII. a Germanis Comaclo, & Ecclesiae Romanae erepto, quum Pontifex Maximus sua iura libello vulgato, non armis tantum tueri conaretur: *Rainaldi* Principis iussu, ut creditur, alter libellus in vulgus proditus est, & viro quidem doctissimo *Ludovico Antonio Muratorio* auctore, quo oppidum illud, non Roma-

manae Ecclesiae, sed Germanico Imperio, & Principibus Atestinis, tamquam legitimis dominis, quibus *Clemens* VIII. Pont. Max. eripuisset, pro virili portione vindicabatur. Quum autem Romae haec de Comaclo controversia intra tres laudatos dominos pacate tamdem, & ex iure manum conserendo, anno MDCCX. agitaretur; & Pontificii rationes, quibus intentio sua niteretur, publica scriptura vulgassent; non omisit *Rainaldus* Princeps iterum sua & Caesaris iura producere, & *Libelli Supplicis* titulo argumenta, rationes, ac momenta omnia simul congessit, quibus Comaclum sibi adseri posse existimabat. Idem fere contigit anno insequenti; nam quum scriptum quoddam *Relatio quarundam Responsionum* inscriptum, editum fuisset, statim ei a *Rainaldo Quaestiones Comaclenses* oppositae sunt, quae quidem omnia pro Mutinensi Regulo vir ille eruditissimus ac celeberrimus *Muratorius* elucubravit; qui aliud etiam scriptum sub *Plenae expositionis* titulo anno MDCCXII. composuit, quo Pontificiorum conatus retundere utcumque conabatur. Hoc eodem anno voluit *Rainaldus*, ut Iesuitae *Paullus Segnerius* Iunior, & *Ignatius Constantius*, sacras conciones Mutinae per aliquot dies haberent, ad mores populi reformandos, & divinam opem misericordiamque vociferandam impetrandamque. Et profecto tanto cum omnium gaudio, & tanto cum populi fructu, conciones illae (*Missiones* vulgo vocant) auditae sunt, ut *Segnerius*, suae virtutis ac probitatis testimonium luculentissimum secundum

 obi-

obitum meruerit, vitae suae scriptorem *Muratorium* habere laudatissimum. Anno MDCCXVIII. quum *Carolus Borbonius*, Comes Carolo-regiensis, *Benedictam* Brunsvicensem matertéram invisurus, Mutinam advenisset, ludos, atque belli simulacra ac certamina, *Rainaldus* edidit, quae magnam omnibus laetitiam attulerunt, & eius filios Principes *Franciscum* & *Ioannem Fridericum*, omni egregiarum artium genere instructissimos, & in huiusmodi certaminibus exercitatissimos, arguerunt. Anno MDCCXX. Pontificiae caussae Patroni *Quaestionibus Comaclensibus* quaedam paullo diutius expensa & considerata responderunt; at subito a Mutinensi Principe *Examen* obiectum est, quo commentarii illorum argumenta dissolvere ac difflare arbitrabatur. Haec quidem licet minus ad argumentum nostrum pertinere viderentur, utpote quae iura imperii potius tueantur, quam litteras, & disciplinas respiciant; tamen heic commemorare congruum opportunumque visum est, ut eorum auctorem *Ludovicum Antonium Muratorium* sisteremus, in quo quantum litteras, bonas artes, doctrinasque *Rainaldus* adamaverit, praesidio iuverit, favore prosequutus sit, perspicue & manifeste cognoscere est. Principis enim huius munificentissimi virtuti, atque amplitudini debetur, quod *Muratorius*, hoc est vir doctissimus, placido otio fruitus, reditibus locupletatus, honoribus auctus, Italiae archiva scrutator diligentissimus lustraverit, & innumera prope antiquitatis monumenta inde eruerit;

tot

tot ac tanta scripserit; historiam exposuerit & ampliaverit; Poeticen perfectam docuerit; optimam studiorum rationem monstraverit; Philosophiam Moralem enucleaverit; Theologiam illustraverit; effrenem heterodoxorum scribendi licentiam compescuerit; caritatem mutuam Christianis insinuarit; Medicinam ipsam attigerit; tot opera inedita in lucem protraxerit; nulla fere argumenta intacta reliquerit, & in omnibus viri eruditi, accurati, solertis, emunctae naris, laboriosi, indefessi, praestantissimi denique, laudem praeconiumque retulerit. Mortuus est *Rainaldus* anno MDCCXXXVII. quum Princeps varia quidem fortuna agitatus, eadem tamen semper constantia & virtute magnificus exstitisset, sublimis & facilis; opulentus & sobrius; fortis & placidus; liber & fidus; providus & munificus; generosus & fautor literarum. Insequens elogium una cum cadavere in sepulcro defossum est.

Quis heic claudatur, si quaeris Lector, accipe. Rainaldus I. Francisci I. incliti Ducis filius, natus est VII. Kal. Maii anno Ch. MDCLV. diem vero suum obiit VII. Kal. Novembris anno MDCCXXXVII. Antea S. R. Ecclesiae Cardinalis, deinde Dux creatus, singulari pietate & religionis amore ita excelluit, ut in eo vivum Christiani Principis exemplar unusquisque semper animadverteret. Tum solutus, tum coniugatus, rigidus continentiae custos, temperantiae in victu solicitus sectator, nullis unquam illecebris se dimoveri ab honestatis tramite passus est.

Cum inclita Brunſvicenſium Ducum, nunc in magna Britannia regnantium, progenie interruptum per plura ſaecula ſanguinis nexum, affinitates etiam cum auguſtiſſima Auſtriaca gente, & cum potentiſſima Francorum regum proſapia, renovavit. Bellicas procellas, quibus non ſemel agitatus eſt, invicto animo tulit, felici exitu ſuperavit. Erat illi eximia ingenii atque iudicii perſpicacia, in politicis rebus rara induſtria atque ſedulitas. Nullus ad eum accedebat, qui eloquentiam non miraretur, prudentiam comitatem & affabilitatem encomiis non proſequeretur. Pueris ac puellis paupertate preſſis nobile domicilium Mutinae paravit atque dotavit. Vt in eadem urbe ſacra templa reſtaurarentur, pietas augeretur, ut inter populos pax & iuſtitia regnaret, operam perpetuo dedit. Ducatu Mirandulae, Marchionatu Concordiae, Comitatu Novellariae, avitum Principatum auxit. Sed heu! mors omnia ſolvit. Laboribus denique & aetate confectus, Ducatus ſuarumque virtutum heredem relinquens Franciſcum Mariam filium ſuum, in Servia & Boſſina contra Turcas illuſtria bellicae fortitudinis ſigna prodentem, ſepulcro huic, quod ab Avia piiſſima Iſabella Principiſſa de Sabaudia inchoatum, ipſe perfecit, apud Clericos Regulares corpus commendavit.

FRAN-

FRANCISCVS MARIA GASPARRIVS.

Prospero Petronio Auctore
Dominico Marchionio interprete.

FRanciscus Maria Gasparrius ortus est Romae anno MDCLXXIX. XVII. Kalendas Februarias ex honestissimis parentibus. Iam inde a teneris unguiculis haud pauca vividae mentis, subtilisquae ingenii, specimina praebuit. In Collegii Romani scholis mirum in modum enituit; quod quidem e memoria nonnullorum ex illis Patribus, aliorumque alienigenarum adhuc superstitum, minime effluxit. Octo annos natus, ut ingenii eius vivacitas in bono lumine collocaretur, solemnem de omni Grammatica disputationem, thesibus aere expressis de more distributis, instituere praeter morem iussus fuit. Vix ex ephebis egressus, emenso Rhetoricae curriculo, de Philosophia publice disceptavit; & postquam sedulam Iurisprudentiae operam navavit, annum agens aetatis suae duodevicesimum, Archigymnasii Romani Professor, competitoribus posthabitis, renuntiatus fuit. Annos natus undeviginti, in Seminarium Romanum ad ius interpretandum accitus est, ubi auditores habuit, qui praeter generis nobilitatem honoribus exinde claluerunt. Siquidem primis eius discipulis, praeter bene multos insignes Praesules par-

partim vita functos, partim celsiores ad dignitates evectos, Cardinales *Collicola*, *Spinula*, *Sancaesareus*, *Alsatius*, atque *Albanus* Romanae Ecclesiae Quaestor, accensentur. Quum hic postremus, Cardinali *Iohanne Francisco Albano* ipsius patruo ad Summi Pontificatus fastigium evecto, Christianae Reip. moderatoris *Nepos*, ut vocant, haud ita multo post evasisset, *Gasparrium* iam tum in Auditorem suum elegit, curavitque postea ut in Albana domo tali munere fungeretur, ac proinde eius fortunae faber quodammodo fuit. Is anno MDCCII. Institutiones Canonicas, atque anno MDCCVII. Civiles publici iuris fecit. Tum hae, tum illae adeo publici saporis fuerunt, ut in tota ferme Italia, vitam adhuc auctore degente, manibus omnium tererentur; quod quidem crebrae editiones qua Venetae, qua Romanae, testantur. Eodem anno MDCCII. in *Arcadum* coetum cooptatus fuit, quem deinde per triginta tres annos constanter frequentavit. In eo saepenumero *Collega* fuit, quamplurimas lucubrationes recitavit, lapideum monumentum celebri Mathematico *Vitali Iordano* erexit; pro vita scribenda, atque erectione tituli *Vincentii Auriae*, *Zappique* caussarum patroni ac Poetae, consultationem scripsit: *Inquisitorum* unus fuit pro laurea corona Equite *Perfectio* donando; atque ad cantiunculam in magnifico conventu ea ipsa die in Capitolio habito recitandam selectus fuit. In Collectaneis carminum Italicorum Bononiensibus, Faventinis, magnisque Arcadicis, nec non
in

in selectis Arcadum Epigrammatibus Italicis, inque aliis bene multis, lucubrationes eius leguntur. Praeter Arcadiam, *Apathistis* Florentiae, *Intronatis* Senarum, *Assurditis* Vrbini, *Humoristis* Romae, *Corroboratis* Fulgini, aliisque alibi coetibus eruditis, adnumeratus fuit. Iurisprudentiam docuit *Philippum Mauritium* Principem a Bavaria, qui, quamdiu Romae, atque in vivis fuit, *Gasparrium* in deliciis habuit, eumque in *Arcadia* recitantem praesentia sua, & Principis *Clementis Augusti* fratris sui minoris natu, qui Coloniae Archiepiscopus, & Germanici Imperii Septemvir in praesentiarum est, semper condecoravit. Auditor fuit, quemadmodum supra diximus, Cardinalis Pontificio Aerario Praefecti; nullaque honorum, quos sua sibi doctrina ac solertia, susceptumque curriculum, pollicebantur, ratione habita, *Teresiam* sororem *Michaelis Iosephi Moraei*, ob Latina carmina satis cogniti, anno MDCCXV. uxorem duxit. Duos ex ea filios, ac totidem filias suscepit, quarum maior natu *Carolo Ferrettio*, locupleti, honestoque iuveni Romano paulo post e patris sententia nupsit. Huius quidem occasione matrimonii, *Cosmas* III. Magnus Etruriae Dux caussarum suarum Patronum Romae *Gasparrium* iussit, eumque cum duobus aliis celeberrimis caussarum Patronis, *Pomponio Vecchio* Advocato Consistoriali, & *Iacobo Lanfredinio*, deinde amplissimo Romanae Ecclesiae Cardinali, sociavit. Anno MDCCXIX. Advocato *Zappio* fato functo, Adsessor Magistratus Agriculturae electus fuit; quumque *Clemens* XII

hanc

hanc illi dignitatem deferret, Poetam in magni Poetae locum ſuffici par eſſe dixit. Octo ſolidos annos hocce munere perfunctus fuit cum ſumma Curiae laude, iiſque complaudentibus nobilibus viris, quibus Magiſtratus ille conſtat. *Benedictus* XIII. cum ante, tum poſt Pontificatum ſuum maximi *Gaſparrium* fecit, cuius Inſtitutiones, ceteris ablegatis, unice praelegendas populis Dioeceſis ſuae Beneventanae propoſuit. Anno MDCCXXVII. illum creavit alterum Capitolii Iudicem Collateralem; inque eadem Curia, *Clemente* XII. Eccleſiae gubernacula moderante, primi quoque Iudicis Collateralis ſubſellium *Gaſparrius* tenuit. Vt munia ſua recte perageret, innumeros exantlare labores adigebatur. Praeter Capitolini Collateralis officium, primus eodem tempore in *Sapientia* Iuriſprudentiae Profeſſor erat; & quamvis Pontificia indulgentia Anteceſſor emeritus eſſet, rudeque donatus, nihilo tamen ſecius idem Archigymnaſium multas illi perturbationes, ac moleſtias exhibebat. Nam quum Cardinalis Quaeſtoris Auditor eſſet, praeterquamquod Tuſculi Praeſidi adſiſtebat, diuque etiam Caſtro Pandulpho, ac Soriano, familiae *Albanae* Feudo, gubernandis operam dabat; ad Monachorum Carthuſianorum, Minimorum, B. *Hieronymi* Piſani, ſive S. *Onuphrii*, & Canonicorum Regularium Praemonſtratenſium, nec non ad Epiſcopatus Sabinenſis, Capitulique Sancti *Petri*, negotia inſuper incumbebat. Multorum quoque Communium ditionis Eccleſiaſticae, quorum ipſe res procura-

ra-

rabat, publica munera magnopere *Gasparrium* distinebant. Ad haec in Germaniam, Poloniamque epistolas Latine exaratas persaepe mittebat; ac pro Sancti Officii, ut vocant, Rituum, Concilii, Fabricae, aliisque Congregationibus (relictis pluribus *Votorum* ad ipsas spectantium fasciculis) studiis ac libris evolvendis adsidue vacabat. Ille quidem firmis viribus utebatur, ac prorsus integra erat valetudine; verum omnes hae multiplices occupationes adeo illum sensim infregerunt, ut biennio ante interitum suum haud obscura imminutionis virium suarum signa prodere coeperit. Quae quidem virium infirmitas adeo demum aucta est, ut anno MDCCXXXV. aetatis eius LVI. non immatura modo, verum etiam subita, atque insolita morte praereptus fuerit. Etenim, ut de caussis nescio quibus Cardinalem *Albanum* doceret, *Gasparrius* nondum bene valens currum conscenderat; at illum repentinus cordis angor saepe ac saepius exclamare, reditumque domum aurigae praecipere, coegit. Verum, confirmato aliquantisper sibi animo, iter perrexit, quum rursus spiritus & cordis angustia se opprimi sentiens, e curru propere desiliens, utrinque suffultus ad aedes quasdam se contulit, praeter quas tunc transibat, sperans levirum suum in iis se inventurum, a quo praesentaneum in tam inopinata aegritudine praesidium aliquod & levamen acciperet. Verum quum in supremo vitae discrimine versaretur, non temporariam, mortalemque opem (sic visum Superis) sed in illo a tempore ad aeter-

aeternitatem terribili transitu spiritale ad animae salutem comparandam auxilium a leviro accepit. Hic *Gasparrium* extremos spiritus agere primo adspectu cognovit. Quapropter illum, nulla interiecta mora, iure Sacerdotii a culpis Christiano ritu absolvit, & quantum per casus insolentiam, perturbationem, ac dolorem licuit, auctor eidem fuit, ut totum se Deo traderet, ac eius omnino voluntati accommodaret. Morbi gravitatem, mortisque imminentiam, cognovit *Gasparrius*, cuius extremae voces, quae pauculae fuerunt, sanctissima *Iesu*, *Mariae* que nomina personabant, culparum veniam implorabant, spemque aeternae salutis praeseferebant. Sic inter actus hosce interruptos ad infimos scalae aedium gradus, in sella festinanter adlata quiescens, vitam cum morte placide commutavit. Fuerat ille ab ineunte aetate pietati addictus, & Eucharistiam, ad reficiendas animi vires, qualibet hebdomade adhibere consueverat. Quinetiam per decennium, quod mortem eius ἀμέσως praecesserat, poenitentiae Sacramento maculas animae quotidie vesperi deterserat, ordinarii extraordinariive Confessarii pedibus advolutus; signanter vero pridie mortis suae sacra Synaxi sese de more corroboraverat. Quod quidem una cum morum integritate, caritatisque operibus a *Gasparrio*, dum in vivis esset, peractis, in magnam salutis ipsius aeternae spem erigere nos debet. Eius cadaver ab ingenti sociorum sodalitatis Sacrorum Stigmatum S. *Francisci*, in qua superiori commodum anno

Cu-

Custodis munus obierat, caterva stipatum, adparatu decoro ad SS. XII. Apostolorum Basilicam elatum fuit, ubi proxime sequuto mane coram iuris Professoribus, quos in Archigymnasio Romano collegas habuit, post piaculare sacrum solemni ritu, cantuque peractum, tumulo conditum fuit. Funus tanti viri maior, meliorque urbis pars lacrimis fuit prosequuta; quodque *Gasparrio* prolixi elogii instar est, Pontifex Maximus certior de ipsius morte a leviro mox factus, haud siccis oculis pronunciavit: *Probus oppido frugique vir fuit*. Ingenii eius capacitas, suavitas morum, rerum experientia, expedita & amabilis vitae ratio, hilaritas atque eloquentia, amorem omnium aeque, ac admirationem erga ipsum iure ac merito pellexerant. Paucis post eius mortem diebus duae insignes lucubrationes, quae laudes nuper mortui *Gasparrii* complectebantur, lectae fuerunt. In Collegio Romano recitata fuit illarum una, opus P. *Contuccii Contuccii* Rhetoricae Professoris, qui in quadam ad praefatum *Moraeum* epistola de *Gasparrio* sic loquitur:

Non tibi divinae cognata exempla Poesis,
Quae propiora sequi tua per vestigia posses,
Defuerunt: nam quo culti Gasparrius oris
Eloquio, quicquid caneret, quo pectore vates
Insereret coelo caput, Ausoniosque referret
Nuper avos, Indum credo, quaeque ultima nostri
Trans iter est solis, Thulem novisse, nec ulla

Donec

Donec erunt Terrae tacituram tempore famam.
Atque utinam fato nobis non praecoce raptus
Ante diem foret! haud sacrae facundia linguae,
Quae toties captas tenuit dulcedine Musas,
Nos desiderio iam nunc torqueret inani.
At latebras si Pierides, atque otia quaerunt
Non illo quisquam tota distentior unquam
Aut Legum Interpres, aut auctor rebus agendis,
Urbe fuit; nec enim Iurisprudentior ullus.
Huic etenim se iam puero, praeque omnibus uni
Crediderat Themis: hinc Itala praestare Poesi
Mirari vatem solita est urbs alta Quirini,
Quum Musis tantum in strepitu, turbaque forensi
Praeriperet spatii, quantum sanctumque tribunal
Iuris, & aequarum dederat custodia legum.
Ille quidem sibi post cineres, Moraee, superstes
Vivit, & excedens meritorum praemia cepit;
Quod populo, Patribusque, & toti flebilis urbi
Occidit: at tu divini nunc pectoris heres
Iamdudum debes famae, quae scriberet ille,
Munere si vitae licuisset longius uti.

Dicta

Dicta fuit altera in Academia *Infoecundorum* ab eodem *Moraeo*, qui opportuno in episodio & mortem, & mortis genus leviri fato recens functi persequens, sic de illo flebiliter canere auditus fuit:

Quo meus, haec toties cui plausit silva canenti,
Fama recens, numeroque potens Gasparrus in omni?
Ah! liceat cari nomen, mihi sanguine iuncti,
Ac dotes meminisse viri; quot scilicet ille
Erudiit vestrum Themidis praecepta daturus;
Quotquot & hic cerno; Vos, vos, ego poscere testes
Haud dubitem; sic ut qui nescit hic quoque discat,
Quale illi ingenium, quaenam facundia, recti
Quantus amor, pietasque foret, candorque, pudorque,
Et placidi mores, & coepto semper in omni
Vna eadem series, & constantissimus ordo.
Occubuit tamen, atque istas moriturus in ulnas
Venit opem implorans (sic Di voluistis) iniquo
Perculsus fato, meque aetheris ostia sacra
Pandentem dextra momento fractus eodem
(Heu dolor! heu pietas!) stupidum, flentemque reliquit.

Supra ceteros, qui ob *Gasparrii* mortem vehementi moerore adfecti fuerunt, eminere visus fuit magnus Cardinalis *Lipskius*, defuncti olim discipulus; qui, funesto nuncio audito, in sua Cathedrali Ecclesia Cracoviensi iusta magistro suo coram se splendide persolvenda curavit. *Gasparrii* edita typis opera sunt: *Institutiones Canonicae*, *& Civiles* supra memoratae; ***Sermo pereruditus de Piceni statu Geographico; nonnullae Orationes in Sapientia Romana habitae; Cantiones Sacrae***, quae vulgo *Oratorii* vocantur, *iuvenilibus annis Latine exaratae*, quibus adiiciendae sunt *Cantiones Musicae* bene multae, quas ipse e communi sententia perquam venuste pangebat. Insuper est *Fabula Pastoralis* inscripta *Tigrena*, quae in aedibus Comitis Das Galveas Legati Lusitani, qui praemio amplissimo *Gasparrium* remunerari voluit, regia magnificentia acta fuit. Tantum vero plausum hoc Drama auctori conciliavit suo, ut qua die uni Sacro Collegio, & Romanae Curiae Praesulibus dictum fuit, plerique omnes sub finem alterius actus surrexerint, elata voce conclamantes, & *Gasparrio* auctori adplaudentes. Latine perquam eleganter scripsit, ac praeter *Vota* atque Epistolas, variis temporibus (quemadmodum obiter dictum est) quinque in Romano Archigymnasio Orationes, tres quidem anniversariis *Leonis* X. iustis recurrentibus, duas vero in instauratione studiorum, habuit. Multi in suis operibus *Gasparrii* honoris causa meminerunt. *Io. Marius Crescimbenius* pluribus in locis de ipso lo-

loquutus eſt; ac potiſſimum in epigrammate Italico eidem ſcripto ita eum adloquitur:

Eurindo, in la cui mente ampio ricetto
Ha de' Saggi il teſoro al vulgo aſcoſo;
E dolce nel cui ſen gode ripoſo
Vn cuor guernito di fin' oro, e ſchietto.

Vincentius Leonius in Proſa Tomo I. *Proſarum Arcadum* edita, magna illum cum laude memorat. In variis Ephemeridum Litteratorum Italiae Tomis *Gaſparrius*, quoties mentio de illo fit, honorificis verbis, atque ingenua commendatione exornatur. *Contuccius* laudatus in Poemate *De Praeſtantia Poeſis Italicae*, de *Gaſparrio*, quem ipſe in celſiſſimo Poetarum inſignium viventium ordine collocat, ſic loquitur: *Vena Gaſparrius ubere felix*. P. M. *Marianus Ruele* in Pluteo XXIII. *Bibliothecae Volantis* omnia laudum ornamenta in celebris huius Litterati memoriam congerit. *Iulius Caeſar Grazinius*, Canonicus, in quodam ſuo Dithyrambo inter Poetas Pindaricos, & Chiabrericos, Arcadico *Eurindi* nomine *Gaſparrium* recenſet:

Egilo, Eurindo, che ſon gloria, e vanto
Dell' Erimanto.

Ormontius Perataeus Paſtor Arcas in Introductione ad ludos Olympicos in Arcadum fato functorum honorem celebratos anno MDCCXVI. ſic cecinit:

Or quali a te daranſi lodi, e a' tuoi
Gran pregi, Eurindo, a te ch' ognor ritiene
L' alta Città per erudir gli Eroi?

Franciſcus Grimaldius Ieſuita in Libro tertio praeſtantis Operis *De Vita Vrbana* de ipſo ita infit:

Adfuit Eurindus, qui carminis arte magiſtra
Pollet, & Aſtreae ſcita verenda docet.

Malachias d' Inguimbert, nunc Epiſcopus Carpentoractenſis, decorat illum titulo *clariſſimi Viri* in Epiſtolae Latinae fronte eidem a *Gaſparrio* ſcriptae, & praefixae Epiſcopi ipſius operi, cui titulus: *Genuinus character Rev. in Chriſto Patris Armandi Iohannis Buttilierii Rancaei*. *Silvius Stampilia*, ex Arcadiae Inſtitutoribus unus, in ortu filii *Gaſparrii* lepidum Epigramma Italicum ſtilo feſtivo eidem ſcripſit, in quo laudes eius hiſce verſibus innuit:

Sia pari a te di mente ſavia, e vaſta;
Per Arcadia, ed Aſtrea ſia nato a poſta;
Rieſca infin della tua ſteſſa paſta.

Hieronymus Moſcarolius ſuam illi prolixam lucubrationem de Inſtitutionibus civilibus ligata oratione Latina conditam nuncupavit, multis in laudem *Gaſparrii*, quem magiſtrum ſuum adpellat, verſibus praemiſſis. *Marcus De Angelis* Academiae *Rinvigoritorum* Fulginii

ginii a Secretis, in Adnotationibus Hymni XXX. Secundae *Partis* carminum de Deo a *Cotta* Augustiniano, nuncupato inter Arcades *Oestrio Cauntino*, deductorum, *Gasparrium* laudibus prosequitur, & aliquot versus illius odae in medium producit. *Theobaldus Ceva* Carmelita in Collectione Italicorum Epigrammatum Poetarum vita partim fruentium, partim carentium, laudat, ad trutinam revocat, & vellicat illud, quod incipit: *Son già tre lustri ec.* Epigramma hoc Italicum ita celebre est, ut praeterquamquod ab auctore recitatum Romae summis plausibus exceptum fuit, Italiam, quanta est, pererraverit; adeo ut amanuensis unus trecenties illud die una excripserit. Quae quidem trecenta exempla in varias mox regiones dispersa sunt. Quinque deinceps auctores Latinis versibus illud expressere. *Blasius Schiavo* in *Philalethe Dial. II. die VII.* ut a *Cevae* censura Epigramma illud Italicum sartumtectum conservet, nullum non lapidem movet. Verum quamvis *Gasparrii* fama eruditioni *Blasii Schiavo* multum debeat; tamen urbanam discretamque P. *Cevae* censuram aequi bonique facit; & quum ipse pulcerrima laudati Epigrammatis lumina in propatulo ponat, ambobus *Gasparrius* decoris sui cumulum acceptum fert. *Philippus Dazon*, humaniorum litterarum in Collegio Vrbano *de propaganda Fide* Professor, in sua Ecloga Latina illum inter suos praecipuos magistros cum laude memorat hisce versibus:

Quis me nascentis docuit primordia mundi,
Motus, & numeros, lunae, solisque labores,
Iura sacra, & causas rerum, praeceptaque morum,
Atque actus hominum cum libertate futuros?
Nullus Aristippus certe quaesitus ab urbe;
Sed Galatus, Thyrsusque, Eurindus, Cratylus, Alcon,
Singula Parrhasiis celeberrima nomina silvis.

Hieronymus Lilius, laudum parcus homo, in suo Lexico ad vocem *Manzuola* haec de *Gasparrio* memoriae prodidit „ *L' Avvocato Francesco Maria Gasparri, Auditore dell' Eminentissimo Annibale Albani, Lettore di Legge nella grande Vniversità Romana, e nel Seminario Romano, Accademico Intronato, della Crusca, ed Assordito, Arcade del primo Coro, del di cui raro gentil cantare, piucchè d' ogni altro allegrasi il Sommo Pastore Albano; siccome la sua cetra meglio, che tutte l' altre, s' accorda colla mistica cetra di David; e la sua Musa, ritratto della sua sincerità, non consiglia le sue naturali bellezze che allo specchio della verità; in una canzonetta ultimamente fatta &c.* „ *Gasparrii* statura infra mediocres erat, corporatura vero ad pinguedinem vergebat; frons lata atque exporrecta, adspectusque iucundissimus. Quod quidem sonorae eius voci, dicendique

dique venuſtati coniunctum, quotieſcunque ille in eruditis Conventibus quidpiam recitabat, linguarum, animorumque favorem ipſi conciliare ſolebat, atque ut omni laudum genere cumularetur, ſummiſque ad coelum plauſibus efferretur, efficiebat. Multo quidem plura dici poſſent de *Gaſparrio*, eiuſque operibus, praeſertim Poeticis, quae omnia in unum veluti corpus compacta ab *Moraeo* typis mandabuntur. Quod autem hactenus dictum eſt, ſatis (opinor) oſtendit & quanti illum pendam, & quam egregiae fuerit ipſe, exquiſitaeque litteraturae. Intra puri putique elogii cancellos de more concluſus, numeris omnibus abſolutam vitae *Franciſci Mariae Gaſparrii* inter *Arcadum Illuſtrium* Vitas ponendam narrationem feliciori ingenio relinquo.

SCIPIO MAFFEIVS.

Anonymo Auctore
Ioanne Lamio interprete.

SCipio *Maffeius* Veronae anno MDCLXXV. *Ioanne Franciſco* Marchione, & *Silvia Peregrina* Comitiſſa, parentibus ortus eſt. Equeſtres magis artes, quam litteras eruditus fuit, & per quinque annos Collegii Parmenſis alumnus. Vſque ad annum aetatis viceſimumtertium in Poeſin incubuit, in quam uſque a teneris annis toto pondere ferebatur: licet exactam, optimamque

carminum pangendorum rationem nondum inivisset, sed stilo, qui tunc in Gallia Cisalpina invaluerat, se accommodasset. Romam profectus, ubi eruditus *Arcadum* Coetus florebat, in eum cooptatus fuit, & stilum adeo, & genium suae poeseos immutavit, ut paucos post menses in Principis Pedemontani ortum, *Dante* ad imitandum sibi proposito, poemation ediderit. Alia deinde carmina lyrica condidit, quae in carminum Collectaneis vulgo leguntur, inter quae notatu in primis digna est ode, quam in Principis a Bavaria, regni Hispaniénsis successoris designati, obitum meditatus est. *Meropem* quoque tragoediam composuit, quae communi iudicio Gallicas omnes tragoedias superavit. Scripsit & comoediam *Ceremonie* inscriptam, *officia* scilicet, & *obsequia*, quae illud habuit publicae adprobationis indicium, quod sexcenties typis descripta, editaque fuerit. Primum Iliados librum Tuscanicis versibus, & nova quidem forma, expressit: scrupulosius enim quam reliqui Graeco contextui inhaesit, & nostrae poeseos venustatem, elegantiam, harmoniamque servavit, Graecasque omnes voces compositas retinuit, ut ex eius praefatione etiam, quam Londinensi editioni praefixit, intelligere est. Latinam Poesin aeque adamavit, ut ex eius carminibus in Collectione a *Coletio* curata publici iuris factis, & ex iis, quae ad Regem Galliarum directa, suis Galliae Antiquitatibus praemisit, addiscimus. Subvertentis saeculi initium poeticum *Caroli Mariae*
Maggii

Maggii ſtilum ita ſubſpicere & laudibus ferre quidam coeperant, ut plerique illum tamquam exemplar ad imitandum ſibi proponerent; & clariſſimus doctiſſimuſque vir omnia illius carmina ediderit, ac laudibus immodicis auctorem cumulans, divini Poetae cognomento dignum eſſe pronunciaverit. Contra autem *Maffeius* ſcripta diſſertatione evidenter oſtendit (ſalva tamen debita laude, & honeſtatis officiis) quantum damni, & detrimenti noſtra poeſis captura eſſet, ſi in verſibus fundendis ſtilus, pedeſtris orationis proprius, minime vitaretur. Mirabilis fuit Maffeianae cenſurae exitus; nam paullo poſt ita illa verſificandi ratio exculcata, eiectaque eſt, ut in praeſens, an unquam *Maggius* exſtiterit, vix innoteſcat. Per haec tempora *Maffeius* Florentino Academicorum, ut vocant, *Furfureorum* Coetui miro omnium conſenſu adnumeratus eſt. Quum bellum in Italia anno MDCCI. exarſiſſet aditus deſiderium ſuum explendi *Maffeio* patefactus eſt, & modo hunc, modo illum exercitum frequentavit. Sed quo plenius deinde ſuis votis indulgeret, biennio poſt in Bavariam contendit, ubi eius frater Bavaricarum copiarum imperator erat. At quum eodem tempore Rhoetiam hoſtes invaſiſſent, multis periculis defunctus retrocedere coactus eſt; quamquam anno inſequenti iter rurſus per Carinthiam ſuſcepit, & miles voluntarius pugnae Donavertenſi, & aliis interfuit. Heinc *Menchenii*, pater, & filius, in ſua *Bibliotheca Virorum militia aeque, & ſcriptis illuſtrium*, haec de *Maffeio* ſcriptis man-

mandarunt: *Ornat hunc libellum nomen maximi Italorum, Marchionis Scipionis Maffeii, eius viri, quo Italia iam, forsan & omnis Europa cultior, elegantiorum litterarum, maxime antiquarum rerum, peritiorem non habet*. Quum domum reversus esset, scriptum editum ob eius fratris natu maximi cum alio equite contentionem, occasionem praebuit *Maffeio* librum *De scientia quae Equestris vocatur* elucubrandi; cuius operis incredibilis fuit virtus, & efficientia: nam quum antea nobiles, generosique viri falsam illam moralem, & artificiosam, exitiabilemque peritiam tantum docerentur; & nonnisi lites, & contentiones, iurgiaque ubique perstreperent, & consultationes, responsaque prudentum super iis passim proderentur in vulgus; statim ac liber ille vere aureus paruit, ea quoque vanae scientiae Chimaera prorsus evanuit: ridicula actoris, & rei nomina non amplius audiuntur: futilia scripta cessant, & sophismata tacent. Commentarium illud pluries formis vulgatum est: exactiores editiones Romana sunt, Panhormitana, & Neapolitana cum *Sebastiani Pauli* scholiis, & observationibus: etsi, quam *Pavinus* Venetiis perfecit, Academicorum *Furfureorum* adprobationem praefert, quae in aliis deest. Omnium lucubrationum *Maffeii* amplissima est *Verona illustrata*. In ea quamplurima vir eruditissimus detexit, alias ignota, vel minus examinata; veluti Romanos Metropoles, quae populos regerent, in Provinciis non constituisse: viam Aemiliam per Veronam non transiisse:

fisse: Cenomanos flumine *Clesio* definitos fuisse: *Catulli* distichon, *Brixia Veronae etc.* esse manifeste adulterinum; characteres, qui vulgo Gottici, Langobardique dicuntur, nil aliud esse quam Romanorum characteres & litterae, quae celeriter scribebantur: Italicam linguam non ex barbararum linguarum mistione ortam esse, sed ex vulgari, & corrupta Latinorum: fictitias esse historias Ecclesiarum particularium, trium primorum saeculorum, quum fere omnes ab aliquo D. *Petri* discipulo deducantur. In Secunda Parte, quae Scriptorum Veronensium notitiam continet, novam lucem historiae litterariae non semel foeneratus est. In tertia Parte observat inter alia primum inventorem, auctoremque munimentorum urbium eo modo, quo hodie in usu sunt, *Michaelem Sanmichaelium*, alias ignorum, fuisse. Ex quarta tamdem Parte, quae Amphitheatrorum tractatio est, liquido constat nihil antea nos cognovisse de interna eorum structura, quum *Lipsius*, aliique, nonnisi Romanum Amphitheatrum consideraverint, in quo structurae interioris nihil superest. Initium errorum fuit opinari primum vomitoriorum ordinem ostia carcerum ferarum esse, qua quidem credulitate cuncta subvertuntur, & transformantur: *Maffeius* vero omnium primus gradus internos deprehendit, quales alia omnia vomitoria habent, per quos spectatores adscendebant, & perveniebant ad gradus, in quibus considerent. Opus quoque plurimi inter Maffeiana faciendum *Historia Diplomatica* est, quae quidem, ut

ipse

ipse amicis scripsit, *Historia Diplomatum*, & *Actorum* inscribenda erat; cuius quidem novitas in eo consistit, quod eorum originem, principiumque deinde apud Romanos, perspicue demonstrat; viamque sternit, aperitque ad Artem Criticam Diplomaticam. Hinc varia instrumenta inedita, in papyro exarata, publici iuris fecit, in iis edisserens, quod aliis nondum comprehensum fuerat. Sex quoque volumina *Observationum litterariarum* in vulgus prodidit, in quibus ex libris recens editis ansam adripit eadem argumenta copiosius, luculentiusque tractandi. Specimen praebeat, quod de opere *Iosephi Augustini Vrsi* Tomo quinto scribit; quum inficiari quis nequeat, ordinem quo materia distribuitur, & complexum testimoniorum pro Pontifice Romano vi maiori praestantium, & noviter adductorum, alium prope commentarium non efficere. Multa in his voluminibus offenduntur, quae adprobationem passim, & laudem retulerunt; & praecipue id, quod de nova operum D. *Hieronymi* editione, in quam & *Maffeius* suam symbolam contulit, & quae magno decori semper Italiae fuerit, late disseritur. Haec enim ostendit pulcerrimas & praestantissimas editiones etiam in Italia adornari, quae argumenta nova & magni momenti, cum infinitis prope ac tutissimis emendationibus, & Ebraica ac Graeca eruditione, coniuncta eruditis exhibeant. Sufficit ut Chronicon inspiciatur, quod hactenus in densissimis tenebris iacuisse videri potest. In hisce ipsis voluminibus tres libri exstant, in

qui-

quibus de natione Etrusca, & Italis primitivis agitur, & eorum origo, mores, ritus exactissime edisseruntur; & quum hactenus, nonnisi fabulamenta, falsaeque coniecturae, quoad Etruscos characteres & linguam proposita fuerint, declarantur sine erroris metu vera elementa, & pars Etruscarum inscriptionum magna explicatur, demonstrando nil fere aliud eas continere, quam nomina propria, quorum plurima Romana sunt, Etruscis characteribus & inflexione exarata. Haec observatio unica, prima, & recentissima habita est, & de ea viri eruditi ex remotioribus Europae regionibus auctori gratulati sunt, qui hac eadem occasione numos Punicos, Samaritanos, aliosque exposuit & enarravit, inter quos dignus in primis observatione est numus Iuliae Africanus. In iisdem *litterariis Observationibus* texitur prolixus catalogus librorum eximiorum, rarissimorumque lingua Italica scriptorum, qui a *Fontaninio* & *Haimo* omissi fuerant; & late ostenditur quam longa errorum series in libro, a *Fontaninio Eloquentia Italica* inscripto, habeatur. In iis pariter variarum eruditarum difficultatum, & quaestionum solutionem reperire est, veluti significationis formulae lapidariae *Sub ascia dedicavit*, quae in clarissima luce collocatur, ut a pluribus iam animadversum fuit. Vir hic antiquitatis consultissimus vetusta etiam documenta incredibili facilitate legit. Iampridem in patria sua Bibliothecae ante mille annos dedicatae reliquias detexit, indeque anecdota plurimi facienda eruit, inter quae *Cassiodorii*

Com-

Complexiones, in quibus offenditur id, quo ille celeberrimum caelestium Testium locum in Epistola *Ioannis* legisse arguitur; eruit etiam *Felicis* III. Papae opusculum, & historiae Ecclesiasticae fragmentum quarto saeculo scriptum. Pluria etiam temporum Langobardicorum monumenta publici iuris fecit. Antiquos pariter auctores seu Graecos, seu Latinos, mira felicitate castigat, & verae lectioni restituit, dum citat, atque in medium producit. Latine quoque & Italice elegantissime scribit, cuius rei gratia ab inimicis ipsis, & lividis, laudem meruit. Splendidae igitur eius in utraque lingua eloquentiae specimina habemus, in Italica quidem, *de scientia Equestri* Commentarios, & *Veronam illustratam*; in Latina vero, Epistolas, quibus *Galliae Antiquitates* continentur; Praefationem D. *Hilarii* operum editioni praefixam; & opusculum, quod *De fabula Ordinis Constantiniani* inscribitur. *Maffeii* quoque repertum est, fulmina non procul a terra accendi, atque in altum vibrari; sumta occasione scribendi ex fulmine, quod in cubiculo, in quo ipse erat, accensum fuisse sibi visum est. Quod ad antiquas Inscriptiones attinet, *Artem Criticam Lapidariam*, nondum vulgatam, composuit, ex qua liquet hanc materiam in magnis adhuc tenebris versari, quum multi hactenus inscriptiones descripserint, sed nemo satis falsum a vero distinxerit atque secreverit. *Maffeius* in praesens in publici Musei constructione & dedicatione Veronae occupatur, quod quidem ultra dimidium absol-

ſolvit, quodque omnes fatentur ceteris omnibus Europae Muſeis praeſtiturum. Conſtat hoc anaglyphis, & inſcriptionibus cuiuſcumque generis, Graecis plus centum; Etruſcis viginti; Aegyptiis, Arabicis, Romanis innumeris & eximiis. Moris ei fuit Scriptoribus eius opiniones impugnantibus minime reſpondere; adeoque id averſari, ut ne commentationes quidem eorum legere dignatus ſit; niſi quod *Pfaffio* Lutherano, & Calviniano *Baſnagio*, utpote doctis, honeſtis, & de religione agentibus, modeſte atque erudite reſpondit. Atque ita quidem Scriptor anonymus, cuius narrationi tantum addam quod *Maffeius* praeſtantiſſimus anno MDCCXXXVII. Commentarios, ſeu Memorabilia fratris ſui, copiarum Bavaricarum Ducis, ab eo ſcripta, typis excuſa in vulgus prodidit. Item commentarium de gratia Dei, ſeu non abſimili argumento, Tridenti a *Maffeio* editum nuper fuiſſe perhibent, quod tamen mihi hactenus legere, aut videre non contigit; & quum Florentiae anno MDCCXI. verſaretur *Caſſiodorii Complexiones*, ut dictum eſt, edidit; rurſumque excudi fecit Epiſtolam *Io. Chryſoſtomi ad Caeſarium* eruditis animadverſionibus additis, & ad *Iacobum Baſnagium* idem facere meditantem directis, qui deinde quaedam *Maffeio* repoſuit. Nam adverſus eum nonnulli ſtilum exercuerunt, atque inter alios *Ant. Franc. Gorius*, *Laurent. Guazzeſius* Eques Arretinus, P. *Martinius* Benedectinus Gallus, & Mediolanenſis *Caſtellionius*, viri omnes pereruditi, quibus *Maffeius* reſpondere detrectavit,

prout

prout facere in huiusmodi adgressionibus consuevit. Itaque *Maffeii* opera edita sunt, quae sequuntur:

De Scientia Equestri Dissertationes X.
De Amphitheatris
Observationes Litterariae, Tomi VI.
Antiquitates Galliae Epistolis XXVI. comprehensae.
Verona illustrata.
Merope, Tragoedia.
Cerimoniae, Comoedia.
Praefatio in D. Hilarii Opera.
De Italis primitivis Dissertatio.
Carmina Latina.
Carmina Italica.
Historia Diplomatica.
De fabula ordinis Constantiniani.
De fulminis natura.
Memorabilia Maffeii, Bavaricarum copiarum Ducis.
De gratia Dei commentarium.
Epistola D. Chrysostomi ad Caesarium iterum edita cum observationibus.
Cassiodorii Complexiones in Acta Apostolorum, Epistolas, & Apocalypsin.
Passio Sanctorum Firmi & Rustici.
Primus Iliados liber versibus Italicis expressus, & alia quaedam quae spartim habentur.
Inedita sunt:
Ars Critica Lapidaria, aliaque.

IO-

IO. GASTO MAGNVS ETRVRIAE DVX.

IVstum, clementem, adfabilem, munificum, & quod raro in principali conditione contingit, eruditum atque Philosophum, litterarum bonarumque artium patronum & amplificatorem exhibeo postremum Mediceorum Heroum Principem, *Ioannem Gastonem*, seu *Guastonem*, seu *Vedastum*, Latine efferendum est, Magnum Etruriae Ducem, cuius grata semper & iucundissima fuerit apud suos populos recordatio; apud exteros vero & longe remotos laus & admiratio perpetua. Hic enim *Cosmae* III. Magni Ducis, & *Margaritae Aloisiae* Aurelianensis, filius, *Ferdinandi* autem Principis laudatissimi frater, natu minor, anno MDCLXXI, natus est; & quum puer sub egregiis praeceptoribus humaniores litteras didicisset, animumque sublimioribus doctrinis percipiendis idoneum studiosa sedulitate reddidisset, disciplinis sub celebri *Vincentio Vivianio*, *Galilaei* discipulo, primum; deinde sub *Benedicto Brescianio*, erudito & optimo viro, operam navavit; a quibus & necessariam scientiae naturalis cognitionem cupide hausit. Quo vero sacram profanamque historiam, & Christianae sapientiae consulta, penitus animo comprehenderet; ac rei antiquariae notitia, veterumque monumentorum cognitione, polleret; *Henricum Norisium*, Augustiniani Ordinis hominem, in Pisano Atheneo historiae, Ecclesiasticarumque controversiarum tunc Profes-

forem, deinde vero Purpuratorum Romanae Ecclesiae Patrum unum, non tam dignitate quam multiplici doctrina conspicuum, & commentariis editis celeberrimum, praeceptorem adhibuit. Iurisprudentiam, & cum Romanam, tum Graecam, quae antiquis legibus & institutis illustrandis inservit, eruditionem, *Iosephus Averanius*, Iurisconsultus clarissimus, eum docuit; praefectumque iuveni Principi instituendo reperio anno MDCLXXXVIII. quum id *Benedictus Averanius* frater in Epistola quadam hoc eodem anno scripta testetur. At hisce ducibus in disciplinarum egregiarumque artium curriculo mirabiliter progredi Princeps, doctrinae & eruditionis numeris omnibus absolutae cupidissimus, minime contentus, quum regiarum aedium cubiculis, quae incolebat, Bibliothecam, cui *Antonius Magliabechius* praeerat, contiguam haberet, eum inibi fere quotidie conveniebat, immensa eius eruditione & πολυμαθεία incredibiliter delectatus. *Antonium Mariam Salvinium* quoque, eximium Graecarum litterarum Interpretem, differentem lubentissime audiebat, ubere & exundanti illius doctrinae copia capacem animum affatim locupletans. At deinceps *Iosephum* quoque *de Papa*, Archiatrum doctissimum, quotidie ad suum colloquium admittebat, & cum eo differere ac confabulari gaudebat; quemadmodum cum *Benedicto Brescianio*, quem, quoad vixit, sibi familiarissime haerere voluit: idque in caussa fuit cur, quum *Cosmas* III. in Palatinae Bibliothecae custodia *Magliabechio* successorem

suffi-

fufficere deliberaret, *Ioannis Gaftonis* auctoritate factum fit, ut *Brefcianius* ad illud munus obeundum eligeretur. Adde quod *Brefcianus* exacta Mufices cognitione praeftabat, cuius amore ducebatur Princeps ille cultiffimus; quare fides fuaviter pulfare didicerat, & una cum *Marco Antonio Mozio* Canonico Florentino, huiufmodi peritia infigni, in citharae lyraeque fono numerofe excitando frequenter exercebatur. Quum autem variarum gentium linguis perdifcendis animum adplicuiffet, Gallicam, Hifpanam, Germanicam, Britannicamque comprehendit. Hifce ftudiis *Ioannes Gafto* florebat, multamque rerum pulcerrimarum peritiam comparaverat, quum *Ioannes Mabillonius*, Monachus Gallus praeftantiffimus, anno MDCLXXXVI. Florentiam advenit, & in eruditiffimo Principe praeclaram illam, ut ipfe ait, *Mediceorum* indolem, ideft, innatam in litteras, & litteratos viros propenfionem, cum aliis eximiis dotibus deprehendit, & iure optimo fubfpexit. Hinc, quum adhuc ille florenti aetate vernaret, meruit ut eius honori numifma caderetur, in cuius averfa parte Genius Virtutis exftaret, qui a Virtute ipfa ad excelfi montis faftigium duceretur, cum epigraphe: *Nulla, nifi ardua, virtus*. Et quidem adeo ille in doctrinarum, litterarumque fpatiis ampliffimis decurrendis profecit, ut *Henricus Norifius* dictitare folitus fuerit: *Princibis exaequat nos iam doctrina magiftros*. Mathemathica vero in tantum inftructus evafiffe credebatur, & eas difciplinas adeo fovit, auxit, ampliavit, ut *Nicolaus*

laus Butius, Pistoriensis, vir Graece Latineque doctus, *Apollonii Pergaei* editionem, a se Pistorii anno MDCXCVI. adornatam, Principi Geometriae peritissimo dedicaverit, atque inter cetera ita adlocutus fuerit: *Cui enim potius, quam Tibi, tenuissimus hic noster erat vovendus labor, quo duce & auspice studiorum, ac praeside, diu multumque in celeberrima Academia litterarium pulverem trivimus? Cui potius, quam Tibi, liberalissimae omnes facultates se dedant illustrandas, a quibus adeo te intelligunt illustrari? Cui demum potius, quam Tibi, haec una potissimum scientiarum Domina se commendet, a quo & ornamenta maxima, & in dies incrementa desumsit? Ferunt, ut primum Romanorum arva ipsis imperatorum manibus, eburneo scipione deposito, coepta sunt coli, & segetes crevisse laetius, & uberiorem fructum, gaudente quodammodo terra, reddidisse. Dicam verius, Mathematicas disciplinas, incultas iam olim spinisque obsitas, & modo cultissimas esse tua industria, & in meliorem frugem venisse. Etenim eae quasi gestiunt, ac magnifice gloriantur, quum sentiant & sua contrectari dignissimis imperio manibus instrumenta, & tuis se abunde copioseque sudoribus inrigari.* *Guido Grandius* etiam Monachus & Abbas Camaldulensis, & tunc Philosophiae in Pisano Lyceo Professor, ei nuncupavit *De Quadratura Circuli & Hyperbolae* libellum, quem anno MDCCIII. publici iuris fecit, & in quo *Ioannis Gastonis* scientiam multiplicem, & disciplinarum cognitionem demiratus, ita librum suum Geometra & Vates adloquitur:

I liber

I liber Etrusci, quo te spes altera regni,
Et Medicum stirpis gloria, Gasto vocat.
Sive illum invenies naturae arcana moventem,
Complecti veteres mente, novosque sophos.
Sive Syracosii, Pergaeive arte magistri,
Conica regali ducere signa manu.
Seu divina sacrae versantem dogmata legis,
Et fidei fastos, & monumenta Patrum.

Quamquam vero Princeps praestantissimus utili & laudata doctorum hominum consuetudine magnopere delectaretur, ut diximus, Euripideum illud animo fortasse recolens,

Σοφοὶ τύραννοι σοφῶν συνουσίᾳ,
Sapientes Principes sapientum consuetudine;

libris tamen quoque evolvendis perlegendisque ita incumbebat, ut classicos insignesque auctores, cum Latinos, tum Graecos, recentiorumque praecipuos, adsidue lectitaret atque perpenderet. Eruditos etiam Conventus, qui Florentiae habentur, maxime probabat; & *Furfureorum*, ut vocant, in quem cooptatus fuerat, perhonorifico accessu frequentavit: visusque est saepius orationibus, & dissertationibus, quae in Coetu legebantur, audiendis interesse, ac de auditis suum iudicium proferre; & siqua argumenta & rationes, siqua testimonia & loci veterum neotericorumque Scriptorum omissi fuerant, notare, atque auctoribus revocare in memoriam, quo lucubratio-

nes ſuas numeris omnibus abſolvere, & ſecundis curis caſtigare & locupletare valerent. Huius enim Conventus patrocinium ſuſceperat, non aliter ac maiores ſui glorioſi magnanimique iam fecerant. Adeo vero Academiae, quae *Florentina* dicitur, & in noſtra urbe eſt omnium maxima & vetuſtiſſima, decus ac gloria ei cordi fuit, ut *Salvinum Salvinium*, Canonicum Florentinum, Profeſſoremque eruditiſſimum, eidem longo annotum tractu Conſulem praeter morem, nam magiſtratus annuus eſt, praeſidere voluerit; quo ſcilicet ſtimulos adderet ſcribenti *Faſtos* eiusdem Academiae *Conſulares*, eoſque ille ad umbilicum deducere tanta Principis indulgentia cogeretur. At quum, uxore ducta *Anna Maria Franciſca* a Saxen-Lavemburgo, in Germaniam, Bohemiamque, ubi illa permanere voluit, *Ioannes Gaſto* anno circiter MDCLXXXXVII. profecturus eſſet, viros etiam eruditos in comitatu habere voluit; & Ficiclenſem *Io. Simonem Paſerinium*, egregium Philoſophum, & Medicae rei conſultiſſimum; *Benedictum Breſcianium*, virum impenſe doctum, & olim praeceptorem ſuum; *Ioannem Caldeſium* Chirurgum Arretinum, qui anno MDCLXXXVII. eximium tractatum de teſtudinum anatome Florentiae ediderat; *Petrum Dominicum Bartolonium* Empulenſem, qui eleganti Dithyrambo, Pragae primum edito, ac deinde Florentiae anno MDCXXXVI. iterum vulgato, Melnichi in Bohemia vina laudavit; & Ieſuitam denique *Sotomaiorem*, virum ſanctimonia & ſcientia praeſignem, ut

ſibi

ſibi a Confeſſionibus eſſet, ſecum adduxit. Quum vero multos annos in Bohemia verſatus fuerit, & inde per Germaniam vagatus, atque in Gallias, Belgium, Bataviam, varias regiones & urbes luſtrandi, multorumque hominum mores noſcendi, gratia contenderit, nullam occaſionem non adripuit, quo ſcientia, ſubactumque iudicium, in ſe perficerentur & creſcerent; & cum viris doctiſſimis congreſſus eſt, & Hamburgi cum *God. Guil. Leibnitzio*, tunc quaqua patet orbis percelebri, in primis; cuius etiam placita amplexus fuiſſe creditur, & non diſſimili ratione philoſophatus; & ad Coetus omnes eruditorum hominum, illuſtriaque Phrontiſteria acceſſit, & Pragenſe praecipue Atheneum ſaepe frequentavit, a Profeſſoribus & auditoribus aeque acclamatus; & Bibliothecas inſignes, & egregiis voluminibus inſtructiſſimas inviſit; & ſi quae aedes erant Minervae, Muſiſque ſacrae, & Sapientiae ſtudiis, doctrinis, liberalibuſque artibus excolendis deſtinatae, eas omnes ſua praeſentia honeſtavit; & quanti literas, & doctos eruditoſque homines, penderet luculenta ſignificatione demonſtravit. In Germania quoque Iuris Civilis ſcientiam, quam in Tuſcia ſub *Averanio* non ita perfectam didicerat, abſolviſſe, & ampliaſſe, atque ex abundantiori fonte, naturae videlicet, & gentium Iuris, derivaſſe videatur, luculentis *Hugonis Grotii*, & *Samuelis Puſendorfii*, aliorumque praeſtantiſſimorum virorum, commentationibus adiutus; quas idemtidem laudare deinde atque adlegare conſuevit, eas ſaepe

 diffi-

difficultates adfiftentibus fibi ius dicenti prudentibus obiiciens, quas removere ac diffolvere iis proclive non erat, ut *Iacobus Contius*, vir iurifconfultiffimus, aliquando teftatus eft; & quae Principem ad veram utilemque iuftitiam, populorumque falutem, unice fpectantem evidentiffime arguebant. Hinc, & ex alte percepta Philofophia, deinde in eo Democriteus ille rifus, farcafmufque laudabilis, atque omnium cafuum eventuumque, quos, rerum fato utcumque maior, prudentia femper vitare non poteft, contemtio, & veluti ex fpecula fublimi defpectus: hinc remiffio illa, & in poenis inrogandis laxa & diffoluta feveritas, fupplicii mora, & in damnandis reis dubitatio ac perplexitas, qua Princeps optimus clementiae laude cenfetur, populorumque pater arguitur; dum melius bonos mores lenitas fuadet, quam crudelitas exigit: hinc comitas fingularis & effufa liberalitas, qua cunctos incredibili adfabilitate excipiebat, fe parem magis & civem, quam regnatorem exiftimans; qua fubiectos populos παραδόξως & infolenti ratione beabat, quorum quidem fortuna non floret, & divitiae non adfluunt, nifi fub Principe neglecti fifci populatore munifico. Et talem quidem praecipue fe geffit, quum ex Germania reverfus alia illuftria fuae in litteras litteratofque homines propenfionis ac benevolentiae exempla & fpecimina praebuit. Nam quum anno MDCCXIV. *Ferdinandus* frater naturae conceffiffet, ipfe in eius locum fubftitui lubenter paffus eft, quoad Ephemeridum litterariarum, quae Venetiis
ede-

edebantur, patrocinium: virique illi docti, qui eas scribebant, se in eo dignum fratre successorem, fautorem Musarum eximium, & patronum eruditissimum, invenisse professi sunt. Sed & a Patre duarum in Etruria illustrium Academiarum, Florentinae, & Pisanae, Protector constitutus est; & arcanis gravibusque de imperio moderando conservandoque consiliis prudenter adhibitus: quum ille maturam virtutem, senilem prudentiam, & scientiam Principibus non ita communem, in filio deprehendisset. Praestitum ab eo adhuc iuvene scientiis liberalibusque disciplinis praesidium *Benedictus* etiam *Menzinius* laudibus tulit, in ode elegantissima, quam ad eum tunc temporis misit. Quum vero anno MDCCXXIII. *Io. Gaste* imperii habenas suscepisset, patrocinium illud, quo studia litterarum, disciplinas, bonasque artes foverat & protexerat, non continuavit modo, verum etiam auxit, & ampliavit. Et illud in primis est commemoratione dignissimum, quod, quum *Cosmas III.* cucullatorum, superstitiosorumque hominum, consiliis & suasionibus adductus, ne Philosophorum quorumdam placita, & Democriteorum praecipue, in Pisano Lyceo a quoquam docerentur prohibuisset, & *Paschasium Iannettium* Physices Professorem, recentiorumque sententiarum adsertorem acerrimum, ne eiusmodi opiniones insinuaret auditoribus, a Philosophiae cathedra ad Medicinae professionem transtulisset; vix *Io. Gasto* Patri successit, huiusmodi interdicti vincula & repagula abrupit, ac philosophandi liber-

bertatem restituens, & *Iannettium* ad pristinam Physices professionem cum universorum gaudio revocavit; & novis Philosophorum repertis, plausibilibusque sententiis, eiecta & exculcata futili & inani captiosorum Scholasticorum de natura rerum disserendi ratione, facile invehendis aditum latissimum patefecit. Tunc eversis hominum scientiae inimicorum, osorumque veritatis, machinamentis, & eorum technis & fraudibus elusis, non impune fuit illis, siquid contra recentiores doctrinas, & consulta Philosophorum, temere adtentavissent; exemplumque habemus inlustre in pullato illo, qui ausus quaedam in Pisanos Professores, neotericamque Philosophandi viam ac methodum imprudentius effutire, Epistola a *Paschasio Iannettio* scripta, & Diacrisi quadam versibus hexametris a *Guidone Grandio* Monacho & Abbate Camaldulensi, Mathematices Pisis Professore, nuper mortuo, in Philosophiam *Nov-antiquam Thomae Cevae* Iesuitae elaborata, & anno MDCCXXIV. cum scholiis luculentissimis publici iuris facta, optime vapulavit, ab apologia omni, & ulteriore scriptione vulganda, deterritus. Quum igitur Princeps cultissimus Pisani, Florentinique Athenei curam praecipuam haberet, ea Professoribus lectissimis instruere non omisit; & Pisanos quidem renunciavit *Io. Alb. Soriam* Livurnensem, concinno & illustri Logices tractatu edito clarum; & *Io. Baptistam Caracciolium* Neapolitanum, Clericum Regularem Theatinum, quarumdam *Gregorii Nysseni* epistolarum editione, commentario de lineis curvis, & D.
Caie-

Caietani Thienei vita scripta, percelebrem; *Eduardum Corsinium*, Scholarum Piarum Clericum pariter Regularem, qui eximios de universa Philosophia libros, Geometricosque tractatus evulgans, famigeratus evasit; *Claudium Fromondum* Monachum Camaldulensem, *Guidonis Grandii* auditorem; & hosce quidem tres Philosophiae doctores iussit. Iuris vero Civilis docendi munus *Pompeio Nerio* Florentino, nunc ad splendidiorem dignitatem evecto; *Augustino Patronio* Liburnensi, & *Leopoldo Guadagnio* Florentino, qui de Legibus Censoriis elegantissime scripsit, eruditissimis viris iniunxit. *Alexandrum Politum* Florentinum, *Eustathii* in *Homerum*, & *Dionysium Periegeten* Commentationum Latinum interpretem, & enarratorem clarissimum, politioribus litteris tradendis destinavit: Theologicis dogmatis interpretandis *Gerardum Capassium*, scriptis editis notissimum, & *Fancellium*; Florentinos ambos & Servitas, praefecit: Medicinam vero *Antonium Cocchium* Mucellanum, *Xenophonte* Ephesio Latine converso, & doctis dissertationibus elucubratis, insignem; *Verzanium* Bargensem, & Miniatensem *Rain. Bonapartem*, profiteri voluit; quemadmodum & *Nicolaum Gualterium* Florentinum, quem postremo loco produximus, quod de eo pluria a nobis narranda prolixius, distinctiusque proferenda sint. Hic enim quum famulitii *Violantis Beatricis* Magnae Etruriae Principis Medicus primum electus fuisset, deinde apud *Ioannem Gastonem* Medicum Archiatri iam senio confecti socium gessit, in-

ter

ter Florentinos Professores cooptatus; & tandem, *Iosepho de Papa* Archiatro anno MDCCXXXV. vita functo, Archiater ipse renunciatus est, & Cathedra in Pisano Atheneo, quam *Iosephus de Papa* obtinebat, donatus. Hoc igitur ministerio conspicuus, ut se & apud Principem, & apud populares suos, exterosque, amplius probaret, quum iam in antecessum, anno scilicet MDCCXXV. libellum de Fontium origine adversus *Antonium Vallisnerium* Professorem Patavinum eminentissimum edidisset, & Museum vario naturalium cimeliorum, ut marinarum concharum plantarumque, lapidum, succorum, liquorum, opobalsamorumque, genere & copia instructissimum dedicavit; & conchas omnes, quas illud contineret, aere incisas & expressas exhibuit, & commentariis eruditissimis illustravit. Quod autem Museum suum tanta rerum pulcerrimarum copia & varietate *Gualterius* instruxerit, *Io. Gastonis* munificentiae debetur, qua Princeps optimus iussit, ut ex rudi indigestaque huiusmodi rerum massa, adgestisque temere cumulis, quos regium Cimeliarchium servat, eas *Gualterius* seligere, & in suum usum transferre posset, quibus sibi opus esse iudicavisset. Nec hisce contenta Principis liberalitas, ex remotis & longinquis oris praesignes omniparentis naturae foetus, perrarasque conchas, quascumque *Gualterius* indicasset, Florentiam advehendas curavit. At non in Professoribus doctissimis tantum in Pisano Atheneo constituendis, Principis erga illud beneficia subtiterunt,
ve-

verum etiam excelſam ſpeculam, coeli motibus, ſiderumque tranſcurſionibus, obſervandis idoneam, urbium fllorentiorum exemplo permotus, & Maiorum ſuorum laudata imitatione incitatus, conſtrui ſapientiſſime voluit. Quid quod *Ceratium*, Patricium Parmenſem, & Oratorii, ut vocant, Romae, Presbyterum, multiplicis doctrinae fama celebratum, eiuſdem Athenei Procuratorem, & militaris D. *Stephani* Eccleſiae Piſis Antiſtitem, Florentiam evocatum, creatumque equitem, renunciavit? At ſi Lyceum illud tantis beneficiis adfecit, & commodis recreavit; non minus tamen de Florentino optime meruit Princeps publico bono natus, & prudentiſſimus; nam eius vigil cura praecellentes doctrina & eruditione Profeſſores in hoc pariter elegit, interque alios *Ant. Franc. Gorium*, eruditis de re antiquaria commentariis in lucem editis orbi litterario notiſſimum, quique in dies laboribus huiuſmodi laudatiſſimis ſe exercet, ut ſibi, patriae, & Florentinae Academiae in primis, decori ac laudi ſit, hiſtoriae exponendae praefecit. *Benedictum Monetam*, cauſſarum patronum egregium, & diſciplinis etiam, ac multiiugi eruditione praeſtantem, Iuris civilis interpretem renunciavit. *Ioannem Targionium* Florentinum, Medicum doctiſſimum, Botanices Magiſtrum, & publici viridarii Cuſtodem iuſſit. *Antonium Cocchium* ad tradendam Medicinam Piſis Florentiam tranſtulit, ſicuti & *Pompeium Nerium*, filium patre dignum, & penita univerſi Iuris cognitione inſtructiſſimum, quo

Flo-

concinnatus; D. *Basilii Magni* Homiliae quaedam ab *Ang. Maria Riccio*, Graecarum litterarum publico Professore, in Italicum sermonem e Graeco conversae; *Guidonis Grandii* de Quadratura Circuli & Hyperbolae liber; *Petri Antonii Michaelii* commentarius, *Nova plantarum genera* inscriptus; multique alii, quos omnes recensere longum esset atque difficile: tanto Princeps ille eruditissimus litterarum amore fervebat, tantaque in praeclara studia proclivitate laudabiliter ferebatur; atque ita coepta inclita & perutilia omnimodis promovebat. Et quoniam *Petrum Antonium Michaelium* memoravimus, eum quoque egregium Botanices doctorem in Academia Florentina esse voluit; adeoque fuit, licet numquam in Cathedrae possessionem missus; quum fortior & efficacior sit Principis voluptas, quam futiles illae formulae, solemnitatesque supervacaneae, quibus Professorem vere constitui quidam perperam arbitrantur. Adde, quod Princeps munificus stipendium *Michaelio* duplo tandem auxerat, & satis amplum reddiderat; & antea etiam plura liberali largitione praesidia contulerat; quare hic in sui operis ad Magnum Ducem epistola ita eum adloquitur: *Quibus tu, Serenissime Magne Dux, patriis avitisque tuae gentis, materni quoque Avi tui Gastonis Borbonii, Henrici Magni F. singulare exemplum addens, qui regio eruditoque luxu adfluens, atque inter belli curas, herbariae studio incensus, eam semper in deliciis habuit, quae ille Roberto Morisonio auxilia praestitit, mihi magnifice praestitisti; ut*

quod

quod Serenissimi Patris tui incboaveram auspiciis, id tua liberalitate perficerem &c. Quum autem non multis ab hinc annis *Antonius Franciscus Marmius*, Eques Florentinus, quem *Antonius Magliabechius* suae Bibliothecae Praefectum, & testamenti exsequutorem reliquerat, naturae concessisset, iamque locus esset in Bibliothecarii successione dispositioni *Magliabechii* supremae, qua iusserat, ut Monachi *Praedicatores*, quae in D. *Mariae Novellae* Coenobio Florentiae manent, suae Bibliothecae curam gererent: *Io. Gasto*, publico bono consulens, principali auctoritate Magliabechiano testamento derogavit, & ne in Monachorum manus supellex libraria tam insignis deveniret, cavit; atque Custodem *Io. Targionium* laudatum ipse praefecit: aedesque capaces, libris illis servandis a *Cosma* III. destinatas, magnifico ingressu, & scala perampla exornavit; suprema Bibliothecae cura demandata *Carolo Rinuccinio*, Dynastae & Optimati primario, & non tam dignitatibus publicisque muneribus conspicuo, quam prudentia singulari, & eruditione multiplici instructo. Non minori erga doctos viros, eorumque memoriam, propensione *Io. Gasto*, ut *Vincentii Vivianii* legatum, quo marmoreum mausoleum *Galilaei Galileii*, praeceptoris sui, cineribus, construendum heredi iniunxerat, lite diremta, praestaretur, suprema etiam auctoritate interposita, effecit; quod quidem sepulcrum anno MDCCXXXVII. in *Sanctae Crucis* templo, translatis *Galilaei* & *Vivianii* cadaveribus, dedicatum est. Illud autem memo-

moratu etiam dignissimum, quod, quum Cortonae, pervetusta Etruriae urbe, novus Eruditorum Coetus anno MDCCXXVII. sub *Academiae Etruscae* titulo ad Etruscas antiquitates illustrandas institutus fuisset, Princeps Musarum fautor amantissimus, & veterum monumentorum aestimator eruditus, eum in suis publicis aedibus, quae in illa urbe exstant, convocari permisit, ibique etiam Coetus illius Museum & Bibliothecam dedicari. Quantum enim doctam antiquitatem adamaverit *Gasto*, etiam illud argumento esse potest, quod perrarum Cimeliarchium, quod in suum usum *Petrus Andreas Andreinius*, Patricius Florentinus, harum rerum peritissimus, instruxerat, trecentis, & quod excurrit, gemmis consummatissimae & elegantissimae sculpturae in suam Gazam translatis, possidere sategit; passimque huiusmodi vetustatis eruditae reliquias magno pretio emebat, utpote sibi carissimas. Nam vel *Antonium Franciscum Gorium* laudatum, qui modium perantiquum, Florentiae forte fortuna repertum, ei liberaliter donaverat, largo publici stipendii augmento remuneratus est. Quamquam vero tanti vetusta monumenta faciebat, recentiora etiam praestantium artificum opera, laboresque laudatos admirabatur; & Pictores, Sculptores, Architectonesque plurimi pendebat; eorumque, quaecumque illi adtulissent opera, picturas, statuas, anaglypha, atque id genus alia, lubenter gratanterque accipiebat, eos adloquebatur comiter, & munifice praemiabatur. Et quidem anno MDCC-

rem, benevolentiam, admirationemque meruit, ut exteri viri principes ad eum accedentes, & ipsi aliquid de tetrica maiestate remittere discerent, atque iis illum officiis prosequerentur & colerent, quae antecessores Magni Duces ab illis exigere numquam potuerunt: omnesque generaliter inviti, & permoleste, ab eius amabili congressu, placidisque conloquiis, non tam discederent, quam avellerentur. Ob hanc igitur clementiam & comitatem insolitam, & omnibus ferme saeculis inauditam, quam utinam saepius subditos populos experiri ac subspicere, servorum custodiae Principis addictorum avarissimum genus passum fuisset; obque amorem & benevolentiam erga omnes eximiam, insperata eius mors, quae anno MDCCXXXVII. V. Id. Iulias contigit, Etruscos omnes ingenti & incredibili luctu prostravit. Sepultus est in Maiorum sepulcreto in D. *Laurentii*; & ubi solemnes exsequiae peractae fuerunt, eum funebri oratione laudavit *Iosephus Bondelmontius*, Patricius Florentinus impense doctus: *Gorius* autem egregiam Inscriptionem, quae sequitur, Principis iussu adpendit; alii alia scripserunt, & publice exposuerunt.

IOANNES GASTO MAGNVS ETRVRIAE DVX
IVSTVS. PIVS. CLEMENS.

Bono pablico augendo tuendoque Cosmo III. M. E. Duce. & Margarita Aloisia Ioannis Gastonis Ducis Aureliani Filia feliciter natus est.

Ab ineunte aetate divinarum rerum cognitione egregie imbutus. Singulari disciplinarum omnium scientia instructus. Celebriorum totius Europae linguarum peritia mirifice excultus. Clementia suos. Incredibili benevolentia exteros ita complexus. Vt omnium Principum doctissimus atque humanissimus habitus sit. Annae Mariae Franciscae ex inclita Saxelavemburgensium Ducum progenie connubio iunctus. Germania Gallia Batavia perlustrata. Multiplici rerum usu ac scientia mentem omnium capacem locupletavit. Mediolani Carolum VI. Romanorum Imperatorem, eique desponsam Elisabeth Augustam. Principum regnatricis domus suae nomine Brixia invisens. Obsequio sibi devinxit. Defuncto parente pientissimo imperioque suscepto. Pridem indictum aes conlatitium summa beneficentia remisit. In maxima annonae reique frumentariae caritate. Tritico peregrino ingenti copia advecto. Distributoque pane. Populi inopiam sublevavit. Ingruentibus turbulentissimis rei publicae temporibus. Maximas rerum difficultates consilio prudentia. Aequa in prosperis adversisque rebus constantia. Animo semper interrito superavit. In Italia ardente saevissimo bello. Vastatis finitimis regionibus. Etruriam suam diuturna pace tranquillam incolumem felicemque conservavit. Mediceum toto orbe celeberrimum Museum antiquis operibus gemmisque rarissimis ornavit auxit nobilitavit publiceque edi curavit. In Pisano Atheneo. Rerum caelestium cognitioni promovendae. Astronomicam speculam a fundamentis erexit. Quo facilius successorum suorum augusta nomina novis observationibus caelo inscribantur. Bibliothe-

thecam Magliabechianam regio cum cimeliarchio & curia coniunctam. Perhonorifico aditu decoratam. Omnibus oneribus immunem. Publico studiosorum bono patere decrevit. Academicorum congressibus frequens. Ampliato editoque suis auspiciis lexico. Tuscum sermonem ad summum nitorem & elegantiam evexit. Postremo non suae sed publicae felicitati vivens. Editis illustribus christianae pietatis exemplis. Constanti serenoque animo spreta seculi gloria. Anno aetatis suae sexto supra sexagesimum mense I. d. XIV. h. XI. Imperii anno XIII. mense VIII. d. XIV. aeterna immortalitate dignus decessit.

OPTIMO PRINCIPI

Publicae felicitatis propagatori. Pacis conservatori. Pauperum patri providentissimo. Etruscorum regum ex augusta Medicea domo ultimo. Quietem & beati luminis claritatem precamini maestissimi Etruriae populi.

Ipse Epigrammata subiecta legenda exhibui.

Ergo iacet Medicum, quibus Italis ora superbit,
Splendor, & aetatis gloria, Gasto, suae?
Gasto pius felix populi moderator Etrusci,
Et Pater, & Princeps optimus, ergo iacet?
Nec, quo dilectos cives servavit, acerbae
A tristi eripuit vulnere mortis, amor?
Pectore, quo facilis fixit clementia sedem,
Abstinuit diras nec Libitina manus?
Infestamque sibi sensit fera bella moventem,
Qui placidus laetae pacis amator erat?

Non illi toto celebrari profuit orbe
Munificum, insignem iustitiaque virum;
Non rerum abstrusas scrutantem noscere causas,
Aetheraque ingenio supposuisse suo;
Dumque hominum mores multorum spectat, & urbes,
Linguarum varios edidicisse sonos.
At misera, infando saltem, Florentia, luctu,
Debuerantque malis parcere fata tuis;
Parcereque adflictae desolataeque sorori,
Altera quae Tusci laus manet imperii.
Nempe nihil saevis est inviolabile fatis.
Sed cur flebiliter talia multa queri?
Mortales tantis vicit qui laudibus omnes,
Ad similes Heros debuit ire Deos.

Otia qui placidis fecit tranquilla Camoenis,
Et studia, atque artes egregias, coluit;
Ac pretiosa legens aevi monumenta vetusti
Doctorum adgessit reliquias operum;
Collectamque sibi gazam quemcumque tueri
Exhibitis cupidum iussit imaginibus;
Ardua quique oculis admovit sidera nostris,
Aetheris immensas turre docente vias;
Et curam fovit, qua quis bene sedulus herbas,
Viresque herbarum disceret innumeras;
Et lepor, & Tuscae cunctis qui gratia linguae,
Et largae voluit subspicerentur opes;
Maiorum Gasto memoranda exempla sequutus,
Sic tamen ut titulos, & decus, addiderit,
Fatorum terras praeda invidiosa reliquit.
Flent Musae ereptum nobile praesidium.
Digna tamen felix tantae fert praemia laudis
Parte sui aeternum se meliore videns.

Dulcia nam laetae condent dum carmina Musae,
Gramina dum Tellus, dum feret astra Polus;
Dum culto sermone loquetur Etruria, priscae
Dumque erit aetatis reliquiis pretium;
Augusti toto celeberima Principis orbe,
Quae superest, Virtus, Gloria, Nomen, erit.

Furfureorum Coetus Patroni Principis manibus, eleganti oratione a *Salvino Salvinio* Canonico Florentino laudato habita, & carminibus variis in eius laudem recitatis, iusta persolvit, in aedibus Stroctianis celebrato conventu.

BENEDICTVS LAMIVS.

ET quodnam animi mei propositum, eruditorum hominum vitas seu scribendi, seu colligendi, libertatem tam severa lege coerceat; ut mihi praescriptos vertentis saeculi fines ne latum quidem unguem excedere liceat; nec patriae pietati indulgens de *Benedicto Lamio*, genitore meo, in ipso praeteriti saeculi termino vita functo, verba faciam; quum leges amor nesciat, & minimum temporis intervallum impedimento esse non debeat filio patris memoriam veneranti, quin eius actus, & qualiacumque erga remp. litterariam merita, litteris mandata serae posteritati transmittat? *Benedictus* igitur *Lamius* in hisce Memorabilibus locum iure optimo habeat, qui anno MDCLXII. IV. Kal. Novemb. *Carolo Laurentii F. Lamio*, & *Felice Blasia*, honestis paren-

tibus, Sancta Cruce, Etruriae ad Arnum oppido ortus, ita puerili aetate se exercuit, studiisque litterarum sub *Micchaele Angelo Durantio*, sacerdote antiquae simplicitatis, & erudito, ut tempora illa, patriaque, ferebant, ludimagistro, operam dedit; ut eius mentis vivida vi, ingeniique perspicentia, a parentibus certo experimento intellecta, Pisas in illustri illo Atheneo in Medicinam incumbendi gratia mitteretur. Natus tunc erat *Benedictus* annos XVI. atque ibi doctrinis, egregiisque artibus, operam per quinque annos tanta sedulitate navavit, ut sub *Antonio Avvisio*, & *Alexandro Marchettio*, ac *Paschasio Iannettio* deinde, Democriteam Physicam, & Geometriam; sub *Iosepho de Papa*, & *Iosepho Zambeccario*, Medicinam; sub *Laurentio Bellinio* vero Anatomen, penitus animo comprehenderit; & arctam celebrium horum Professorum amicitiam ob ingenii praestantiam, spectatamque doctrinam, meruerit. Quum laurea igitur magistrali anno MDCLXXXIII. a *Iosepho de Papa* insignitus fuisset, & Medicinae amplius interiusque noscendae, exercendaeque, gratia Florentiam se contulisset, amicum inter alios, & familiaritate coniunctissimum, *Benedictum Brescianium* habuit; *Franciscum Redium*, Archiatrum insignem, auditor perpetuo coluit, atque adsectatus est; eruditos *Laurentii Magalottii* congressus adsidue frequentavit; & *Iacobo Lapio*, Medico Florentino laudato, semper adhaesit; cum quo & Florentia profectus epistolare commercium, quoad vixit, exercuit. Nam aliquos post annos

nos in patriam rediit, ubi *Ioanni Gacio*, qui Medicinam publice conductus profitebatur, in ministerio deinde successit, quo quidem munere multa cum laude functus est, a reliquis vicinorum oppidorum, urbiumque, Medicis plurimi factus, & inter alios ab *Hieronymo Manfredio* litterariis cum *Ant. Franc. Bertinio* Medico controversiis noto; & a *Matthaeo Regalio* Medico Lucensi praestanti, ac celebri, cuius litteras ad *Lamium* anno MDCLXXXVI. & deinceps datas, Medica eruditione refertas, nuper evolvi. Et profecto bonam apud doctos homines opinionem collegerat, qui ex eius de morbis iudicio, eorumque curandorum via ac ratione, cum scribendo, tum differendo, propositis, non unum de turba Medicum esse perspicue intelligebant: quare *Iosephus de Papa*, in magno pretio apud nostrates habitus, & eximiis lucubrationibus editis famigeratus, ei adhuc tyroni, anno MDCLXXXIII. Sena scribens, adfirmavit, eum *tam recte ac sapienter de natura & caussis morbi cuiusdam feminae iudicavisse; & tot, tamque evidentibus, rationibus sententiam suam confirmasse, ut nihil reliquerit ipsi quod adderet; adeoque se eius iudicium omnino & penitus adprobare; ei maximopere gratulantem interea, quod certis & indubitatis argumentis ostenderet, se magno decori sibi ipsi, praeceptoribusque futurum*. *Iacobus* autem *Lapius* ad eum pariter Florentiae epistolam Latinam dans anno MDCLXXXVII. haec inter alia scribit, ipsissimis verbis relata: *Legi igitur, & relegi omnia, quae mihi narravit*

char-

charta illa epistolaris ad instar historiae Medicae, quam mihi misisti hebdomada praeterita, pro adversa valetudine illius viri consanguinei tui, Praepositi templo primario pagi Sanctae Crucis; & quod magis est, legi etiam & relegi eamdem historiam una cum amabilissimo quoque, & nunquam satis laudato viro in re litteraria Physico-Mathematica, & Medicinali, Iosepho del Papa, praeceptore tuo, & cum ipso consideravi omnia, quae ex parte Medicinae theoretica dicta & scripta sunt a te de idea & natura adfectionis praeter naturam, de parte primo & praecipue adfecta, de caussis tam externis, quam internis; tam proximis, quam remotis; de scopis curantiae, ac tamdem de prognosi: omnia iterum dico dicta, & scripta tam bene & docte, ita ut nihil dicendum & rescribendum sit ad te circa ipsa. Huius tamen aegroti occacasione simultas quaedam inter *Lamium*, & *Ioannem Antonium Terentionium* Graniolensem, tunc Sancti Miniatis Medicum, & nunc Medicinae in Pisano Lyceo Professorem, exorta fuisse ex quadam *Lamii* Epistola anno MDCXCIII. exarata videatur: nam in ea *Lamius* queritur *Terentionium*, ut *mendacio claresceret*, Praepositum illum reparatam salutem sibi debere iactitasse; quum in colloquio cum eo semel habito, omnia quaecumque *Lamius* de morbi illius curatione censuerat, rata lubenter facileque habuisset; nec melius quam ipse in prognosi collimasset. Interea vero *Lamius*, non intra certos tantum Medicinae profitendae limites substitit, sed & aliis doctrinis sedulo inhaesit; neque Philologiam neglexit,

xit, ut orationes Italice ab eo ſcriptae, & Gallicae linguae peritia, qua praeſtitit, luculente teſtantur. Italicorum inſuper Poetarum, & *Dantis* ac *Petrarcae* in primis, lectione delectabatur: & ſiqua carmina, lectu digna, ſed typis nondum vulgata, in eius manus pervenirent, exacte diligenterque deſcribebat; quod quidem & in egregio *Franciſci Redii* Dithyrambo laudabiliter praeſtitit. Quin & populares adoleſcentes quoſdam Coſmographiam, Geometriam, & Philoſophiam aliquatenus docuit; & in publicis diſputationibus quantum ſcientia, & rerum divinarum humanarumque cognitione praecelleret, acute docteque diſſerendo non ſemel oſtendit. Illud autem in primis commemoratione dignum videtur, quod ad eum, quicunque in vicinia eruditiores haberentur, cum Medici, tum diverſae profeſſionis homines, frequenter accederent, qui cum iis de variis ſcientiarum argumentis adſidue diſceptabat: neque illos tantum inſtruebat amplius, cultioreſque dimittebat; verum etiam doctis ſuis ſermonibus *Dominicum* fratrem, & Canonicum ſacerdotem, ita formavit, ut ad Phyſicae neotericae fontes delibandos fidenter accederet, & praeter patriae rudioris morem de mundi ſyſtemate, mirandiſque naturae effectibus, *Galilaei*, *Redii*, *Ioſephi de Papa*, aliorumque celebrium Scriptorum commentariis nocturna diurnaque manu verſatis, deque ipſa re Metaphyſica, ut vocant, non ſine manifeſto ingenii perſpicacis indicio, cum amicis colloqueretur. Etſi vero fratres alios haberet,

Iosephum, *Paschasium*, *Antonium Franciscum*, (*Dominico* iam Sacerdote, *Hippolyto* Franciscanorum cucullum induto, & *Genesio* in antecessum mortuo) *Benedictus* tamen, reliquis caelibem vitam eligentibus, anno MDCXCI. uxorem duxit *Claram Stellam*, *Ioannis F. Francisci N. Baldacciam*, popularem suam, annum aetatis vicesimum tunc agentem, ex qua quatuor liberos sustulit, *Carolum* anno insequenti natum, *Henricum* aequo pariter intervallo ortum, *Aloisium*, quem biennio post uxor enixa est; & me tamdem *Ioannem* in lucem editum VI. Id. Novemb. anno MDCXCVII. qui unus supersum, memoratis fratribus immatura morte praereptis. Nam anno MDCXCVIII. *Carolus*, sequenti *Henricus* atque *Aloisius* una cum patre *Benedicto*, patruoque *Paschasio*, semestri spatio, acerbo funere elati sunt. *Benedictus* enim quum bene firma valetudine nequaquam esset, languentesque vires ob pertinacem studiorum sedulitatem irreparabili iactura consumeret, tabuit sensim, & post varia remedia, etiam ipsius *Francisci Redii* praecedenti consilio, incassum adhibita, praedicto anno, IV. Non. Aug. naturae concessit, & in communi familiae sepulcro conditus est. Silentio haudquaquam praetereundum censeo, quum *Benedicto* mors proxima instaret, seque brevi humanis rebus ereptum iri sentiret, iuvenem Medicum adstantem, quem sibi in publico munere successurum cognoverat, monuisse & rogasse, ne suae familiae quemquam aegrotantem ita curaret, ut pharmacis compositis, & medicamentis

va-

varia rerum admistione temperatis, aut morbum produceret, aut mortem certam inferret: adeo suae arti, fallaci, vel inutili ut plurimum, diffidebat. Perhibent etiam dixisse, ubi praescriptam a *Francisco Redio* diaetam observare animum induxit, se iam breviorem vitae viam inire; sed viri prudentis esse, doctorum probatorumque hominum consiliis & placitis adquiescere. Apophthegma eiusdem quoque est, naturae admodum consonum, homines, qui post se liberos relinquerent, haud omnes integrosque sibi interiisse videri, sed deducta quadam superstitum traducum propagine magna ex parte permanere. Genitoris, fratrumque interitum dudum carmine defleveram, quum vitam meam hexametro versu conscribere adgressus essem: cuius quidem initium huc transferre fert animus, quum non incuriosam oppidi Sanctae Crucis, & conterminorum locorum, descriptionem contineat; & patris memoriam utraque oratione, vincta numeris, & soluta, celebrari par sit. Illud igitur ita habet:

Qua flexu Etruscus sinuoso labitur Arnus,
Et vallem inferior secat, ac foecundat amoenam,
In dextra exigui consurgunt moenia ripa
Oppidi, & a Sancta Christi Cruce nomina ducunt.
Quot passus Pisae distant, qua mergitur undis
Aequoreis Titan, tot ad Arctos Luca recedit;
Nascentis quamquam radiis Florentia solis

 Ad-

Adflatur prius, & spatio maiore diremta est.
Hoc veluti merita cingunt vicina corona
Oppida : nam clivo adsurgens propiore superbit
Ficiclum ingens, stagnatumque paludibus humet
Cappianum, quod Iuxianae primordia cernit,
Quam Lacus effundit Novus, & qua erumpit in Arnum.
Iuxianae liquidis Falco Mons imminet undis
Arduus, & Puteus, nec non qui nomine Sanctae
Censetur Mariae, atque alter de vertice calvo
Mons adpellatus, parvo & qui nomina debet
Monticulus tumulo. Iacet aequo cominus agro
Castrum, barbaries voluit quod dicere Francum,
Conditione urbem quasi liberiore fruentem.
Haec equidem dextris adspectat, & adluit, undis
Arnus. At haud numero, nec sorte minora sinistris
Laetificat, seu quis Romani cernere Turrim,
Coenobiumque velit, quod Franciscana peramplum
Gens colit; aut inter colles Talparius exstans
Mons prospectantem oblectat. Cui vitrea nomen
Vasa dedere dehinc Mons eminet, & procul inde
Vno eodemque iugo Stibium, Ciculumque residunt.
Huic subiecta iacet Iucunda, atque urbs Miniatis

Ad-

Adſurgit procul, olim opibus praeſignis, & armis,
Diruta nunc late, populo nec culta frequenti;
Quam decorat ſacris Antiſtitis infula vittis.
His, aliiſque, agro ſparſis, circumdata caſtris
Stauropolis (Graio liceat mihi nomine Sanctam
Significare Crucem, & numeris parere Latinis,
Nunc patriam vocem, ut minus, indignantibus, aptam)
Contiguis Arni, vitreiſque adſpergitur undis,
Ficicli, & Caſtri media ac contermina Franci: &c.
Prodiit hic roſei dias in luminis oras
Ioannes, alias merito translatus ad urbes;
Cui genitor Benedictus erat, mortalibus aegris
Arte Machaonia doctus reparare ſalutem.
Hic dum naturae latebras, cauſſaſque repoſtas,
Scrutatur: dum ſolis iter, lunaeque labores,
Sideraque, obſervans animo caeleſtia templa
Pervadit, nimio ſtudiiſque incumbit amore
Egregiis, ſe languentem non ſentit, opemque,
Quam reliquis fert, imprudens ſibi denegat. Ergo
Tabidus, & ſeptem vix luſtra egreſſus, obivit
Infantem bimum, & nondum ſua damna valentem
Noſcere, Ioannem linquens, dum verteret annus

Proximus extremo saecli praeeuntis. Eodem
Tempore tres rapti fratres aetate tenella
Carolus, Henricus, Ludovicus; mortuus una est
Paschasius patruus. Parvo quot funera tractu
Extulit una domus! Quanto doluere dolore
Externata parens, cladi & superesse querentes
Franciscus, Iosephus, & is, quem dicere non est
Versu, Dominicus, sacrum indutusque cucullum
Carolus! Hos patruos abruptae fragmine vocis,
Lingua haerente, tener Ioannes iure vocabat,
Lusibus in mediis dum luderet inscius infans.
At mater Clara est, gemino quae Stella vocatur
Nomine, vivacis fato robusta senectae,
Stauropolitis & ipsa &c.

Homo fuit *Benedictus* statura iusta, corpore macilentiore, colore pallenti, naso ad aquilinum vergente, fronte lata, oculo vivido, capillo nigro; honestis moribus, animo modesto, mitis ac facilis. Lucubrationem nullam typis descriptam vulgavit, sed quasdam manu exaratas reliquit, quae flammas, quibus ceteras morti proximus damnavit, feliciter evaserunt. Eae sunt:

Dissertatio de vini natura) Italice
Orationes Sacrae)
Dissertatio de natura & virtute Cinae.
Consultationes Medicae.

Histo-

Historiae variorum morborum.
Dissertatio de Cardialgia.
Excerpta ex variis Scriptoribus.
Epitome de morbis soporosis.
Tractatus alii Medici
Miscellanea quaedam.

IOANNES BAPTISTA DE MIRO.

Anonymo Auctore.

IOannes Baptista de Miro Graniani, non obscuri nominis oppidi mediterranei, non longe a Stabiis, natus est anno MDCLVI. Eum filium *Paullus*, vir nobilis, Iuris Consultus, & Advocatus, Neapolitanus ex *Catharina de Athenasio* suscepit. Fratrem vero habuit *Vincentium de Miro*, unum ex Regni Curatoribus a *Carolo* Caesare electum, & in Surrentinorum Nobilium Collegium restitutum. Neapoli adolescens monasticam disciplinam amplexus est D. *Benedicti*, Casinensis scilicet Congregationis, in Asceterio S. *Severini*, ubi litteris operam navavit. Doctores habuit Philosophiae, & Theologiae, sui ordinis religiosos viros. Graecam linguam avide, & celeriter adripuit, eam praelegente *Gregorio Messerio*, eximio Neapolitanae Academiae Professore, qui primus eamdem linguam pene fatiscentem substinuit. Hinc veterum adsidua lectione omnem hausit sapientiam. Philosophiam in eodem Coenobio docuit, & sordibus barbarorum inquinatam abstersit. Inde Venetias evocatus summo auditorum plausu

Theo-

Theologiam professus est. Post plures annos in Collegio D. *Anselmi* Romae Sacros Canones, maxima antiquae Ecclesiae disciplinae eruditione, explicavit. Eius virtutes noster Ordo multis honoribus decoravit. Primum in Abbatem: deinde in Procuratorem Generalem totius Congregationis: postremo in Praesidem elegit. Accessit etiam Summi Pontificis *Innocentii* XII. munificentia, & alterum Vaticanae Bibliothecae Custodem praefecit. Tantus vir, inter tot curas, antiqua Philologiae studia, quae unice deperibat, somni cibique parcus, nunquam intermisit. Ad eum nostrae urbis in re litteraria principes accurrebant; inter quos *Franciscus Galuppus*, Graece, & Latine doctissimus, cuius amicitia, & omnigena scientiarum, & totius antiquitatis peritia summopere delectabatur. Quin etiam ex ultima Britannia Dissertationem, cui nomen inscriptum: *Origines Neapolitanae Vrbis*, non alii legendam misit, quam nostro *De Miro*, Vir clarissimus *Reinolds*. Eius tamen sententiae de Neapoleos primis colonis, adsensum noster Abbas praebere non poterat: unde Dissertationem haud minus reconditae eruditionis, licet in contraria euntem, epistolae forma ad ipsum *Reinolds*; non sine promerito verborum honore, conscripsit. Illam anno MDCCXXXIX. praestantissimus *Iac. Phil. D'Orville* Miscellaneis Observationibus, quae Anstelaedami eduntur, interseri curavit, *Vol. X. Tom. III. pag.* 444. & 463. Postremis annis Bibliothecae custodiae nuntium remisit, & Neapolim secessit: Sum-

mus

mus vero Pontifex *Clemens* XI. ſapientiſſimum virum iam rude donatum annua largitione octo millium ſeſtertium proſequutus eſt. Heic, quamvis diuturno arthritidis morbo vexatus, ſellae, vel lecto, adfixus, nunquam a legendis antiquorum ſapientum exemplaribus oculos avertit. Vir integer vitae, & moribus candidus, vereque Philoſophus, morte occubuit anno MDCCXXXI. aetatis ſuae LXXV. Plura exſtant apud nos eius praeclari ingenii monumenta; a quibus edendis vir modeſtiſſimus abſtinuit. Ex illis eum, veluti ex ungue leonem, dignoſcere licet. Haec partim ad res Eccleſiaſticas, partim ad Philologiam, ſpectant. Quin Muſas etiam Graecas, & Latinas amavit: &, indigna quae lateant, multa ſervamus carmina. Hactenus eruditiſſimus Auctor, cuius elogio illud addere lubet, quod, quum ipſe Mediolani anno MDCCXXIX. verſarer, & cum viro docto, *Horatio Blanco*, aliquando conloquerer, quaereremque, quem Italum Philologum *Io. Clerico* illi celeberrimo comparare & opponere poſſem; ſine ulla haeſitatione reſpondit *Blancus*, *Ioannem Baptiſtam de Miro* non minori doctrina, & eruditione, quam *Clericum*, cenſendum eſſe; ingenii autem moderatione laudatiſſima, ſapientiſque animi virtute, longe praecellere.

FRAN-

FRANCISCVS VALESIVS.

FRanciscum *Valesium* Roma protulit, qui *Carolo Valesio* Burdigalensi genitore ortus est anno MDCLXX. matre tamen Romana *Ioanna Mancinia*; hac, e gente honestissima; illo, scriptis eruditissimis editis celebri, & egregia praecipue opera, qua *Odericum Rainaldum* in Annalium Ecclesiasticorum compositione iuvisse & ratum exploratumque est; & eorum insuper duo Volumina inedita, inter *Francisci* filii scripta reperta, indubitato argumento confirmant. *Franciscus* igitur puer, paternis in doctrinae laudumque curriculo vestigiis instituturus, primum Iesuitarum scholas, ubi humaniores litteras, & scientias disciplinasque didicit; & sub *Baldigianio* quidem praeceptore Philosophiam, sub *Eschinardo* vero Mathematicam, animo comprehendit, alacriter adsidueque frequentavit; indeque iam adolescens ad Romanum Archigymnasium gradum faciens, Graecanicae litteraturae sub *Russio* earum Professore, sub Antecessore vero *Carpanio*, iuris prudentiae operam dedit. Statim ac discipulorum subsellia reliquit, ad eruditum Conventum a famigerato *Ciampinio* institutum crebro accessit, & in eo tanto sacrae profanaeque antiquitatis cognoscendae, sequiorumque saeculorum historiae percipiendae amore incensus est, ut studio intenso, & nec intermissa adsiduitate, in per-

amoe-

ramoenam utilemque huiusmodi scientiam totus incubuerit, eiusque peritissimus brevi tempore evaserit. Hinc viri ad eum eruditi passim certatimque confluere, cognitiones lubenter communicaturum interrogare, lucem ab eo rebus obscuris, dubiis explanationem, ac salebrosis facilitatem & ordinem quaerere, in omnibus denique consulere ac sciscitari, quò deinde ab eo doctrina & eruditione locupletiores discederent. Et quidem perhibent plerosque litteratos homines, qui nostra aetate, commentationibus evulgatis latè claruerunt, multa, & ea omnia eximia atque praestantia, ex ubere eius eruditionis fonte in suarum lucubrationum campos derivasse, atque ita famam celebriorem, nomenque illustrius, prudenter ac laudabiliter quaesivisse. Hos inter, ut ferunt, *Philip. Stoschius* fuit, Germanicae gentis homo, & vir antiquitatis consultissimus, qui, quum in antiquas gemmas insignes, litterisque inscriptas, commentari, commentariumque in vulgus prodere, animum induxisset, *Valesii* amicissimi hominis opera plurimum usus est, & multiiugi eius eruditione mutua passim accepta, lucubrationem suam abunde instruxit, distinxit adposite, eleganter exornavit. Sed mira fuit *Valesii* in tanta hominum de eo opinione animi moderatio ac virtus: tantum enim absuit ut huiusmodi existimatione efferretur aliquatenus, & popularis aurae vile mancipium inanem gloriolam captaret, ut illius πολυτριλήτου memor λάθε βιώσας, manum intra pallium perpetuo continens;

aeter-

aeternum se turbae subduxerit; & modica sua fortuna contentus, nec civium potentiorum limina triverit, nec honoribus & dignitatibus inhiaverit, nec populosae civitati subspiciendus extra suae domus septa pedem frequenter extulerit. Hinc *Stoschius* laudatus, quum amicitiae tenax, & beneficii memor, *Valesii* nomini & gloriae quoquomodo consulere vellet, numisma eius honori ab egregio Pictore & Architectone *Marco Tuschero* elaboratum excudi fecit, in cuius aversa facie hanc epigraphen scribi voluit: *Bene qui latuit bene vixit. Ph. B. de Stosch. Am. Opt. G. A. M. F. C. Romae* 1730. quae quidem inscriptio eius indolis morisque indicium est. Itaque *Valesius* ignotus magis aliis, quam sibi, anno MDCCXLII. mense Maio naturae concessit, atque in D. *Mariae* in Posterula ad Vrsum sepultus est. Eius opera edita sunt:

Acta Sanctorum Martyrum Felicis & Adaucti, ex Latina lingua in Italicam translata, Scholiisque & Observationibus illustrata. Romae 1733.

Dissertatio de tribus Statuis ex Farnesianis hortis in Capitolium translatis. Romae 1735. *inter Dissertationes Academiae Cortonensis.*

Inedita vero sunt inter alia:

Epistola Latina ad Philip. Stoschium, in qua de antiqua Comitum Turri erudite dissertat.

M. Agrippae vita ex antiquis Auctoribus concinnata.

Nico-

Nicolai Laurentii F. vulgo Cola di Rienzo, *Vita observationibus locupletata*.

Historia Genealogica gentis Columnensis.

Acta Sanctae Domitillae.

Collectio Diariorum a Stephano Infessura usque ad annum 1700. *& a Valesio continuata usque ad annum* 1740.

VINCENTIVS DE MIRO

Desiderio Sanchezio Auctore.

VIncentius de Miro natus est Graniani, non obscuri nominis oppidi mediterranei, non longe a Stabiis, anno MDCLII. Patrem habuit *Paullum de Miro*, virum nobilem, Iurisconsultum, & Advocatum Neapolitanum; matrem *Catharinam de Athenasio*, fratrem vero *Ioannem Baptistam de Miro*, Abbatem Ordinis D. *Benedicti*, Casinensis scilicet Congregationis, virum omnigena scientiarum, & totius antiquitatis peritia clarissimum. Neapoli adolescens litteris addiscendis operam navavit, praesertim vero Iurisprudentiae, in qua adeo excelluit, ut a *Carolo* II. Hispaniarum Rege meruerit in regii Fisci patronum destinari. *Carolo* II. vita functo, in Hispaniam se contulit ad *Philippum* V. *Borbonium*, qui ei in omnium regnorum monarchia successit, a quo benigne admodum, & clementer, exceptus fuit. Quumque Neapolim ad munus suum obeundum rediret, audivit Genuae, regnum Neapolitanum ab armis *Caroli* VI. Austriaci occupatum; quare ibi

per

per aliquot menses commorandum esse existimavit, ut rebus compositis in Patriam reverteretur, quo ubi pervenit ab eodem *Carolo* Caesare Magnus Regiae Camerae Locumtenens creatus, & in unum ex Regni Curatoribus, electus fuit. Quum vero paucis post annis Mediolani ageretur de finibus agrorum metiendis (ardua quidem, & difficilis provincia, a multis praeclaris viris iam ante tentata) *Carolus* Caesar ob spectatam nostri *Vincentii de Miro* summam integritatem, & animi constantiam, ipsi hanc curam demandavit, eumque supremum Praesidem Mediolani elegit. Heic, incredibile dictu est, quanto omnium ordinum plausu, & summa dexteritate susceptum munus absolverit, & exercuerit. Multa forte superessent, quae ad Ius Civile Romanorum illustrandum vir eximius meditatus fuerat; a quibus tamen absolvendis continua Reipublicae administratae cura, & ipsa rerum gerendarum moles, eum abstruxit. Denique annis, & laboribus gravis Mediolani obiit anno MDCCXXXII. aetatis suae LXXVIII. quum paucis ante mortem mensibus, supremis dignitatibus nuntium remisisset. Haec sunt quae de Viro Clarissimo (quantum quidem ab eius fratre audivimus) tibi nuntianda existimavimus.

ELE-

ELEONORA GONZAGA ETRVRIAE PRINCEPS.

QVid ni laudes & praeconia tua in his Memorabilibus meis celebrentur, *Eleonora Gonzaga*, Princeps nobilissima, in qua proclivitatem singularem, & benevolentiam incredibilem erga Musas, earumque sacris addictos homines, haud semel subspexi, atque expertus sum? Num in *Mediceam* gentem iure connubii translata, augustorum Procerum indolem, & erga litteras litteratosque viros amorem & propensionem participasti; vel potius magnanimitatem, munificentiam, comitatem, aliasque virtutes egregias ex inclita prosapia tua, quae semper eximiorum titulorum & decorum gloria coruscavit, tecum, veluti dotales, attulisti? Tu enim ex *Vincentio* Guastallae Duce, & *Maria Victoria Gonzaga*, parentibus praestantissimis, anno MDCLXXXV. orta, & in paterna domo principali institutione educata, deindeque in Sanctimonialium Parthenone virtutibus amplius exercita, ne minori animus cultu, & disciplina formaretur, quam coelesti forma corpus, & venustate praecelleret; anno MDCCVIIII. *Francisco Mariae Mediceo* Principi, antea S. R. E. Diacono Cardinali, connubio iuncta es; statimque quanto favore doctrinas bonasque artes prosequutura esses ostendisti, cum doctis hominibus conloqui gaudens, & cum *Antonio Magliabechio* in primis, eius eru-

ditis festivisque sermonibus magnopere delectata; & ab adsidua sublimis divinique Poetae, *Dantis Aligerii*, lectione distrahi non facile patiens; quum libris evolvendis perlegendisque lubenter incumberes. At quum *Mediceum* illum Heroa, virum tuum, mors immatura anno MDCCXI. rebus humanis exemisset; & triennio post, Patre tuo etiam *Vincentio* vita functo, continuato prope luctu fortis constansque mens tua quateretur; non tamen Musas colere, & eximias artes adprobare destitisti; sed viros eruditos & cultos ad tuos congressus procliviter admisisti, Poetasque praecipue; & ex iis illos, qui admiranda cantus extemporalitate, stupore simul consessum adficerent, & suavissima voluptate perfunderent. Testis *Alexander Ghivizanius*, cuius festivos versus, salesque paullo mordaciores, aegre quondam tulisti; quum ille iure quodam suo te, tacite munusculo ei inter epulas dato perstringentem, audacius confidentiusque retaliare voluisset. Testis *Iacobus Antonius Lucchesius*, cuius poeticam facultatem promtumque ingenium demirata, etiam procuratorem tuum renunciavisti. Testis *Io. Baptista Faseolius*, cum quo familiariter conloquebaris, eius argutis dictis, ingeniique elegantiis mirabiliter capta, a quo & in Carminibus suis laudata fuisti. Testis ipse famulus, rei domesticae a te praefectus, *Laurentius Baccius*, qui extemporali cantus facilitate praestabat, qua te maxime duceret, & oblectaret. Quin, adeo Poetas amasti, & favore complexa es, ut ne caecus quidem, *Fogginius* cognomento, qui admirabili extem-

extemporalia carmina fundendi facultate pollebat, & non minus faceta, quam amarulenta, dicacitate cantabat, tuae beneficentiae expers extiterit, quum, curiositate quadam ducta, illum etiam versificantem audire volueris. Quid autem de eo dixerim, quod, quum anno MDCCXXIX. *Antonius Ferdinandus* Guastallae Dux, frater tuus naturae concessisset, fratre successore aegrotante, Guastallam primum contendens, & anno insequenti Vindobonam, de beneficiariae ditionis Guastallensis administratione apud Caesarem actura, profecta esses, tecum inter alios *Innocentium Montinium* Sarnensem adduxisti, hominem poetica facultate, elegantioribusque litteris instructissimum, & Iurisconsultum, qui tuam caussam patronus sedulo accurateque defenderet. Vindobona autem tamdem Florentiam anno MDCCXXXV. reversa, solita doctorum hominum conloquia restituisti, adsidueque propemodum spectanda Poetarum corona cingebaris, & praeter commemoratos, *Morandium* etiam, & *Versarium*, *Biniumque*, ac me tamdem saepius advocasti; cum manens in urbe, tum rusticans; utpote quae tu etiam Musarum amica & socia carmina elegantia meditabaris; & Italicam elegiam, memini, te scribentem quondam deprehendi; quae e medio *Lucretio*, & *Ovidio*, iucundos lepidosque sensus in se derivasse videretur. Quid quod dulcem etiam Musices conventum incredibiliter amabas, & ipsa quoque canoras fides digito modulante numerose pulsare didiceras; quare *Io. Baptistam Gamberuccium*, qui vocalibus Clavicymbali, ut

 vocant,

vocant, chordis ſonare ſcitiſſime noverat; & *Nicolaum Suſierum*, Germanum origine hominem, *Dominicumque Palafutium*, Florentinum, Citharoedos eximios & celeberrimos, in regia cubicula frequenter convocabat, quo cantoribus praeſtantiſſimis harmonia concordi adſonarent. Tanta autem fuit tua erga me clementia, ut quum ad Pontem Erae, ſaluti conſulendi gratia, anno MDCCXXXVIII. ſeceſſiſſes, reſciſſeſque me una cum *Ioſepho Clemente Binio* laudato non procul inde ruſticari, me ſtatim cum ſocio ad te arceſſiveris; quumque ad te acceſſiſſemus, eruditis conloquiis, cantuque extemporali, aliiſque laudatis exercitamentis adſidue nos occupaveris. Vtinam, Princeps magnanima, Etruriam noſtram tamdem non reliquiſſes, nec Bononiam, Venetias, Patavium, ubi morata viris doctiſſimis *Io. Baptiſta Morgagnio*, & *Alexandro Macoppio*, & *Ioanne Polenio*, aliiſque Profeſſoribus inclitis, quos in adverſa valetudine conſulebas, familiariter uſa es, inque alias Galliae Ciſalpinae urbes diſcurrens, & nos tuo iucundiſſimo adſpectu privaviſſes, & Italiam egregio decore & ornamento tam cito orbaſſes, morte obita Patavii anno MDCCXLII. Menſe Martio, & in D. *Antonii* ſepulta, quum heredem tuum Sereniſſimum *Franciſcum Lotharingum* Magnum Etruriae Ducem nuncupaviſſes; cuius manibus ego gratus & beneficiorum memor haec modo qualiacumque iuſta perſolvo; Principis quidem animo grandi, miti, facili, laeto, munificentiſſimo; corpore autem iuſta proceritate, bene compacto, venuſto, pulcerrimo; adeoque ab omnibus dilectae & laudatae. FRAN-

FRANCISCVS MARIA NICOLAVS GABBVRRIVS

Caietano Veracio Auctore.

INter ceteros, quos nostris quoque temporibus Florentia, clarorum virorum parens, per multa saecula protulisse gaudet, *Franciscus Nicolaus Gabburrius* iure ac merito potest adnumerari. Vir quidem, qui licet privatus esset, regum magnanimitatem animo aequaret, & coepta digna principibus moliretur. Florentiae ex inclita familia ortus est XVI. Kal. Ian. anno Dom. MDCLXXVI. Quale sit eius familiae decus ex eo colligitur, quod sui maiores ad primos reipublicae honores adscenderunt usque ab anno MCDXXI. inter quos est memorandus *Petrus Gabburrius*, qui anno MDI. nominatus ab *Aloisio Canisianio*, petiit cum *Petro Soderinio* primam reipublicae dignitatem, in qua *Soderinius* in perpetuum fuit subrogatus. *Franciscus Nicolaus* parentes habuit *Eduardum Gabburrium*, & *Virginiam de Beccuto*, nobilissimam feminam, a quibus nil fuit praetermissum, ut, sicut testa recens suavissimo odore, ita ingenuus puer probis moribus imbueretur. Vix e pueris egressus uxorem duxit *Camillam Bonaccursiam* ex patricia gente, ultimum suae familiae germen, quae immatura morte in ipso aetatis flore peremta est. Tres filios reliquit viro, *Iosephum*, *Andream*, & *Eduardum*; quorum natu maior primum

in Gallia, postremo in Hispania mercaturam fecit, *Philippo* V. Regi Hispaniarum maxime acceptus, a quo aerarii Praefectus in Baetica nuper electus est. *Andreas* a Patre Romam missus, & curae *Augustini Fabronii* S. Romanae Ecclesiae Cardinalis, eius consanguinei, commendatus, & in Romano Iesuitarum Collegio educatus, ostendit in praesens quam bene bonis moribus & facultatibus ingenuo viro dignis fuerit instructus. *Eduardus* vero magna indole praeditus, domi primum adolescens umbratica exercitatione detentus, litteris, & scientiis auctus, Pisis tamdem sub *Iosepho Averanio* clarissimo viro, aliisque Professoribus, utrique iuri sedulam operam navavit, & laurea donatus Florentiam reversus, pietate, & doctrina clarus, inter Canonicos Ecclesiae Metropolitanae fuit cooptatus. *Franciscus Nicolaus* adolescens inter ephebos Etruriae Regibus inservientes adscitus, genio indulgens, nullam nobilem facultatem, ex plurimis, quibus in illo coetu efformantur ingenui iuvenes, esse sibi negligendam existimavit. In his quantum profecerit ex eo potest intelligi, quod omnibus esset adprime carus, & a Principibus, quibus liberaliter inserviebat, in deliciis habitus. Quamobrem a *Cosmo* III. Magno Etruriae Duce praeter avitam *Commendam*, quam habebat (ita vocant patrimonia eorum Nobilium, qui in Ordine Equestri sub titulo D. *Stephani* Papae, & Martyris a *Cosmo* I. instituto, piraticam in Turcas exercent) aliam obtinuit ex illis, quae, quum grati animi causa conferantur a nostris Principibus,
quos

quos penes huius Ordinis est semper suprema dignitas, *Gratiosae* adpellantur. Alio praeclaro munere *Cosmus III.* auxit *Gabburrium*, ampla eidem statuta mercede. Illum enim elegit, ut Legatis, qui ab aliis Principibus ad Etruriae Reges mittuntur, ceterisque Nobilibus aliqua dignitate fulgentibus, inserviret. Haec provincia nemini fortasse commodius poterat demandari; variis enim linguis loquebatur. Mira illi erat sermonis iucunditas, comitas, & urbanitas; & quidquid pretiosius, & admirabilius adservatur, seu in publicis, seu in privatis aedibus, noverat vir in omnibus eruditus; ostendebatque doctis alienigenis, Florentiam inter celeberrimas totius Europae urbes iure, ac merito haberi. Praeter ceteras facultates, quibus *Gabburrius* delectaretur, Musicen attenter excoluit; cui natura ipsa quum miram vocis suavitatem largita fuerit, quam etiam senex servavit, cantor extitit adeo excellens, ut omnes eum laudibus prosequerentur, faterenturque immensas opes eum fuisse congesturum, si eam artem in vitae subsidium sibi comparavisset. Alia vero facultas totum hominem occupavit, Pictura scilicet; cuius egregiae artis elementa didicit ab *Honorio Marinario*, Pictore celeberrimo, quem satis commendant tot pulcerrima opera, quae passim exhibentur contemplanda. Quum pro viribus picturae operam navasset *Gabburrius* sub tanto artifice, criticen in arte adeo exquisitam adeptus est, ut in diiudicandis, & cognoscendis Pictorum operibus nullus for-

tasse exstaret, qui certiori iudicio censoria virga uteretur. Id vero minime mirari subit; noverat enim omnes artis canones, & artificum magni nominis pene innumera delineamenta undique conquisierat, & ex omnibus Sculpturae, & Picturae operum generibus aedes refertas habebat, ut spectaculo essent non modo civibus, sed exteris quoque, qui Florentia transeuntes eum conveniebant, ut insigne eius cimeliarchium admirarentur. Quod quum reperissent fama maius, ingenue fatebantur, coeptum illud regum, & magnorum principum amplitudine magis dignum videri, quam privato cive. Per plures annos in Pictorum Academia, quae Florentiae in ipso renascentis artis exordio erecta fuit; & quam ad eiusdem artis incrementum *Cosmus* I. honoribus, & privilegiis maiorem fecit, pro Serenissimo Magno Duce locum tenuit magna cum laude; & Pictoribus, quibus domi forisque adsidue stipatus erat, in omnibus, quibus illis opus esset, praesto fuit, nullo sumtui parcens, ut illis opitularetur; curabatque utilia omnia undecunque sibi advehi, quae Pictoribus necessaria forent, ut illis pro suo more largiretur. Verum non modo huic arti addicta iuventus multum illi debet, sed veteres quoque artifices celeberrimi, quorum famam ut faceret diuturniorem, eorum opera temporis iniuriis obnoxia, sive in pariete depicta, proprio aere delineanda, & nobilibus incisoribus bono publico commisit excudenda. Mos est tam illustris Academiae, ut in coenobio Patrum SS. Virgi-

nis

nis Adnuntiatae, nobiliores clarissimorum artificum tabulas, quae in privatis domibus adservantur, omnibus identidem contemplandas exponat. Postremum regiminis *Gabburrii* opus memorandum fuit, nempe ut mos ille per plures annos neglectus restitueretur. Ansam interim adripuit divinam artem magis atque magis extollendi; idque facere parabat Etrusco carmine, quod solemni adparatu in atrio Palatii Veteris omnium musicorum instrumentorum concentu canendum proposuerat. Hoc carmen elegantissimum fudit ad *Gabburrii* preces *Nicolaus Gualterius*, Archiater *Ioannis Gastonis* Magni Etruriae Ducis, vir cum arte medendi, & amplissima rerum naturalium cognitione, tum poetica facultate excellens. Sed quum tanti Principis mors inopina, deploranda per omne aevum, eodem tempore contigisset, quo tam laetum spectaculum instrueretur, communis laetitia in omnium lacrimas illico conversa est. Non tamen *Gualterii* carmen debito honore caruit; simili enim adparatu, quo Florentiae excipi debuerat, in Aula *Caroli* VI. Imperatoris exceptum est. Quod quum audisset clarissimus *Petrus Metastasius*, illud adeo probavit, ut *Gualterio* non antea sibi cognito, humanissimis litteris gratularetur. At non modo ingenuis artibus studuit *Gabburrius*, sed litteras quoque, & praecipue Etruscas Musas, impense coluit. Academiis idcirco frequenter aderat, & illi praecipue, quae *Furfuris* nuncupatur, in qua primam dignitatem obtinuit anno MDCCXVII. In suo regimine illud contigit memorandum, quod

quod Dictionarium Catharinianum ab *Hieronymo Lilio*, in Academiae tam illustris contemtum vulgatum, ut refert doctissimus *Ioannes Lamius* in *Lilii* Vita, flammis aboleri *Cosmus* III. manu carnificis decreverit; Academici vero auctorem perduellem ex albo Academicorum expunxerint. Familiares habuit *Benedictum*, *Nicolaum*, & *Iosephum Averanios*, *Philippum Bonarotam*, *Pandulfum Pandulfinium*, *Antonium Mariam Salvinium*, *Franciscum Salvatorium*, *Benedictum Brescianium*, aliosque clarissimos viros. Eum summopere adamavit *Eustachius Manfredius*, Bononiae decus, & *Ioannes Petrus Ianottus*, vir eruditissimus; & non modo cum Italis, sed etiam cum Transalpinis magni nominis viris litterarum commercio frequenter utebatur. Anno sexagesimo sexto aetatis suae coepit sensim elanguescere; id quod vix praesensit, quum antea semper firmissima valetudine usus esset. Gangrena tamdem, quae in dextro crure dicto citius adparuit, ostendit ei mortem imminere, quam nullo timore perterritus excepit, ut Christianum virum decet VIII. Id. Maii anno MDCCXLII. Eius cadaver solemni pompa de more extulerunt Equites D. *Stephani*, & magna populi frequentia; atque in templo D. *Felicitatis*, in suae familiae sarcophago, conditum est. Multa ingenii sui monumenta reliquit. Nonnulla Etrusca carmina composuit. Duas habuit lucubrationes in Academia, quae ex triginta selectis Nobilibus constat; quaeque, quum nullam habeat certam sedem, & modo hic, modo illic, congregetur, *Vagantium* adpellatur. Hi-

sce

fcę lucubrationibus Etrufco fermone exaratis divinum *Michaelem Angelum Bonarotam* a dicacitate cuiufdam *Depilei*, aut quicumque alius ille fit, qui fecit adnotationes Poemati *Alfonfi Frefnoemi*, Parifiis edito, defendere inftituit. Magnum aliud opus adgreffus eft, quod *Pictorum Abecedarium* infcripferat. In hoc nomina omnium artificum referuntur; eorum opera recenfentur, & illuftrantur; corriguntur errores multi, qui in aliorum fcriptis irrepferunt; multa adduntur ab aliis omiffa, & multa fcitu iucundiffima commemorantur. Homo fuit ftatura procera, oculo glauco, forma fpectabili, vultu ad hilaritatem compofito, & numquam fenefcente. Eius ingenii monumenta, quae exftant MSS. omnia Etrufca lingua compofita, funt.

Differtationes duae pro Michaele Angelo Bonarota.

Carmina nonnulla.

Abecedarium Pictorum, opus magnae molis.

Et haec quidem ab eruditiffimo *Caietano Veracio*, Sacerdote Florentino, & Ecclefiae D. *Miniatis inter Turres* Antiftite, de *Gabburrio* litteris mandata fuerunt; at illis quaedam me addere cogit amor, quo Equitem hunc laudatiffimum femper profequutus fum, ut noftram amicitiam, eiufque erga me benevolentiam, perfpectam omnibus ac teftatiffimam faciam. Vir igitur comis, & liberalis egregiarum artium patronus, & prope *Mediceae* amplitudinis, qua licebat, aemulus, ut quanti

ti Picturam, eiusque mysteriis initiatos faceret, singulari documento demonstraret, omnium sui temporis Pictorum imagines, ab ipsis, quos referunt, artificibus μονοχρωματικῶς pictas, habere voluit, & magno studio & cura conquisitas in suo pictorio Museo digessit, & digno loco spectandas exhibuit. Vt autem trium Artium Professores, quotquot Florentiae exstabant, in sui benevolentiam pelliceret, & se laudatos eorum labores maxime probantem, eosque plurimi facientem amplius ostenderet, semel in hebdomade, die solis videlicet, salutatum adventantes officiose adfabiliterque in suis aedibus excipiebat, & calido omnes cocolatis potu recreabat. Quotusquisque autem ille est, qui exterus ex remotis regionibus Florentiam delatus, *Gabburrii* humanitatem incredibilem, & officia frequentia expertus non fuerit: modo eum aut Pictorem, aut Sculptorem, aut Architectum non contemnendum esse, vel amicorum litteris comitantibus, vel indicantibus popularibus, vel fama ipsa praeeunte, cognosceret? Ex Florentinis vero a *Gabburrio* maxime amati, & protecti, promotique, fuere Pictores, *Gabbianius*, *Redius*, *Gherardinius*, *Dandinius*, *Sacristanius*, *Pulieschius*, *Campilia*, *Puccius*, *Meuccius*, *Ferrettius*, *Soderinius*, *Vffordius*, *De Moro*, *Anderlinius*, *Fortinius*, aliique; & praecipue feminae, quae pingendi arte praestantes, civitatem nostram illustrant, ut *Fratellinia*, *Messinia*, *Bacherinia*, *Gozia*, *Cerottia*, *Meolia*, *Ferronia*, *Parisia*, & siquae aliae nobili opificio laudem & adprobationem meruerunt. Adeo autem fuit *Gab-*
bur-

burrius iusti tenax, & veritatis amator, ut non nisi indignabundus commemoraret, quam stultum iniquumque de *Ant. Domin. Gabbiani* iudicium *Leo Pascolius* Perusinus in Vita *Benedicti Lutii* protulerit; & tanti artificis peritiam eminentissimam defensurus non semel mihi suasit, ut Florentini Pictoris Apologiam scriberem, & iuris publici facerem: seque id ardentissime desiderare profitebatur. Ex Sculptoribus vero commendavit plurimum *Foggium*, *Broccettium*, *Ticciatium*, *Montacutium*, *Cornacchinium*, *Vallium*, Florentinos omnes; quibus addere lubet, qui aera conflant, & simulacra, anaglyphaque fundendo efformant, ut *Soldanium*, *Veberum*, & *Silvium*; quique aeri picturas incidunt, quas deinde Chalcographi exprimant; quales sunt *Mogallius*, & eius filia, *Theodorus* Germanus homo, *Gregorius*, *Picchiantius*, *Franciscbinius*. Architectonem vero familiarissimum habuit iuniorem *Galilaeum*: qua quidem ratione *Gabburrius* & se eximiarum harumce artium adprime peritum, & dignum in earum Collegio Serenissimi Principis Topotereten, & illustrium laudabiliumque studiorum fautorem amplissimum, luculentissime comprobavit.

DOMI-

animus in hunc vehementer exarsit, qui, quum disceptationem ab investigatione veritatis ad iniurias migrare videret, adeo sibi moderatus est, ut ab omni disputatione potuerit resilire. *Guglielminius* unum supra vicesimum aetatis suae tunc annum agens, a Magistro suo, cui Italorum more addictissimus erat, in arenam pro ipso descendendi veniam petiit. Id *Montanarius* noluit, veritus ne Magistrum sub Discipuli nomine delitescentem adversarius subspicaretur. Verum *Guglielminius*, ut ab hac se difficultate expediret, publicis Thesibus, quibus *Montanarius* haud interesset, contra *Cavinam* ad ipsas impugnandas accitum, Magistri sui defensionem suscepit. Hoc veluti singulare quoddam certamen detrectavit *Cavina*, qui in Geometria *Guglielminio* impar erat, licet is in Sectionibus Conicis adhuc versari fateretur. Itaque hinc inde pluria volumina scripta fuerunt super argumento, quod paucis pagellis ita tractari poterat, ut veritas in propatulo collocaretur. Doctoris Medici lauream in Bononiensi Academia *Guglielminius* anno MDCLXXVIII. insignitus fuit; at in medio huiusmodi studii curriculo, Phaenomenon, quod in coelo adparuit, a rei Medicae studio ad Mathematicam ipsum revocavit. Hoc, annis MDCLXXX. & MDCLXXXI. Cometes fuit, qui nescio quo peculiari fato, eruditos annos, quaqua patet orbis, incredibiliter commovit. Sententiam illorum, qui Cometas aeque ac Planetas corpora aeterna autumant, oppugnaverat *Montanarius* hoc nixus fundamento,

quod

ſionibus Bononiae peractis, eodemque anno Latine excuſis, *Guglielminius* nova ſuae in Aſtronomia peritiae praebuit argumenta. Eius meritum vel in natali ſolo praemia conſequutum fuit. Nam Senatus Bononienſis primum Mathematicae Profeſſorem illum iuſſit, atque univerſis ditionis Bononienſis aquis dirigendis moderandiſque praefecit. Itinerariorum Scriptores nobis referunt, aquarum Praefecti munus apud Perſas cum primis eminere, tum propter regionis aritudinem, tum etiam propter eius ſatis, & aequaliter, rigandae difficultatem. Contraria prorſus ratione munus hoc maximi momenti eſt apud Bononienſes, & generatim in Gallia Ciſalpina, ubi fluminum canaliumque multitudo, & diſpoſitio, incommoda parere poſſunt propemodum innumera, ſi aquarum Praefecti vel oſcitent, vel caecutiant. Enimvero in hac ſibi demandata provincia haud caecutiebat oculatiſſimus *Guglielminius*, qui nec oſcitanter in munere hoc ſuo perfunctorieque ſe geſſit; ſed ad publica commoda cunctas cogitationes convertit, ſuoſque nervos omnes intendit. Itaque iam inde ab anno MDCXC. primam, & anno MDCLXXXXI. alteram, Tractatus de Hydroſtatica Senatui Bononienſi dicati partem edidit hoc titulo: *Aquarum fluentium menſura, nova methodo inquiſita*. Eius in hoc libro fundamentum primarium, ab omnibus accuratioribus Philoſophis admiſſum, eſt, velocitates aquae ex tubo verticali aut inclinato effluentis eſſe reſpectu cuiuslibet momenti, ut radices altitudinis ſuperficiei ſuae ſuperioris; id

quod necessario in tota hac materia Parabolam invehit. Quando item aqua in canali horizontali fluit, id quod fieri potest, modo exitum, quo erumpat, habeat, idem principium subsistit; quia aqua superior inferiorem impellens, volocitatem ei pro sua altitudine imprimit. Si quis invenire vult in canali horizontali velocitatem mediam inter eam, quam fundus habet, & quae maior est semper; & eam, quam habet superficies, quaeque minor est, vel etiam Geometrice nulla; deprehenditur statim per Parabolae quadraturam hanc velocitatem esse semper ad eam, quae ima est, ut duo ad tria; & esse constanter sitam ad 4. 9. altitudinis canalis a suprema parte ad imam divisi. Quando certo experimento circa aquae volocitatem innitimur, quale *Guglielminii*, exempli gratia, est, quoque demonstratur, aquam ab altitudine unius pedis Bononiensis cadentem, uno minuto ducentos sexdecim pedes, & quinque pollices, aequabili motu percurrere; eius velocitatem, quoad omnes possibiles casus, tenemus; & *Guglielminius* eiusmodi velocitatum tabulam supputans concinnavit; quam nonnisi ad triginta pedum casum extendit, quia maiora Europae flumina hanc profunditatem non excedunt. Si quis dimetiri vult quantitatem aquae, quae singulis minutis per canalem horizontalem diffluit, quemadmodum scimus eius mediam velocitatem esse ad 4. 9. suae altitudinis, necesse est illa 4. 9. in pedes & pollices convertere, & deinde in memorata tabula reperire est, quae velocitas casui, vel pres-

pressioni huius altitudinis conveniat; & ea est velocitas aquae media, quam per canalis altitudinem & latitudinem multiplicando, quaesitam aquae quantitatem cognoscimus. Hac via & ratione *Guglielminius* deprehendit, Danubium, modo supponatur ad sua ostia horizontalis, ut fere omnes maximi fluvii sunt, saltem quoad sensum, in Pontum Euxinum XXXXII. circiter milliones pedum Bononiensium aquae singulis minutis effundere. Quoad canales inclinatos, longiori supputatione opus est, insuperque anguli inclinationis canalis cognitione, ac deinde cetera paria sunt. Huiusmodi est generalis illius operis forma. Exactus nitidusque auctor est, & bona methodo procedens. Tantum paullo diffusior fortasse videatur iis, qui Algebrae brevitati adsueverunt, similis admodum in his, quae ad Mathematicam adtinent, ei, quem in Eloquentia & Poesi, stilum brevem et concisum adpellamus. At quilibet auctor pro patria regione scribit; & licet Italia, saltem in Europa, Algebrae incunabula dederit, haec ibi scientia non multum adhuc aetate profecerat, & Arctoas gentes erga se propensiores invenerat. Quum Acta eruditorum Lipsiensia anno MDCLXXXXI. iudicium de hoc *Guglielmini* libro protulissent, *Papinius* in breviarium, quod illa exhibebant, stilum stringens, animadversiones quasdam & obiectiones opposuit, & iisdem Actis inserendas curavit. De his *Guglielminium* per Epistolam breviter *Leibnitius* admonuit, antequam Acta Lipsiensia in Italiam deferrentur. *Papinii* nomen ne fictum esset

 veri-

veritus est primum *Guglielminius*; at nullus dubitationi locus relictus est, postquam ipse *Papinius* id confessus est: nisi huiusmodi gloriosa confessio subspecta esse possit iis, qui veram gloriam noverunt. Vidit tamdem Acta ipsa, & non amplius in hoc se traduxit ambiguum, scripsitque *Leibnitio*, ut huius controversiae iudex esse vellet. *Papinius* credebat & conabatur demonstrare aquam, quae e tubo iugiter pleno exit, velocitatem dimidio minorem habere, quam priorem aquam, quae ex eodem tubo, qui evacuatur, effunditur. Eius ratio erat, quia primo casu aqua habet tantum motum aequabilem & uniformem; & in secundo, motum habet acceleratum, qui cadit, aut cadere reputatur. *Guglielminius* destruebat hanc opinionem magna modestia, qualis decet hominem, qui se errare potuisse credebat: & in tota sua Epistola victoriam referre videbatur, & videbatur eodem tempore quaedam habere melius enucleanda, queisque se sibi ipse subtraheret. Velocitates aquae, quae sunt ut radices altitudinum, quum habeant exacte inter se eamdem rationem, atque velocitates corporum gravium cadentium, duo Antagonistae, & omnes alii Philosophi, naturali quodam consectario pariter opinabantur, velocitates aquae primori adspectu se offerentes ex acceleratione, quam casus efficeret, provenire; sed nos post *Varignonium* ostendimus, hanc opinionem, etsi obviam & speciosam, esse falsam; & aliud esse principium eius rationis velocitatum aquae, omnino ab acceleratione diversum, & eodem tem-

tempore adeo simplex, ut ex eo non magna laus inventori accederet, nisi longo tempore etiam peritiores Geometras latuisset. Quum illud haud nosset *Guglielminius*, in quasdam salebras & difficultates incidit, ex quibus se eripere satagit ad aeris pressiones confugiendo. Comprehendere aliquid esse verum non sufficit; necesse est etiam, quando ulterius illud persequi quis vult, veram caussam cognoscere; secus enim falsa causa veri alicuius, errores certos parit. Epistolam *Guglielminii* ad *Leibnitium*, altera ad *Magliabechium* adversus ipsum *Papinium* anno MDCLXXXXII. sequuta fuit, in qua de siphonibns agit. Nam in Actis Lipsiensibus offenderat, *Papinium* siphonem Virtembergae elaboratum examinando, sua falsa thesi abusum fuisse. Hae duae Epistolae typis commissae fuerunt hoc titulo: *Epistolae duae Hydrostaticae*. Sub idem tempus ortum fuit Bononienses inter, & Ferrarienses, de aquis dissidium. Nosse utrum Rheni cursus in Padum reducendus esset, cardo rei erat. Cardinalium *de Abdua*, & *Barberinii*, iudicio Pontifex Max. hoc negotium commisit. *Guglielminius*, in quo uno sita Bononiensium spes erat, erga duos illos Ecclesiae Principes ita se gessit, talemque aditum ad eorum benevolentiam, & existimationem sibi patefecit, ut non in Bononiensibus tantum aquis, sed & in Ferrariensibus, ac Ravennatibus etiam, perutili eius opera usi fuerint. Quum aquarum scientiam angustis antea limitibus circumscriptam *Guglielminius* longe lateque ita diffuderit, ut scientiam propemodum no-

 vam

vam effecerit; Bononienses in suo Atheneo Professoris *Hydrometriae* Cathedram, *Guglielminio* primum tradendam, erexere. *Hydrometriae* nomen, & Cathedra ipsa, tunc nova erant. Haec autem memoriam viri illius, cui suam utrumque originem debet, evanescere nullo unquam tempore patientur. At in suum aquarum studium non ita sese ingurgitabat, ut ceteris omnibus scientiis valediceret, in quarum nonnullas pro re nata identidem sese abdebat. *Cassinio* anno MDCXCV. reduci Bononiam, ubi celebrem Lineam Meridianam quadraginta ante annis in aede S. *Petronii* a sese conditam, variisque de causis nonnihil vitiatam, reparavit, *Guglielminius* praesto fuit, atque de iis omnibus, quae ad huius operis Astronomici prorsus admirabilis constructionem ac reparationem adhibita sunt, Commentarium typis mandavit; quo quidem postea ad Solis, Lunaeque motus accurate animadvertendos in annos complures usus fuit. Anno MDCLXXXXVII. magnum opus suum *De natura Fluminum*, quod omnium eius operum praestantissimum merito praedicatur, publici iuris fecit, & *Bignonio*, per quem superiore anno Parisiensis Scientiarum Academiae Socius renunciatus fuerat, nuncupavit. Certitudinis Geometricae Physicis studiis immiscendae necessitatem, difficultatemque persaepe insuperabilem simplices Geometriae ideas in Physicam disciplinam admodum complicatam immittendi, Praefatio luculenter ostendit. Vulgaris gregariusque Physicus, haud lecto *Guglielminii* libro, perspectam sibi esse fluminum

na-

naturam arbitrabitur. Quem si legat, illud nescisse fatebitur, quod sese habere pro comperto, atque explorato ipse autumabat. Nos hic non referemus, nisi generales scopos huius Tractationis, & cogitandum relinquemus id, quod differentes principiorum connexiones, & in factis particularibus usus, producere possunt. Flumina circa suos fontes ex aliquo monte ut plurimum defluunt, atque inibi velocitatem adquirunt a casus acceleratione, sed pro recessu ab origine velocitas illa minuitur; nam aqua offendit usque fundum & ripas, & varios obices in progressu, tamdemque per planitiem labitur, ubi minus declivis est, & ad horizontem amplius inclinatur. Rhenus vix inclinatus est LII. secundis circa partem sui cursus inferiorem. Si velocitas ex casu adquisita perit omnino, quod contingere potest duplicatis obstaculis, & postquam cursus prorsus horizontalis evaserit, sola altitudo, aut pressio, semper altitudini proportionalis, velocitatem aquae reddere potest, & eius lapsum restituere. Id autem prospero eventu iuxta necessitatem exsistit; nam ea ratione, qua aqua velocitatem ex casu adquisitam deperdit, eadem eius profunditas crescit & augetur. Partes aquae fluminis superiores, & a ripa remotae, labi possunt ob solam declivitatem, etsi minimam; nam, quum nullo obice impediantur, minimum etiam declivitatis discrimen sentire, ut ita dicam, possunt; sed partes inferiores, quae fundum alvei verrunt, tam exigua declivitate ad lapsum non

iuvarentur, verum a superioribus premuntur, atque ita impelluntur. Viscus naturale partium aquae, & mutua quaedam interse perplexitas, facit ut inferiores, motae ab altitudine, trahant superiores, quae in canali horizontali nullum per se motum haberent, vel in parum inclinato exiguum. Ita inferiores eo casu superioribus motus ab illis accepti partem reddunt. Inde est pariter, quod saepenumero velocitas fluminis maior est in medio suae profunditatis: nam hae mediae partes & pressae sunt a dimidio multitudinis aquae, & ab alvei fricatura sunt liberae. Deprehendere est an aqua fluminis quasi horizontalis ob velocitatem in casu adquisitam, an ob altitudinis pressionem, labatur. Sufficit eius cursui obicem perpendicularem opponere. Si aqua statim elevatur contra obicem, labebatur ob velocitatem ex casu adquisitam; si aliquo tempore subsistit, labebatur ob pressionem. Flumina alveum fere semper sibi ipsa faciunt. Si fundus habuerit statim magnum declive, aqua, quae consequenter multam ex casu vim habebit, secum feret partes terrae eminentiores, trahensque inferius, fundum magis horizontalem efficiet. Quo aqua velocius currit, maiorem excavandi vim habet, quare illic fundus altior evadit, maiorque cavitas hic. Aqua, quae alveum magis horizontalem reddidit, ipsa quoque magis horizontalis evasit, adeoque vim excavandi minorem possidet. Et tamdem, quum haec vis diminuta adeo fuerit, ut fundi resistentiae aequalis sit, tunc fundus consistit,

que

saltem aliquo tempore, & profecto non exiguo. Fundus argillaceus resistit magis, quam arenosus, aut limosus. Aliunde aqua rodit, & deterit suas ripas, & vi tanto maiore, quanto eius cursus directio eas magis perpendiculariter offendit. Itaque in rodendo, quaerit eas suo cursui parallelas reddere; & quum quoad fieri potest reddiderit, nullam aliam vim in eis eam ob causam exercet. Eodem tempore, quo eas rodit, alveum suum ampliorem effecit, adeoque & suae altitudinis & suae vis aliquid perdidit. Id quum quodamtenus contigerit, emergit item aequilibrium intra aquae vim, & riparum resistentiam; & ripae firmatae sunt. Ex hoc experimento constat, huiusmodi aequilibria reapse exsistere; nam flumina non excavant & ampliant suos alveos in infinitum. Aeque tamen contrarium contingit ei, quod hactenus disseruimus. Flumina, quorum aquae turbidae sunt & lutulentae, suum alveum attollunt, deponendo in eo materias extraneas, ubi vim eas substinendi amplius non habent. Ripas etiam reficiunt; nam illae eaedem materiae iis adhaerent, & tectorium quoddam multiplex inducunt. Hae materiae ab aquae cursus medio longe repulsae ob earum lentum motum, ripas ipsas efficere possunt. Quum hi effectus contrarii fere semper simul contingant, concurrantque admodum differenter iuxta gradum, quem quilibet seorsum habet, difficile est diiudicare id, quod ex illis exstabit. Nihilominus hunc implicatum concursum exacte deprehendere

oportet, quando quis fluvium, exempli gratia, eiusque cursum alio detorquere vult. Credet illum acturum semper secundum naturam, & talem alveum sibi paraturum, cursumque, qualis sibi congruet. *Guglielminius* refert sub initium praeteriti saeculi Lamonem, qui in Padum *Primarae* influebat, ab hoc cursu detortum fuisse, quum eum cogere vellent, ut solus in sinum Hadriaticum evolveretur. Contigit autem ut Lamo debilior factus ubi nonnisi suas aquas continuit, adeo alveum suum elevaverit limo sabuloque depositis, ut altior deprehensus sit, quam Padus in profundioribus suis cavitatibus; & altissimis aggeribus cohiberi opus habuerit. Ex pluribus causis provenire potest necessitas fluvios aggeribus cohibendi. Hae primariae. I. Si flumina sinuosa sunt & Maeandri, ripae, quae ea continent, eo loco, ubi fluxus sunt, aquas elevant, maioremque vim tribuunt, qua seipsas illa rodant, & perforent, ac deinde in agros erumpant. II. Ripae debiles esse possunt, ut eae, quas ipsi fluvii sibi fecerunt, extraneis materiis, quas vehebant, depositis. Tales sunt ripae plerorumque fluminum Galliae Cisalpinae; & non solum hae ripae, sed planities ipsae, quas flumina efformarunt. Haud inutile fuerit observare, planities, quas adluviones efficiunt, altiores esse iuxta ripas fluminum, quae eas produxerunt, ac deinceps semper declinare, ac descendere. Flumina, quae labuntur super crassiori glarea, congeries magnas eius in suis augmentis accumulare possunt, quae qui-

dem, deinde eorum cursum detorquent. Nec exsuperabiles sunt ut plurimum, Ligeri teste: contra, quae fundum ex leviori arena habent, tractabiliora sunt. Exiguus fluvius in magnum interdum influit, nec latitudinem suam amplians, & ne altitudinem quidem. Paradoxon hoc in eo consistit, quod fieri potest exiguum fluvium immisisse in magnum aquas ad ripas stagnantes, eas fluentes reddendo, quum antea quiescerent, & velocitatem medii cursus augendo; & id eadem proportione, qua aquarum quantitatem auxit. Brachium Venetum Brachium Ferrariense absorbuit, & Panari item, absqueoquod suum alveum aliquatenus ampliaverit. Eodem modo ratiocinari oportet in omnibus fluminum ingentibus augmentis, & generaliter in omni novo aquae incremento, quod etiam velocitatem auget. Si fluvius, qui in alium, aut in mare influere vult, tantam vim non haberet, ut resistentiam superaret, elevaretur, aut quia eius velocitas retardaretur, aut quia aquae, quae eum excepturae essent, in eum refunderentur; sed hac elevatione vim necessariam adquireret ut intrare posset, & ex eadem oppositione duceret, quam oppugnare deberet. Fluvius, qui perpendiculariter in alium intraret, vel contra eius cursum, detorqueretur sensim ab hac directione ab eo, qui illum exciperet, et novum alveum propre ostia sibi comparare cogeretur. Duorum fluminum in unum confluvium, ea velocius labi cogit; nam pro quatuor riparum confricationibus, nonnisi duas iam superare habent; cursus etiam me-

medius a ripis remotus velocius labitur, et maior aquarum copia, rapidius mota, fundum amplius excavat, et priorem latitudinem minuit. Inde fit etiam ut flumina coniuncta minus spatii in superficie terrae occupent, sinentia ut facile arva depressa superfluas aquas in ea devolvant; et minus aggeribus, qui adluviones impendiant, egent. Haec emolumenta et utilitates tales sunt, ut *Guglielminius* crediderit dignas, quae a natura sibi proponerentur, quando confluentia flumina tam multa produxit. Haec sunt generaliora principia Tractatus *De natura fluminum*. *Guglielminius* ea adhibet ei omni, quod *Aquarum architecturam* adpellat, hoc est, omnibus operibus, quae aquas respiciunt; novis fluminum communicationibus, canalibus qui ducuntur ut regiones aridae irrigentur, obturationibus; exsiccationibus aestuariorum, locorumque palustrium etc. Liber hic in hacce materia singularis ingenti Litteratorum plausu exceptus fuit. Cremona, Mantua, aliaeque nonnullae civitates, ad inclitum aquarum Architectum confugerunt, qui opera illis necessaria praecepit, atque omnibus opem tulit. Verum ars eius pro Placentia potissimum enituit, e qua, Pado potenter cohibito, nocui huius fluminis pavorem excussit. Bononiae Respublica Veneta *Guglielminium* invidit, cui Matheseos Cathedram in Academia Patavina anno MDCLXXXXVIII. tradidit. Eius tamen Patria, ut, quantum fieri posset, suum sibi *Guglielminium* adsereret, nec Professoris Academiae Bononiensis titulum, ne-

que

que solita stipendia eidem ademit. Ipsum tamen Veneti a tranquillis Gymnasii Patavini exercitationibus, atque ab umbratili Litteratorum vita, haud ita multo post avocaverunt. Anno MDCC. in Dalmatiam ad Castrumnovum reficiendum, & aliquanto post in regionem Foroiuliensem ad rapidissimum torrentem, qui rura bene multa vastaverat, quique Palmae ipsi, maximi arci momenti, exitium minitabatur, valide coercendum missus fuit. Tantum erga publica commoda amorem praeseferunt *Guglielminii* opera, ne iis quidem exceptis, a quibus Mathematica amoenitas abest; ut omnia haec itinera, atque omnes hi labores, inter vitae eius iucunditates sint recensendi. Fortasse publicae utilitati omnifariam inserviendi desiderium in caussa fuit, cur ipse ad Medica studia, quae videtur Mathematicis posthabuisse, regrederetur. Anno MDCCII. in Professoris Medicinae theoreticae Cathedra, illa, quam occupabat antea, relicta, Patavii sedit. Superiori anno edita Dissertatio *De sanguinis natura, & constitutione*, quam longe lateque eius rei Medicae peritia pateret, & quantos, ut illam consequeretur, labores exantlaverit, satis superque ostendit. Quod quidem clarius evincitur ex eius libro, cui titulus: *De Salibus Dissertatio Epistolaris Physico-Medico-Mechanica*, anno MDCCV. Venetiis excuso. Haud ita pridem omnes τῆς χημείας argumentationes tantum non ad aniles fabulas amandabantur; gratae illae quidem phantasiae, at perobscurae, invisaeque rationi. Sana mox adparuit Philosophia, quae arcanam hanc, & sua quodammodo obscurita-

tate gloriantem χημείαν, ad simplicem Mechanicam *Corpuscularem* redigere adgressa fuit. Nihilo tamen secius non omnes ei labes detersas fuisse, ipsamque plura veterum fictionum plusquam poeticarum vestigia apud nonnullos Auctores adhuc servare fatendum est. *Guglielminius* diligentissime curasse videtur, ne in suam haec irreperent Chymicam Dissertationem, in qua ad perspicuae, severaeque Physicae normam omnia exigit, & in quam, ut a Chemia omnes ad unam sordes abraderet, Geometriam ipsam invexit. In hoc quidem Tractatu non tam Chemia, quam Geometria, &, quod praestabilius est, Geometricus spiritus dominatur. Totius operis fundamentum est, prima principia salis communis, Vitrioli, Aluminis, & Nitri, habuisse, ab initio a Creatore inditas figuras fixas & immutabiles, quae individuae sunt respectu vis determinatae, quae est in materia. Sal commune primitivum, est exiguus Cubus; sal Vitrioli, Parallelepipedon rhomboides; sal Nitri, Prisma, quod triangulum aequilaturum pro basi habet; & sal Aluminis, Pyramis quadrangularis. Ex hisce primis figuris profluunt illae, quas constanter servant in suis crystallissationibus, modo ab omni mistione, & confusione extranea, eximantur. Quum de salis actione agitur, *Guglielminius* Geometrice & Mechanice examinat proprietates harum figurarum respectu motuum, de quibus distincte admodum & noviter curiosiusque disserit. Nullum experimentum adfert, neque novas, quas ipse fecerit, observationes: suum systema firmat illis, quas ce-

le-

lebriores Auctores fecerunt, inter quos saepe laudat, collegas, quos in Academia regia Parisiensi habuit, *Hombergium*, *Lemerium*, *Boulduccum*, *Gotifredum*. Quum huiusce Tractatus editio ad umbilicum perduceretur, Parisiensis Scientiarum Academiae Historiam anni MDCCII. *Guglielminius* prae manibus habuit. In qua etiam quum *Hombergii* opinionem a sua prorsus dissonam reperisset, pro hac tutanda magno huic Chemistae responsum praebuit. Honestissimum enimvero illud fuit; ita tamen, ut ex honestate nihil infirmitatis, sed potius roboris multum, depromeret. Duo insuper Physica opera elucubratus est, quorum unum inscribitur: *Exercitatio de idearum vitiis, correctione, & usu, ad statuendam, & inquirendam morborum naturam*, MDCCVII. alterum vero: *De principio Sulphureo*, MDCCX. Hic quidem annus *Guglielminii* & vitae, & studiis, quae ad extrema (prope dixerim) vitae suae momenta perduxit, finem fecit. Qui minori ad litteras ardore rapiuntur, hi *Guglielminio* nimiam in studiis immoderationem, quae firmissimam corporis eius habitudinem labefactavit, fortassis exprobrabunt. Ab huius viri, Minervae semper addictissimi adspectu, in quo subagreste, & subrusticum quippiam conspiciebatur, Charites, Veneresque omnes exsulabant. *Contemtui Guglielminius habebat* (inquiunt Ephemerides Eruditorum Italiae) *urbanitatem illam fuco illitam, cui homines acquiescunt, atque omnino aliam, quae nonnisi in corde moratur, sibi effinxerat*.

MAR-

MARTINVS POLIVS.

Fontanellio auctore, Anonymo interprete.

MArtinus Polius ortus est Lucae XII. Kal. Februarias ex honesta familia, quae vitam reditibus suis ducebat. Trium fratrum, quorum nemo professionem exercuit lucrosam, maximus natu fuit. Natura ita comparatus erat, ut vehementer ad Chemiam propenderet; in quo quidem studio aliquis ex eius patruis ipsi, vel patre invito, calcaria adiungebat. Sexdecim vix natus annos, sola ipsum docente natura, cuius etiam praelectiones in paterna domo nonnisi furtim audiebat, Chymica medicamina conficere norat. Vt igitur sese in libertatem vindicaret, Romam, ubi a patruo commoda ad Chymica studia suppeditanda ipsi erant, duodeviginti annos natus migravit. Illic in Chymica studia, nullo cohibitus fraeno, totum se abdidit, studiumque metallorum primum adripuit. Novas complures excogitavit *Operationes*, quae multum existimationis, & fortunarum ipsi pepererunt. Duodetricesimum circiter aetatis suae annum agens, uxorem *Polius* duxit; qui anno MDCLXXXXI. a Cardinali *Alterio* Pontificii Aerarii Praefecto impetravit, ut sibi tamquam Chymistae suo in publico loco & laboratorio medicamina conficiendi, & distrahendi potestas esset. Anno vero saeculari MDCC. id etiam *Polio* tamquam Pharmacopolae ex Diplomate licuit. Publica auctoritas partem Medicam Chymicae ei committere poterat, postquam ille eius partis, quae curiosos adli-

litit, tot specimina dederat. Et si vero laboratorium sit, ut ita dicam, tota in compendium contracta natura; et possit in eo quis eam partem considerandam eligere, quaecumque adriserit, *Polius* tamen his concludi limitibus indignatus est. Chymistae librorum auctores non omnia, quae cogitant, quaeque norunt, memoriae prodere consuerunt; hinc factum est, ut *Polius* ad quaerendum Chymicos, a quorum colloquiis doctior Romam rediret, totam variis itineribus Italiam pererraverit. In Galliam se quoque contulit, ut letale quoddam bellicum inventum, quod ipsemet excogitaverat, regios administros doceret. Rex accepto arcano, quod nimis exitiale videretur, uti noluit; inventori tamen annuum stipendium praebuit, & Mechanici sui, Sociique exteri (ut vocant) *supernumerarii* regalis Scientiarum Academiae, donec aliqua ex octo Alienigenarum sedibus vacaret, titulis ipsum insignivit. *Polius*, auro, & honoribus acceptis, in Italiam remigravit, maioreque gloria inde coruscavit, quam si Rex eius iuventum non suppressisset. Dolendum bona fide est pulverem pyrium, terribilem mortis administrum, non fuisse primum tanto Regi oblatum; haud utique tot eo clades hactenus peractae fuissent. Benefico Regi magnum opus suum, anno MDCCVI. Romae excusum, cui titulus: *Triumphus Acidorum*, grati animi ergo nuncupavit. Huius operis scopus tendit ad probandum Acida iniuria accusari tamquam caussam sexcentorum morborum, quum supremum remedium contra sint; et in hoc eorum *Triumphus* consistit. Iuxta *Polium* Acida necessaria sunt omnibus fermentationibus aut digestionibus, quae in ste-

ſtomacho fiunt, ſeu alimentorum, ſeu medicamentorum, ſint; et quae malae ſunt, non ſunt; atque inde profluit origo innumerabilium morborum, quod fiant per materias Alcali nimis abundantes; nihilominus Acida in ſanguinem numquam penetrant. Quaſcumque huius analyſes *Polius* fecerit, ne atomum quidem Acidi ipſi exhibuerunt; praecipitant vero in inteſtina cum excrementis, & in venas lacteasnon intrant, niſi eorum vapor ſubtilis et animalis, quem calor naturalis elevat, et dulciſſimo oleo, atque Alcali volatili repletus eſt. Hic diſſimulandum non eſt, *Hombergium*, quum ſanguinis analyſin faceret, reperiſſe in eo exiguam Acidi quantitatem. Itaque ille erat articulus primarius ſyſtematis Poliani, qui inter duos Chymicos diſcutiendus erat; modo analyſes, quae aliquid certi non producunt, opponi poſſunt aliis, quae illud praebent. Ideo opus eſſet haſce attente et penſiculate examinare, et in iis aliquid fallaciae deprehendere. Sed particularis adverſarius, etſi plurimi faciendus, non tamen talis eſt reſpectu univerſae multitudinis Philoſophorum neotericorum, qui a *Polio* in libro ſuo oppugnantur. In eo ſe confidentiſſime declarat inimicum omnium Auctorum, et ſectatorum Philoſophiae corpuſcularis, ut vocant, quam ab Epicuro acceptam, et inde inſtauratam, contendit, cui ſubſpectam illius originem callide tribuit. Mirari non ſubit ſi Italus ita cogitat: ille ex ea regione eſt, in qua vetus Philoſophia adhuc regnat, quia vetus eſt; et omne id, quod vetuſtatem non ſapit, ſubſpectum eſt. In Britannia ipſa pariter non aliter corpuſcularis Philoſophia prope haberi iam coepit; quo nomine intelligo eam, quae claras
ideas,

ideas, figuras, et motus admittit. Forte in una regione omne novum reprobatur, in alia aliud non admittitur, nisi illud quod in ea natum est. Quidquid est, Philosophia corpuscularis deseri non potest, nisi labendo in opiniones speciosas quidem, et nobiles, sed quae perspicuitatis satis non habent: hoc tamen vitium non omnia corrumpit, et egregii etiam commentarii eo non carent. Commentarius *Polii* experimenta plurima non contemnenda; et disputationes qua Chymicas, qua Medicas, commendabiles iis ipsis, qui illas omnino non admitterent; & innumera remedia noviter excogitata, et Medicis perutilia, complectitur. Ne Podagram quidem incurabilem esse putabat: tamen adhuc incertum est an medicabilis illa sit; et interdum spes audax eo progreditur, quo desperatio prudentior vel adspirare numquam ausa fuisset. Quamvis autem recentiorum Philosophia *Polio* plane puteat, & sordescat; multa tamen liber eius complectitur, quae Chymicae, & Medicinae Professoribus commodo esse possunt, atque emolumento. Anno MDCCVIII. Pontifex Max. *Polium* in Romanis adversus Imperatorem scriptis militibus primarium Mechanicum elegit. Perraro quidem accidit, ut Chymicus tranquillis suis adsuetus experimentis, mortis repente affecla fiat, atque inter militum strepitus, ac discrimina versetur. Quum in hibernis, aestate elapsa, Pontificii milites hiemarent, *Polius* Venetias concessit, ubi viri principes, & docti, magnis illum honoribus certatim prosequuti fuerunt. Anno MDCCXII. Princeps *Cybo*, Massae Dux, *Polium*, ut de fodinis suis iudicium ferret, ad sese accivit. Ipse, ditissimis cupri, chalcanthique cum albi, tum viridis, fodinis inven-

ventis, nonnisi locupletato Principe, Principi valedixit. Anno MDCCXIII. in Galliam, adnuente Rege, reversus, sedem in Parisiensi Scientiarum Academia vacuam a *Vivianio* relictam, *Polius* maxima cum voluptate occupavit. Verum, quum ab illius Academiae collegis omnibus Philosophia *corpuscularis*, a qua cane peius, & angue *Polius* abhorrebat, coniunctis viribus propugnaretur; experimenta, & observationes recentes, adversus ipsam a *Polio* in medium producta, nigris calculis reprobata fuerunt. *Polium* hac opinionum suarum improbatione tristantem Rex stipendiis, atque honorum augmento solatus fuit, eique ut Lutetiam Parisiorum, ubi eius pharmaca peculiari quadam ratione confecta collaudabantur, familiam ex Italia transferret, perbenigne praecepit. Eius igitur uxor, & liberi, domo, quae Romae ipsis erat, cognatis & necessariis derelictis, rebusque omnibus, quas possidebant, festinanter, atque idcirco magna cum iactura distractis, navem conscenderunt in qua multa incommoda perpessi, post exantlatos longi itineris labores V. Kal. Sextilis Lutetiam Parisiorum sese tandem receperunt. At illic ab ipsis non maiorum solamen, sed irritatio reperta fuit. Gravissimo enim morbo correptus *Polius* ad interitum recta ferebatur, loqui nihil valebat, vix sui compos erat, & coniuge, liberisque suis aegerrime adgnitis, postridie adventus illorum animam efflavit. Miserrimi illi, qui tam infaustis avibus tam longum iter susceperant, tanta fracti calamitate, prae nimia maestitiae, & angoris vi exanimes quoque ipsi videbantur.

FRAN-

FRANCISCVS LOTHARINGVS MAGNVS ETRVRIAE DVX.

NVllum adhuc Principum, qui in vivis ageret, ſcripto elogio laudavimus, licet plures hiſce commentariis fauſto ſemper omine inſeruerimus, quo noſtra perficeretur ſimul & nobilitaretur hiſtoria; at nullum etiam eiuſdem complementum illuſtrius, & coronidem ſplendidiorem invenimus, quam Sereniſſimum Principem, *Franciſcum* Lotharingiae Ducem, nomine tertium; ſecundum vero, ſi Etruriae Regum ſeriem, & ſubſceptum, translata in alios Lotharingia, Tuſcorum populorum imperium, conſideraveris. Hic igitur Heros ex inclita & regia & vetuſtiſſima Alſatiae Ducum progenie, quae cum auguſta *Lotharii*, *Caroli Magni* nepotis, gente adfinitatis iure coniuncta fuit, & per tot ſeculorum revolutiones ad nos uſque clara, potens, magnanima, celebris, invicta deducta eſt, nobis divinitus datus, qui poſt extinctos *Mediceos* Principes Etruriam ſupremus arbiter moderaretur & regeret; & iuſtitia ac ſapientia praeſtantiſſimus populos, alias beatos, florentiores efficeret, atque inſolita felicitate cumularet; poſtremum vertentis anni laborem, meamque noviſſimam commentationem, maximis eius erga litterariam rempublicam meritis, rebus praeclariſſime geſtis, & praecellenti Muſarum, bonarumque artium, favore ac pa-

patrocinio, commemoratis, luculenter ac magnifice ornabit, & numeris omnibus abſolutam immortali vita digniſſimam reddet. Tanti igitur Principis pater *Leopoldus* Lotharingiae Dux fuit, qui anno MDCLXXIX. ortus *Aloiſiam Eliſabetham Aurelianenſem* uxorem duxit, ex qua inter alios *Leopoldum Clementem* anno MDCCVII. *Franciſcum* anno MDCCVIII. & *Carolum* anno MDCCXII. filios, paternae indolis & virtutis heredes eminentiſſimos, ſubſtulit. At *Leopoldum Clementem*, Principem eruditiſſimum, anno MDCCXXIII. immatura mors rapuit, & Princeps iuventutis *Franciſcus*, inſtitutione optima educatus, evaſit, qui anno MDCCXX. a *Carolo* VI. Auguſto Vindobonam, ut apud ſe haberet, accitus fuerat. Nam quum *Leopoldus* Lotharingus *Leopoldum* Imperatorem avunculum habuiſſet, eiuſque adeo *Carolus* VI. Caeſar *Leopoldi* F. conſobrinus eſſet, is cognatum Principem noſtrum magnanimum, adhuc adoleſcentem in Caeſarea aula principalibus ſtudiis & documentis excolendum, evocavit ad ſe, & eum ſemper ardentiſſime dilexit, filiae ſuae natu maximae ſponſum digniſſimum deſtinandum. Heic non tantum bellicis artibus, militaribus exercitamentis, civilibuſque ſtudiis, quae principem prudentiſſimum, & ſtrenuum ducem, qualis iam, Maioribus ſuis dignus, evaſit, formare poſſunt, perfecte diligenterque inſtructus eſt; verum etiam *Langraeo* praeceptore, iuris Germanici cognitionem hauſit, & antiquariam numiſmatum ſcientiam, qua duce in vetuſtae hiſto-

Plena adulationis historia riae

riae penetralia se insinuavit, penitus animo comprehendit. Quum Vindobonae anno MDCCXXVIII. versaretur, *Franciscus* Princeps apud Caesarem adhuc erat; sed quum anno insequenti mense Martio *Leopoldus* pater naturae concessisset, Vindobona discedere compulsus est, ut Lotharingiam, populosque, quorum regimen ad eum devenerat, inviseret, & se illis supremum iam moderatorem & Principem exhiberet; quare sub initium anni MDCCXXX. illum Lutetia Parisiorum transeuntem vidi, ubi Princeps praestantissimus, ut ille, qui Musarum, bonarumque artium fautor amplissimus futurus erat, Museum Regium omnigenis eruditae antiquitatis reliquiis locupletissimum, Crusazianum, aliaque privatorum civium insigniora Cimeliarchia, spectare & contemplari voluit; deque numismatis, aliisque cimeliis adposite sapienterque disserendo, suae eruditionis specimina praebuit. Deinde in Lotharingiam reversus, quum rempublicam ibidem composuisset, & certum ordinem formamque gerendorum negociorum praestitisset, quodque nobis magis observandum est, in Lunivillensem Academiam insuetam numorum veterum eruditionem, & studium, introduxisset, & patrem populorum optimum, & litterarum bonarumque artium amplificatorem munificum, dignumque illo patre filium, sese ostendit. Sciendum est enim *Leopoldum* Ducem, omnium Principum, qui eum in Lotharingia praecesserunt, erga doctrinas, egregiaque studia, artesque praeclaras propensissimum fuisse; Bibliothecamque

in suo Palatio dedicasse, & scientiarum liberaliumque disciplinarum Professorum Collegium & Physicae empiricae, ut ita dicam, theatrum Lunivillae instituisse, *Caroli de Pfiitschner a Palude*, viri amplissimi, consilio & opera maxime usum. Anno MDCCXXXI. *Franciscus* in Britanniam contendit, Londinique subsistens Regiae scientiarum Societati adscriptus est, quo ampliorem illi suo nomine honorem decusque conferret. Hinc per Bataviam, aliosque Germaniae tractus iterum Vindobonam profectus est, ubi anno MDCCXXXVI. *Mariam Tersiam Austriacam*, *Caroli* Caesaris filiam, natu maximam, Augustam feminam, & tam praeclarissimis animi dotibus, quam egregia corporis forma, praesignem, connubii iure sibi copulavit. Quum vero Europae Reges ac Principes communi tranquillitati consulere vellent, iamdiu in Cameracensi Conventu statuerant, ut in Etruriae regno *Carolus*, *Philippi* V. Hispaniarum Regis, & *Elisabethae Farnesiae* Reginae, filius, *Ioanni Gastoni* Magno Duci, *Mediceorum* postremo, succederet; iamque anno MDCCXXXII. ille in Italiam, & Etruriam advenerat, & Florentiae aliquantum consederat; donec in Galliam Cisalpinam profectus, & Aemilia, Parmaque & Placentia urbibus, potitus, Calabriam quoque & Neapolin, Siciliamque obtinuit, Rexque duarum Siciliarum, ut vocant, constitutus est. Regni Poloniae, quae antiquae Sarmatiae pars est, successio huic bello occasionem dederat, Galliarum Rege, *Stanislao Lenzischio* socero impe-

perium illud adferere conante; contra autem favente *Friderico Augusto* Saxoni, nunc Regi, candidato adverso, *Carolo* Imperatore; qui quum Italico bello se nimis premi & adfligi sentiret, cum Gallo ea pacta conventa sancivit, quibus Lotharingia Gallo addicebatur, Etruria autem a Principe Hispano in *Franciscum* Lotharingum transferebatur. Quum haec inter duos illos Principes convenissent, Italiae pax reddita est; quumque, anno MDCCXXXVII. *Ioannes Gasto* Magnus Etruriae Dux mortem obiisset, Etruria Lotharingo cessit, qui anno insequenti in Italiam venit, atque Etruriae possessionem praesens accepit. Huc quidem una cum Augusta Vxore & Serenissimo fratre *Carolo* delatus, magna civium occurrentium frequentia laetitiaque exceptus est; qui insuper arcum lapideum, Romanorum more, eius honori construere adgressi fuerant, qua parte Florentia Germaniam spectat, quaque novus Magnus Dux ingredi debebat. Huius molis Architecton fuit Lotharingae gentis homo, *Iadautus*, quem Princeps Serenissimus, hominem sub suis auspiciis eruditum, una cum reliquo suo comitatu Florentiam praemiserat, & qui Architectonices peritia maxime praestat. Is igitur arcum Constantinianum, ferme imitatus, illum multis ornamentis decoratum, deorum simulacris, tropaeis, & anaglyphis, res *Francisci* gestas repraesentantibus, auxerat, cuius quidem equestrem statuam a *Vincentio Foggini*o Sculptore Florentino affabre elaboratam, in ipso arcus fasti-

ſtigio collocaverat. Epigrammata quoque arcui addita ſunt ſequentia.

FRANCISCO III. LOTHARINGIAE DVCI AVGVSTO PIO FELICI MAGNO DVCI SVO ETRVRIA.

Et hinc.

AMPLIFICATORI BONARVM ARTIVM.

Inde vero.

PROPAGATORI COMMERCII.

Ea *Valentinus Duvallius*, Regiae Bibliothecae Praefectus excogitaverat, vir doctrina inſtructiſſimus & vere Philoſophus, cuius vitae narratoni aliquantiſper immorer neceſſe eſt; nam & ex hoc ipſo Lotharingorum Principum erga Muſas, & litteras proclivitatem facile arguere eſt. Natus hic in Burgundia ex agricolis inopibuſque parentibus anno MDCXCVI. ovibus paſcendis deſtinatur, quum infans in Lotharingiam traductus fuiſſet; qui quum puer eſſet ingenioſus & perſpicax, pueris aliis docentibus, litteras didicit. Hinc legendi amore captus & Eremitis quibuſdam Lunivilla M. circiter P. remotis opitulantibus, quoſcumque libros habere poterat, cunctos perlegere, & iis, dum gregem paſceret, ſedulo incumbere; ita ut nihil ei huiuſmodi ſtudio iucundius gratiuſque contingere poſſet. Libros autem Geographicos in primis amabat, eoſque

que Nancei emtos Autumno anni MDCCXVII, quadam die evolvebat, quum *Leopoldus Clemens*, & *Franciscus*, Principes in silvam venandi studio delati illum legentem deprehenderunt, ad eos adducentibus iuvenem comitibus. Annos XXI. natus tunc erat *Duvallius*, quum a Principum comite, *Carolo de Pfitschner*, laudato, e silvis & pascuis eductus est, & Lunivillam adductus, unde ad Mussii Pontem missus est, quo sub Iesuitis Latinae linguae operam daret; sed ibi vix decem menses substitit, illius scholae docendi methodum aversatus, & utilioris philosophiae documenta perquirens; quare per se ipse deinde omnia didicit; & biennio postquam ex eremo discesserat Principis Bibliothecae praefectus est, qui eam admodum ampliavit, & in formam ordinemque spectandum redegit. Hic vero, quamquam *Leopoldi* Principis beneficentiam maxime expertus est, tamen & a successore *Francisco*, munificentissime est habitus, cum stipendio aucto, tum titulis & honoribus impertitis. *Duvallius* igitur Florentiam delatus, quo & regiam Bibliothecam suam, & quidem lectissimam, Princeps inclitus transtulit, epigrammata illa composuit. Sed antequam Princeps Florentiam advenit, non multis ante mensibus *Sebastianus Blancus*, homo rei antiquariae peritissimus, & Musei Medicei, cuius numismata primus omnium in certum exactumque ordinem concinnaverat, custos, mortuus erat; quare de successore eligendo actum, isque iussus est, Principe eligente, *Antonius Cocchius* Mucellanus, Me-

dicus, vir multiiugi eruditione praestans, & *Xenophonte* Ephesio in Latinum e Graeco converso, & publici iuris facto, aliisque commentationibus editis, celebris; qui insuper quosdam antiquos de re Chirurgica Scriptores Graecos, qui manu exarati in Bibliotheca Mediceo-Laurentiana adservantur, & alias editi non fuerunt, accurate descripsit. Res quoque hoc eodem tempore contigit, quae eruditorum studia discidit, & turbas inter litteratos homines excitavit. Editi fuerunt Sermones, seu Satirae, quaedam Latine, quibus eruditi male habebantur; adeoque hi facile ira exarserunt, & Satiram quamdam, adversus eos, quos illorum Sermonum auctores crediderant, ediderunt. Hi vero rem indigne aegreque ferentes, huius iniuriae, ut vocabant, questi apud Praesides civitatis & Magistratus sunt, simulque ad *Franciscum* Magnum Ducem, quos Satirae conditores subspicabantur, detulerunt; at ille re bene diligenterque perpensa, & ut sua solita iustitia ac sapientia uteretur, neque viros doctos, bonarumque artium, disciplinarumque cultores, a laudabilibus coeptis ullo modo avocaret, litterarias contentiones, bellaque umbratilia, prodesse magis quam obesse, tacite declaravit. Quare huc respiciens Poeta cecinit:

Namque praeest iustus populo Regnator Etrusco
FRANCISCVS, *sub quo vates non plectitur insons*,
Et virtus secura viget.

Illud

Illud heic quoque non omittendum, eumdem Vatem ita de *Francisco* Magno Duce, ob eius erga egregia studia, bonasque artes amorem cecinisse:

-------- Iam iam clarissimus astris
Aethereis vindex veluti delapsus, Etruscos
Invisat populos, & praesens numen amicas
Exhilaret gentes, FRANCISCVS. *Scilicet ardens*
Pannonici ad trepidas ripas modo fulminat Istri,
Atque relaturus superato ex hoste triumphos
A nostro infestos avertit limite Thraces:
Tunc vero Alcides alter, monstra horrida passim
Egregiis studiis, Tuscaeque inimica quieti
Sternet, & invictus patria virtute domabit.
Tunc Phoebum, & doctas foveat pax alma Camoenas,
Atque renascentes orbis mirabitur artes
Eximias, tanto demum sub Principe tutas.
Scilicet ut Xenophon, atque admiranda Dionis
Virtus, atque Epaminondas, prolesque Philippi
Tigridos & Gangis domitrix, Caesarque Latinus,
Non tam bella gerit, Martisque incensus amore
Aspera conlatis invadit proelia signis;
Quam dulces curat concessa per otia Musas,
Et pacis studia, atque artes amat ille decoras,
Principibus grande exemplar.

Franciscus Magnus Dux igitur Florentiae morabatur, remque publicam sapientissime procurabat; & alias quoque Etruriae urbes invisere non omittebat, ut Senam, ubi carminum Italicorum & Latinorum concentu celebratus est; & Pisas, & Liburnum, ubi con-

gruis honoribus, & obsequiis exceptus fuit. Eius autem Archiater, quem secum adduxerat, *Ioannes Baptista Bassandus* erat, vir qui celeberrimi *Boheraavi* auditor fuit, & doctrina & eruditione ita praecelluit, ut a *Boheraavo* ipso laudibus ferri meruerit; cuius cognitione & amicitia comparata *Ioannes Targionius* Epistolam eruditissimam de quodam papilionum genere ei inscripsit, ac anno MDCCXLI. typis vulgavit; dolendum tamen quod Archiater doctissimus, hoc, insequenti anno, naturae concesserit. Ast; ut suam in litteras propensionem *Franciscus* testatam omnimodis & perspectissimam faceret, quum coeptum illud laudatissimum *Musei Florentini* maximopere commendasset, iamque quartum eiusdem operis volumen vulgandum esset, illud sibi nuncupari passus est; quumque pecunia ei edendo deesset, illam e regio aerario munifice suppeditari iussit; quare iure optimo operis egregii editores his verbis eum adloquuntur: *In hac heroum serie Tu quoque numerandus es, Magne Dux Serenissime, qui vetusta numismata & quidem perrara, & insignia, summa diligentia undique a te collecta, tuas delicias adpellas, servasque una cum gemmis antiquis eximii operis in splendidissimo Cimeliarchio, quod Genio tuo Augusto dedicasti. Quoties enim magnus ille tuus, vereque regius animus, a gravioribus curis divertit, gravibus hisce atque eruditis oblectationibus mirifice sese reficit. Nec minore studio Bibliothecam tuam luculentissima librorum supellectile refertam locupletasti. Quum animadverteres nil esse numismatis illustrius,*

ſtrius, nilque perennius, Heroum Auguſtae gentis tuae Lotharingiae ſeriem, ab optimo magnanimoque parente tuo Leopoldo inchoatam, perfeciſti atque auxiſti, demandata cura eximio numiſmatum caelatori tuo Sancturbano; eidemque nuper iuſſiſti ut vultus Principum omnium Auſtriacae domus auguſtiſſimae pulcherrima numiſmatum ſerie caelaret, additis emblematis litteriſque, ut inclita eorum geſta caelo & aeternitate digna, victricia arma, perpetuus amplificandae tuendaeque Chriſtianae fidei & religionis ardor, ſumma Iuſtitia, Pietas, Clementia, Sapientia, Liberalitas, Beneficentia, virtutes denique omnes, magis magiſque toto terrarum orbe, Te hos Heroas conſecrante, celebrentur. Iure igitur ac merito fauſtiſſimo hoc die, quo nominis tui annua laetitia ac pompa ſolemniter celebratur, hoc opus Muſei Florentini, in quo perrara maximi moduli numiſmata regii Tui Muſei exhibentur atque illuſtrantur, devoto humilique obſequio Tibi conſecramus; proditque tamdem ut regiam tuam in nos liberalitatem ac beneficentiam, ut quantocius in lucem prodiret, teſtetur; atque ut omnes intelligant, Te auſpice ac favente, augeri in dies ſtudiorum decus & gloriam: nec minus, Te ſoſpite, laudent vigilem animum tuum ad publicam tranquillitatem, quam vel ad litterarum ingenuarumque artium ſplendorem, praeſidium, & ornamentum, aeterna Dei providentia deſtinatum. Prodiit hoc volumen anno MDCCXL. quum iam anno MDCCXXXIX. menſe Aprili *Franciſcus* Magnus Dux in Germaniam cum Auguſta uxore, & Sereniſſimo fratre *Carolo* remigraſſet, iis mandatis reli-

ctis,

ctis, quae ad publicam tranquillitatem conservandam, & litteras, egregiaque studia restituenda, maxime conducerent. Et quidem res ipsa comprobavit, quanta cura & desiderio huiusmodi rerum Princeps sapientissimus teneretur; nam anno insequenti Academia Regia Lunivillensis Florentiam translata, in qua nobiles adolescentes egregiis artibus, equestribusque studiis, instruuntur & exercentur, celebrari coepit, Professoribus partim iisdem manentibus cum Lotharingis, inter quos *Golardus* Germanici Iuris consultissimus, & *Vitriarii* praeceptoris decus; ac *Vareingius* Mechanicus plane admirandus, *Leopoldi* Ducis iussu ac sumtibus in Britannia sub celebri *Desaguillerio* Mathematicis disciplinis adprime instructus, & *Francisci* beneficentiam incredibiliter expertus: tum Florentinis, noviter additis eruditissimo *Ermenegildo Marmio*, Mathematices Doctore, & me *Ioanne Lamio* generalis historiae Magistro. Cura quoque diligentior de Atheneo Senensi habita est, illudque restitutum, Anatomes Professore *Ioanne Blanco* Medico celeberrimo Arimino evocato, & lauto stipendio conducto anno MDCCXLI. quum eidem Atheneo praeesset *Pompeius Nerius*, Auditor, ut vocant, & Iurisconsultus eximius. Sed & Botanica Societas Florentina suum habuit sub tanto Principe incrementum, a cuius munificentia horto omnigenis plantis colendis in Medicum usum publice destinato liberalissime donata est; & quidem raro liberalitatis exemplo. Quin id sat non fuit Principi naturalem scientiam omnimodis promoventi; sed hoc
eodem

eodem anno MDCCXLII. *Ioannem Targionium*, Botanices Professorem, laudatum elegit, qui Etruriam peragraret, penitusque pernosceret, quo historiam eiusdem naturalem deinde conscribere posset, & de metallis, fodinis, lapidibus, terris, arboribus, herbis, aquis, aliisque id genus rebus agere, & loqui; sumtusque omnes ipse in opus laudatissimum suppeditavit. Quid de Bibliotheca *Magliabechiana* dixerim, quam in ordinem redigi & ipse post *Ioannem Gastonem* praedecessorem voluit, & omnia ea fieri, quae ut publice celebrari possit, peragenda sunt; atque ad hoc aes necessarium ex regio aerario erogari & impendi: quare iure merito marmorea Protome ei in eadem Bibliotheca dedicata est. Quum autem in Palatina Bibliotheca ingens librorum Orientalium copia a *Mediceis* Principibus prudentissime ac magnificentissime comparata exsisteret; nec eorum umquam catalogus exactus concinnatus fuisset; quum nec *Eus.* Renoudotus, nec eius praesidio fretus *Ant. Magliabechius*, absolutum umquam praestitissent; Principi fautori Musarum inclito placuit, ut is demum fieret, & numeris omnibus absolveretur. Quare, quum Florentiae *Evodius Assemanus*, Syromaronita, Archiepiscopus Apamensis, alia de causa versaretur, ei litteratura Orientali instructissimo, & linguarum multarum callentissimo, provincia haec demandata fuit; quam quidem ille Spartam optime adornavit, opusque ad umbilicum deduxit, adiecto etiam Catalogo aliorum librorum Orientalium, qui in Bibliotheca Laurentia-

tiana, exſiſtunt; quod quidem opus nunc ſub prelo eſt, brevi in lucem proditurum. Huius auctorem Princeps beneficentiſſimus non ſine praemio reliquit, & auri vim inſuper largitus eſt, ut typis quam citius evulgari in publicum poſſet. Sed & illum maxime praedicandum fecit, quod quum Bibliotheca Laurentiana a *Mediceis* Proceribus dedicata, & ad tria millia Codicum rariſſimorum MSS. complexa, *Clementis* VII. Pont. Max. iuſſu & inſtitutione a Canonicis Baſilicae Laurentianae in annuo miniſterio ſibi invicem ſuccedentibus cuſtodiretur, & quilibet per annum Bibliothecarii munere fungeretur; nec conſtans unquam cuſtos eius eſſet, magno detrimento ſtudioſorum, exterorumque hominum, qui ſaepe pro erudito Bibliothecario, qui univerſae Bibliothecae opes intime noſceret, rudem aliquem hominem cuſtodem, temere & forte fortuna praepoſitum, offendebant, qui ne titulos quidem & tegmina Codicum noverat; *Franciſcus* ſapientiſſimus Regnator, communi bono & eruditioni conſuluit, perpetuum Bibliothecae cuſtodem adſignans, & *Antonium Mariam Biſcionium*, ſcriptis editis notiſſimum, & illius Bibliothecae cognitorem eruditiſſimum, eum eſſe praecipiens. Non tamen hic omittendum, tam Catalogum Codicum Orientalium, quam hunc Cuſtodem Bibliothecae Laurentianae perpetuum, viro ampliſſimo, & eruditiſſimo, Comiti *de Richecurte*, rem ſubgerenti & promoventi, ut illi, qui egregia illuſtriaque opera iugiter meditatur ac perficit, a nobis eruditiſque omnibus deberi; is enim Magno Du-

Duci auctor fuit, ut res hasce utilissimas & Florentiae suae, & universae litterariae reip. benigne praestaret. Sed Principis providi cura Pisas etiam respexit, earumque Atheneum illustre ac celeberrimum beneficiis adficere non omisit. Nam nec nimium Professorum numerum, qui illic hactenus docuerant, probavit; & contractiorem laudans eximios & doctissimos esse voluit, quos in posterum electurus esset. Iamque primus omnium, qui ad profitendum in Pisana Academia a Magno Duce *Francisco* electus est, fuit *Thomas Perellius*, vir doctrina, eruditione, & absoluta disciplinarum cognitione praesignis, qui sub *Guidone Grandio* Mathematicam penitus animo comprehenderat Pisis; & Bononiae sub famigerato *Eustachio Manfredio* Astronomiae, & coeli motibus, siderumque periodis, observandis, operam dederat. Hic igitur largo stipendio conductus Astronomiam Pisis docere coepit anno MDCCXXXIX. & eodem ferme tempore iuris publici Professorem in eadem Academia Princeps renunciaverat *Banduram*, Senensem hominem, qui in Germania per multos annos magna cum ingenii laude Iurisprudentiae, aliisque disciplinis vacaverat; & anno MDCCXLI. *Thomas Monelia*, Dominicanus Florentinus, vir multa doctrina conspicuus, & commentario accuratissimo *de Annis Christi, & utriusque Philippi Christianismo*, quem *Francisco* Magno Duci dicavit, publici iuris facto celebris, Cathedrae historiae Sacrae & Ecclesiasticae merito praepositus est. Quid quod duo alii Pisani Professores per haec eadem tem-

tempora duo egregia opera Magno Duci *Francisco*, tamquam vere Musegetae, consecraverunt? Vnus fuit *Alexander Politus*, Scholarum piarum Clericus Regularis, qui quum Eustathii Archiepiscopi Thessalonicensis Scholia in *Dionysii* Periegesin iterum e Graeco in Latinum sermonem transtulisset, hanc suam elegantem Interpretationem Principi Magnanimo consecravit, a quo ingens stipendii augmentum, praemium debitum retulit. Alter vero fuit *Nicolaus Gualterius*, Medicus, qui quum insigne opus, testaceorum animalium, quaecumque in suo divite Museo servat, iconas, & descriptiones continens publici iuris hoc anno MDCCXLII. fecisset, Principi Serenissimo inscripsit. Sed non de praestantioribus hisce doctrinis tantum optime meretur Princeps augustus, verum etiam de minoribus artibus, quibus impense delectatur ac favet. Iam quanti Sculpturam faciat in *Sanctiurbano* suo demonstrat; quanti Architectonicen in *Iadauto*, quem suis sumtibus, ut diximus, erudiendum curavit; quanti picturam, in *Chamantio*, quem protegit. Adde, quod peritissimos aulaeorum artifices ex Lotharingia Florentiam transtulit; & quos Florentia iam eximios & excellentes habebat, ne discederent iussit, & solita stipendia iis tribuit. Sed & Musicen amavit plurimum, nec Florentiae despectam habuit, omnibusque, qui eam ibi seu cantu, seu fidium, & spiritalium organorum pulsatione profiterentur, insignibus & eximiis salaria continuavit; praecipue, quum quantum laudis ea de caussa ipsi accessurum

essset,

esset, *Vincentius Maria Riccardius*, Senator & Eques, Gazophylaxque supremus, ei demonstrasset, & preces pro illis porrexisset. At illud, quod in primis in tanto Principe, eiusque imperio, commendandum videtur, est, quod beatam libertatem viris litterarum amantibus, & doctrinis penitus percipiendis addictis concedit, ut in omnium Philosophorum sententias inquirere valeant, & quascumque doctrinas examinare ac docere; modo ratio eas probet, nec damnet religio, cui vel omnium veterum Philosophorum placita adversantur, vel nulla: nam si recta & prava discernas, & bona seligas, illorum doctrina Religioni favet & opitulatur; si mista omnia indiscriminatim probes & tuearis, religionem oppugnant ac destruunt; sive ea *Plato* proferat, sive *Aristoteles* sonet, sive *Epicurus* doceat, sive *Antisthenes* inferat, sive *Zeno* proponat, sive *Potamon* commentetur, sive alius quicumque excogitet atque pronunciet. Hinc bene quidem ac sapienter non inlepidus Poeta canebat:

Vtilia & bona sunt tibi quaeque volumina: tantum
Selige doctrinam, quae vera est, reiice falsam,
Et rectum caute ac pravum discerne.

Proh! quantorum malorum caussa fuit cogere publicos Professores, scientiarum Magistros, ad certi alicuius tantum Philosophi, vel Theologi doctrinam tradendam; & hunc vel illum veritatis canonem declarare! Iam sub Fran-

dia colit, & Sapientiae documenta perſequitur, Muſaſque amat, & doctrinas ac literas fovet ac protegit, cum evolvendis libris, tum egregiorum artificum operibus contemplandis, quum per otium licet, perpetuo intentus: exemplar Principibus omnibus imitandum, qui fortunis, opulentia, imperio ad praeclara coepta ſubſcipienda, exſequendaque; non ad luxum, voluptates, inertiam perſequendas fovendaſque uti debent. At quia Princeps cultor iuſtitiae maximus eſſe debet, ut ſubditos populos beet, & ſuam ditionem ſerena pace ac felicitate tranquillet, adeo ea *Franciſco* ſapientiſſimo cordi eſt, ut antequam *Ludovicus Antonius Muratorius* egregio Commentario *De Iuriſprudentiae defectibus* Principibus ſtimulos adderet, iniuſtitiam omnem e medio, quoad fieri poſſet, ſublaturus ita VIII. Virum, penes quos animadvertendi in facinoroſos homines Florentiae ius eſt, leges & inſtituta reformaverit, & nihil ad eorum miniſtros lucri ex criminalibus cauſis provenire iuſſerit, certo tantum ſtatuto ſtipendio contentos: ne forte auri ſacra fames eos interdum tranſverſos ageret, & a recta iuſtitiae via, non ſine populorum damno & vexatione, declinare & exorbitare compelleret. Quid quod ne ab ullo quidem ſubditos ſuos in ius vocari, & poenis inrogatis multari patitur, niſi ſe prius conſulto, & venia impetrata; tanta Paſtor hic populorum vigilantiſſimus ſolicitudine ſatagit, ne quod gens ſibi a Deo commiſſa detrimentum capiat, ac ſe inſcio ullo modo periclitetur ac

IOANNES BLANCVS, SEV IANVS PLANCVS

Auctore Anonymo.

I*Anus Plancus* Ariminensis natus est anno a Christi ortu MDCLXXXXIII. a. d. III. Nonas Ianuarias; eo ipso die, ut ipse dicere est solitus, quo natus est *M. T. Cicero*, ut ex Epistolis ad *Atticum* cognoscimus. Parenteis dabuit honestos, quippe qui ex materno genere originem ducebat a *Pandulpho Collenuccio*, *Plinii* defensore, & Historiarum Scriptore, quem *Sfortia* Pisauri Tyrannus crudeliter obtruncaverat; paterno vero genere fuit, ut diximus, honesto. *Plancus* autem noster, licet pater eius *Hieronymus* in puerili sua aetate fato functus fuisset, ut vix octavum annum attingeret, tamen ad studia litterarum animum eo tempore mature adiecit, in quibus per totam aetatem pene innutritus est. In iis vero praeceptorem adhibuit nullum, sed, ut Gargettius olim, αὐτοδίδακτος plane fuit. Apud Loiolitas tamen in patria, usque ad XI. annum primis tantum Latinae linguae rudimentis operam dedit, sed illas minutias, & tricas, ut Gargettius ille, sapienter ac mature dimisit, & lectioni Historicorum, Geographicorum, Botanicorum, Chymicorumque, ac variae eruditionis librorum se consecravit: sed praecipue Botanicam in deliciis habuit, ut per quinquennium singulis diebus, mane, si sudum

 esset

esset coelum, & interdum vespere, extra urbem Arimini esset, ut vel montanas, vel marinas herbas contemplaretur, colligeretque; ut eas deinde domi cum *Matthiolo*, quem unice tunc lectitabat, conferret. In quo sane studio quum lingua Graeca opus esse maxime intelligeret, propter varias controversias, quae a *Matthiolo* cum reliquis rei herbariae Scriptoribus ex bene vel male intellectis *Dioscoridis*, *Theophrasti*, *Galenique*, & reliquorum Graecorum, verbis excitantur frequenter, ad linguae Graecae studium animum adplicuit suum, in quo studio solus per se tantum profecit, ut & sciret Graece, & satis apte vim illarum controversiarum nosceret. Verum anno MDCCXI. aetatis suae decimo octavo, quum forte fortuna germanum fratrem minorem natu inviseret, qui Ordini Minimorum nomen dederat, quique tunc Arimini sub *Iohanne Bernardo Calabro*, eius Ordinis Doctore Physicam audiebat, & scripta fratris vidisset, iis adlectus, quod vulgares Peripateticorum doctrinas non continerent, quas non minus semper *Plancus* oderat, quam Grammaticorum, & Rhetorum minutias; sed *Gassendi*, & *Maignani* placita explicarent, tunc Historicis, Botanicis, ceterisque variae eruditionis libris *Plancus* vale dixit, totumque in Philosophiae studium se immersit: & licet per duos menseis tantum acutum Calabrum illum audisset, ultra eum audire noluit, quod is eo tempore iussus fuerit a *Vico* totius Ordinis Minimorum Magistro Supremo, ab *Epicuri* hortulis deflectere, & in Peripateti-

teticorum castra transire. Quare *Plancus* repudiato novo hoc fratris, & Calabri studio, in pervolutandis *Gassendi*, & *Cartesii*, eorumque sectatorum, libris totus fuit, quibus mox & Geometriae, & rerum Nevvtonianarum notitiam adiecit. Per quatuor annos in huiusmodi Philosophicis exercitationibus versatus est; ac per ea tempora sub *Ioanne Staio* Cretensi, qui mox Archiepiscopus Edessenus a *Clemente* XI. Pont. Max. renunciatus est, quique tunc Arimini in Seminario, *Ioannis Antonii* Cardinalis *Devia* iussu, Graecam linguam per aliquot menseis docuit, exactiorem Graecae linguae exercitationem Philosophicis suis studiis *Plancus* adiunxit, in qua exercitatione comitem habuit Calabrum transfugam illum Philosophum, *Felicemque Palesium* Patavinum, qui litteras Latinas, & Artem Oratoriam in eodem Seminario docebat: quorum *Plancus* sociorum studia longe antevertit omnia, solusque brevi relictus est; usus est tamen ipsorum amicitia, & *Antonii Leprotti*, *Caelestinique Pezzanghetti*, qui tunc Arimini apud *Deviam* erant, alter ut Medicus ei esset, & Philosophiam Seminarii alumnis explicaret; alter vero ut suffectus ei in Philosophia fuit, ita in eodem Seminario post *Staium* Graecas litteras docuit. His amicis illustribus in patria, & in adolescentia usus est *Plancus*; quorum quidem *Palesius* in Sicilia in Regio Collegio Borbonico Rhetor occubuit; *Leprottus* vero duorum Maximorum Pontificum factus est Romae Archiater; alter demum Tiburis a *Benedicto* XIII. creatus

 est

est Episcopus. Quum vero omnes hi eruditi viri Arimini tunc essent, & quidam alii, apud *Deviam* congregatus est, eodem *Devia* Cardinali suadente, coetus quidam, seu Litteratorum, ut vocant, Academia, in aedibus ipsis Episcopalibus; in qua Academia singulis diebus Veneris tres Dissertationes eruditae recitabantur. Huius Academiae factus est a secretis *Plancus*, qui *Pindarum* explicans, secundus post *Deviam* ipsum loquutus est in primo congressu, & deinde in aliis permultis iuxta ordinem, quem sors ipsi obtulerat. Mirati sunt tunc omnes *Planci* in lingua Graeca, in Physicis, Ethicisque, atque in omnimoda eruditione peritiam, & simul in vernaculo sermone facundiam. Placuit enim tunc *Planco* sermone uti Etrusco, quamquam idem aeque poterat & Graece & Latine. Sub haec tempora *Plancus*, qui & Iura salutaverat, & Historiae Ecclesiasticae, Sacraeque Theologiae non ignarus erat, a civibus suis, & ab amicis, ut alicui certae facultati immoraretur, quae sibi, & ceteris prodesset, expostulari, & quasi adiurari. Sed *Plancus* qui leguleiorum artes, & tricas in pretio numquam habuit, & Sacerdotii vincula metuebat, ad artem Medicam animum adiungere, ad id non repugnante, quin immo ipso *Leprotto* maxime suadente. Quare anno MDCCXVII. Bononiam Medicinae addiscendae caussa concessit, in qua urbe ut eam addisceret consuetudine *Plancus* usus est sua, ut Doctores quidem ibi audiret bene multos, sectaretur vero neminem. Vsus tamen est in primis familiariter

in

in artis Medicae studio *Matthaeo Bazzano*, quo Doctore, & promotore post triennium fere a. d. nempe V. Idus Quintil. anno MDCCXIX. Bononiae in Medicina, & in Philosophia togam sumsit. Bononiae quum esset non solos Medicos theoreticos, & practicos audivit *Plancus*, ut vulgares artis Medicae studiosi faciunt, quibus unice lucrum cordi est; sed Anatomicos, Botanicos, Geometrasque, quin immo eruditos quoscumque, sectatus est. Quapropter usus est familiariter *Valsalva* illius Academiae insigni Anatomico; *Beccario* Empiricae Philosophiae Doctore, *Laelio Triumphetto* Botanico. At in primis familiarissime utebatur *Iosepho Montio*, viro in Botanicis, & in Historia naturae peritissimo, quocum fere semper erat, & festis diebus una montana Bononiae loca invisebat, ut plantas inspiceret, lapides, terras, conchasque illas fossileis, quas Diluvianas adpellant, quibus mirum in modum ager Bononiensis abundat. Usus quoque est familiarissime *Ghedino*, *Martello*, & *Comitibus* fratribus, apud quos noctu singulis diebus coetus virorum Doctorum cogebatur, & *Platonis*, & *Galilaei* libri legebantur, & *Demosthenis*, & *Ciceronis* summorum Graeciae, & Latii Oratorum. Neque tantum in audiendo, legendoque Bononiae versatus est *Plancus*, sed etiam in agendo, perscribendoque. In omnibus enim coetibus Philosophicis, Medicisque, quos Academias vocant, intererat semper *Plancus*, atque in iis tum differendo, tum disputando, primas ubique tenebat. Huius vero *Planci*

diligentiae specimen habemus, ut videbimus, in actione, quam publice edidit contra *Blancum* Taurinensem, & contra *Tacconium* Bononiensem. Post receptam togam, seu lauream, Ariminum concessit, ubi per treis menseis Medicinam gratis pauperibus popularibus suis fecit, & simul eo tempore splendidam orationem concinnavit, quam Bononiam reversus pro studiorum instauratione in Archigymnasio a. d. XIV. Kal. Novembris anno MDCCXX. publice recitavit. Huic *Planci* orationi interfuerunt tunc, ut mos est, *Origo* Cardinalis Legatus, *Cavaniglia* Prolegatus, Vexillifer Iustitiae, ceterique Bononienses Magistratus, & doctorum virorum Collegia, cum permultis aliis eruditis viris; inter quos auditores habuit maxime illustreis *Guidonem Abbatem Grandium*, & *Coelestinum Gallianum*, Curiae Neapolitanae splendidissimum Praesulem, qui tunc Bononiae erant, ut exundanteis parui Rheni aquas cognoscerent, alluvionesque suas, si fieri posset, Hydrometricis artibus curarent; quos auditores longe sane celeberrimos *Planco* adduxit tunc *Eustachius Manfredius* vir summus, & *Planci* amicus, & laudator semper, dum viveret, maximus. Post recitatam illam orationem per duos treisve menseis Bononiae adhuc permansit *Plancus*; verum postea media ipsa hieme Patavium concessit, ut doctiores homines illius Academiae audiret, sibique in amicitiam conciliaret, ut reipsa fecit; ac in primis *Morgagnium* celeberrimum Anatomicum salutavit, & *Polenum*, & *Vallisnerium*, & *Lazzarinum*,

Bur-

Burghiumque, apud quos semper versabatur. Familiariter tamen usus est tunc *Bacchinio* S. *Benedicti* Abbate, qui tunc Patavii in D. *Iustinae* Coenobio manebat, apud quem *Vallisnerius* frequenter, *Lazzarinus*, & *Burghius* divertebantur, caussaque fuit postea *Plancus*, una cum *Galliano*, & *Francisco Zambeccario* Bononiensi, qui tunc Patavium inviserant, ut *Bacchinius* ad Gymnasium Bononiense Publicus Ecclesiasticae Historiae Doctor contenderet, ubi post paucos menseis mortuus est, magnum sui desiderium Bononiensibus relinquens. Quatuor fere mensibus *Plancus* moratus est Patavii, ubi non solum viros doctos coluit, & audivit, verum etiam aliquot loca agri Patavini lustravit, ac praesertim omneis Aponenseis fonteis semel, atque iterum invisit; & Arquatum concessit, ut sacros divini *Petrarchae* cineres, domumque, fontemque, lucosque eximii illius vatis salutaret. Ex istis omnibus amoenis itineribus *Plancus*, ut solet, onustus semper domum redibat herbis, lapidibus, conchis, ceterisque rebus ad Historiam naturae, vel ad antiquitatem pertinentibus. Circa dimidium mensis Maii Bononiam est reversus, una cum *Ioanne Caccia*, qui modo Botanicus est Taurinensis, & qui tunc Patavii, & Venetiis *Planci* fuerat socius (nam dum morabatur *Plancus* Patavii bis Venetias cum *Caccia* concesserat; non tantum ut naumachiam illam solemnem spectaret, quam pro Serenissimo Mutinae Principe magnifice instruxerunt Veneti, sed ut littus Venetum herbis, & con-

chis refertissimum cognosceret) Bononiae per aliquot aestivos menseis moratus est *Plancus*, deinde Ariminum venit patriam suam, quo perpetuo ibi maneret, ut per multum tempus quidem, licet interdum moram hanc perrumpens, ut peregrinaretur, fecit. Arimini quum esset, & ibi certam sedem quodammodo sibi fixisset, solitis Philosophicis, Geometricisque studiis perpetuo addictus fuit; at praecipue Anatomen coluit, adiutoresque aliquot, & auditores in hac re habuit; inter quos *Petrum Paulum Lapium*, egregium Medicum Ocularium, & Lithotomum, qui *Planco* adiutore, & suasore edidit anno MDCCXX. Epistolam pro artis suae defensione contra calumnias *Antonii Cocchii* Tusculi Medici, in qua multa acute, & acriter disputat, ut probet Cataractam membranam interdum reperiri, & hoc morbi genus non semper crystallini humoris esse glaucoma, ut male tamquam pro suo primo invento contendebat *Cocchius*, quum id non primus invenerit, dixeritque ipse *Cocchius*; sed ante ipsum & *Brissaeus*, & *Maetrianus*, & *Heisterus*, aliique; & quod membrana Cataracta in Academiam ipsam Parisiensem a *Litrio* sit allata, eamque acriter defendat *Wholohousius* Medicus Ocularius Britannus, ipsique membranae omnino infensus non sit vel *Morgagnius* ipse in Adversariis suis. Anno MDCCXXII. quum Arimini Chirurgus primarius illius urbis, vir satis quidem indoctus, imperite admodum *Magnesia* Arsenicali ad ulcera, ad vulnera, ad tumores, ad omneis denique

exter-

externos morbos, vel ad Cancros ipsos magno aegrotantium incommodo, & interdum morte ipsa, uteretur; quod remedii genus insignis ille Italiae circulator *Anonymus* ad omneis externos morbos tamquam alteram Panaceam, Chirurgum illum docuerat; *Plancus* suorum civium misertus, quos imperite, & crudeliter torqueri, & necari videbat, *Marci Chillenii* nomine doctam, & elegantem Epistolam Pisauri edidit, qua Chirurgi ignorantiam detexit, vireisque illius remedii confutavit, & patriam suam peste illa liberavit. Per haec tempora *Plancus* a *Ludovico Contareno* Patricio Veneto invitatus fuit, ut Venetiis secum esse vellet, ac deinde Patavium, & reliquas ditionis Venetae urbes inviseret, ac demum Mediolanum ipsum extremis Bacchanaliorum diebus peteret. *Plancus* libenter adsentitus est liberalibus *Contareni* suasionibus, quamquam ipsi suaves tantum essent futurae, sed ad res eius domesticas plane inutiles, & damnosae revera exstiterint. Verum *Plancus* lubenter, ut diximus, suasiones illas admisit, & Venetias se contulit, ubi a *Contareno* familiariter exceptus varias eius villas in agro Patavino lustravit, & praesertim in Atestina villa, in montibus Euganeis posita, per aliquot hebdomadas rusticandi caussa diversatus est. Amoeno isto secessu multum valetudini suae consuluit, quam, antequam in Venetas terras proficisceretur, imminutam valde, adsiduisque studiis, & Anatomicis sectionibus fractam prorsus, sentiebat. Sanus igitur, & robu-

bustior, in Euganeis montibus ipso autumno factus est, ut inde una cum *Contareno* alacriter iter per reliquas Venetae ditionis terras adgrederetur; ut reipsa post D. *Martini* festum adgressus est, & Vicetiam, Veronam, Brixiam, ac Cremam denique lustravit. Varios eruditos homines in hisce urbibus cognovit, & Veronae praesertim doctissimum, nobilissimumque virum *Scipionem Maffeium*. Cremae moratus est ultra duos menseis: deinde Alaudum, & Mediolanum venit, & circa initia veris per eamdem viam una cum *Contareno* Venetias rediit; ac tandem Bononiam revisens, & veteres amicos, circa finem mensis Aprilis in patriam iterum se recepit. In patria quum esset, usus est familiarissime, ut antea, *Leprotto*, *Deviae* Cardinalis Medico, quocum nobilissimam, doctissimamque feminam *Lauram Bentivolam*, *Francisci*, *Deviae* Cardinalis fratris filii, uxorem frequentabat; cuius feminae, & filiorum, dum *Leprottus* ad comitia Pontificia Cardinalem Romae sequutus est, *Plancus* erat Medicus; cui etiam in litteris, & in Philosophia praesertim, operam suam praestabat. Hos patronos quum haberet *Plancus* magis alacriter studia sua Philosophica, Anatomica, & Botanica prosequebatur, quibus amoeniorum litterarum studia admiscebat, & praesertim Graecorum librorum lectione, & Etruscorum delectatus est, atque in Etruscae linguae studio tantum profecit, ut cum eloquentissimis eius linguae comparafaretur; idque testantur tres vel quatuor eius narrationes, quas eximio *Boccaccii* stilo

ſtilo per ea tempora conſcripſit), & ſingulis annis Bacchanaliorum diebus Bononiam mittebat ad *Comitum* illorum Coetum, quem, ut diximus, Bononiae quum eſſet, frequentabat. Narratiunculas iſtas, ſeu ludicras Hiſtoriolas, quas Itali Novellas appellant, ad Certaldenſis ſummi illius oratoris ſtilum ita exigit *Plancus*; ut ab iiſdem ipſiuſmet *Boccaccii* non dignoſcerentur. Haſce permultis propter venuſtatem, & elegantiam praedicavit *Martellus*, *Planci* magnus, vetuſque amicus, praeſertim vero *Cornelio* Cardinali *Bentivolo*, *De latere* tunc, ut vocant, Aemiliae Legato, qui fama harum rerum permotus ad *Plancum* per ſe humaniſſimas litteras dedit, ut ab eo narratiunculas illas impetraret. Quae litterae apud *Plancum* in perpetuum humanitatis, & virtutis Principis illius doctiſſimi teſtimonium adſervantur. Anno MDCCXXIV. Apenninos monteis, qui in conſpectu Arimini ſunt, una cum duobus amicis *Nicolao Bonamico*, & *Bernardino Cavalerio* Ariminenſibus, Botanices ſtudioſis, luſtravit, ut primum *S. Marini* liberae civitatis ditionem peragraret, deinde, ut altiſſimos Carpineae monteis inviſeret, ac demum ut ad ſacros *Franciſci*, & *Romualdi* in Vernia, & in Camalduli receſſibus foret, ut illa loca non ſolum cognoſceret, verum ut herbas, aliaque permulta ad rem ſuam etiam colligeret. Reverſus in patriam propter nimium aeſtum, qui eo anno Arimini fuit, ut multi aegri tunc eſſent; & propter laborem, quem in iis curandis pertulit, difficultate inteſtinorum gra-

vi,

vi, & tenesmo per multas hebdomadas circa aestatis finem laboravit, ut multi de eius salute dubitaverint. In autumno, ut melius convalesceret, Fanum se contulit apud amicum suum *Pizzium* Bononiensem, & illius urbis Medicum primarium, apud quem per mensem moratus est, venationibus una cum *Silvano* altero eius amico, & Medico, sese oblectans, & deambulationibus per vicinos colleis, & lacus. Ad finem huius anni *Leprottus* una cum *Planco* sectionem instituit in cadavere viri, Cardinalis *Deviae* famuli, in quo rarum aneurisma repertum est in arteria Bronchiali *Ruischii*. Hanc sectionem *Leprottus* per Epistolam ad *Beccarium* Bononiensem scripsit, in qua Epistola multae aliae Anatomicae sectiones, quas una Arimini habuerant, adiiciuntur. In ea autem Epistola ad *Beccarium* sic perhonorifice praefatur *Leprottus* de *Planco*, quae integra in Commentaria Academiae instituti Bononiensis pag. 343. relata est: *Vt enim semper nostris Anatomicis exercitationibus quum Bononiae commorarer interesse perhumaniter solebas, sic nunc in maxime raram, ut opinor, mihi autem, & praestantissimo viro Iano Planco, cuius ingenii excellentiam optime nosti, novam prorsus, & inauditam dissectionem una nobiscum incidisses.* Et in fine pag. 352. postquam multa per universam Epistolam de *Planco* praedicaverat, sic concludit. *Iam vides, Beccari amicissime, non tam mea ad te scripsisse, quam aliena, aut certe cum Planco nostro communia, sed tum summa eius humanitas, tum perfecta, quae inter nos sine*

omni

omni contentione harum rerum communio intercedit, illud fecerunt, ut leve quidem, fidum tamen hoc amoris erga te mei argumentum deesse non pateretur. Is plurimum te salvere iubet. Huius Epistolae, quod in ea *Rivini* foramen in auris tympano confirmatur, meminit clarissimus *Morgagnius* in Opere suo novissimo, de *Valsalva* Epistola V. pag. 98. *Certe seta foramen illud factum non fuisse, quod illustrissimus, doctissimusque Pontificius Archiater Antonius Leprottus olim, cum clarissimo, & utriusque nostrum amico Iano Planco Ariminensi in decenni puero conspexit ex illius accurata descriptione intellexeris*. Circa finem anni MDCCXXV. a *Leprotto* invitatus, qui tunc una cum *Devia* Cardinali Iubilaei caussa Romae erat, Romam & ipse *Plancus* concessit, in qua urbe non solum antiquitates, & superba vetera, ac nova aedificiorum monumenta, templa nempe, theatra, palatia, aedes, & bibliothecas cognovit; sed una cum *Leprotto* sapientissimos eius urbis homines invisit, atque in ipsorum amicitiam, & familiaritatem receptus est. Vsus est cum primis familiaritate *Petri Assalti* Medici, eruditi viri, & excellentis Philosophi, & *Coelestini Galliani*, & *Ioannis Baptistae Restae*, & *Ioannis Bottarii*, & *Gasparis Cerati*, & *Antonii Nicolini*, summorum virorum, qui tum Romae degebant, apud quos statis diebus coetus quidam eruditi cogebantur, quibus intererat semper *Plancus*. Romae item cognovit *Brunum Tozzium* Vallumbrosanum, humanissimum hominem, & in Botanicis adeo pe-

ritum, ut *Petri Michelii* nostrorum temporum eximii Botanici, praeceptor exstiterit. Per duos menseis circiter moratus est Romae *Plancus*, deinde Neapolim se contulit, in qua urbe innumeros eruditos viros cognovit, at praecipue usus est familiariter *Blasio Caryophilo*, *Constantino Grimaldo*, *Nicolao Cyrillo*, *Grazinio*, *Martinio*, *Francisco Bonocorde*, aliisque permultis. Neapoli quum esset, Vesevum, qui tunc iugiter die noctuque parvas igneas eructationes habebat, invisit, & prope os ipsum ignivomum fuit; & arenam, & lapides varios combustos ibi collegit. Puteolos item venit, & Cumas, ut vestigia antiquitatis nosceret, & balnea, & loca Averna, ceteraque mirabilia, quae in iis regionibus sunt, contemplaretur. *Plancum* hoc tempore moratum fuisse Neapoli egregium habemus testimonium in libro *Nicolai Crescentii* de Methodo aegros aqua frigida curandi *pag.* 143. ubi dicitur *Plancus* ex ipsa Etruria visus esse Neapolim adventasse; & ingenio, doctrinaque non vulgari vir, atque acutissimus praedicatur, ut brevibus verbis quidem, sed profunde argumentaretur. Per mensem, & ultra, Neapoli moratus est, cognovitque Neapolitanos eruditos esse, ac vere cordatos viros; deinde Romam reversus per alios duos menseis ibi moratus est, usus consuetudine eorumdem amicorum, & *Francisci Blanchini* insuper, quocum interdum intererat observationibus suis circa Veneris stellam, ut ipse *Blanchinus* testatur in Opere suo posthumo; ac demum circa finem Aprilis in patriam rediit. Re-

ver-

versus in Patriam quum vidisset *Ioannem Baptistam Blancum* Taurinensem, librum suum de Hepatica Historia recudisse, in quo *Caietani Tacconii* Medici Bononiensis Epistola reperiebatur, plagium turpissimum continens, & multa falsa, ineptaque, atque absurda referens; *Plancus* a *Iosepho Puteo* Medico Bononiensi, & nunc altero ex Archiatris Pontificiis per epistolam provocatus, Taurinensis hominis, & *Caietani Tacconii* detexit plagium, imposturas, & ignorantiam, per Epistolam, quam Latine Bononiae, una cum illa *Putei* Archiatri edidit. In hac Epistola auctor noster primum publice *Planci* nomine adpellari coepit, quod antea tantum in privatis Latinis litteris factitaret, ut a turba reliquorum distingueretur, qui nomine, & praenomine eius simili adpellantur. Nostri enim genuinum nomen est *Ioannes Biancus*, quod paullulum ab ipso Academicorum nostrorum temporum more immutatum est, ut linguae Latinae genio sese accommodet, & ab aliorum turba, qui hoc nomine donantur, ut diximus, distinguatur. Haec *Planci* Epistola, ut litterarii Commercii Norimbergensis Auctores in suis Actis aiunt pag. 4. anni MDCCXL. *pervulgata valde est: totum enim tunc Anatomicum, & Medicum regnum permiscuit. Biancus* quidem Taurinensis, & *Tacconius* Bononiensis plagii, & manifeste imposturae conscii, siluerunt, manusque victas dederunt. At nebulones quidam, sciolique varii, varia tunc suppressis, vel confictis nominibus ediderunt. *Garanus* in primis Bononiensis, qui tunc Florentiae exsulabat,

labat, propterea quod Bononiae e Medico turpiter factus est Lanius, & reipublicae Bononiensis vectigalium fraudator, ineptissimam fabellam clam edidit, in qua non minus *Planco*, quam *Puteo*, & *Tacconio* popularibus suis infensus erat, sed inepte; nam vim quaestionum plane ignorabat. Ita *Raynaldus Duliobus* Medicus alter Bononiensis, *Sbaraliae* ultimus sectator, & Anatomicorum studiis infensissimus hostis, duas Epistolas ridicule sub *Copronymi*, & *Mengonii* nomine edidit, in quibus non minus, quam ineptissimus ille *Garanus* quaestionis vim non noverat, sed tantum modum, quo *Putei*, & *Planci* Epistolae conscriptae erant, notabat; & nimiam diligentiam in Anatome, tamquam Medicis non necessariam, inepte carpebat. Ita *Bolbonius* quidam Bononiensis Grammaticus, qui Augustae Taurinorum artem suam putide docebat, nescio quid in Epistolas illas subpresso nomine, at non minus inepte, & indocte, quam superiores populares sui, conscripsit. His ineptiis sapienter responsum nullum fecit *Plancus*, eo contentus quod videret a probis, doctisque viris suam probari sententiam, ut reipsa adprobata est a *Laurentio Heistero* Anatomico clarissimo, qui bis *Planci* Epistolae meminit honorifice in suo compendio Anatomico. Ea enim non solum Taurinensis, & *Tacconii* comprimit audaciam, sed cadaveris sectione opportune tunc facta multa in medium adducit, quae contra utrumque faciunt, ac praesertim contra Taurinensis placita. *Planci* Epistola recusa fuit ma-

gni-

gnifice Lugduni apud Batavos, una cum duabus aliis Epistolis longioribus doctissimi *Morgagnii* contra Taurinensem illum; nam, ut cuique adparet, pro *Morgagno* contra Taurinensem ipsum steterat *Plancus*. Mense Octobri anni MDCCXXVI. circa finem, quum Epistolam illam iam edidisset, & quum *Devia* Cardinalis Ariminensi Episcopatu se abdicasset, & *Bentivolus* a Provinciae Legatione, multas controversias in Patria *Plancus* habuit, sed verbales tantum cum aliquibus popularibus suis, qui quum circulatorem quemdam, nomine *Caracciolum*, tuerentur, qui a *Bentivolo* antea in exsilium pulsus fuerat, & Interregni tempore Ariminum redierat; *Plancus* qui versutias, & technas, illius impostoris detexerat, ac praesertim ignorantiam, eius defensores, ne morborum sedes verae Anatome per *Plancum* detegerentur, contra Anatomen ipsam declamare coeperunt, *Plancum* ad tribunalia deferre, quod is quasi violatae religionis reus esset, qui tam impune mortuorum cadavera dilacerare auderet, & viscera eorum interdum domum asportare, ut contemplaretur. Id facinus esse maximum dicebant. Riserunt quidem Magistratus omnes ineptissimorum hominum accusationem. Verum *Maffeius* quidam *I. C.* qui a *Devia* Cardinali Vicarius in Episcopatu relictus fuerat, accusationem suscepit, & *Plancum* suadere, & admonere, ne in posterum cadavera secaret (secandum enim erat mox ipsi unum aegri cuiusdam iam morituri, qui pectoris hydrope animam agebat, & a circulatore illo

pro asthmatico curatus fuerat.) Contendebat enim inepte *Masseius* ille mortuorum cadavera a nemine secari posse, neque si ab Episcopis, & consanguineis venia impetraretur, ut *Plancus* reipsa semper impetraverat; at facultatem hanc Roma petendam esse. Verum tunc a *Laura Devia* compressa fuit *Masseii* sententia & a nobilissima, sapientissimaque femina edoctus fuit Vicarius ille veniam hanc Roma non esse petendam, sed sufficere si ab Episcopis, & a mortuorum consanguineis peteretur. Exemplum adduxit vel *Philippi Bentivoli* patris sui, cuius cadaver Bononiae sectum fuit hoc pacto. Dissectum igitur per *Plancum* hydropis cadaver illud, & impostura detecta, & invidiosorum hominum turbae compressae. Adventu autem novi Ariminensis Episcopi *Renati Massae* Neapolitani, tantum absuit ut Anatomes studium Arimini deferbuerit, ut sibi fingebant accusatores illi, ut ipse *Planco* benigne concesserit ut cadavera omnia quando opus fuisset, & consanguinei non repugnarent, secaret. Quin immo in Nosocomio Ariminensi *Barbettae* Chirurgo, *Planci* auditori, locum dari iussit, ut cadavera omnia quae vellet secare posset. Per haec tempora *Iosephus Puteus* Orationem, & Epistolam Anatomicam ad *Petrum Molinellum* Bononiensem, Parisiis tunc degentem, & *Planci* amicissimum, scripsit, in qua Epistola bis *Planci* honorifice meminit, & praesertim *Planci* observationes de glandula Thymo memorat. Anno MDCCXXVII. quum Arimino *Devia* Cardinalis, & *Leprottus*, decesserunt

cessissent, & Philosophia propterea, & reliquae bonae artes Arimini pene iacerent, *Plancus* Philosophiam docere coepit privatim; atpostea tot Auditores habuit etiam ex finitimis Arimini locis, ut vix totidem in famosis Italiae Academiis Professor alius publicus numeret. Hoc anno circa dimidium Iunii cum aliquot amicis, & praesertim cum *Andrea Battaglino* adolescente eruditissimo, ac in Philosophia auditore suo, iter Alpinum iterum suscepit, ac Pennam primum venit, deinde Verniae, Camaldulis, & Vallisumbrosae Coenobia visitavit; ac demum Florentiam, Pisas, & Liburnum, in quibus locis, & praesertim Florentiae, multa vidit, multosque cognovit. Inter ceteros vidit iterum *Brunum Tozzium*, & de facie cognovit *Michelium* ipsum, quem antea tantum fama noverat. Cum istis viris erat semper, ipsique eum ad Clarissimum Senatorem *Philippum Bonarotium* adduxerunt, ad *Antonium Mariam Salvinum*, ad *Brescianum*, ad *Marmium*, ad *Andreinum*, ad ceteros denique, qui tunc aliqua eruditionis, & doctrinae fama vigebant. *Plancus* suavitate horum virorum, & urbis Florentiae pulcritudine captus negotiosos socios in patriam dimisit, & per plures dies cum amicis istis novis diversatus est, ut tandem solus Bononiam petiierit, quo veteres amicos reviseret, ac postremo in patriam media ipsa aestate reverteretur. Anno MDCCXXIX. quum multos auditores in Philosophia haberet, & inter hos egregios adolescenteis, domi suae Bacchanaliorum tempore privato theatro con-

ſtructo ſplendide per illos agi curavit *Martelli Phemiam*, non quidem ut nobiliſſimo, doctiſſimoque *Maffeio* diſpliceret, ſed ut hanc fabulam *Meropi* eius, quam putide agebant cives, & mercatores quidam Ariminenſes, opponeret. Huius fabulae actio ſplendidiſſima fuit, ut vel ipſum Epiſcopum ſpectatorem, & nobiliſſimos quoſcumque, lectiſſimaſque feminas habuerit; tamen varias turbas excitavit inter vulgus Arimini, & foris, de quibus more ſuo riſit *Plancus*. Sequenti anno quum *Plancus* nobilem matronam viduam viſitaret, quae Scirrho in ſiniſtra mamma laborabat, eamque Palliativa cura in vita, ut mos eſt, detinere ſtuderet, Ariminum Piſauro *Mazzacuratus* Medicus Bononienſis adventavit, qui eam quodam ſuo remedio Mercuriali curare integre velle praedicabat, cui modeſte ſeſe oppoſuit *Plancus*, auctoritates quaſdam adducens, experientias, & rationes, quibus probabat Mercurialia Cancris non convenire. Verum *Mazzacuratus* conſtanter, & iactabunde adſerens eam ſuo remedio per os adiumto, ſingulis diebus, vel alternis, intra viginti dies ſanam omnino fieri poſſe; *Plancus* tacuit, & mandatis eius obedire velle in ſe recepit, ut ſancte reipſa fecit. Verum tantum abſuit ut generoſa mulier ſanaretur, vel melius ſe haberet, ut in peius ſalivatione, & ſpirandi difficultate, maioribuſque doloribus, in dies rueret, ac tandem poſt XXV. dies circa aeſtivum ſolſtitium fatum obiierit, quemadmodum ipſe *Plancus* praedixerat. Quamquam *Mazzacuratus* indeſinenter Piſau-

fauro inepte fcriptitaret mulierem illam, licet tot maioribus incommodis poft fuum pharmacum vexaretur, tamen futurum effe ut brevi falutem fuam recuperaret. Multas etiam falfas praedictiones in aliis aegris publicavit Arimini *Mazzacuratus*, & inufitata, ferinaque remedia iis praefcripfit. *Plancus* tunc quoque ad ea filuit, fed quum *Mazzacuratus* in fine anni fectionem quamdam cadaveris nobilis pueri Pifaurenfis fcripfiffet, & hiftoriam morbi illius, *Plancus* adrepta occafione per *Petrum Chifium* difcipulum fuum, ut ad *Laurentium Sanctinium* Medicum Epiftola publice ederetur curavit, in qua cenfura illius fectionis, hiftoriaeque erat, & fimul malae curationes Arimini a *Mazzacurato* factae notabantur. Epiftola haec edita fuit Arimini circa initia anni MDCCXXXI. Verum Pifaurum adlata, *Mazzacuratus* quum videret multa facta, eaque veriffima, contra ipfum recitari, & folidiffimis rationibus eum perftringi, ad malas artes confugere, & non tantum fe in ea Epiftola laefum fuiffe, quam nobiliffimam Pifauri civitatem, quam *Plancus* tamen numquam nominaverat; neque aliquo pacto defcripferat. Id perfuafit multis fimplicibus viris, qui *Annibale Oliverio* fuadente, qui tunc in Aula Pifaurienfi multum poterat, fecerunt, ut cauffa, quae mere privata erat, inter *Plancum*, & *Mazzacuratum*, publica fieret; & Pifaurenfes clamores non fine rifu ad ipfum Pont. Max. deferrentur; qui ut eos fedaret iuffit, ut Pifauri, & Ravennae Legati rem cognofcerent, & turbas

 com-

& super hoc casu metuens ne aliquid nefarii in ipso lateret nil conscribere voluit, quamquam ipse melius, quam alii multi, qui id postea egerunt, facere potuisset; sed tantum breves Notulas, seu *Postillas*, ut vocant, in narrationem, explicationemque ineptam sane utramque Anonymi cuiusdam edidit: Quae Notae una cum Epistola ad *Mazzacuratum* turbas non parvas, & risum excitarunt. Potuisset sane, si voluisset, Notas alias in tot narrationes, explicationesque aliorum multorum edere, qui super hac re tunc scripserunt, praesertim quum narrationes illae fabulosa multa, & falsa continerent; verumtamen Notulis illis brevibus, ut rideret, tunc contentus fuit. Sequentibus annis *Plancus* Philosophicis suis exercitationibus pacato animo operam dedit. Saepenumero Bononiam se contulit, praesertim dum ibi esset *Andreas Battaglinus*, qui studiorum caussa illic manebat. Praeter veteres amicos multum tunc una cum *Battaglino* consuetudine utebatur *Prosperi* Cardinalis *Lambertini*, Bononiae Archiepiscopi, nunc Summi Romani Pontificis, litteratorum hominum amici, & fautoris amplissimi, qui deinde semper *Planco* favit, & beneficiis cumulavit, ut nuper fecit, qui ipsi benigne concessit, ut libros quoscumque vetitos, vetandosque legere, & retinere in perpetuum posset, & de *Planco* persaepe clementer amiceque loquitur. Bononiae etiam saepenumero domum sapientissimae feminae *Laurae Bassiae* frequentabat, & cum ea tum privatim, tum publice, coram principibus viris disputavit,

praesertim anno MDCCXXXIII. coram Serenissimo Mutinae Principe in *Antonii Simonettae* aedibus, Mediolanensis viri nobilissimi, eruditissimique. Eo anno Bononiae cognovit etiam eximium Mathematicum *Andream Celsium* Svecum, qui ad ipsum litteras dedit, ut Ravennae res Gothorum perbelle inspicere posset; nam *Celsius* praeter Mathematica, res etiam Gothorum, gentis suae, ut putant, curabat. Arimini eum excepit, aestumque marinum ipsi ostendit; marisque varias alluviones & eventa. Post *Celsi* discessum ab urbe Arimino, mense Maio *Plancus* una cum discipulis suis observationes maritimas inchoare coepit, quas quinquennii spatio perfecit. Noctes enim quamplurimas hoc tempore vigilavit, & interdiu permultas horas frequentissime ad mare una cum suis erat, ut varios aestus maris in Lunae syzygiis, & in quadraturis, per aequinoctia, & per solstitia observaret. Cum istis maritimis observationibus etiam eas, quae ad historiam naturae pertinent, coniungebat; nam, quum multas horas ad mare quotidie esset, marinas conchas, & alias res inter maris purgamenta ad littus observabat, easque, si quid in iis esset notatu dignum, domum asportabat, ut melius vel nudis oculis, vel lente vitrea instructis, contemplaretur. Hoc pacto praesertim observavit sedimentum quoddam marinum, quod quasi arena quaedam est ex minutissimis conchis integris, & fractis constabat, quod sedimenti genus frequentissimum est post procellas in littore Ariminensi, ut in littoribus

omni-

omnibus. In hoc ſedimento deprehendit innumera conchiliorum genera rei naturalis Scriptoribus incognita, inter quae primum locum ſibi vindicarunt varia Cornuum Hammonis, Nautilorum, & Orthoceratium genera, quae omnia a *Planco* nominibus peculiaribus diſtincta, & notata ſunt. Quare poſt quinquennaleis iſtas obſervationes librum edidit diligentiſſimum, duabus partibus diviſum. Primae parti de Conchis minus notis nomen inſcripſit; alteram vero partem ſpecimen aeſtus maritimi ad littus, portumque Arimini nuncupavit. In prima expoſuit conchas, & alias res marinas minus notas, ac praeſertim Cornua illa Hammonis, & Orthoceratia, pro quibus laudes, & gratias multas apud eruditos ſibi promeruit, quod haec nativa primus in mari ſuo detexerit; nam in montibus reperiuntur quidem varia Cornuum Hammonis genera, ſed nativa adhuc deſiderabantur. Sic clariſſimus *Ioannes Philippus Breynius* Gedanenſis Orthoceratia in montibus prope Gedanum varia reperit, at nativa, ſeu vere marina, adhuc ignota erant. Per *Plancum* igitur evidenter confirmatum eſt Hammonitarum, & ὀρθοκεράτων genera, quae in montibus reperiuntur, corpora, marina olim & illa fuiſſe, & non luſus naturae eſſe, ut aliqui Philoſophi ſatis vulgares quidem crediderant. Quare ab omnibus rei naturae ſtudioſis laudes ſibi promeruit, ac praeſertim a clariſſimo *Breynio* Gedanenſi, qui humaniſſimas litteras *Planco* dedit, quibus ipſi gratulatur de hoc felici inventu, & *Plancum*, ut vere *Lynceum*

ceum vel *Lynceis* oculis instructum, commmendat. Sibi etiam laetatur, quod sententiam suam insciens confirmaverit. Quae *Breynii* Epistola una cum *Planci* responsione brevi Lucae edetur in quadam Collectione Opusculorum ad rem Physicam spectantium. In secunda parte eius libri, quae est de aestu maris, omnia exponit maris eventa tredecim propositionibus, in quibus multa sunt nova, & quae alii numquam observarunt. Hunc etiam librum avide exceperunt eruditi, & laudibus Auctorem suum cumularunt, quod tum ex litteris ad *Plancum* datis, tum ex variis Ephemeridum libris, ut ex Florentinis, ex Venetis, ex Norimbergensibus, adparet. Praeterea permulti usi sunt in libris suis, *Planci* observationibus, & auctoritate, ut Lucenses in controversia, an eorum Viaregii silva sit recidenda; Romana Rota in controversia Praesulis *Oliverii* Pisaurensis contra *Iosephum Bentivegnam* Ariminensem; *Morus* in libro suo, aliique. Verum soli Ephemeridum Trevoltianarum Compilatores male de *Planci* libris senserunt, idque non tantum quod Compilatores illi invidiosi sint, & Italici nominis hostes infensissimi, quam ex male intellectis *Planci* verbis in sua Praefatione ad librum de aestu marino. Is enim notavit Academicos quosdam Parisienseis, qui aere publico ad Dunquerquii, & ad alios oceani portus Galliae missi fuerunt, ut observationes marinas circa aestum pararent; ipsi vero unicam tantum observationem confecerunt. Observarunt enim solum, qua hora statis temporibus mare

re intumesceret, ex qua observatione Ephemeridas construxerunt, quibus nautae scire, possent portus illos commode capere, ceteras vero observationes penitus neglexerunt. *Plancus* igitur in Praefatione ait: *Quare adparet bonos illos Gallos utilitatem quamdam mercatoriam ante oculos habuisse, ceteraque pene neglexisse; sed maius est quod sibi contemplandum proponant Physici, quam ingressus navium in portus, vileque Raudusculum. Quibus enim modis terram quatiat Neptunus, eamque contineat, ut ait Homerus, inquirendum, idque modis miris, variisque fieri videbimus.* Compilatores illi male intellexerunt voces illas *Bonos Gallos*, & de universa Gallorum gente dictum crediderunt, & quod simplicitatis eam notasset *Plancus*; quod utrumque falsum est, & ex Logicae, & Grammaticae in illis Compilatoribus defectu. Nam *Plancus* non universam Gallorum gentem notavit, sed tantum Academicos illos, qui ad Dunquerquii, & ad reliquos Oceani portus se contulerunt, qui per vocem *illos* satis designati fuerunt. Praeterea vox *Bonus* Latine non idem significat, quod Gallice *Bon Homme*, aliter simplicitatis notatus fuisset *Homerus* ipse ab *Horatio*, quando de eo dixit: *Indignor quandoque Bonus dormitat Homerus*. Indignabatur enim Horatius quandocumque *Bonus* dormitabat *Homerus*. Ita indignatus est *Plancus*, quod in observationibus illis tantum dormitaverint Boni illi Galli, quos tamen aliunde plurimi semper fecit, & facit. Verum *Plancus* brevi edet Epistolam, qua compescet Trevoltianorum argutias,

tias, & ignorantiam. Ad initia anni MDCC-XXXV. obiit *Andreas Battaglinus*, *Marci Battaglini* Episcopi, Scriptoris Ecclesiastici, fratris filius, Patricius Ariminensis, *Planci* vetus amicus. Is nimio ardore litterarum, quibus in fine Musicae studium adiunxerat, pro qua addiscenda Bononiam concesserat, ubi pluries, ut diximus, a *Planco* fuerat visitatus, tabem studio gignente contraxerat, qua post triennium fere consumtus est. Is testamento legavit *Planco* quinque mille & c c H. S. nummum, & universam suam eruditam Bibliothecam; sed *Battaglinus* non sororem, quam unice habebat, scripserat heredem (oderat enim eam odio Vatiniano) sed *Boncettios* fratres Advocatos, qui non nisi post longas tergiversationes *Planco* solverunt legatum, & leguleiorum more, calumniose verba testatoris interpretando, exiguam tantum partem Bibliothecae illius dederunt; cui acquievit *Plancus*, quum ipse liteis semper odio habuerit. At *Battaglino* gratus titulum fecit eius sepulchro, qui in vita *Battaglini* per *Plancum* fortasse edetur una cum Ecloga elegantissima *Fernandi Antonii Ghedini* Bononiensis in obitum *Battaglini*, cui quoque *Battaglinus* duo mille H. S. nummum legaverat. Hoc ipso anno MDCCXXXV. circa dimidium mensis Maii una cum *Ludovico Ricciardello* Patricio Ariminensi *Plancus* iterum per aliquot dies Florentiae fuit, ut secum adducerent *Franciscum Tanuccium* Lithotomum Florentinum, qui calculum e vesica nobilissimo viro *Carolo Francisco Marcheseleio*, familiae suae supre-

mo,

mo, & Arimini decori, eximeret, ut revera per *Tanuccium* factum est, sed adversa fortuna; nam vir nobilissimus post aliquot dies a sectione doloribus & macie confectus occubuit, magno *Planci* animi dolore, cuius sepulchro itidem *Plancus* titulum fecit. Florentiae tunc quum per aliquot dies commoraretur *Plancus*, veteres amicos suos invisit, ac praesertim *Petrum Michelium* Botanicum eximium, cuius ope & de facie nobilissimum virum *Io. Vincentium* Canonicum *Capponium* cognovit, Societatis Botanicae Florentinae tunc Praesidem, & *Planci* amicum; item *Ioannem Targionium* Doctorem Medicum, qui postea Musei Micheliani fuit heres, & in horto Botanico eius successor, cum quo tunc in ipso horto Tigrim dissecuit, quae tunc in ferarum Serenissimi Magni Ducis Conclavi morbo perierat. Item cum doctissimo, honestissimoque viro *Nicolao Gualterio* Regiae Celsitudinis Archiatro amicitiam, & familiaritatem iniit, cui postea frequenter Arimino litteras, & res naturae misit, ut instructissimum Museum suum amplificaret, quod ex libro magnifico, & diligentissimo ipsiusmet *Gualterii* de Conchis cognoscimus, in quo frequenter *Plancus* laudatur. Dum una cum *Tanuccio* Ariminum peteret non viam, quae Bononiam ducit, tenuit *Plancus*, sed Arretio, Cortona, & Perusio iter tenuerunt, ubi Trasimenus Lacus a *Planco* fuit observatus, & alia Antiquitatis monumenta, & naturae, per ea loca contemplatus est. Antequam librum illum de Conchis, & de Aestu Maris ederet

anno MDCCXXXVII. circa finem mensis Maii Venetias navi petiit, in quo itinere varias observationes in canali Ravennae, & ad ostia Padi fecit. Deinde etiam Venetiis aestum marinum observavit, littusque Venetum saepenumero lustravit. Varios doctos homines cognovit, & praesertim externos, qui in Ascensionis celebritate, vel Vindelicorum Principes, vel eum, qui Walliae nomine est insignitus, tunc comitabantur. Inter ceteros usus est consuetudine *Ioannis Ghefelii* Norimbergensis, viri eruditi, quem antea noverat Arimini, quocum tunc semper erat; & cum Equite de *Sandostio* Consilii Neocomensis pro Borussiae Rege in Helvetia Praesidis, & cum egregio, nobilissimoque adolescente *Tetrico Zimmermannio* Livoniensi ex urbe Riga, quocum & Patavii fuit, & Bononiae in reditu per plureis dies, ac demum Arimini per aliquot dies secum fuit, ut patriae antiquitates, & res naturae, quas *Plancus* in suo Museo adservat, ipsi ostenderet. Reversus in patriam, quum ipsi fas non amplius esset ad mare uti domo quadam publica, qua antea utebatur ad marinas observationes, propterea quod militibus tunc occuparetur, qui vigilabant pro suspicionibus solitis pestilentiae, quae tunc grassari dicebatur per varias Pannoniae provincias; ipse sibi de suo domum maritimam ad littus maris construxit, quae esset octangula. Singuli autem eius domus anguli ad octo ventorum Italicorum plagas erant conversi, ut angulus unus Austro, alter Septemtrioni, & reliqui Orienti, Occiden-
ti,

ti, Vulturno, Circio, ceterisque octo, ut diximus, Italorum ventis responderent; quos ventos una cum reliquis omnibus, qui triginta duo sunt, & in angulis domus illius speculatoriae pulcre depicti fuerunt, & in lateribus, ut quisque sciat ope versatilis pinnaculi in vertice domus positi, qui nam ventus quocumque tempore spiret. Intus speculam Chartis Geographicis, Maritimis, Astronomicisque ornavit, & aliquot Telescopiis, quae modo omnia, ut audivit, expilarunt milites Hispani. Praeterea in fornice rima ad meridiem erat excavata pro observatione transitus siderum per meridianum Arimini. Pluteis variis instructi sunt parietes pro libris, instrumentisque ad marinas observationes, & ad Astronomicas. Sed quod magis mirum multis visum est, puteum excavari curavit, qui aquas dulcissimas, & gelidas ferebat, licet perpauculis passibus a marinis fluctibus distaret; puteusque ipse, licet aqua dulcis scatens, cum mari ipso aestuat, licet non ita exquisite. In animo erat ut in fornice asterismi depingerentur, quod tamen non perfecit. In hac domo, seu marina specula, observationes suas *Plancus* prosequutus est, quas demum anno MDCCXXXIX. Venetiis aere suo apud *Paschalium* edidit. Antequam is liber ederetur inter opuscula Calogeriana editae sunt duae *Planci* Epistolae, quae explicationes continent, & observationes Aurorae Borealis, quae bis Arimini per *Plancum*, & per adiutores suos tum in specula, tum alibi, observata fuerat, in quarum

pri-

prima *Honorii Galletti* Medici Ravennatis notavit ſimplicitatem, & in altera *Euſebii Sguarii* adoleſcentis Veneti inſcitiam, & loquacitatem. Inter haec quoque opuſcula Epiſtola alia *Planci* reperitur ad *Baptiſtam Lunadaeum* Medicum Elpidianum in Piceno, in qua *Plancus* multa acute diſſerit de foetu bicipiti, quem *Lunadaeus* in Elpidii oppido ſecuerat. Circa finem anni MDCCXXXVIII. quum in ditione Ariminenſi graſſari coepiſſet peſtis bovina, quae ex contagione ex bobus, qui ex Croatia, & ex Illyrico, Fanum, & Piſaurum venerant, orta erat, *Plancus* ab Ariminenſi Magiſtratu vocatus fuit, ut ſententiam ſuam ſuper hoc morbo diceret. Reſpondit ipſe, ut occiderent bovinas beſtias omneis tum aegrotas, tum ſanas, quae reperirentur in duobus ſtabulis Ariminenſis ditionis (nam initio tantum in his aegrotare coeperunt) deinde ſtabula illa igne, & aceto purgarent, & homines ipſos. Verum hoc remedii genus Ariminenſi Magiſtratui non placuit, quare in dies gliſcente peſte per vicinos agros, decrevit Ariminenſis Magiſtratus, *Planco* ipſo ſuadente, noſocomium bovinum in vico Catholicae indicere, qui eſt ad confinia Arimini, & Piſauri, ubi morbus inſtare coeperat, in quod noſocomium bovinum armenta aegra adducebantur, ut curarentur. Reliqua vero, quae ſana domi remanebant, una cum poſſeſſoribus ſuis interdictum eſt, ne per XL. dies ultra ſtabulum, & haram egrederentur; deinde cautum fuit ut igne, ſulphure, & aceto ſtabula, veſtes, & homines ipſi purgaren-

rentur. *Plancus* interim iussu *Iulii* Cardinalis *Alberoni*, Aemiliae de Latere Legati, ad vicum Catholicae una cum Medico Veterinario profectus est, & bovem illico ibi mortuum, & adhuc tepentem secari iussit, quin immo una diligenter secuit & ipse. Itemque magnus alius bos moribundus eodem modo vivus sectus est, ut morbi genus intime cognosceretur; & quum videret hoc nil aliud esse nisi acutissimam febrim cum variis viscerum inflammationibus coniunctam, remediis opportunis curari iussit; historiamque harum sectionum, & aliarum, quas postea paravit ex se Medicus veterinarius, conscripsit, una cum remediis & per varias Italiae provincias deferri curavit. Quin immo Ravennae ipse fuit, & Legato omnia narravit, qui liberaliter *Planco* concessit ut omnia remedia, quae suaserat, aere publico totius provinciae pararentur. Hac *Planci* diligentia factum est, ut morbus, qui perniciem provinciae illi, & reliquis finitimis minabatur, ultra non serperet, armentaque aegra brevi convalescerent. Huius morbi historia a *Planco* conscripta, & cautiones brevi publici iuris fient in Opusculis Calogerianis. Anno MDCCXXXIX. circa dimidium mensis Octobris quum *Plancus* totus in eo esset, ut suas observationes maritimas ederet, Ariminum venit *Iulius* Cardinalis *Alberonus*, *Planci*, ut vidimus, amicus, & fautor, quem salutavit, & postridie eius diei ab *Alberono* ipso una cum *Barptolomaeo Bonzetto* iuris perito in Marinianum oppidum fuit accersitus; quod oppidum tunc non amplius instar libe-

rae civitatis regebatur, ſed in dictionem Pontificiam curante ipſo *Alberono* iam tranſierat, ut *Plancus* eius facti Inſcriptionem ſcriberet, quae ad Pont. Max. ſimulacrum adponeretur, & ſimul cum *Bonzetto* deditionis tabulae, & leges aliquot novae ſcriberentur; quibus omnibus brevi per *Plancum* confectis, & per *Bonzettum*, ipſe una cum eo Ariminum rediit, antequam turbae illae univerſo orbi notae excitarentur. Poſt editas obſervationes illas maritimas, quas frequenter memoravimus, menſe Iulio *Plancus* iterum Venetias anno MDCCXL. conceſſit. Prius enim hoc anno, ut ipſi in animo erat, non potuit propter duas lectiſſimas feminas, quae Arimini Maio, & Iunio menſe graviſſime aegrotarunt, quibus, ut ſanarentur, *Plancus* manus medicas admovebat; quarum tamen una forma, ingenio, & moribus praeſtans, *Planci* amica, magno ſui moerore occubuit, ut ipſi deinde & amici, & patria ſordeſcere coeperint. Venetias igitur non tam, ut prius decreverat, oblectandi animi cauſſa, quam levandi ſolandique doloris ergo, conceſſit. Venetiis amicum ſuum *Gheſolium* Norimbergenſem invenit, qui ex Germania redierat, quocum ſemper fuit, donec Venetiis moratus eſt. Cum eo frequenter eximium mercatorem *Ioſephum Smithium* Britannum adibat, qui inſtructiſſimam rariorum librorum poſſidet Bibliothecam, apud quem ſingulis diebus feſtis nobiliſſimi doctiſſimique viri conveniunt, *Paſchalici* nempe fratres Senatores ampliſſimi, *Lodolus Minorita*, *Gheſolius*, aliique. Venetiis quum foret
Pata-

Patavium inde concessit, ubi veteres amicos *Morgagnum*, & *Polenum* salutavit. Deinde Veronam se contulit, & in itinere per duos dies Vicetiae moratus est, ubi ope Comitis *de Schio* Medici, *Andream Moranum* venerandum senem, Poetam olim, mox Botanicum, & Mathematicum salutavit, & *Checcoccium* Canonicum; item in amicitiam receptus est *Ioannis Baptistae de Valle* egregii Pharmacopoei, & historiae naturalis peritissimi. Veronae a *Scipione Maffeio* humanissime exceptus est, & ab eius asseclis *Seguierio* excellenti Botanico, & Abbate *Vallarsio* viro docto, & erudito. Apud *Maffeium* de facie cognovit *Spadam Grezzarrae* Archipresbyterum, qui collectionem possidet variorum piscium, qui inter lapides montis Baldi reperiuntur, quorum aliquot dono *Plancus* accepit a *Vallarsio*, & Vicetiae a *Io. Baptista de Valle*. Ipseque *Spada* de his piscibus, ac de aliis rebus marinis, quae in montibus reperiuntur, opusculum cum figuris edidit. Veronae fratres *Rotarios* visitavit, & patris Museum inspexit. Pater enim eorum tunc Hemiplegia ex Apoplexia aegrotaverat. Venetias reversus iterum cum amico suo *Ghesolio* semper erat, & Venetiis moratus est per plures dies quam ab initio decreverat. *Petrus* enim *Paschalicus* unus ex Reformatoribus, & *Laurentius Theupolus* alter, ipsi si paullulum maneret spem dederant fore ut per ipsos fieret Patavii Medicinae professor primarius. Verum brevi evanuit spes illa, quod *Emo*, qui apud socios plurimum poterat, iis persuasit, ut *Pla*-

centinus qui iam professor erat illeic Medicinae extraordinarius, primarius crearetur, ut eius Cathedra omnino subprimeretur, & sic melius Gymnasii Patavini aerario consuleretur. Venetiis, quum hoc tempore esset, in domo *Smithii* turbinem observavit aqua plenum, quem Veneti vernacula lingua *Scione*, vel *Bissabova*, & Britanni *Vater Spount* adpellant, qui tum murum Capuccinorum everterat, & duas naves onerarias merserat, & aliquot homines necaverat. Descriptionem huius turbinis accuratam scripsit *Leprotto*, qui tum in Cardinalium Conclavi Romae conclusus erat, quo etiam tempore *Plancus* magna cum sui animi laetitia Venetiis audivit *Prosperum* Cardinalem Lambertinum amicum, & fautorem suum, Pontificem Max. creatum fuisse, & *Leprottum*, ut antecessoris, Archiatrum eius confirmatum esse. Gratulatorias dedit utrique *Plancus* epistolas, a quibus responsiones tulit humanissimas. Venetiis eo tempore *Plancus* alios amicos sibi comparavit, ac praesertim *Bernardinum Zendrinum* eximium Mathematicum, qui valde cupiebat, ut *Plancus* in ditione Veneta maneret. Frequenter igitur cum ipso erat, & cum eius assecla *Thoma Themantia* Architecto, qui olim Arimini fuerat, ut egregium *Augusti* pontem, & arcum magnificum eiusdem Imperatoris ibi visitaret. *Plancus Themantiam* stimulavit, ut librum suum de hisce vetustis, & celeberrimis monumentis ederet, ut revera postea anno sequenti fecit, & Ariminensi civitati dicavit, in eoque libro frequenter *Planci* memi-

minit, quod ipse non solum suasor, verum etiam in multis adiutor edendi libri fuerit. Praeter *Zendrinum*, & *Themantiam* usus est tunc familiarissime Abbate *Arrigonio*, Cive Veneto illustri, qui *Planci* propter *Battaglinum* vetus erat amicus, quique amplissimum, ditissimumque antiquorum numismatum possidet Museum. Item utebatur familiarissime doctissimo *Apostolo Zeno*, viro in omni eruditionis genere clarissimo, atque in re nummaria praestantissimo, qui etiam nobilissimum Museum possidet, & instructissimam Bibliothecam. Cum istis rei antiquariae peritissimis viris tunc *Plancus* frequenter versabatur, quod antequam Venetias peteret, Museum antiquitatis suo rei naturalis adiunxerat. Emerat enim ab *Angelino Gervasonio*, *Ioannis Baptistae* fratre, Museum eius universum, & libros ad res antiquitatis pertinentes. In hoc enim Museo non solum numismata copiosissima omnium generum, & metallorum reperiuntur, sed aerea simulachra, & marmorea, vetera instrumenta, pondera varia, ac demum, quod caput est in eo ultra CL. antiquae Tesserae variorum generum reperiuntur. *Ioannis Baptistae Gervasonii* amicus fuerat *Plancus*, titulumque Latinum fecit eius sepulchro, & post eius mortem curavit, ut ederetur eius Epistola ad *Frangipanem* Romae Senatorem, in qua res variae eruditae explicantur, praesertim vetustissimum Christianum epitaphium a *Planco* Arimini in quodam Vestalium coenobio detectum. Huic Epistolae Praefationem addidit, in qua breviter Elogium, seu Vita *Gervasonii* narratur,

& in fine aliquae Notae Criticae reperiuntur, quibus inter cetera fubobfcure anachronifmus, & illiberalitas *Oliverii* Pifaurenfis in amicum defunctum notatur. Epiftola haec *Gervafonii* cum Praefatione, & notulis edita eft Venetiis in Tomo V. Mifcellaneorum eruditorum. In hoc Tomo edita eft etiam Epiftola *Iofe hi Zinnanii* Patricii nobiliffimi Ravennatis, & in Hiftoria naturali peritiffimi, *Planci* amici. In hac Epiftola defcribuntur obfervationes variae circa refpirationem. Vitam, nutritionem, & generationem conchyliorum. Epiftola haec fcripta fuit ante aliquot annos ad Academicos Inftituti Bononienfis, verum *Plancus* ne fepulta iaceret, ut tot aliae res, quae ad illam Academiam fcribuntur, curavit ut Venetiis ederetur, paruamque Praefationem ipfi adiunxit. Anno MDCCXLI. a. d. 3. nonas Maias eo ipfo die, quo *Plancus* difputationem publicam de univerfa Philofophia pararet, quam *Nicolaus Maffa* Epifcopi Ariminenfis fratris filius difcipulus fuus data omnibus arguendi facultate fuftinendam adgrediebatur, litteras perhonorificas accepit a *Thoma Perello* Pifis Aftronomiae Profeffore, amico fuo, quem olim Arimini, una cum amico fuo *Petro Michelio* exceperat, quemque Bononiae faepe viderat, quibus regii Confilii Etruriae procerum nomine *Plancus* honefto honorario invitabatur, ut Senis Anatomen publice doceret in ea Academia, quam fapienter inftaurare cogitabant. *Plancus* affentitus eft ftatim liberalibus iftis, ac perhonorificis invitationibus, atque ad *Perellum* refcri-

fcripfit fe praefto effe iuffa regii Confilii Procerum exfequi. Verum quum negotium ad multum tempus diftraheretur, & *Plancus* de Senas veniendo non amplius cogitaret, & iam ut alia pararet Senogalliae fuiffet, deinde Anconae, ut quafdam obfervationes nauticas conferret, in patriam reverfus poftridie nonas Sextiles a *Perello* inopinato novas litteras accepit, quibus certior factus eft ipfum iam Magni Ducis Etruriae decreto Anatomicum Senis creatum fuiffe; pararet propterea fefe, ut libris, atque Anatomicis ferramentis Florentiam circa dimidium menfis Octobris veniret, & cum *Pompeio Nerio*, cui demandata erat Senenfis Vniverfitatis Studiorum cura loqueretur, & mandata ad munus fuum ab eo acciperet. Et mox *Plancus* ab ipfomet *Nerio* humaniffimas litteras fuper his rebus accepit,. quibus acceptis *Plancus* farcinas colligere, & amicis, & patriae valedicere. Verum nuncio hoc Ariminum adlato, & quum rumor iam increbrefceret, *Plancum* farcinas colligere, brevi patriae, & amicis nuncium remiffurum, & quum forte fortuna ad haec acceffiffet, ut multi tunc nobiles viri, & matronae, aliique cives, & externi coeli vitio aegrotarent, & a *Planco* feliciter curarentur, ad Decuriones omnes ordines concurfare, eos exorare, increpare denique, & quafi turbas agere, ut curarent *Planco* ut honeftum praemium decerneretur, ne ipfe urbe Arimino decederet. Merita enim eius in patriam extollebant, quod non tantum per tot annos Medicina facienda morbis

civeis suos liberaret, verum etiam quod publice scientias varias, & eruditas linguas liberaliter doceret, & sine invidia promoveret. Quis enim deinde, instabant, filios nostros, & nosmet ipsos ab Orci faucibus eripiet? Quis adolescenteis optimis artibus, & egregiis disciplinis informabit? Quis patriam denique universam vel editis libris, vel edendis; vel studiosis aedificiis ad rem Botanicam, vel ad alia opera naturae contemplanda, exornabit? His & aliis permultis, tum per se ipsos permoti Decuriones statim XII. Virum collegium convocarunt de *Planco*, si vellet, retinendo. Collegium vero hoc XII. virale, apud quod decreta ius est decernendi, ut a Senatu postea confirmentur, honorifice prius *Planco* decrevit ut in patriciorum ordinem ipse referretur, & ut annuo VIII. mille H. S. nummum praemio ipsi darentur. Quod utrumque sequenti die Senatu frequentissimo confirmatum est. Deinde *Planco* oratores missi sunt, ut patriae misereri vellet, & munera tam liberaliter, licet sero, a patria ipsi oblata non repudiaret. *Plancus* per aliquot dies cogitabundus mansit, num patriae munera susciperet, & inter Ariminenseis suos, ut amici suadebant, & exorabant, maneret, an Senas concederet. Verum apud *Plancum* plus fidei datae sacramentum potuit, quam maioris lucri spes, & patriae amor; praesertim quum probe nosceret quosdam homines non uni urbi, sed orbi universo esse natos, ut *Socrates* olim, qui non Atheniensis, vel Graecus dici passus est, sed mundanus,

nus,

nus, universo scilicet orbis foro procreatus. Quare *Plancus* gratias retulit civibus suis, quod ne discederet tam honorifice ornassent, & ad dictum diem Florentiam venit. Itinere varias Aemiliae suae urbeis praetergressus est, & Bononiae triduo mansit, ut amicos salutaret, verum perpaucos tum ibi invenit. Permulti enim tunc autumni tempore rusticabantur. Salutavit tamen ***Bazzanum*** antiquum Doctorem suum, ***Herculem Laelium***, & ***Beccarium***, quem pro antiquis Medicis practicis ultra modum, & praeter rationem praeoccupatum invenit. Cum *Laura Bassia* doctissima femina multum loquutus est, quam tunc *Verasto* Medico nuptam, & duorum filiorum matrem cognovit; cum ipsa vero loqutus est, cur non Palladis, seu Minervae instar virgo mansisset, quae ab *Homero* sapienter *ἀτρυτώνη*, indomita scilicet, dicitur. Florentiae fere per XL. dies summa cum iucunditare moratus est, quod & amicos suos veteres *Gualterium*, *Balluvium*, *Capponium*, *Targionium* reviseret, quibus cum omnibus litterarum, & rerum commercium habebat Arimini *Plancus*, propter instructissima Musea, quae horum quilibet possidet; deinde tunc novos sibi amicos comparavit, *Lamium* nempe doctissimum virum, & *Stoschium*, & *Gorium* eruditissimos homines, quos tantum antea fama, vel per litteras, & non de facie noverat, & alios quamplurimos. Vsus praeterea tunc est familiarissime *Thoma Perellio* fautore suo, & *Zenobio* eius fratre, viris acutissimis, & in omni litterarum genere apprime

me verſatis. Cum his ad *Nerium* doctiſſimum, atque honeſtiſſimum virum, Academiae Senenſis Moderatorem acceſſit. Ipſeque *Nerius* humaniſſime *Plancum* excepit, & ſaepe Faeſulano otio ſuo liberaliter invitavit, ac denique ipſi litteras ampliſſimas ad Curatores Academiae Senenſis dedit; quibus acceptis Senas circa finem menſis Novembris ſe contulit; atque ibi in ſchola magna Academiae ſtatim luculentam orationem habuit, quam in Florentino otio ſuo concinnaverat, qua laudes Anatomes generatim, utilitatem, & neceſſitatem complexus eſt, ſimulque ad hanc facultatem adoleſcenteis omneis ſtudioſos, Medicos praeſertim cohortatus eſt. Et ſequentibus diebus Anatomicas ſuas exercitationes inchoavit cadaverum ſectionibus, tum in ſchola magna ſolemnibus praelectionibus, tum in noſocomio publicis exercitationibus. Verum in progreſſu ſuarum Anatomicarum exercitationum obſervavit *Plancus* reliquos Senenſes Profeſſores in eum quodammodo omnes coniuratos eſſe, ut ſolemnibus eius praelectionibus nunquam vel admodum raro intereſſent; &, quod iniquiſſimum eſt, ſtudioſos adoleſcenteis a *Planci* auditione avertere curarent, eoſque ſi ipſum audirent minis deterrerent; quinimmo aliqui eorum auſi ſunt *Planco* ipſi aperte inſultare. Verum *Plancus* more ſuo ſpretis horum homuncionum malis artibus, & inſolentia, acrius munus ſuum perſequutus eſt, & ſpatio ſex, ſeptemve menſium, quibus Senis moratus eſt, c c & amplius cadavera tum per ſe, tum per adiutores ſuos, in noſocomio

comio dissecuit, & dissertationes in quaslibet humani corporis parteis publice habuit. Quum *Planci* studium, & diligentia honestissimis viris quibusque, qui Senis sunt, praesertimque nobilibus quam maxime probaretur, exercitationibus eius, viri, & adolescentes primariae nobilitatis intererant frequentes, & semper, easque diligenter, ut memoriae melius mandarent, describebant. Disputationes etiam de quaestionibus Anatomicis publicas instituit, & super his Dissertationes ab Auditoribus suis recitari iussit; inter quos tum disserendo, tum disputando *Franciscus Marius Pasinius* Patricius Ariminensis eminebat. Is adolescens quum sit, & a *Planco* Arimini in Philosophia, & Lingua Graeca erudiretur *Plancum* ipsum Senas sequutus est, ut in iis rebus, & in multiplici doctrina plenius, uberiusque informaretur, qui tamen antea tum per se, tum *Planco* ipso adiutore, tantos progressus fecerat, ut Senis nemo vel in primis exercitatus homo cum eo comparari possit. Ita enim extempore ipse vel Graece, vel Latine loquitur, ac de rebus Philosophicis, Anatomicis, Botanicis, ac demum de omnimoda eruditione disserit, ut aequalem Senis, nedum superiorem habeat neminem. *Plancus* itaque quum Senis tam acriter tum per se, tum per auditores suos munus suum exsequeretur, brevi obmutuerunt homunciones illi, qui contra ipsum initio nimis audacter, & imperite adsurexerant. Obmutuit & in primis *Leo Pagliaius* Philosophiae Professor in illa Accademia vere diobolaris, qui per universum annum vix unicam

cam quaestiunculam de Astrologorum vanitate auditoribus suis explicare potuit; qui licet ita sit, tamen contra hospitalitatis iura ausus est per aliquot menseis ineptissimos discipulos suos in domum *Planci* emissarios mittere, qui ipsi referrent, quae diceret, & quae doceret *Plancus*, Graeculis illis nebulonibus similis, quos *Iuvenalis* notat, qui *Scire volunt secreta domus, atque inde timeri*. At improbi & perditi licet auditores illi, nil ipsi referre potuerunt, nisi in *Planci* aedibus exquisitiorem Philosophiam, Geometriam, Linguam Graecam una cum reliquis bonis artibus doceri, quod ne horum holum quidem apud ipsum *Pagliaium* fieri poterat. Is tali improba exploratione, seu inquisitione non contentus, avertere auditores a publicis *Planci* Anatomicis exercitationibus contra Universitatis iura, & Principis mentem conatus est, & loco verae Anatomes, quae rebus ipsis, cadaverum scilicet sectione per *Plancum* docebatur, umbratilem aliam Anatomen domi intra privatos parietes, & pene chartaceam ex *Pinelli* cuiusdam scriptis docere, vel, melius dicam, effutire, coepit. Quo audito, *Plancus*, ne adolescentes corrumperentur, suppresso nomine frequenter huius hominis in suis publicis exercitationibus compressit audaciam, atque inscitiam, tum quod Anatome non tam bene domi in chartis solis addiscatur, ut in rebus ipsis, propterea que a Principibus publicos Anatomicos, seu cadaverum dissectores, & non chartaceos Doctores Academiis praefici, qui adolescenteis instituant,

tuant; tum quod Pinelliana illa chartacea Anatome multis erroribus ſcateret, ut diſerte *Plancus* oſtendit, tum in dura matre, quam a cranio cum *Baglivo* male remotam facit, tum in horta aſcendente, quam cum veteribus admittit, tum in hymene, quem aperte negat, tum quampluribus aliis erroribus, quos *Plancus* omneis ipſa cadaverum ſectione confutavit. *Pagliaius* ipſe, & reliqui fere omnes Senenſes Medici, quum viderent malis artibus nihil profeciſſe, & *Plancum* auditores habere nobiliſſimos, & ipſe publice, licet ſemper ſubpreſſis nominibus, eorum malas artes, & inſcitiam traduceret, quod veram Anatomen contemnerent rem Medicis apprime neceſſariam, & rei Medicae ſtudioſos adoleſcenteis ab ipſo *Planco* iurgiis & minis ipſis averterent; & quod caput eſt, quum ipſi praviſſima medendi ratione inſtructi ſint, aegros brevi conficerent omneis, tum purgationibus immodicis, tum ſanguinis detractione in univerſis morbis, tum pravo veſicantium uſu, ut reipſa tunc faciebant in Senenſi Scalae Noſocomio nobili, ubi tunc populari quodam intermittentium febrium morbo ingruenti, aegros omnes ad Orcum brevi pravis illis remediis mittebant. Pro quo morbo advocatus in conſilium *Plancus* ab *Raynerio* Equite *Piccolomineo* nobiliſſimo, *Planci* fautore, & Noſocomii illius Rectore, *Plancus* reſpondit aegros illos ſanari poſſe omneis ſolo copioſo corticis Peruviani uſu, demtis illis purgationibus, ſanguinis miſſionibus, & veſicantibus, quae omnia tantum aberant ut morbi vim

extin-

exſtinguerent, ut eam adaugerent, morbumque ipſum ex benigno in letalem transmutarent. Medici irati in *Plancum*, quod eorum inſcitiam detexiſſet, eum Magiſtratui Senenſi, quem *Baliam* nominant, accuſarunt, dicentes popularem hunc morbum praecipue in Noſocomio illo invaleſcere (licet & in urbe eodem pacto invaleſceret) quod *Plancus* nimis cadavera ſecaret, ut neminem fere ſineret intactos membris Orcum inviſere. Effluviis igitur peſſimis diſſectorum cadaverum infectum Noſocomium univerſum, & mox urbem ipſam Senenſem inficiendam, ſi cadavera ulterius ſecarentur. Magiſtratus, quum ab urbe tunc abeſſet Eques *Piccolomineus* Rector, *Ambroſium Lutum* Patricium Senenſem, & Noſocomii aerarii Praefectum advocavit, ut *Planco* cadaverum ſectio interdiceretur. Verum vir nobilis ſapienter reſpondit, *Planci* non eſſe accuſandam, vel aliquo modo puniendam diligentiam, ſed ſubſpiciendam, & laudandam. Ceterum tantum abeſſe ut cadaverum effluvia cuiquam nocuiſſent, ut *Plancus* ipſe ut *Papinius* Ariminenſis contubernalis ſuus, ut *Bertus* lector, ut *Giſmundus* Medicus Eugubinus, ut *Onuphrius Valentinus* Arretinus, ut *Franciſcus Calurius* adoleſcens Piſtorienſis, *Berti* adiutores, qui una ſemper inter cadavera verſabantur, ut denique tot auditores, atque inter hos nobiliſſimi viri, qui Anatomicis exercitationibus intererant frequentiſſimi, nullo umquam morbo vel minimo a cadaverum effluviis ſint adfecti. Contra vero illos adoleſcenteis inerteis, quos ab Anatomes
ſtudio

ſtudio inique averterant Medici illi, febribus tactos fuiſſe, & illorum aliquos prava illa medendi ratione occubuiſſe, & ita Deo O. M. Iudice factum eſſe, ut *boni* adoleſcentes ſervarentur, improbi vero, indocti, & inertes morbo illo, & nece ipſa torquerentur, ne mali Medici quum fierent, inſonteis perderent. Ita in hoc iudicio, inuſitato quidem, de nimia diligentia victor evaſit *Plancus*, & adverſarii eius confuſi. Non ſolum *Plancus* Senis de Anatome, ut munus ſuum ferebat, exercitationes illas luculentas inſtituit, & privatim Philoſophicas, & eruditas alias; ſed horis ſubciſivis, quando ſudum erat coelum praeſertim veris tempore per Senenſem agrum vagari, ut in montibus, atque rivis conchas, quas diluvianas adpellant, inſpiceret, & colligeret, quibus multum abundat Senenſis ager; tum ut herbas per campos contemplaretur, in quibus omnibus comitem ſemper habuit *Papinium*, alioſque honeſtiſſimos, tum externos, tum Senenſes adoleſcenteis. Et quum Senis Botanicorum librorum, ut fere ceterorum omnium, maxima ſit inopia, ut ne *Turnefortii* quidem inſtitutionum liber Senis reperiretur, nedum alia Botanices Luminum *Dodonaei*, *Bauhinorum*, *Moriſoni*, & reliquorum Botanicorum libri, & quod incredibile pene eſt, quum ii libri ab iis, quos minime decebat, eo quod eos non haberent, vituperarentur, & unice *Matthiolus* proponeretur, ipſe curavit ut Florentia Senas *Tournefortius* adduceretur, & ex ipſo, & ex aliis, quos ſecum adduxit, praeſertim ex *Linnaeo*, hiſto-
riam

riam Botanicam, & Botanices institutiones conscripsit, & *Pasinio*, reliquisque illis affeclis suis veris tempore dictavit. Verum quum ver iam esset praeterlapsum, & aestas iam instaret, una cum *Pasinio* circa Solstitium Florentiam se conferre statuit, quod ut faceret non recto tramite florentissimam hanc urbem petiit, sed antiquitatis, rei rei naturalis, & Botanices desiderio veterum Etruscorum sedes invisere, & circumiacenteis monteis, & agros pervagare in animo prius habuit. Quare una cum *Pasinio* prius Pientiam venit, deinde Montis Politiani nobile oppidum vidit, ubi liberaliter ab Equitibus *Pucciis*, quos Florentiae antea noverat, exceptus, una cum iis in domum *Petri Bucellii* nobilissimi viri venit, qui antiquitatis egregium Museum possidet, & praesertim urnas multas Etruscas, & figlinas, ut vocant, Etruscorum characteribus signatas, & idola, instrumentaque varia illius gentis quae magna diligentia, & sumtibus ex universa fere Etruria conquisivit *Bucellius*. Apud ipsum cognovit P. *Berettam* Mediolanensem ex Iesuitarum Ordine, doctum, & nobilissimum hominem, item alios permultos nobiles viros Politianos, quos generatim multum affabileis, & hospitaleis, novit, quibuscum per aliquot dies fuit, ut non solum antiquitates illius urbis, sed & res naturae, quae extra moenia sunt, cognosceret. Deinde Clusium petit, & a *Magnonio* eius urbis Episcopo liberaliter item exceptus varias Etruscas, & Romanas antiquitates, quae passim in viis publicis prostant,

ſtant, contemplatus eſt, de quibus fortaſſe notitiam habebimus in Hodoeporico Etruſco, quod in animo eſt edere. Cluſio iterum Politianum reverſus Cortonam adivit, & licet coſtam in ſiniſtro latere haberet fiſſam, & pene diſruptam, propterea quod curru in itinere inter Montem Politianum, & Cortonam fuerat a Senenſi Ebrio auriga deiectus, ut venae ſectione, aliiſque remediis dolorem lenire ſit coactus; tamen mane *Galeotti Corazzae*, nobiliſſimi viri, & Academici Etruſci viſitavit Muſeum, & una cum ipſo venit deinde in Bibliothecam, & in publicum Academiae Muſeum. In qua Bibliotheca non niſi ſane vulgares libros vidit, & Antiquitates in Muſeo, qua Romanas, qua Etruſcas, nullius eſſe momenti, & nullo pacto cum Bucellianis illis comparandas. Cortonae parum moratus eſt, & quod coſta doleret, & quod inhoſpitale viſum ſit ipſi oppidum illud, & Arretium petiit, in qua urbe olim Etruriae, & Romanorum nobiliſſima, & nunc etiam non ignobili, Amphitheatri reliquas contemplatus eſt, & una cum *Paſinio* inſcriptiones veteres varias, quae per urbem reperiuntur, deſcripſit. Poſtremo Florentiam circa ſolſtitii tempora venit. Florentiam quum venerit, Principes viros, ſuos amicos, & fautores ſalutavit *Plancus*, ac praeſertim cordi fuit ipſi, ut in amicitiam, & clientelam Comitis *Richecourtii* reciperetur, cui merito modo omnia defert Etruria univerſa; & ab humaniſſimo, ſapientiſſimoque viro exceptus fuit benigne, & amice *Plan-*

 cus;

cus; & quum ipse tantum per aliquot dies Florentiae manere sibi in animum induxisset, ut inde Senas in magno Virginis festo, quod quotannis secunda Iulii die celebratur, reverteretur; urbis specie, & amicorum consuetudine adlectus, eorumque item verbis persuasus, praesertim nobilissimae, doctissimaeque *Walpolae* Matronae Britannae, apud quam una cum eruditis viris frequenter erat, per universam aestatem magno sui animi oblectamento permansit; & ad Autumnale aequinoctium Ilvam insulam, Gorgonam, littusque Tyrrhenum circumfluum cogitabat, ut una cum *Ioanne Targione* Bibliothecario Magliabechiano, & Botanico Florentino, herbas, metalla, lapides, conchas, & ceteras naturae res, quae illis locis reperiuntur scrutaretur, atque colligeret, & inde ad continenteis terras adpelleret Populoniam, Vetuloniamque, & Volaterras eodem pacto inviseret, ac denique Florentiam, & Senas ad munus suum reverteretur. Florentiae hac aestate moratus quaedam etiam perscripsit, ut ad *Breynium Gedanensem* Latinam Epistolam, quae Lucae edetur, & litteras alias varias Latinas ad historiam naturae, & ad Botanicam spectanteis, praesertim *Wagnero*, & *Iuvenardo* Ariminensi, amicis suis. Item adfuit sectionibus duabus cadaverum mulierum, hydrophobae unius, hecticae alterius. In primo nihil earum rerum observatum est, quod *Boherahavius* observari dicit in hydrophoborum cadaveribus, quod & Arimini bis in aliis hydrophoborum cadaveribus *Plancus* observarat.

Alte-

Alterum vero cadaver, cuius sectioni adfuit *Plancus*, & quod pene per se dissecuit ipse, *Ioannae Messiniae*, Florentinae, excellentis Pictricis, erat, in quo peculiaria, & notatu digna observata sunt. Haec est *Iani Planci* Ariminensis usque ad hunc diem vita, quam ex commentario Anonymi cuiusdam, *Planci* intimi amici, habemus. Mores eius, amicitias, peregrinationes, & editos libros hic parum attinet referre. Quum haec omnia non obscure in hoc commentario memorata sint. Verum tamen, quod ad mores eius attinet, dicimus ipsum generatim fuisse varium, & unice in studiis, & in amicitiis studiosorum colendis constantiam servasse. In adversarios, quos tantum in litterariis controversiis habuit, ferox, ac pene truculentus fuit; at nullius fere magis oblivifscitur, quam iniuriarum, praesertim cum studiosis, & cum aliqua virtute viris: ceterum memoria tenacissimus est, comis, apertus, & ita liberalis, ut potius prodigus dici possit. Pecuniam enim suam omnem in libros, in numismata, & in eruditas peregrinationes insumit. In omnibus aliis voluptatibus, & animi perturbationibus moderationem quamdam, vel non illaudabilem inconstantiam servat. Amicos denique *Planci* modo hic in fine, ut diximus, non memoramus, quum satis apte in hoc commentario suis locis sint memorati. Attamen praeter eos hic memoratos, Mutinae amicum coluit *Muratorium*, praestantissimum virum, quocum litterarum commercium frequens habet. Sic Mediolani cum *Iosepho Antonio Sa-*

xio, Bibliothecario, & cum *Maria Agnete Mariana* sapientissima femina. Augustae Taurinorum *Iosephi Romae* Minimi fuerat amicissimus: sic ibi amicus est *Iosephi Antonii Badiae* Medicinae professoris, & Bononiae, & Arimini *Planci* ipsius sodalis. Venetiis multos eruditos amicos, praeter in hoc Commentario memoratos, habuit, & habet, ut *Zannichellium* utrumque, *Michelottum*, *Leonarthum*, *Seslerium*, & alios quamplurimos. Sic Patavii eodem pacto colit *Herculem Dandinum*, *Ioannem Gratianum*, & *Iacobum Facciolatum* laudatorem suum in Praefatione tomi tertii opusculorum Actorum Lipsiae, quem *Paschalius* Venetus Librarius hoc anno *Planco* inscripsit. Sic Romae *Alexandri Chiappini*, Lateranensium Canonicorum Antistitis, viri in Historia naturali, & in numismatica multum versati utitur amicitia; sic & *Paullini* a S. *Iosepho* Lucensis, viri eloquentissimi, doctissimique. Sic *Didaci Revillae* non vulgaris Mathematici, & Typographi. Sic Florentiae praeter memoratos familiariter utitur *Antonio Cocchio* viro doctissimo, eruditissimoque, nunc Anatomes professore publico, & Gazae numismaticae, & lapillorum sculptorum Regiae Celsitudinis Cimeliarcha. Sic Erlangae in Francia Orientali utitur amicitia cum *Petro Christiano Wagnero* Serenissimi Principis Branderburgico-Baruthini Medico. Sic Norimbergae in eadem Provincia cum viro clarissimo *Ioanne Gabriele Doppelmaiero* Matheseos Professore publico: sic alibi cum aliis quamplurimis. Coetibus variis eruditis, quos Academias

vocant

vocant adſcriptus fuit *Plancus*, id ipſo nunquam procurante, ſed ultro hoc honore ipſi ſemper oblato, aliis curantibus. Sic Arimini primum in Academia illa erudita a ſecretis factus eſt, curante ipſo *Devia* Cardinali. Sic in Bononienſi Academia Defectuoſorum, & in illa Inſtituti, curantibus *Ghedino*, & *Montio*. Sic Caeſenae in Academia Φιλομαθῶν, curante *Hercule Dandino*. Sic in Berolinenſi, curante Equite *de Sandoſio*. Sic Florentiae, in Academia Apathiſtarum, curante *Lamio*. Sic denique ultro collata eſt ipſi Cathedra Anatomica, curante *Thoma Perellio*, & *Pompeio Nerio*. Libri vero & opuſcula a *Planco* edita, ut omnia in unum conducamus, moremque noſtrum ſervemus, haec ſunt.

Latino Sermone edidit.

In Ioannem Baptiſtam Biancum *Taurinenſem*, *&* *in* Caietanum Tacconum *Bononienſem*, *Epiſtola Anatomica ad* Ioſephum Puteum *Profeſſorem Medicum Bononienſem*, *&* *nunc Archiatrum alterum Pontificium*. *Bononiae*, *&* *Lugduni Batavorum apud* Io. Kerkhem *anno* 1728.

De Conchis minus notis liber, *&* *de Aeſtu maris ad littus*, *portumque Arimini*, *cum figuris aeneis*. *Venetiis apud* Paſchalium *anno* 1739.

Ad Ioannem Philippum Breynium *Gedanenſem Epiſtola de Orthoceratis &c*. *Lucae apud* Antonettum 1742.

Ver-

Vernacula Lingua edidit.

De Cataracta Epistola sub Petri Paulli Lapii *nomine. Arimini Typis* Albertini, *anno* 1720.

De Magnesia Arsenicali in Anonymum circulatorem, & in Chirurgum Ariminensem, sub M. Chillenii *nomine. Pisauri Typis* Gavellii 1722.

In Ioannem Baptistam Mazzacuratum *Bononiensem Pisauri Medicum Epistola, sub* Petri Chisii *Ariminensis nomine. Arimini Typis* Albertini 1731.

De Ioannis Antonii Cardinalis De Via *vita Commentaria brevissima, & Latinae Inscriptiones in eius laudem. Venetiis apud* Paschalium 1740.

De Aurora Boreali observationes, & explicationes. Venetiis inter opuscula Calogeriana. Tom. XVII. *pag.* 97. *& pag.* 107.

De Aurora Boreali item observationes, & explicatio nova iuxta Halleium, *& quaedam contra* Eusebium Sguarium. *Ibidem Tom.* XXI. *pag.* 185.

Ad Lunadeum *Medicum Elpidianum Epistola de Foetu bicipiti. Ibidem Tom.* XXII. *pag.* 89.

Praefatio, & Notae in Epistolam Io. Baptistae Gervasonii, *Patricii Ariminensis, super Inscriptione a Planco detecta, & super numismate Pescennii Nigri. Venetiis apud* Lazzaronum. *Tom. V. Miscellan. Erudit.* 1742.

Edenda.

Observationes, sectionesque innumerae Anatomicae, praesertim in hydrope pectoris, & in aneurysmatibus aortae. Item observationes permultae in intestinum colon, & cystifelleam, & hymenem.

Observationes variae, sectionesque animalium, piscium praesertim,

Praelectiones Senenses Anatomicae.

Observationes Criticae in Philosophiam Crivelli *ad* Lauram Bassiam *Doct. Bononiensem.*

Historiae Botanicae epitome, Botanicesque institutiones breves ex Turnefortio, & Linnaeo.

Observationes variae Botanicae, & ad Historiam naturae pertinentes.

Hodoeporica, seu Itineraria varia erudita per Italiam.

Notae breves, seu postillae lepidae in casum Caesenae ad explicationem Anonymi Arimini datam.

Explicatio variorum numismatum sui Musei, praesertim unius argentei cum characteribus Etruscis, ad Pistorium, ut credit, pertinentis.

Explicationes circa CL. & ultra Tesseras antiquas, quas possidet in suo Museo.

Epistola Apologetica in compilatores Ephemeridum Trevoltianarum.

Notae in libros universos Fabii Columnae.

INDEX

Eorum quorum Elogia in hoc volumine continentur.

SCI-

INDEX

Secundum Elementorum ordinem digeſtus.

Ian-

INDEX

CHRONOLOGICVS.

****

1660. *Cle-*

1660. *Clemens XI. Romam studiorum caussa contendit. pag. 33. Hieronymus Lilius Senae nascitur. 149. Philippus Bonarotius nascitur. pag. 7.*

1662. *Sebastianus Blancus nascitur. pag. 25. Clemens XI. Petro Possino Iesuitae Graece scribit. pag. 33.*

1663. *Ferdinandus Etruriae Princeps oritur. 97.*

1664. *Benedictus Lamius nascitur. 283.*

1666. *Clemens XI. Menologion Graecum Monasterii Cryptae ferratae Latine vertit. pag. 34.*

1667. *Benedictus XIII. Dominicanus fit. pag. 2. Cosmas III. Magnus Etruriae Dux peregrinationes per Europam suscipit. 165.*

1668. *Clemens XI. Vrbini doctor declaratur. pag. 35. Benedictus Bacchinius habitum Monachicum induit. 215. Ant. Maria Salvinius Apathistarum coetui adscribitur. pag. 49. Cosmas III. Magnus Etruriae Dux Amstelaedami est. 166.*

1669. *Io. Baptista Casottius nascitur. 76.*

1670. *Ferdinandus II. Magnus Etruriae Dux obit. 168. Franciscus Valesius oritur. 296.*

1671. *Nicolaus Cyrillus nascitur. 179. Fridericus Iannettius laurea Theologica insignitur. 69. Io. Gasto Magnus Dux Etruriae nascitur. 261.*

1672. *Cosmas III. Magnus Dux Senense Gymnasium novis constitutionibus & Professoribus auget. 171. Benedictus XIII. Cardinalis creatur. pag. 2. Ant. Maria Salvinius Doctoris laurea insignitur. pag. 48. Ludovicus Antonius Muratorius nascitur. 208. Franciscus Barberinus Cardinalis Ioannem Franci-*

scum Albanum, deinde Clementem XI. in Sublacensem Dioecesin adiutorem secum ducit. pag. 36.

1673. *Benedictus Averanius Elegiam Graecam in puellae laudem scribit.* 85. *Synodicae Constitutiones Sublacenses eduntur.* pag. 36. *Violantes Beatrix a Bavaria Etruriae Princeps nascitur.* 129.

1674. *Benedictus Bacchinius Theologicas theses propugnat.* 216. *Hieronymus Lilius ab Hieronymo Lilio adoptatur, & uxorem ducit.* 149.

1675. *Scipio Maffeius oritur.* 251. *Benedictus* XIII. *Archiepiscopus Sipontinus eligitur.* pag. 2.

1676. *Benedictus Averanius Graecas litteras Pisis profiteri coepit.* 190. *Ant. Maria Salvinius Graecarum litterarum Professor Florentiae eligitur.* pag. 49. *Franciscus Nicolaus Gabburrius oritur.* 303. *Hieronymo Lilio filius nascitur.* 149.

1677. *Clemens* XI. *inter Praesules Romanos cooptatur.* pag. 36.

1678. *Marcus Antonius Mozzius oritur.* 113. *Benedictus* XIII. *Synodum Dioecesanam Siponti cogit.* pag. 2. *Hieronymo Lilio filius Germanicus nascitur.* 149. *Dominicus Guglielminius magistrali laurea insignitur.* 315. *Benedictus Bacchinius in Etruriam contendit.* 217.

1679. *Benedictus Bacchinius Venetias proficiscitur; & inde Placentiam.* 217. *Antonius Michaelius nascitur.* pag. 16. *Franciscus Maria Gasparrius nascitur.* 237. *Leopoldus Lotharingiae Dux oritur.* 338.

1660. *Be-*

1680. *Benedictus* XIII. *a Sipontina ad Caesenatem Ecclesiam transfertur*. *pag*. 2. *Benedictus Bacchinius Patavii concionatur*. 218. *Cometes adparet*. 315.

1681. *Benedictus Bacchinius Florentiae concionatur*. 218. *Cometes idem videtur*. 315. *de Cometarum natura Guglielminius scribit*. 316.

1682. *Gerardus Capassius in Collegium Theologorum Florentinorum cooptatur*. 123. *Liburnum a Cosma* III. *munitur & ampliatur*. 101.

1683. *Benedictus Lamius laurea magistrali insignitur*. 284. *Iosephus de Papa ei scribit*. 285. *Hieronymus Lilius in patriciorum ordinem cooptatur*. 151. *Clemens XI. Vaticanae Basilicae Vicarius & Iudex eligitur*. *pag*. 36. *Benedictus Bacchinius Parmam revertitur*. 218.

1684. *Ant. Maria Salvinius quaedam Michaelis Pselli Latine vertit*. 174. *Dominicus Guglielminius observationes in solarem Eclipsin facit*. 316.

1685. *Sebastianus Blancus Bononiae Ios. Magnavaccam praeceptorem habet*, & *Romam contendit*. *pag*. 29. *Benedictus Averanius Vincentio Aullae scribit*. 87. *Synodicae Constitutiones Sublacenses eduntur*. *pag*. 36. *Genovefa Hieronymi Lilii fabula Senae agitur*. 152. *Eleonora Gonzaga Etruriae Princeps oritur*. 301.

1686. *Ioannes Mabillonius Florentiam venit*. 50. 101. 219. 263. *Rainaldus Estensis Cardinalis creatur*. 230. *Benedictus* XIII. *Archiepiscopus Beneventanus iubetur*. *pag*. 3. *Sebastianus Blancus Roma Florentiam redit*.

pag. 30. *Matthaeus Regalius Medicus Lucensis Benedicto Lamio scribit.* 285. *Gaudentius Robertius Carmelita,* & *Bacchinius Ephemerides litterarias scribere adgrediuntur.* 219.

1687. *Franciscus Maria Gasparrius de omni Grammatica disputationes habet.* 237. *Gerardus Capassius Theses Theologicas,* & *Philosophicas propugnandas proponit,* & *ob earum quasdam in carcerem a Censoribus includitur.* 123. *Sebastianus Blancus Lutetiam Parisiorum proficiscitur,* & *inde Mediolanum, Patavium, Venetias.* pag. 30. *Ludovicus Pius Hieronymi Lilii fabula agitur.* 152. *Ioannes Gualterius Slusius Cardinalis moritur,* & *Apostolicis Diplomatibus scribendis Io. Franciscus Albanus, deinde Clemens XI. eius loco sufficitur.* pag. 37. *Io. Caldesius testudinum anatomen edit.* 266. *Iacobus Lapius Medicus Florentinus Benedicto Lamio scribit.* 285.

1688. *Ferdinandus Etruriae Princeps Venetias petit;* & *Violantem Beatricem a Bavaria uxorem ducit.* 101. *Iosephus Averanius Ioannem Gastonem Etruriae Principem Ius Civile docet.* 262.

1689. *Fides in proditionibus Hieronymi Lilii fabula agitur.* 152. *Angelus Maria Arcionius Abbas Benedictinus moritur,* & *adversus Bacchinium turbae excitantur.* 220. *Ferdinandus Etruriae Princeps nobilium Academiam Florentiae instituit.* 102.

1690. *Clemens XI. Cardinalis creatur.* pag. 37. *Usque ad hunc annum Ephemerides litterariae Parmae eduntur.* 219. *Bacchinius ad*

Mo-

Monasterium Padolironense deducitur . 220. Dominicus Guglielminius primam Tractatus hydrostatici partem edit . 317.

1691. *Benedictus Lamius uxorem ducit . 288. Martinus Polius Romae versatur . 332. Lexicon Tuscanicum Academicorum Furfureorum tertio editur . 172. Amor laura Magistrali insignitus Hieronymi Lilii fabula agitur . 152. Dominicus Guglielminius alteram Tractatus hydrostatici partem edit . 317. & Papinius contra illum scribit . 319.*

1692. *Nicolaus Cyrillus ludum Medicinae , Philosophiae , ac Geometriae domi suae aperit . 181. Bacchinius Ephemerides litterarias scribit . 220. Guglilminius ad Magliabechium contra Papinium scribit . 321.*

1693. *Gaudentius Robertius Carmelita obit , & Bacchinius Ephemerides litterarias scribere desinit . 220. Augustinus Cultellinius Academiae Apathistarum institutor obit . pag. 29. Benedictus Lamius de Ioanne Antonio Terenzonio Medico queritur . 286. Hieronymus Lilius Amorem inter impossibilia Romae scribit , & dat . 153. Iacobus Gronovius Ammiani Marcellini editionem Cosmae III. Magno Duci nuncupat . 166. Benedictus XIII. concilium provinciale Beneventi cogit . pag. Ioannes Blancus nascitur . 353.*

1694. *Ludovicus Antonius Muratorius Bibliothecae Ambrosianae praeficitur . 208. Academia Apathistarum ex privatis Aug. Cultellinii aedibus in Atheneum Florentinum transfertur . pag. 50. 172. Franciscus II. Mutinae Dux obit , & ei succedit Raynaldus . 230.*

1695. Be-

1695. Benedictus XIII. edit Synodicon provinciale Beneventanum. pag. 3. Cassinius lineam Meridianam Bononiae restaurat. 322.

1696. Ferdinandus Etruriae Princeps Venetias iterum contendit. 103. Apollonii Pergaei Conica Pistorii eduntur. 264. Phaenomenon lucidum in magna Italiae parte adparet. 314. Bacchinius Ephemerides litterarias scribere tertio adgreditur, & historiam Monasterii Padolironensis edit, & iter litterarium per Italiam suscipit. 221.

1697. Iacobus Antonius Morigia Cardinalis creatur. 104. Nicolaus Cyrillus Publicus Medicinae Professor renunciatur. 182. Guglielminus librum de natura fluminum edit. 322. Franciscus Redius moritur, & ab Ant. Maria Salvinio laudatur. pag. 51. Ludovicus Antonius Muratorius quatuor S. Paulini Nolani poemata edit. 209. Ioannes Lamius nascitur. 288. Io. Gasto Princeps in Germaniam proficiscitur. 266.

1698. Franciscus Maria Gasparrius Iuris Interpres in Seminario Romano renunciatur. 237. Hieronymus Lilius Professor in Collegio Ptolemaeio renunciatur. 153. Franciscus III. Dux Mutinensis oritur. 230. Philippus Bonarotius observationes in antiqua numismata edit. pag. 9. Guglielminius Mathesin Patavii profitetur. 328. Benedictus Lamius moritur. 288.

1699. Collegium Ciconinium Prati instituitur. 172.

1700. Marcus Antonius Mozzius Canonicus Florentinus eligitur. 115. Philippus Bonarotius Senator Florentinus creatur. pag. 10. Benedi-

dictus Bacchinius Praefectura Bibliothecae Mutinensis se abdicat, & eius loco Muratorius sufficitur. 231. 209. *Martinus Polius Pharmacopoia* Romae *declaratur.* 332. *Innocentius XII. moritur, & Clemens XI. eligitur.* pag. 38. *Guglielminius in Dalmatiam ad Castrum novum reficiendum contendit.* 329.

1701. *Scipio Maffeius in castris merere meditatur.* 253. *Guglielminius edit Dissertationem de Sanguinis natura, & constitutione.* 329. *Eusebius Renaudotus Florentiae versatur.* 174. *Exsequiae Caroli II. Hispaniae Regis Florentiae celebrantur, & Marcus Antonius Mozius orationem funebrem habet.* 115. *Bernard. Monsfalconius Florentiam venit.* pag. 53.

1702. *Copiae Gallicae & Hispanae Mutina potiuntur.* 232. *Franciscus Maria Gasparrius Institutiones Canonicas edit; & in Arcadum coetum cooptatur.* 238. *Guglielminus Professor Medicinae renunciatur.* 329. *Scipio Maffeius miles voluntarius meret.* 253. *Cosmas III. Magnus Dux aedem S. Crescii & Sociorum in agro Mucellano instaurat.* 123. *Horatius Hieronymi Lilii fabula Romae agitur.* 156. *Francisci Redii Epigrammata Italica eduntur.* 104. *Clemens XI. Car. Thomam Tournonium ad Sinas cum potestate legati de latere mittit.* pag. 44.

1703. *Bacchinius de Hierarchiae Ecclesiasticae originibus Dissertationem edit.* 222. *Guido Grandius librum de Quadratura Circuli & Hyperbolae edit.* 264. *Gnomon Astronomicus ad*

Ka-

Kalendarii usum Romae construitur. pag. 44.

1704. *Rainaldus Dux Mutinae ad Mutinense Nobilium Collegium equos dono mittit.* 232. *Clemens XI. Ritus Sinenses damnat.* pag. 44. *Hieronymi Lilii Comoediarum Tomus primus editur.* 156.

1705. *Fridericus Iannettius Sexti Plebanus eligitur.* 72. *Nicolaus Cyrillus Cathedram Physicae obtinet.* 183. *Bacchinius in Monasterio Mutinensi Coetum litterarium instituit, & Isidori Clarii Epistolas vulgat.* 223. *Clemens XI. Constitutionem adversus Iansenianos edit.* pag. 45. *Marcus Antonius Mozius Epigrammata Italica quaedam vulgat.* 119. 136. *Guglielminius Dissertationum de salibus edit.* 329.

1706. *Nicolaus Cyrillus Medicinae practicae Cathedram obtinet.* 183. *Bacchinius Romam iterum proficiscitur.* 223. *Hieronymus Lilius novam Operum D. Catharinae Senensis editionem molitur.* 153. *Cosmas Armenus Sacerdos martyrium facit, & Gabriel Philippuccius Cardinalatus dignitatem recusat.* pag. 45. *Martinus Polius librum Triumphum Acidorum inscriptum Ludovico XIV. Galliarum Regi dedicat.* 333. *Clemens XII. Cardinalis creatur.* 65.

1707. *Guglielminius Exercitationem de idearum vitiis ad inquirendam morborum naturam edit.* 331. *Franciscus Maria Gasparrius Institutiones Iuris Civilis vulgat.* 238. *Iacobus Laderchius Acta S. Crescii & Sociorum Martyrum edit.* 124. *Car. Thomas Tournonius Cardinalis creatur.* pag. 45. *Benedictus Avera-*

ranius moritur. 94. *Leopoldus Clemens Lotharingus Princeps oritur.* 338.

1708. *Fridericus Iannettius obit.* 72. *Iosephus Imperator Comaclum capit.* 209. 232. *&* *Muratorius pro Imperatore scribit. Clemens XI. Martinum Polium suarum copiarum Mechanicum declarat.* 335. *Bacchinius Pontificale Agnelli Ravennatis publici iuris facit.* 223. *Ludovicus Adimarius moritur, & Marcus Antonius Mozius Tuscanicae linguae professor eius loco renunciatur.* 116. *Hieronymus Lilius Romam a Principibus Ruspolis arcessitur.* 158. *Hieronymi Lilii Comoediarum Tomus secundus editur.* 156. *Franciscus Lotharingus Magnus Etruriae Dux oritur.* 338.

1709. *Bacchinius Hypercrisin de Actis S. Crescii & Sociorum scribit.* 224. *Gerardus Capassius Nugas Laderchianas edit.* 124. *Eleonora Gonzaga Francisco Mariae Principi Mediceo nubit.* 301.

1710. *Ephemerides litterariae Venetae exordium sumunt.* 103. *Controversia de Comaclo Romae agitatur.* 233. *Fabulae in Theatro Pratolini agi desinunt.* 102. *Hieronymus Lilius Donatum seu prima Latinae linguae elementa edit.* 158. *Item Vitam & Prophetiam Brandani.* 164. *Car. Thomas Tournonius Cardinalis moritur. pag.* 45. *Guglielminius librum edit De principio sulphureo, & naturae concedit.* 331. *Marcus Antonius Mozius super Actis D. Crescii & Sociorum Martyrum scribit.* 116. 125.

1711. *Ioannes Blancus in Philosophiam incumbit.*

bit. 354. *Franciscus Maria Etruriae Princeps obit.* 302. *Imago Deiparae Imprunetana Florentiam defertur.* 78. *Bacchinius Abbas Coenobii S. Petri Mutinensis renunciatur; & Archivum Monasterii Placentini lustrat.* 224. *Scipio Maffeius Florentiae Cassiodori complexiones edit; & Epistolam Io. Chrysostomi ad Caesarium.* 259.

1712. *Martinus Polius fodinas Massenses invisit.* 335. *Muratorius super Comaclo scribit.* 233. *Marcus Antonius Mozius S. Pium V. recens apotheosi donatum oratione habita Florentiae laudat. Ios. Mar. Thomasius Cardinalis moritur.* pag. 45. *Gerardus Capassius Epistolae Ioannis Antonii Bernardi respondet, & adversus Io. Chrysostomum Scarfò stilum stringit.* 126. *Carolus Princeps Lotharingiae oritur.* 338.

1713. *Ferdinandus Etruriae Princeps moritur.* 106. 136. 268. *Bacchinius ad Regiense S. Petri Coenobium transfertur.* 224. *Martinus Polius in Galliam revertitur, ubi moritur.* 336. *Gerardus Capassius de Nicolai Monsterii Etymologiis Sacris iudicium profert.* 126.

1714. *Io. Baptista Casottius de Imagine Deiparae Imprunetana commentarium edit.* 78. *Ludovicus Antonius Muratorius Italiam peragrat, & Tabularia & Archiva consulit.* 210. *Clemens XI. Constitutionem Vnigenitus edit.* pag. 45.

1715. *Franciscus Maria Gasparrius uxorem ducit.* 239. *Ludovicus Antonius Muratorius suam per Italiam peregrinationem continuat.* 210. *Ludovicus XIV. Gallorum Rex moritur.* pag. 46.

1716. *Lu-*

1716. *Ludovicus Antonius Muratorius Mutinam reversus Parochus S. Mariae de Pomposia renunciatur.* 210. *Societas Botanica Florentiae instituitur.* pag. 21. *Philippus Bonarotius Observationes in antiqua vitra edit.* pag. 11. *Hieronymus Lilius Insignia familiarum nobilium Senensium edit.* 163.

1717. *Lucas Tozzius Neapolitanus Medicus obit.* 185. *Ioannes Blancus Bononiam Medicinae addiscendae caussa concedit.* 356. *Hieronymus Lilius Dictionarium Catharinianum edit.* 157. *Violantes Beatrix Etruriae Princeps, Senae Praeses renunciatur.* 136. *Violantes Beatrix Etruriae Princeps, Senam procuratura proficiscitur.* 159. *Franciscus Nicolaus Gabburrius Academiae Furfureorum Archiconsul renunciatur.* 309. *Valentinus Duvallius e silvis Lunivillam educitur.* 343.

1718. *Carolus Borbonius Comes Caroloregiensis Mutinam venit, & Rainaldus dux ludos edit.* 234. *Cosmas III. Magnus Etruriae Dux hortum publicum Florentinum Societati Botanicae custodiendum tradit.* pag. 21. *Nicolaus Cyrillus Ephemerides Meteorologicas scribere incipit.* 190.

1719. *Clemens XI. Car. Ambr. Mediobarbum cum Potestate Legati de Latere ad Sinas mittit.* pag. 46. *Bacchinius Abbas Monasterii Bobiensis eligitur.* 224. *Ioannes Blancus Bononiae Medicinae togam sumit.* 357. *Zappio vita defuncto Gasparrius adsessor Magistratus Agriculturae eligitur.* 239. *Hieronymus Lilius Collegium Petronianum edit.* 159.

1720. Io.

1720. *Io. Baptista Casottius Canonicus Pratensis eligitur*. 78. *Hieronymi Lilii filio Canonicatus Ecclesiae Provenzani confertur*. 160. *Bacchinius Patavio Ferrariam contendit*. 225. *Muratorius iterum de Comaclo adversus Romanos scribit*. 234. *Ioannes Blancus Bononiae in Archigymnasio orationem pro studiorum instauratione habet*. 358. *Petrus Paulus Lapius Medicus ocularius & Lithotomus contra Antonium Cocchium Medicum Tusculanum scribit*. 360. *Franciscus Princeps Lotharingus Vindobonam petit*. 338.

1721. *Bacchinius Bononiae moritur*. 225. *Clemens XI. moritur*. pag. 46. *Hieronymus Lilius de lingua Tusca Dialogos edit*. 158. & *Celsi Cittadinii operum editionem adornat*. 159. *Hieronymus Lilius exsul patriae restituitur*. 157. *moritur*. 161.

1722. *Ioannes Blancus Epistolam edit adversus Ariminensem Chirurgum*. 361. *Hieronymi Lilii Diarium Senense editur*. 155. *Marcus Antonius Mozius Epistolam postulatoriam nomine Capituli Papae scribit*, & *confirmationem cultus septem Institutorum Ordinis Servitarum poscit*. 115.

1723. *Cosmas III. Magnus Dux moritur*. 176. *Hieronymi Lilii Diarium Senense iterum editur*. 143. 155. *Io. Gasto Patri in Imperio succedit*. 269. *Cosmas III. Magnus Dux moritur*. 126. 138. *Benedictus XIII. Synodicon Dioecesanum Beneventanae Ecclesiae Romae edit*. pag. 6. *Leopoldus Clemens Princeps Lotharingiae obit*. 338.

1724. *Guido Grandius Diacrisin adversus Thomam*

mam Cevam edit. 270. *Ioannes Blancus Apennini partem herbas lapidesque consideraturus lustrat*. 363. *Benedictus XIII. Pontifex Max. renunciatur*. pag. 4.

1725. *Bernardinus Perfectius Poeta extemporalis Romae laurea donatur*. 4. 118. 139. *Nicolaus Gualterius libellum de fontium origine edit*. 143. 272. *Violantes Beatrix Etruriae Princeps ad Iubilaeum Romam pergit*. 139. *Carolus Contius obit*. 112. *Ioannes Blancus Romam, & Neapolin contendit*. 365. *Benedictus XIII. Iubilaeum celebrat; provinciale concilium Romae habet*; Violantem Beatricem *a Bavaria Magnam Etruriae Principem excipit*; Bernardinum Perfectium *Poetam extemporalem Senensem laurea donat*. pag. 4.

1726. *Philippus Bonarotius Dissertationem ad Etruriam Regalem Th. Dem steri edit*. pag. 15. *Primaria Medicinae practicae Cathedra Neapoli Nicolao Cyrillo addicitur*. 194. *Violantes Beatrix Etruriae Princeps Apathistarum Academiam in Regio Palatio convocat*. 183. *Franciscus Blanchinius Praesul Romanus Florentiam venit*. 140. *Antonius Franciscus Gorius primam Inscriptionum Etruscarum partem Violanti Beatrici dedicat*. 143. *Benedictus XIII. librum Caeremoniale Episcoporum emendat*. pag. 5. *Io. Baptista Casottius Plebanus Impruneta eligitur*. 79. *Ioannes Blancus controversias in patria habet*. 369.

1727. *Academia Etrusca Cortonae instituitur*. 277. *Ioannes Blancus Philosophiam Arimini pri-*

 va-

ſatis honorifice, quoad Ettmulleri operum editionem, loquuntur. 187. Neapolitanum Regnum terraemotus concutit, deque eo ſcribit Cyrillus. 191. Franciſcus Lotharingiae DuxLondinum contendit. 340.

1732. *Vincentius de Miro moritur. 300. Numiſma aereum Marci Antonii Mozii honori cuditur. 120. Nicolaus Cyrillus Apologiam adverſus Acta eruditorum Lipſienſia ſcribit. 188. Carolus Hiſpanus Princeps in Italiam venit. 340.*

1733. *Numiſma Ioannis Gaſtonis Magni Ducis honori cuditur. 277. Philippus Bonarotius moritur. pag. 14. Salvinus Salvinius Canonicus Florentinus tertium Volumen Diſſertationum Ant. Mar. Salvinii Marco Antonio Mozio dedicat. 120. Ioannes Blancus Bononiae cum Laura Baſſia diſputat. 376. & Andream Celſium Mathematicum Svecum cognoſcit. Ibidem.*

1734. *Nicolaus Cyrillus moritur. 146. Clemens XII. Muſeum Capitolinum exſtruit. 67. Flammetta Capaſſia annuum XL. argenteorum reditum Bibliothecae Servitarum Florentiae relinquit. 127.*

1735. *Franciſcus Maria Gaſparrius obit. 241. Eleonora Gonzaga e Germania Florentiam redit. 303. Andreas Battaglinius Ariminenſis obit, & legat Ioanni Blanco ſuam Bibliothecam, aliaque. 380. Blancus vero Florentiam contendit. Ibidem.*

1736. *Gerardus Capaſſius moritur. 127. Marcus Antonius Mozius moritur. 121. Franciſcus Lotharingiae Dux Tereſiam Auſtriacam*

cam uxorem ducit. 340. *Petri Dominici Bartolonii Dithyrambus iterum editur*. 266.

1737. *Ioannes Baptista Casottius moritur*. 79. *Io. Gasto Magnus Dux obit*. 279. *Scipio Maffeius fratris commentarios in lucem edit*. 259. *Rainaldus Dux Mutinae obit*. 235. *Mausoleum Galilaeo Florentiae erigitur*. 276. *Antonius Michaelius moritur*. pag. 24. *Ioannes Bottarius primum volumen illustrationum Romae subterraneae edit*. 66. *Io. Gasto Magnus Dux moritur*. 34. *Ioannes Blancus Venetias contendit*. 382.

1738. *Bacchinii Epistolae Polemicae adversus Iacobum Piceninum eduntur*. 224. *Sebastianus Blancus moritur*. pag. 32. *Antonius Cursius Marchio Friderico Iannettio titulum ponit*. 73. *Eleonora Gonzaga Etruriae Princeps ad Pontem Herae secedit*. 304. *Ioannes Blancus consultus de morbo Epidemico boum respondet*. 384. *Franciscus Magnus Dux Florentiam venit*. 341.

1739. *Ioannis Baptistae de Miro Dissertatio Miscellaneis observationibus Amstaeledamensibus inseritur*. 294. *Ioannes Blancus Observationes suas Maritimas edit*. 383. *Iulius Alberonus Cardinalis S. Marini oppido potitur*. 385. *Thomas Perellius Pisis Astronomiam profiteri incipit*. 351. *Franciscus Lotharingus Magnus Dux ex Etruria in Germaniam revertitur*. 347.

1740. *Clemens XII. moritur*. 68. *Benedictus Brescianius obit*. 64. *Academia Nobilium Nanceana Florentiam transfertur*. 102. 348. *Ioannes Blancus Venetias iterum proficiscitur*.

tur. 386. *Quartum Musei Florentini Volumen vulgatur*. 347.

1741. *Ioannes Blancus Professor Anatomes Senis eligitur*. 348. 390. *Thomas Monelia Pisis historiam sacram profiteri incipit*. 351. *Ioannes Targionius de quodam Papilionum genere Epistolam edit*. 346.

1742. *Franciscus Nicolaus Gabburrius obit*. 310. *Eleonora Gonzaga Etruriae Princeps moritur*. 304. *Franciscus Valesius obit*. 298. *Ioannes Targionius Etruriam peragrat historiam naturalem scripturus*. 349. *Nicolaus Gualterius librum de Testaceis Marinis edit*. 352. *Teresia Regina Hungariae Podonium secedit*, & *secum Bibliothecam adfert*. * * *Io. Baptista Bassandus Magni Ducis Archiater moritur*. 346.

IN-

INDEX

RERUM MEMORABILIUM.

A

Ale-

B

Bo-

Bur-

C

Ca-

Che-

Coma-

D

Dop-

E

F

For-

H

I

L

Ma-

M

Ma-

Meo-

Mor-

N

Olgia-

O

P

Pa-

S

T

Theo-

V

Vr-

X

Z

AD-

ADDENDA, ET EMENDANDA

Pag. 5. lin. 17. MDCCXXVI.

15. lin. 3. Adde : *Observationes in tria Diptycha*.

26. lin. 15. *Atque Pales agros, oleasque Minerva virentes Oblitae, immenso doluere & rura dolore.*

29. lin. 9. *Aere brevem modico vitam tolerare coactum.*

lin. 22. Post, MDCLXII. adde: Parentum nomina sunt *Ioannes Blancus Bonavita*, & *Lucretia Lisia*. Sub Iesuitis litteris operam dedit; *Glareamque* Rhetorem, praestantium eruditione virorum condiscipulus, audivit. Graecas litteras, *Antonio Maria Salvinio* docente, didicit.

32. lin. 5. Post, deprehenduntur, adde: Illud autem signanter adnotandum, quum *Blancus* Mediceo Cimeliarchio praefectus est, & numismatum praecipue cura ei demandata, immensae numismatum aereorum copiam ex Hispania adlatam fuisse, quae cum numis a Serenissimis Principibus, & a Cardinali *Leopoldo Mediceo* in primis, iam adquisitis in seriem digerenda erat, non sine magna sedulitate, industria, ac labore *Blancum* eo ordine, atque iis in locis,

cis, ubi nunc cernuntur, disposuisse, & indicibus primis iam inutilibus, alium catalogum exactissimum concinnasse; quem in dies augere & interpolare cogebatur, quod novos semper numos, geminis permutatis, acquireret. Sed & antiquas caelatasque gemmas a recentioribus accurate secrevit, auroque omnes includendas curavit, loculisque & arcis propriis, facile reperiendas, spectandasque, distribuit, & addixit.

Pag. 32. lin. 6. ἀποπλήξει.
34. lin. 26. prosa.
43. lin. 26. contemtis
57. lin. 5. φιλοξενωτάτου
61. lin. 27. Post Gallice, adde: a *Marsolerio*
62. In fine catalogi Operum *Antonii Mariae Salvinii* addenda sunt quae sequuntur:

Dialogi Galilaei de Mundi Systemate in Latinam linguam interpretatio imperfecta.

Oratio in Priapum, Italice.

Gregorii Nazianzeni carmina totidem Latinis versibus reddita, & a Muratorio *edita.*

Isaaci Casauboni Syntagma de Satira in Etruscum idioma conversum, atque editum.

Adnotationes in Italica Ioannis Casae carmina, editae.

Boileau Artem Poeticam, & unam ex eius Satiris, Italice vertit.

Pag.

Pag. 86. lin. 14. ἐ'μπεσε.
97. lin. 8. MDCLXIII.
98. lin. 15. *Boudnausenio*.
99. lin. 21. Sculptura.
101. lin. 2. pro, quaeque; lege, quae.
123. lin. 24. MDCCII.
lin. 33. quam ut *Cosmae*.
129. lin. 8. Μουσηγέτις
139. lin. 34. Musegetidos.
143. lin. 7. atque
lin. 17. quum anno MDCCXXIII. Diarium Senense, opus a patre, anno praecedente vita functo, compositum, edidisset, illud *Violanti* Principi dedicavit.
164. In fine adde: *Vita & Prophetiae Brandani editae anno* 1710.
172. lin. 21. MDCXCIV.
224. lin. 8. Post, *Valsechium* dedit, adde: illius tamen Hypercriseos compendium *Tomo III. Ephemeridum Litteratorum Italiae* habes.
263. lin. 24. cuderetur.
lin. 32. Mathematica
266. lin. 10. annorum
271. lin. 14. Post, iniunxit, adde: Comitem *Piccolomineum* Senensem, & Liburnensem *Deguiguem*, viros Ecclesiastica litteratura instructissimos, & qui omnium primi rectam optimamque Sacros Canones interpretandi rationem in Pisanam Academiam invexerunt, Iuris Canonici Professores esse voluit.

Pag.

Pag. 273. lin. 6. *Casparem Caietanum Geratium.*
275. lin. 18. voluntas.
283. lin. 5. *Celeberrima.*
296. lin. 14. Inftitutus
303. lin. 30. concentum.
304. lin. 5. convocabas
lin. 15. Poft, occupaveris, adde: At non huiufmodi tantum laudibus praeftabas, Princeps Sereniffima, quae tui fexus indolem tantum excedere videri poffunt, quantum virili animo ceteras feminas anteibas; verum etiam ipfis femineis ftudiis ita eminebas; ut veftes opere Phrygio pingere & variare mirifice noffes, & humanos adfpectus tam affabre imitari, ut non unam tabulam ita elaboratam viderim, feu *Cofmam* III. Magnum Ducem, feu alium *Mediceum* Principem exactiffimis lineamentis exhibentem. Quid quod cereos flores tanta naturae imitatione fingebas, ut nec pares aequalefque frondes, nec veri vividique colores, nec forma elegans ac concinna, defiderarentur; fed fubfpicientes omnes admiratione & ftupore percellerent?
315. lin. 30. omnes
344. lin. 30. *Namque praeeft aequus &c.*
363. lin. 8. exegit.
368. lin. 17. *Delbonius.*
374. lin. 28. tetro odore.
380. lin. 34. *Marchefellio.*

Pag.

Pag. 382. lin. 13. *Sandossio*.
387. lin. 5. *Maranum*
lin. 13. *Grezzanae*
lin. 17. montis Bolchae.
388. lin. 8. *Vater Spout*.
393. lin. 1. orbis bono
lin. 15. *Veratto*
396. lin. 14. horum hilum.
397. lin. 5. tum in aorta.
398. lin. 10. intactis.
lin. 24. *Pasinius*.
lin. 25. *Bertus* Sector.
399. lin. 21. *Pasinium*.
400. lin. 8. antiquitatis, rei naturalis.
404. lin. 22. Topographi

